STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 06023

UMRUIKE NISHOMES

Mendel Osherowitch

THE MAX PALEVSKY
YIDDISH LITERATURE COLLECTION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol
of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from
a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights
in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain
or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.
If you hold an active copyright to this work – or if you know who does –
please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

אומרוהיגע נשמות

געזאַמעלטע ערצעהלונגען

פון

מ. אָשעראָוויטש

ארויסגעגעבען פון

„ליטעראטור" פּאָבלישינג קאָ.

אפפיס: 137 הענרי סטריט, נויאָרק.

1919

Copyright, 1919 by
Literature Publishing Co.
New York, N. Y.

מיין פרוי און פריינד סאָניא — אַ מתנה.

מ. אשעראָוויטש

אינהאַלטס-פערצייכניס.

זייטע.

1. דערהויבענע געוואַרען 5
2. ליידען 28
3. פונקען 41
4. אַ נערוועזער מענש 55
5. צוליעב אַן אינטערעסאַנטע דאַמע 68
6. אַ חסרון 82
7. אַ מענש מיט פּלענער 93
8. אַ לעב געטאָן 110
9. אַן אייביגער פלעק 121
10. מיט זיך אַליין 140
11. אַ פערליעבטער 155
12. אַן איינפאַל פון אַ מיידעל 170
13. אין אַן אינטעליגענטער הויז 180
14. הונדערט דאָלאַר אַ וואָך 209
15. ניט אויסגעהאַלטען 219
16. אַן אומרוהיגע נאַטור 231

דערהויבען געווארען.

אנגעהויבען האט זיך דער טאג געוועהנליך און לאנגווייליג אזוי ווי אלע מאל: גאנץ פריה, ווען עס איז נאך געווען בלוי אין די פענסטער, האט דער מילך־מאן, פון יענער זייט טהיר, שנעל און האסטיג די באטעלס מילך געגעבען א שטעל אוועק, און באלד אין איילענים פון די שטיגען ארונטערגעלאפען. און נאך דעם איז שוין אונמעגליך געווען רוהיג צו שלאפען; דורך די דינע ווענט האט מען געהערט ווי אין די שכנ׳ישע וואהנונגען ריהרט מען זיך שוין פון די געלעגערס, די שויבען זיינען וואס אמאל לויטערער געווארען. דאס קלאפען פון דער נאהענטער קאר האט זיך אפטער און שטארקער גענומען אהער דערטראגען און מיט אמאל האט זיך אנגעהויבען פיהלען ווי די גאס רייסט זיך אהער אין הויז אריין.

ווען די זון האט זיך אין פענסטער געוויזען און די דונקעלגרינע גארדינען האבען זייער ליכטיגען קאליער פארלארען און שוין מעהר ניט געקענט פארשטעלען די ליכטיגקייט פון דעם זומערדיגען פריהמארגען, האט אסתר שקאלניק, א יונגע פרוי פון א יאהר דרייסיג, מיט אמאל בריית די אויגען פאנאנדערגעעפענט און זשוואווע מיט איין האנד פון זיך די קאלדרע אביסעל אראבגערוקט.

מיט א בעזונדער מין רייץ האט זיך איהר קערפער ארויסגעקיילכיגט פון אונטער דער ווייסער קאלדרע. צוואווארפענע, ווי פעך שווארצע לאקען זיינען זיך אזוי לייכט געלעגען אויף איהרע נאקעטע שולטערען און אויף די גלאטע, ראזעווע הענד, און די הויכע בריסט האבען זיך רוהיג אויף און אב געהויבען אונטער די געשטריקטע ווייסע קרוזשעווקעס.

בעטראַכטענדיג זיך אַליין, ווי זי ליגט אַזוי אויסגעצויגען אי־בער דער גאַנצער לענג פון'ם בעט, איז איהר געווען זעהר אַנגענעהם צו קלערען דערפון, אַז ניט קוקענדיג דאַרויף, וואָס זי איז שוין אַ מאַמע פון צוויי קינדער, האָט זי דאָך אַ זעלטען שעהנע פיגור. און אין דעם מאָמענט האָט זי זיך דערמאָנט, וואָס דער נייער בעקאַנ־טער איהרער האָט איהר געזאָגט נעכטען אויפ'ן באַל, נאָך דעם ווי ער האָט מיר איהר אַ פּאָר מאָל געטאַנצט אַ וואַלס.

— כ'לעבען, מיסעס שקאַלניק, — האָט ער איהר געזאָגט אָב־מעסטענדיג זי מיט די אויגען פון'ם קאָפּ ביז די פיס — אַ סך מיידלאָך וואָלטען זיך געווינשעוועט צו האָבען אַזאַ פיגור ווי אייערע...

ערשט נעכטען האָט זי זיך מיט איהם בעקאַנט. זיין נאָמען האָט זי פאַרגעסען, זיין פּנים האָט זי זיך יעצט בשום אופן ניט געקענט פאָרשטעלען. זי האָט בלויז געדענקט די קאָמפּלימענטען, וואָס ער האָט איהר געזאָגט...

אנטקעגען, אויפ'ן אַנדערען בעט, איז איהר מאַן נאָך גאַנץ געשמאַק געשלאָפען און שווער געסאָפּעט מיט די ברייטע נאָז־לעכער. און אַפילו שלאָפענדיגערהייט האָט ער אויסגעקוקט בייז און פערביסען; דאָס מויל איז ביי איהם געווען שטייף צוגעמאַכט און עס האָט אויסגעזעהן ווי ער וואָלט פון כעס שטילערהייט מיט די צייהן געקריצט, און די געדיכטע ברעמען, וואָס זיינען יעצט געווען צושויבערט האָבען צוגעגעבען זיין פּנים נאָך אַ שטרענגערען אויס־דרוק.

אסתר האָט אויף איהם אַ קוק געטהאָן פון דער ווייטענס און גראָדע יעצט האָט זיך איהר זעהר געוואָלט בעמערקען אַזעלכעס, וואָס זאָל איהר ניט געפעלען ווערען. מיט די אויגען האָט זי אָבגע־מאָסטען זיין גרויסען, שווערען קערפּער, וואָס איז ווי צושוואָומען איבער'ן בעט געלעגען, און ווען זי האָט דערזעהן ווי זיין פערשוויצט האָריג לייב קוקט אַרויס פון'ם צובראָסטעטען העמד, האָט זי שוין געוואָלט פערדרעהען מיט דער נאָז און קלערען ווי מיאוס דאָס איז.

אבער אנשטאט דעם האט זיך איהר גאר ארייגגע'גנב'עט א גע־דאנק: — ס'ארא גבורה!...

פאר וואס זי האט איהם ליעב, האט זי אליין ניט געוואוסט. מיט אלע מעגליכקייטען האט זי זיך געסטארעט צו ווארפען אן אומ־חן אויף איהם; זי איז געווען זיכער, אז לויט ווי ער בעהאנ־דעלט זי, פערדיענט ער, אז זי זאל איהם פעראכטען און זאל אפילו ניט וועלען קוקען אויף איהם. אבער וואס ערגער ער האט זי בע־האנדעלט, אלץ מעהר האט זי איהם ליעב געהאט און אנגעווענדעט פערשיעדענערליי מיטלען צו געווינען זיין ליעבע...

אט די אלע מיטלען האבען איהר ווייניג געהאלפען; ער איז אלע מאל געבליבען קאלט און פערהארטעוועט אזוי ווי א שטיין. און איבער דעם האט זי זיך געפיהלט זעהר בעליידיגט און שטארק אראבגעפאלען ביי זיך.

אין די לאנגע אומעטיגע טעג, ווען זי פלעגט איינע אליין בלייבען אין הויז, האט זי געהאלטען אין איין קלערען וועגען דעם, און קיינמאל האט זי דאס ניט געקענט פערשטעהן: — פאר וואס איז דאס אזוי? פאר די צעהן יאהר, וואס זי וואהנט מיט איהם, איז ער בלויז די ערשטע דריי יאהר געווען גוט צו איהר. קיין בעזונ־דער ליעבע האט ער איהר אפילו דעמאלט אויך ניט ארויסגעוויזען. אבער אינטערעסירט האט ער זיך מיט איהר, אבגעשעצט איהרע מעלות און צייטענווייז זאגאר אן עצה מיט איהר זיך געהאלטען.

דאמאלט האט ער נאך געארבייט אין א שאפ, געהאט א סטעדי דזשאב און ניט שלעכט פערדיענט. און זי האט שפארעוודיג און אויסגערעכענט די בעל־הבית'ישעקייט געפיהרט; איז איהם אלע מאל געווען געטריי און איבערגעבען, זעהר געוואלט, אז ער זאל פטור ווערען פון'ם שאפ און קומען צו עפעס א תכלית, האט זי איהם ארויסגעהאלפען ווי ווייט מעגליך, ארויסגענומען ארבייט אהיים אין דער צייט פון סיזאן און געזעהן, אז אלע וואך זאל מען אוועקטרא־גען אין באנק ניט ווייניגער ווי צעהן דאלאר... גאר אנדערע צייטען זיינען דאמאלט געווען!

דעם בעסטען פארגעניגען האבען זיי געהאט ווען זיי פלעגען נעהמען בלעטערען דאס באנק ביכעל און זעהן ווי די ציפערען ווע־ר'ן אלץ גרעסער. יעדער וואך, האט זיך געדוכט, איז נאך א טריט ווייטער צום צוקונפטיגען גליק,ביידע זיינען זיי געווען פול מיט האפנונגען, געשטרעבט צו איין בעשטימטען ציעל — רייך ווערען. אבער זינט ער האט זיך גענומען צו ביזנעס און עס האט איהם אנ־געהויבען געהן זעהר גוט, איז זיין באציהונג צו איהר גאר אן אנ־דערע געווארען; ווי א ווילד־פרעמדער האט ער זיך צו איהר פער־האלטען, וואס זי האט געזאגט און וואס זי האט געטהאן איז איהם ניט געפעלען, קיין עצות האט ער ביי איהר מעהר ניט גע־פרעגט, פערברייננגען מיט איהר אין הויז האט ער קיין חשק ניט געהאט, און ווען ער איז שוין אמאל געקומען אהיים פריהער, האט ער זיך גלייך גענומען ראיען אין די בילס, וואס זיינען שטענ־דיג געלעגען אין די מאסען אויף זיין שרייב־טיש; שטונדען לאנג האט ער אזוי געקענט אפזיצען איבער אט דער לאנגווייליגער אר־בייט און צו איהר, צו אסתר'ן, אפילו א ווארט ניט אויסגערעדט...

דאס האט זי זעהר געקרענקט. און מעהר פון אלעם האט איהר פערדראסען איין זאך: פארוואס נעהמט איהם גאר ניט איהר שעהנקייט? פארוואס קען ער זיין גלייכגילטיג אפילו דאמאלס, ווען זי צוקאמט איהרע לאנגע שווארצע האר, וואס גרייכען איהר ביז'ן דער טאליע? קוקט זי דען דאמאלס ניט אוים גענוג חן'עווניג און רייצענד?... אמת טאקי, ער שטעהט א סך העכער פון איהר: ער איז א וועלט־מענש, אביסעל געבילדעט; נאך אין דער היים, אין רוסלאנד, אין גימנאזיע געלערענט, קומט ארוים פון פארמעגליכע על־טערען, אמאל א פערברענטער רעוואלוציאנער געווען און הייסט נאך איצט אויך וואלאדיא... און זי איז געווען א פשוט'ע מיידעל, ערצויגען געווארען ביי ארימע עלטערען; קיין אמעריקא איז זי נעפאהרען — למאי זאל זי זיך נארען? — מיט'ן ציעל צו קריגען א חתן, וואס זאל זי נעהמען אזוי ווי זי שטעהט און געהט. אבער וואס־וואס — אז זי איז א זעלטען שעהנע פרוי — דאס קען דאך קיינער ניט לייקענען... זעהט זי דען ניט ווי מאנסבילען קוקען

איהר נאך ווען זי געהט אין גאס? טו פאראס זשע איז ער צו איהר אזוי קאלט?...

די קאמפלימענטען, וואס דער נייער בעקאנטער האט איהר נעכ־טען אויפ'ן באל געזאגט, זיינען איהר ווידער אויפ'ן זינען געקומען. דערביי האט זי זיך שוין דערמאנט ווי ער האט איהר ממש מיט די אויגען געגעסען; און פיינליך אנגענעהם איז איהר געווען צו קלערען אהן בושה, אז יענער האט זיך שוין אין געדאנק אודאי פארגע־שטעלט ווי פריש און ראזעווע איהר לייב קוקט אויס...

די זון האט שוין לאנג די פריהמארגען שאטענס געהאט פער־רוקט אין די ווינקלען, און אסתר איז נאך אלץ געלעגען אין בעט און מיט א בעזונדער מין הנאה זיך אליין געשפיגעלט אין איהר שעהן ענטוויקעלטען קערפער... זי האט זיך אליין וואס מעהר געוואלט זעהן, האט זי איינגאנצען פון זיך די קאלדרע ארונטערגעווארפען און מיט די פיס פערנומען דאס העמד אזוי, אז די ליניען פון'ם קערפער זאלען וואס בולט'ער ארויסקוקען...

דאס שפיעגלען זיך אין'ם אייגענעם קערפער האט נאך הייסער געמאכט איהרע בלוטען און א שטארקער באגעהר ליידענשאפטליך געצערטעלט צו ווערען האט אהן אן אויפהער גענאגט דאס הארץ.

איז זי שנעל פון'ם בעט ארונטער, אנגעטהאן דעם העלען פרינ־צעס מיט די ברייטע ארבעל, זיך עטליכע מאל אקעגען שפיעגעל בעטראכט און ווי א יעגער, וואס בעקומט מעהר מוטה נאך דעם, ווי ער איבערצייגט זיך, אז זיין ביקס טרעפט גוט אין ציעל, איז זי זשוואווע, אויף די שפיץ פינגער, צוגעגאנגען צו איהר שלאפענ־דען מאן און איהם גענומען וועקען...

— וואלאדיא! — האט זי שטיל ארויסגעזאגט און זיך אנ־געבויגען איבער איהם אזוי נאהענט, אז איהרע צולאזטע האאר האבען זיין פנים אנגעריהרט.

און ווען ער האט די פערשלאפענע אויגען געעפענט און עפעס אונצופריעדען אונטער דער נאז א בורטשע געטהאן, איז זי שטארק אראבגעפאלען ביי זיך אליין און זיך שוין געוואלט אויסדרעהען אזוי, אז ער זאל איהר אמת'ע כונה ניט וויסען...

— דו האָסט, דוכט זיך, נעכטען געזאָגט, אַז היינט דאַרפסטו אויפשטעהן אַביסעלע פריהער? — האָט זי גענומען רעדען ניט זיכער און זיך באַלד געכאַפּט, אַז יעצט פּאַסט ניט צו שטעהן אַזוי איינגעבויגען איבער איהם...

— עס האָט זיך דיר אודאי גע׳חלום׳ט — האָט ער אַ זאָג געטהאָן אַביסעל בייזלאַך און זיך איבערגעקעהרט אויף דער אַנדערער זייט...

אַ בעליידיגטע איז זי געבליעבען שטעהן עפּעס ווי ניט אַהין און ניט אַהער, נערוועז האָט זי די אונטערשטע ליפּ געביסען, געפיהלט אַזוי ווי מען וואָלט זי אַ נאַקעטע מיט קאַלטע וואַסער אַבגעגאָסען און אַ פערשעהמטע איז זי פּאַמעלאַך אַוועקגעגאַנגען פון איהם...

אויף דעם ווייסען וויעג־שטוהל, וואָס איז לעבען בעט געשטאַנען, זיינען נאָך געלעגען אַנגעוואָרפען די קליידער, וואָס זי האָט נעכטען אויף דער נאַכט אויס׳ן באַל געטראָגען און דאָס האָט איהר דערמאַהנט, וואָס זי האָט נעכטען איבערגעלעבט... אַ פערקלעהרטע האָט זי זיי זאָרגפעלטיג גענומען צונויפלעגען און בשעת מעשה האָט זי זעהר געוואָלט פּינקטליך געדענקען אַלעס, וואָס דער נייער בעקאַנטער האָט איהר געזאָגט...

די הענד האָבען איהר אָנגעהויבען ציטערען, עפּעס אַזעלכע ווארימע געפיהלען האָבען אין איהר הארצען גענומען אויפברויזען, די בלוט איז איהר געקומען אין פּנים אריין, די אויגען האָבען ביי איהר אָנגעהויבען גלאַנצען, און ווען איהר בליק איז ווידער געפאַלען אויף איהר מאַן, וואָס איז נאָך אַלץ געלעגען מיט׳ן פּנים צו דער וואַנט, האָט זי, גאָר אונגעריכט, ניט מיט איהר קול אויסגעשריען:

— וואַלאַדיאַ!...

און אין אַט דעם געשריי — ווי אומגעלומפּערט און ווילד ער איז ניט ארויסגעקומען — האָט זיך דאָך געפיהלט געבעט און אונטערטהעניגקייט.

אז איבערגעשראָקענער האָט ער זך געגעבען אַ כאַפּ אויף און תמ'עוואָטע אויסגעשטאַרט אויף איהר די גרויסע אויגען:

— וואָסי?...

און כאָטש זי האָט ערוואַרטעט, אז ער זאָל זיך אָפּרופען, האָט זי דאָך מיט'ן גאַנצען קערפּער אַ ציטער געטהאָן ווען זי האָט זיין קול דערהערט און ווען איהרע בליקען האָבען זיך מיט זיינע בעגעגענט האָבען זיך איהר מיט אַמאָל געשטעלט טרעהרען אין די אויגען, אָבער ווײנען האָט זי זיך געשעהמט...

און מיט אַ האַלבער שטונדע שפּעטער, ווען ער איז אַזוי ווי אַלע מאָל געזעסען ביי'ם טיש אָנגעכמורעט און געגעסען ברעקפּעסט האָט זי איהם אונטערטהעניג אַלע מאָל אַן אַנדער מאכל דערלאַנגט און כאָטש דאָס האַרץ איז איהר יעצט געווען גענוג פערביטערט, האָט זי דאָס פאַר איהם אָבער ניט ארויסגעוויזען... גוטמוטהיג און פרעהליך האָט זי געפּלאַפּעלט וועגען דעם שעהנעם וועטער; ווי זי האָט אין אַלגעמיין ליעב די ערשטע פריהלינגס־טעג ווען מען קען שוין ארויסגעהן אין דרויסען אָהן אַן אויבערשטס. און קור־קענדיג אַזוי כיטרע אויף איהם בגנבה, האָט זי אַ זאָג געטהאָן אַזוי ווי זי וואָלט כלומרשט גאָר ניט אויסען געווען מיט דעם:

— נו, איז נעכטען געווען אַ באַל, — אַ פּלעזשור; איך האָב שוין לאַנג ניט געהאַט אַזאַ „גוט טאַים" ווי נעכטען...

— טאַקי? — האָט ער אַ זאָג געטהאָן געלאַסען און זיך פערטיעפט אין דער מאָרגען־צייטונג.

— נו, יאָ. — האָט זי ווייטער גערעדט מיט כלומרשטער התפּעלות. — איך האָב דאָרטען אַזוי פיעל געטאַנצט, אַז איך בין אַזש פערמאַטערט געוואָרען...

— האָסטו זיך, הייסט עס, פיין אַמוזירט? — האָט ער ווי פון דער צייטונג ארויסגעלעזען.

— נאָך ווי אַמוזירט! אַלע יונגע לייט האָבען זיך געדרעהט ארום מיר...

זי האָט געזעהן ווי ער הויבט אָן ווערען נייגעריג, האָט זי זיך געמאַכט ווי זי וואָלט דאָס גאָר ניט בעמערקט און ווייטער גערעדט:

— מיט איין יונגען מאַן האָב איך עטליכע מאָל געמוזט טאַנ־צען. און איך זאָג דיר, אז עס איז נור ניט געווען ווער עס זאָל לאַכען! שטעל דיר פאָר: ער האָט געמיינט, אז איך בין נאָך א מיידעל!... ווען איך האָב איהם געזאָגט, אז איך בין שוין צעהן יאָהר פערהייראַטה און האָב שוין צוויי קינדער, האָט ער זיך דאָס גאָר ניט געוואָלט גלויבען...

— ווער־זשע איז ער, דער ער? — האָט וואָלאָדיאַ א פרעג געטהאָן געלאַסען, אוועקגעלעגט די צייטונג און וואַזשנע פער־רויכערט א סיגאַר...

— אָ, זעהר א וואוילער יונגער מאַן — האָט זי געענטפערט און דערביי בריה'ש שנעל געווישט א גלאָז. — ער איז נאָך אפילו א גרינער אָבער ער רעדט שוין גאַנץ פיין ענגליש; ער לערענט אויף דראַגיסט און אין אַלגעמיין איז ער זעהר א געבילדעטער יונגער מאַן...

— טאַקי?

— נו יאַ... און שטעל דיר פאָר: ער איז גאָר מיינער א לאַנדסמאַן אויך, ער קומט פון אָדעס און גראַדע קען ער א פּאָר חבר'טעס מיינע פון דער היים...

און דאָ האָט זי איהם דערצעהלט ווי אנגענעהם עס אזי איהר געווען מיט דעם נייעם בעקאַנטען צו רעדען וועגען אָדעסער לעבען, וועגען דעם שעהנעם בולוואַר, וועגען לאַנזשעראָן און וועגען אַנדערע שעהנע פּלעצער, וואָס זיינען ביי איהר געווען אזוי טהייער. און דערביי אין איהר שוין אויסגעקומען צום וואָרט א זאָג צו טהאָן פיעל בעדייטענד:

— אַפּנים, וואָלאָדיאַ, מיר ווערען שוין אַלטע לייט...

— אַנטקעגען וואָס זאָגסטו דאָס?

— אָט אַקעגען דעם, וואָס מיר געהען ביידע קיינמאָל ניט אין ערגעץ און מיר זעהען זיך ניט מיט קיינעם... ביי לייט אַזעלכע

ווי מיר לעבט מען גאַר אנדערש... מען געהט, מען פאָהרט און מען זעהט אַלעס, און מיר... גאַר ניט...

ער האָט געוואוסט וואוהין זי ציעלט, האָט ער זיך ווידער כלומר'שט פערטיעפט אין דער צייטונג און איהר קיין וואָרט ניט געענטפערט...

א ווײלע איז געווען שטיל. זי האָט האַסטיג איין גלאָז נאָך דער אנדערער געווישט און אַלע מאָל קאַסע אויף איהם א בליק געוואָרפען. און ווען זי איז פאַרטיג געוואָרען מיט דער ארבייט, האָט זי זיך עפּעס אַזוי צו'להכעיס'דיג גענעבען א זעץ אַוועק ביי דער אַנדער זייט טיש, אנגעשפּאַרט דעם קאָפּ אַן איין האַנד און פון צווישען די צייהן אַרויסגעזאָגט:

— שווייגט זיך...

— שויז, דו הויבט שוין ווידער אַן! — איז ער מיט אַמאָל געוואָרען אין כעס, א שליידער געטהאָן די צייטונג און גענומען שפּאַנען איבער דער שטוב. — א מאָדנער מענש! קאָכט זיך אומזיסט און אומנישט...

— אומזיסט און אומנישט, — האָט זי איהם נאָכגעקרימט מיט גאַל — און מיר ווערט דאָס האַרץ צושפּרונגען און ביי איהם איז דאָס אומזיסט און אומנישט...

איהר פנים האָט זיך אנגסטליך פערקרימט, און פערשטעלענ־דיג די אויגען מיט ביידע הענד, האָט זי מיט א וויינענדיג קול אָנ־געהויבען:

— גאָט מיינער, מען קען דאָך משוגע ווערען פון פאַרדרוס!

זי האָט יעצט געהאַט אַזוי פיעל צו רעדען מיט איהם; אַלע קריוודעס פאַר די לעצטע פּאָאַר יאָהר האָט זי אצינד אַזוי קלאָהר געדענקט און שוין געהאַט די האַרציגסטע און פּאַסיגסטע ווער־טער מיט איהם זיך אויסצו'טענה'ן. אָבער אין מיטען דערינען האָבען זיך די קינדער פון'ם שלאָף אויפגעכאַפּט, איז זי אַוועק צו זיי אין צימער.

ער איז געבליבען אַליין, האָט ער זיך לאַנג, פאַרטיעפט אין גע־דאַנקען, ארומגעדרעהט איבער דער שטוב מיט א פערלאָשענעם

סיגאַר אין מויל און געקלעהרט האָט ער, אַז אייגענטליך איז דאָ אַלעם אַזוי קלאָהר און נאַטירליך:

ער, וואָלאָדיאַ שקאָלניק, אַ מענש, וועלכער האָט אַמאָל געשפּיעלט עפּעס אַ שטיקעל ראָלע אין די יונגע יאָהרען און ערשט געשטרעבט צו ווערען אַן אנגעזעהנער מענש — ער האָט צוריק מיט צעהן יאָהר חתונה געהאַט מיט אַ פּשוט'ער מיידעל נור דערפאַר, ווייל זי איז געווען זעהר אַ שעהנע... אַ גאַנץ נאַטירליכע זאַך!... די ערשטע צייט האָט ער זי טאַקע ליעב געהאַט, אָבער נאָך דעם איז זי איהם דערעסען געוואָרען... וועל, דאָס איז דאָך אודאי נאַטירליך!... איז, הייסט עס, אויף איהר אַ גרויסער רחמנות. נו, מילא, וואָס קען ער איהר העלפען? און אַז ער וויל, איז זי גאָר אין אַלעם שולדיג: זי, מיט איהר געטריישאַפט האָט איהם שטענדיג צופיעל געקלאַפּט אין קאָפּ אַריין, אַז ער זאָל קלעהרען וועגען אַ תכלית, זי האָט איהם געהאָלפען שפּאָרען געלד, זי האָט איהם געמאַכט זשעדנע נאָך געלד; איבער איהר האָט ער איבערגעריסען די בעקאַנטשאַפט מיט אַלע זיינע פריינד און זיך אין גאַנצען איבערגעגעבען צו ביזנעס... און וואָס איז איהם יעצט געבליבען פון די אַמאָליגע שעהנע צייטען? בלויז דאָס, וואָס ער איז נאָך עד היום אַ מעמבער אינ'ם „רוסישען רויטען קרייץ" און אַלע יאָהר שיקט מען איהם אַריין צוויי טיקעטס צום באָלל... ער וואָלט שוין לאַנג געמאַכט אַ סוף, ווייל עס איז דאָך ווירקליך אונמעגליך צו וואָהנען מיט אַ פרוי אין דער צייט ווען מען האָט זי ניט ליעב... זיך ארום רייסען אַלע מאָל און פֿאַר לייטען נאָך מאַכען דעם אָנשטעל, אַז אַלעס איז וואויל און פיין... אָבער ער קען דאָס ניט! ערשטענס — די קינדער, און צווייטענס — ווי די זאַך זאָל ניט זיין, האָט זי דאָך נאָך אַלעמען אַ גרויסען חלק אין דעם וואָס ער האָט זיך אַזוי ארויפגעאַרבייט... מוז מען, הייסט עס, פערבייסען די ליפּען און שווייגען...

דער נייער בעקאַנטער איז געוואָרען אַן אָפטער גאַסט ביי די שקאָלניקס: צוויי־דריי מאָל אין דער וואָך איז ער אויף דער נאַכט אריינגעקומען ווען וואָלאַדיאַ איז אויך געווען אין דער היים. און דאָס האָט אסתר׳ן שטאַרק הנאה געטהאָן. אָלע מאָל האָט זי איהם אויפגענומען זעהר פריינדליך, און מיט דער צייט האָט זי זיך אָנ־געהויבען פערהאַלטען צו איהם אזוי היימיש און פריי גלייך ווי ער וואָלט געווען ניט גלאַט אזוי אַ בעקאַנטער, נור איהרער אַ נאָהענ־טער קרוב, מיט וועמען זי איז צוזאַמען אויפגעוואַקסען און די בעסטע קינדער־יאָהרען פערבראַכט... אין׳ם מאַן׳ס אנוועזענהייט האָט זי זיך ערלויבט מיט איהם אַ שטיעף צו טהאָן, קאָמפּלימענטען איהם געמאַכט און זי האָט גאָר קיין מאָל ניט געקלערט וואָס פאַר אַ מיינונג דער יונגער מאַן האָט וועגען איהר און וואָס ער איז מיט זיינע וויזיטען אויסען. דאָס האָט זי ווייניג וואָס אינטערעסירט, ווייל די הויפּט־זאַך איז ביי איהר געווען — מאַכען אייפערזיכטיג וואָלאָדיאַ׳ן...

דער יונגער מאַן האָט איהר בענעהמונג שלעכט אויסגעטייטשט און ער האָט אָנגעהויבען אַריינקומען בייטאָג אויך... אסתר האָט זיינע בייטאָגעדיגע וויזיטען ניט פאַרלייקענט; פאַרקעהרט, אָלע מאָל ווען דער מאַן איז אַהיים געקומען, האָט זי איהם באַלד מיט אַ גדולה דערצעהלט:

— דו ווייסט, וואָלאָדיאַ, מיסטער דוברינסקי איז דאָ היינט בייטאָג געווען...

און געוואָלט האָט זי, אַז וואָלאָדיאַ זאָל זי איבערפרעגען ווי לאַנג יענער איז דאָ געזעסען און וועגען וואָס זי האָט מיט איהם גערעדט, אָבער ער האָט איהר אָלע מאָל געענטפערט קאַלט און שפּאָטיש:

— עס פרעהט מיך זעהר...

אָדער:

— זאָלסט דערלעבען צו זאָגען גרעסערע בשורות...

איהם זיינען אָט די „נארישקייטען“ גאָר אין קאָפּ אריין ניט

געקראָכען, ווייל גראָדע אין יענער צייט איז ער געווען פערנומען מיט עפּעס אַ נייער ביזנעס־אונטערנעהמונג און געהאַלטען אין פערקויפען די אַלטע ביזנעס. עפּעס צוויי דיקע אידען מיט פערבלאָזענע פּנים'ער זיינען שוין עטליכע מאָל אין די אויף דער נאַכטען אהער געקומען, גערעדט אַזוי בעל'הבית'יש און וואַזשנע וועגען זייערע ערפאַהרונגען אין געשעפטס־זאַכען, און ער האָט לאַנג מיט זיי איינגע'טענה'ט און מיט ציפערען זיי באַוויעזען, אַז זיינע ביזנעס טראָגען אריין ניט ווענינער ווי דריי הונדערט דאָלאַר אַ וואָך ריינעם פּראָפיט און דערפאַר קען ער וועניגער ווי פיערציג טויזענד דאָלאַר ניט נעהמען. ער האָט זיי פערזיכערט, אַז אַזאַ פּרייז איז נאָך צו ווענינ — איהר דאַרפט ניט פערגעסען, — האָט ער געזאָגט — אַז מיין סטאָר שטעהט אין'ם פיינסטען געגענד אין דער „איסט סייד“ און האָט שוין אַ נאָמען אַלס אַ ראַיעלע סטאָר.

אסתר'ן האָבען אָט די געשפּרעכען זעהר געלאַנגוויילינט. דאָך האָט זי פאַר די פרעמדע מענשען געוואָלט מאַכען דעם אָנשטעל, אַז זי נעהמט אַ גרויסען אינטערעס אין איהר מאַן'ס געשעפטען, און זי האָט אַ פּאָאַר מאָל געמאַכט אָט אַזאַ קלוגע בעמערקונג:

— אין ביזנעס, יו נאָו, שפּיעלט קיין ראָליע ניט נאָך טויזענד דאָלאַר, ווייל אַז מען צאָהלט געלד, האָט די ווערטה געלד...

און בעטראַכטענדיג ווי וואָלאַדיאַ זיצט אַזוי נגיד'יש, פערלעגט אַ פוס איבער אַ פוס, און רעדט אַזוי גרינג וועגען טויזענדער, האָט זי זיך אַליין אויך געפיהלט שטאָלץ און אין דער זעלבער צייט גרויס דרך ארץ געהאַט פאַר איהם, דעם פעהיגען, פראַקטישען, ביזנעס־מאַן, וואָס פיהלט זיך אַזוי פעסט אין אַלעם וואָס ער טהוט...

זיינע פעהיגקייטען האָט זי אַלע מאָל בעוואונדערט און אין דער זעלבער צייט מורא געהאַט פאַר זיי... זי האָט געפיהלט, אַז דאָס דערוויטערט איהם פון איהר. און אָפט מאָל, ווען זי האָט וועגען דעם געקלעהרט, איז ביי איהר אַליין אויסגעקומען, אַז אַזאַ ערפאָלגרייכער מענש, אַזאַ וועלט־מענש ווי ער איז, קען טאַקע ניט ליעב האָבען אַזאַ פרוי ווי זי... דערפאַר איז זי טאַקע געווען זעהר

צופריעדען ווען מען האָט דעם סטאַר פערקויפט, און די צוויי אידען מיט די פערבלאָזענע פּנים'ער האָבען אויפגעהערט אהער אריינקומען — זאָל זי כאָטש דאָ אין הויז ניט הערען ווי מען רעדט אזוי גרינג וועגען טויזענדער!...

איהר איז געווען שווער אויסצוהערען די טרוקענע געשפּרעכען, אָבער נאָך שווערער איז איהר געווען אריבערצוטראָגען די אָנגעצויגענע שוויינעניש, וואָס האָט זיך אָנגעפאַנגען נאָך דעם, אַזוי ווי אַלע מאָל; און די קאַלטקייט, וואָס האָט פון איהם געוועהעט אפילו דאַן ווען ער האָט, לויט איהר מיינונג, געדאַרפט רעדען מיט איהר, זיך האַלטען עפּעס אַן עצה, וועגען די נייע ביזנעס זיינע.

בלויז געצעהלטע, אָבגעהאַקטע ווערטער האָט ער מיט איהר גערעדט. און זי — אבי צו פערפיהרען מיט איהם אַ געשפּרעך — האָט איהם צום וויפיעלטען מאָל געפרעגט אויב דאָס איז אַ גוט געשעפט, האָט ער איהר אַלע מאָל געענטפערט: „ס'איז אָלרייט" און ווען זי האָט איהם גענומען איבערפרעגען פערשיעדענערליי קליינינגקייטען, האָט זיך אויף זיין פּנים בעוויזען אַ שמייכעל.

— וואָס־זשע, — מאַכט ער צו איהר אַזוי איראָניש — האָסט אפשר חשק מיר ארויסצוהעלפען אין די ביזנעס אַזוי ווי אַנדערע פרויען ביי לייטען?...

דעמאָלסט איז זי געבליעבען שטעהן צוטומעלט. אַזאַ בעמערקונג האָט זי פון איהם קיינמאָל ניט געהערט. די לעצטע ווערטער זיינע זיינען איהר עפּיס ניט געפעלען געוואָרען... מיט בּרייט פאַנאַנדערגעעפענטע אויגען האָט זי אויף איהם אַ קוק געטהאָן, אַזוי ווי גלייך אין דעם מאָמענט וואָלט פאַר איהר זעהר אַ פערפלאָנטערטע זיך מיט אמאָל קלאָהר געוואָרען... אַ ווײַלע האָט זי געשוויגען און נאָכדעם האָט זי מיט אַ געמאַכטען שטאָלץ געענטפערט:

— נעווער מיינד, איך וואָלט נאָך געקענט אויפטהאָן אַזוי פיעל וויפיעל דיינע בעקאַנטע ביזנעס־לײַדיעס...

און זאָגענדיג דאָס האָט זי אַליין געוואוסט, אַז דאָס איז ניט

אמת, ווייל ניט איינמאָל האָט זי שוין געפּרואווט איהם ארויס־העלפען אין סטאָר און עס איז קיינמאָל דערפון גאָר ניט ארויס־געקומען...

זי האָט איהם אָנגעהויבען נאָכקוקען, געוואָלט אויסגעפינען אויב ער האָט ניט קיין געליעבטע; עטליכע מאָל איז זיי בייטאָג צו איהם אין סטאָר אריינגעקומען און אלע מאָל האָט זי איהם גע־טראָפען פערטהאָן אין די ביזנעס.

און דאָ זיינען אָנגעקומען די הייסע זומערדיגע טעג ווען די גרינגסטע קליידער זיינען געווען א משא אויפ'ן לייב, און עס איז געווען זיך שווער פאַרצושטעלען א ווינקעלע, וואו מען זאָל זיך קענען אויסבעהאַלטען פון דער ברענענדיגער זון, וואָס האָט די געזינדסטע מענשען געמאַכט פויל און צוקראָכען

אין דער צייט פלעגט אסתר אַלע יאָהר אוועקפאָהרען אין קאַונטרי אויף א פּאָאר מאָנאַטען, יעצט אָבער האָט זי דאָס ניט געוואָלט טהאָן; זי האָט געוואוסט, אז אַצינד האָט זי די בעסטע געלעגענהייט צו מאַכען אייפערזיכטיג דעם מאָן, דורך דעם שעהנעם יונגען־מאָן דובּרינסקי, וועלכער שענקט איהר אַזוי פיעל אויפמער־זאַמקייט די לעצטע טעג...

זיצען גאַנצע טעג אין הויז איז איהר געווען לאַנגווייליג, דערצו האָבען איהר נאָך די קינדער שטאַרק דערקוטשעט, איז זי גאַנץ אָפט בייטאָג אוועק מיט זיי אין פּאַרק, געשפּאַציערט מיט זיי ביי'ם וואַסער, הנאה געהאַט פון זייערע שטיפערייען; אָדער אַליין זיך אוועקגעזעצט אויף א באַנק און מיט פערבענקטע בליקען בעגלייט יעדען פאַרבייגעהער; און האָט זי נאָר דערזעהן א פערליעבטע פּאָארעל שפּאַציערען געאָרעמט, האָט זי זיי לאַנג נאָכגעקוקט, שווער אָבגעזיפצט און דערביי געקלעהרט, אז אויף דער וועלט זיינען דאָך פאַראַן א סך גליקליכע מענשען, וואָס ווייסען פון א לעבען און געניסען פון ליעבע...

די אויף דער נאַכטען זיינען געווען דושנע און פאַרנע. קיין ביסעל לופט איז אין ערגעץ ניט געווען, גלייך ווי די זון וואָלט נאָך בייטאָג די גאַנצע לופט אויסגעשרפה'ט.

אין אזא אויף דער נאכט אין אסתר געזעסען מיט דובּרינסקי׳ן ביים טיש אויפ׳ן „פּארטש“ און געטרונקען קאלטע סאָדאַ־וואסער. וואלאדיא איז געזעסען ביי דער זייט, זיך געמיטהליך געהוידעט אויפ׳ן וויעג־שטוהל און וואזשנע געדויכערט א ליולקע. געראדע דאס מאל איז ער געווען גוט געשטימט; א געפיהל פון צופריעדענ־הייט האט אנגעפילט זיין הארץ. אברוהענדיג זיך אקעגען דעם זילבער־שיין פון דער לבנה, וואס האט אריינגעקוקט דורך די דינע געדיכטע דראטען מיט וועלכע דער גאניק איז געווען איבערגעצויגען כדי די „מאסקיטאס“ זאלען אהער ניט צוקומען, האט ער פריינד־ליך גענומען ריידען מיט דובּרינסקי׳ן וועגען די אמאליגע אינ־געלשע און בחור׳שע יאהרען זיינע; אהן א שיעור קליינינקייטען האט ער זיך יעצט דערמאנט און וועגען אלעס האט ער אזוי גערן געפלאפּעלט. — כע, כע, מיסטער דובּרינסקי דענקט אודאי, אז ער איז ניט מעהר ווי א טרוקענער בורזשוא, אן אלרייטניק, וואס האט שטענדיג אין זינען נאר ביזנעס? נעווער מאינד, עס איז נאר דא אין אמעריקא איז ער אזוי געווארען; א לאנד אזא... און אין אלגעמיין: פערשיעדענע אורזאכען האבען איהם געבראכט דער־צו; זיין אסתר האט אלע מאל געוואלט, אז ער זאל זיין א נגיד, נו האט ער זיך גענומען צו ביזנעס, און — אויף זיין עהרען ווארט — ער האט גאר ניט געוואוסט, אז ער וועט זיך ארויסווייזען פאר אזא פעהיגען ביזנעס־מאן...

און פערדרוקענדיג די ליולקע אין א ווינקעל פון׳ם מויל, האט ער בעריהמעריש ווייטער גערעדט:

— אמאל מיט יאהרען צוריק, נאך אין דער היים, זיינען גאר אנדערע צייטען געווען! אין גימנאזיע די בעסטע „אטמיעטקעס“ געקראגען; אלע לעהרער האבען פון וואלאדיא שקאלניק געהאל־טען א וועלט... און נאך דעם, שוין אין די שפּעטערע יאהרען, געווען א טיכטיגער מענש אין דער בעוועגונג; געווען גרייט אין פייער צו שפּרינגען. ביי אלע ארבייטער געווען בעליעבט; אומ־זיסטיגע אוראקען זיי געגעבען — גאר אן אנדער מענש געווען!...

דובּרינסקי האט איהם ניט גערן געהערט, ווייל אין דער צייט

האָט ער גאָר געקלעהרט ווי גוט עס וואָלט יעצט געווען צו פאַרבלייבען מיט אסתר'ן אַליין אויפ'ן „פּאָרטש"... פונדעסטוועגען האָט עס איהר געמאַכט אַזאַ מינע גלייך דאָס אַלעס וואָלט איהם שטאַרק אינטערעסירט, און אַ פּאָאָר מאָל האָט ער די זעלבע חכמה איבערגעזאָגט:

— נו, יאָ, עס פערשטעהט זיך. אין אַמעריקאַ מוז מען ווערען אַן אַנדער מענש...

אסתר האָט וואָלאָדיאַ'ס רעדעוודיגקייט אָנגענומען אַלס אַ בעווייז, אַז ער ווערט שוין אַביסעל אייפערזיכטיג און דערפאַר וויל ער פאַר דוברינסקי'ן אַרויסווייזען, אַז ער איז אויך ניט אַבי ווער. דאָס האָט איהר הנאה געטהאָן, און כדי איהם נאָך מעהר אויפרייצען, האָט זי זיך מיט אַמאָל געגעבען אַ שטעל אויף און דרייסט אַ זאָג געטהאָן:

— אַך, דאָ איז אַזוי היים! אפשר וואָלטען מיר זיך גאָר אַביסעל דורכגעגאַנגען? קומט, איהר געהט, מיסטער דוברינסקי?

— און צו וואָלאָדיאַ'ן:

— דו האָסט דאָך אודאי קיין חשק ניט, האַ? וועסטו שוין דאָ אַכטונג געבען אויף די קינדער...

און נאָך איידער וואָלאָדיאַ האָט געענטפערט, האָט זי גענומען רעדען שנעל אין איין אָטהעם; אַזוי זשוואַווע און לעבעדיג האָט זי איהם איוסגערעכענט אַ גאַנץ צעטעל, וואָס ער זאָל טהאָן ווען ער וועט די קינדער לעגען שלאָפען. און זי איז אַוועק מיט דוברינסקי'ן...

דעם יונגען־מאַן איז דאָס אויסגעקומען אַביסעל פּריקרע. דערפאַר האָט ער אויפ'ן וועג, געהענדיג מיט איהר, לאַנג געשוויגען און אַליין ניט געקענט צוקלייבען די פּאַסיגע ווערטער ווי אַזוי מיט איהר אַ געשפּרעך צו פערבינדען. אין אַלגעמיין, האָט ער זיך עפּיס געפיהלט מאָדנע. זינט ער האָט אָנגעהויבען אַריינקומען צו איהר אין הויז און האָט דערזעהן ווי רייך זי לעבט, האָט ער עפּעס קיין מוטה ניט געהאַט צו פערהאַלטען זיך צו איהר צו נאָהענט... פון איהר אויפפיהרונג אָבער האָט ער געדרונגען, אַז

זי איז אין איהם פערליעבט. היינט האָט ער זיך נאָך מעהר אין דעם איבערצייגט; און אויף דעם חשבון האָט ער מיט אמאָל בעקומען קוראזש, זי אַנגענומען אונטער'ן ארעם, ליעבליך איהר אין די אויגען ארייגעקוקט און גלייך, אָהן צערעמאָניעס, א זאָג געטהאָן:

— איהר זיינט א וואוילע ווייבעל מיסעם שקאָלניק...

פון דעמאָלסט אָן האָבען זיי אָנגעהויבען גאַנץ אָפט ארומשפאַציערען אין די אויף דער נאַכטען, ווי אַן אמת פערליעבטע פּאָרעל. געארעמט פלעגען זייביידע ארומגעהן איבער'ן פּאַרק, אין די דונקעלע אַלעען, אָדער געזעסען אויף א באַנק און גערעדט מעהר מיט די אויגען ווי מיט'ן מויל...

שפּעטער האָט ער זיך אָנגעהויבען בענעהמען פרייער, זיך געשפּיעלט מיט איהרע דינע ראָזעווע פינגער, פּאַרזיכטיג זי ארומגענומען. און איהר איז געווען זעהר אנגענעהם צו פיהלען ווי איהר נאָהענטקייט רייצט איהם אויף... זי האָט דערפיהלט די מאַכט פון איהר שעהנקייט, פון איהר חן'עוודיגען בויגיגען קערפּער. און דאָס האָט אריינגעגאָסען א פרישען שטראָם לעבען אין איהר הארצען...

אין אָנפאַנג איז טאַקע ביי איהר ניט געווען אזוי וויכטיג דאָס פערברענגען מיט דוברינסקי'ן, ווי דאָס קומען שפּעט אהיים און זעהן וואָס פאַר אַן איינדרוק דאָס מאַכט אויף איהר מאַן. אָבער מיט דער צייט האָט זי אָנגעהויבען פיהלען ווי די נאָהענטקייט מיט דעם שעהנעם יונגען־מאַן פילט אוים די פוסטקייט, וואָס האָט אין איהר הארץ געהערשט עטליכע יאָהר נאָכאַנאַנד. און האָט זי איהם איין טאָג ניט געזעהן, האָט זי געבענקט נאָך איהם...

א שטיק צייט איז זי מיט איהם ארומגעגאַנגען און ווי פאַר אַן אמת'ן גוטען פריינד האָט זי פאַר איהם איהר ביטער הארץ אויסדערצעהלט; ווי לאַנגווייליג די טעג מיט די יאָהרען געהן אוועק; ווי איהר מאַן איז צופיעל פערטהאָן אין די ביזנעס, און— איהם מעג זי דאָך זאָגען דעם אמת — אַלע מיינען אז זי איז גליק־

ליך, אין דער אמת'ן אָבער איז זי איינע פון די אונגליקליכסטע, ווייל נאָך אַלעמען, איז געלד נאָך ניט אַלעס; מען איז נאָך יונג, גלוסט זיך צו לעבען אויף דער וועלט...

זי האָט שוין ווענינער געקלעהרט צוליעב וואָס זי האָט אָנגעהויבען ארומגעהן מיט דוברינסקי'ן, און אנשטאט דעם האָט זי שוין גאָר געקלעהרט אַז מען דאַרף יעצט זיין וואָס פאָרזיכטיגער בדי דער מאַן זאָל זיך ניט אָנשטויסען, אַז זי איז שוין מיט איהם אזוי בעפריינדעט...

וואָלאָדיאַ'ס שווייגען און זיינע בייזע, קאַלטע בליקען האָבען זי שוין מעהר ניט געערגערט, נאָר געשראָקען; איהר האָט זיך אַלץ גערוכט, אַז אָט־אָט וועט ער אויף איהר אָנפאַלען און וועט זי גוט אויסזידלען. און איינמאָל, ווען ער האָט זי בייזליך אַ פרעג געטהאָן פאַר וואָס זי פערנאַכלעסיגט דאָס הויז און די קינדער, האָט זי מורא געהאַט, ער זאָל זיך אויף איהר באַלד ניט צושרייען און זי האָט איהם געענטפערט מיט געמאַכטער דרייסקייט, הויך אויפ'ן קול:

וואָס־זשע, איך האָב שוין גאָר קיין רעכט ניט ארויסצוגעהן אין גאַס?! איך קוק דיר נאָך וואוהין דו געהסט, טו קוק דו מיר ניט נאָך וואוהין איך געה!...

אָט דער ענטפער האָט איהם איבערראשט. ער האָט שוין לאַנג חושד געווען, אַז צווישען איהר און דוברינסקי'ן קומט עפּעס פאָר און ער האָט זיך געקליעבען ריידען מיט איהר וועגען דעם... ער האָט געדענקט, אַז ווי ער וועט נור די ערשטע פּאָר ווערטער ארויסרעדען, וועט זי ווערען בלאַס און וועט זיך אָנהויבען פערענטפערען. און מיט אַמאָל גאָר — אַזאַ איבערראַשונג!

און דאָס איז איהם דוקא זעהר געפעלען געוואָרען און זי איז דערמיט אויסגעוואַקסען אין זיינע אויגען; ער האָט געזעהן, אַז דורך דעם איז זי גאָר אַן אַנדער מענש געוואָרען און זי האָט גאָר שטאָלצער דעם קאָפּ אויפגעהויבען... ער איז שוין אפילו געווען גרייט צוצוגעהן צו איהר און אָנהויבען ריידען ווייך און מילד,

אבער דאָס האַרץ האָט איהם דערצו ניט דערלאָזט, האָט ער אַ בורטשע געטהאָן אונצופריעדען און איז אוועק אַ ברוגז'ער...

אסתר איז געבליעבען אַליין. די קינדער האָט זי ארונטער־געשיקט אין גאַס זיך שפּיעלען, ווייל זי האָט געוואוסט, אז באַלד וועט דוברינסקי קומען. זי איז יעצט געווען גוט אויפגעלעגט און פרעהלאַך, האָט זי פאַר זיך אַ ניגונ'דעל אונטערגעזונגען.

שפּעטער, ווען דוברינסקי איז געקומען, האָט זי זיך זעהר דערפרעהט איבער איהם, אָבער אין דער זעלבער צייט האָט איהר דאָס האַרץ אונרוהיג געגומען קלאַפּען...

זי האָט זיך אוועקגעזעצט מיט איהם אין פראָנט־רום ביים טיש, פאַרלעגט אַ פוס איבער אַ פוס, פון ווייבלי־כער געוואָהנהייט אַלע ווײַלע דאָס קליידעל ארונטערגעצויגען, אויף איהם האָט זי די אויגען, מיט אַ שמייכעל, אָנגעשטעלט און געזאָגט:

— איך האָב געמיינט אז איהר וועט שוין היינט ניט קומען...

— פאַר וואָס?

— ווי געוועהנליך קומט איהר פריהער.

— וועל — האָט ער געענטפערט — דעם אמת זאָגענדיג האָב איך טאַקע היינט ניט געקענט קומען; מען דאַרף זיך צוגרייטען צו די עקזאַמענעס, איך האָב אַ וועלט מיט ארבייט... — אָבער— האָט ער צוגעגעבען — אבי אייך צו זעהן, איז ביי מיר רעכט די וויכטיגסטע ארבייט אָבצולעגען...

— טאַקע?

— נו, דערצעהלט, וואָס הערט זיך עפּעס ביי אייך? — האָט ער זיך צוגערוקט נעהנטער צו איהר און איהר אָנגענומען ביי דער האַנד.

— קיינע נייעס...

און מיט אַמאָל האָט זי זיך פאַנאַנדערגעלאַכט:

— כאַ־כאַ־כאַ! איך האָב אייך גאָר פאַרגעסען צו דער־צעהלען! וואָלאָדיאַ איז דאָך אייפערזיכטיג אויף אייך!...

— עס קען ניט זיין! טאַקע? — ער האָט אָבגעלאָזט איהר האַנד, זיך אָביסעל פערלאָרען, און ווי עס פּאַסט פאַר אַ לייטישען מענשען, זיך אָבגערופען: — וועלל, אויב מיין אריינקומען אהער קען אימיצען מאַכען צום ליידען, דאַן בין איך גרייט מעהר אהער ניט צו קומען, ווי שווער דאָס זאָל פאַר מיר ניט זיין...

אויף איהר פּנים האָט זיך אַ ברייטער שמייכעל באַוויזען: — גערהט שוין, גערהט; זייט ניט קיין נאַר!...

אין שטוב איז שוין דעמאָלסט געווען פינסטערלאָך, האָט זי געוואָלט אָנצינדען די עלעקטריק. אָבער ער האָט זי ניט געלאָזען — מען דאַרף ניט, זאָל בעסער זיין אַזוי! און ווי זי איז אַזוי געשטאַנען מיט איין האַנד אויפגעהויבען צו דער עלעקטריק האָט ער זי געגעבען אַ ציה צו זיך און זי אַרויפגעזעצט אויף זיינע קניע.

— אסתר...

דער גלאַנץ וואָס האָט אין דער פינסטער פון איהרע אויגען אַרויסגעפינקעלט און די וואַרימקייט, וואָס האָט פון איהר לייב געשלאָגען, האָט איהם שטאַרק צורייצט. ער האָט זי שטייף מיטביידע הענד אַרומגענומען און ביז וועהטאָג געקושט איהר ווייסען האַלז. זיינע אויגען האָבען זיך אַרויסגעשפּאַרט גלייך אָט־אָט וועלען זיי פון די לעבער אַרויסשפּרינגען, נערוועז און ביסטרע זיינען געווען די בליקען, וואָס האָבען זיך געוואָרפען פון איין שטיקעל מעבעל אויף'ן צווייטען און ענדליך זיך אָבגעשטעלט אויף דעם ווייכען דיוואַן, וואָס איז ביי דער וואַנט געשטאַנען... ווילד האָט ער זי מיט ביידע הענד אַ הויב געטהאָן און זי צוגעטראָ־גען צום דיוואַן...

אסתר איז געווען ווי צומישט. די ברענענדיגע ליידענשאַפט, וואָס האָט עטליכע יאָהר אין איהר הארצען געטליעט, האָט זיך יעצט נאָך מעהר צורייצט; זי האָט פון קיין זאַך ניט געקענט

קלעהרען. און ווען זי האט זיינע הענט אויף איהר לייב דערפיהלט, האט זי מיט שרעק און מיט הנאה די אויגען צוגעמאכט און שטייף די ליפען פערביסען... — — — — — — — — — — — — — — —

נאך זיין אוועקגעהן איז זי אין דער פינסטער לאנג געזעסעןביים טיש און מיטביידע הענד זיך פערשטעלט דאס פנים. ווע־גען דוברינסקי'ן האט זי יעצט גאר ניט געקלעהרט; זיין געשטאלט, זיין אויסזעהן איז אין גאנצען פערשוואונדען פון איהרע אויגען. איהר אליין איז יעצט שרעקליך געווען צו דענקען וועגען דעם, וואס ס'איז נאר וואס געגעקומען צווישען איהר און דוברינסקי'ן. פאמע־לאך האט זי די הענד פון'ם פנים אוועקגענומען, און עפען געטהאן די אויגען און זיי באלד ווידער צוגעמאכט און מיט די הענד שטארק דעם שטערן געפרעסט... איין געדאנק האט זי געפייניגט, גע־מוטשעט, און דערפון איז איהר דער מח שיעור אויף שטיקער א זינדיגע... הא?... איהר קאפ האט זיך מיט אמאל פון די דלאניעס ארויסגעגליטשט, א פאל געטהאן אויפ'ן ארם און זי האט זיך צוואויינט...

ערשט ווען ביידע קינדער זיינען מיט א גערודער אריינגעלאפען אין הויז אריין און מיט א גדולה זיך א לאז געטהאן צו איהר, האט זי שנעל די אויגען אויסגעווישט, זיך שטארק דערשראקען און זיך געפיהלט שולדיג אקעגען זיי. און ווען דאס עלטסטע קינד, א מיידעלע פון א יאהר אכט, האט פערוואונדערט א פרעג געטהאן פאר וואס זי וויינט, האט זי אין גרוים פערלעגענהייט אנגעהויבען לאכען עפעס אזוי אומנאטירליך:

— דו נאריש ציגעלע, דו... ווער וויינט? איך? דו נאריש ציגעלע...

און מיט מוטערליכער געטריישאפט אוועקגעזעצט ביידע קינדער ביי זיך אויפ'ן שוים און זיי געטוליעט צו זיך...

דוברינסקי איז עטליכע טעג נאכאנאנד ניט געקומען צו איהר,

און דערפון איז זי געראָדע געווען צופריעדען כאָטש זי האָט שטאַרק געבענקט נאָך איהם און איהם זעהר געוואָלט זעהן... און ווען ער האָט ווידער אָנגעהויבען אריינקומען ווי געוועהנליך, איז זי שטענדיג געווען אין דער מורא, אז וואָלאָדיאַ זאָל זיך סוף כל סוף ניט דערוויסען, אז עס האַלט שוין אַזוי ווייט, און זי האָט מיט איהם אָבגעמאַכט, אז בעגעגענען זאָלען זיי זיך אַלע מאָל בלויז אין פּאַרק אויף אַ בעשטימטען פּלאַץ...

אם מעהרסטען האָט זי זיך מיט איהם געזעהן בייטאָג אָדער פריה אין אָבענד. ביז שפּעט אין דער נאַכט איז זי שוין מיט איהם מעהר ניט געגאַנגען. — מען דאַרף זיין פאָרזיכטיג — האָט זי איהם אַלע מאָל געזאָגט.

ווי ניט אנגענעהם און פריקרע עס איז איהר די ערשטע צייט געווען צו שפּיעלען אַזאַ ראָליע — האָבען אַ מאַן אין דער היים און אַ געליעבטען ביי דער זייט — איז זי אָבער מיט דער צייט אַזוי געוואָהנט געוואָרען דערצו גלייך דאָס וואָלט געווען אַ גאַנץ נאַ־טירליכע זאַך...

די ליעבע צו דובּרינסקי'ן האָט זי גאָר פאַר אַן אַנדער מענש געמאַכט: אין הויז און איבעראַל האָט זי זיך געהאַלטען שטאָלץ ווי אַ מענש, וואָס ווייסט זיין ווערטה; ביי וואָלאָדיאַ'ן האָט זי מעהר קיין לאַסקעס ניט געזוכט, גערעדט מיט איהם ווי מיט אַ גלייכען מענשען. און האָט ער אַמאָל, ווי זיין שטייגער איז געווען, אונצופריעדען אַ בורטשע געטהאָן, האָט זי זיך דאָס צום האַרצען ניט גענומען און איראָניש און גרינגשעציג געשמייכעלט איבער דעם. און דוקא דערמיט האָט זי ביי וואָלאָדיאַ'ן שטאַרק אויסגענומען און ער האָט זיך גאָר אַנדערש אָנגעהויבען בעציהען צו איהר.

פאַר איהם איז דאָס אפילו געווען שווער, דאָך איז ער צו איהר געוואָרען צערטליך און צוגעלאָזט... אויף דובּרינסקי'ן האָט ער קיין שלעכט האַרץ ניט געטראָגען. פערקעהרט, ער איז איהם נאָך געווען דאַנקבאַר, וואָס צוליעב איהם איז אסתר גאָר אַן אַנדער מענש געוואָרען... קלעהרען אויף איהר שלעכטעס איז איהם גאָר

ניט איינגעפאלען; צופיעל האט ער אין איהר ארענטליכקייט געגלויבט... און ווען ער האט געזעהן ווי קאלט זי נעהמט אויף זיינע צערטליכקייטען, האט ער געצויגען מיט די אקסלען און דאס גאר ניט געקענט פערשטעהן: — ס'ארא מאדנער פאלק, אט די פרויען!...

ער האט זעהר געגארט, אז דוקא יעצט, ווען זי פיהלט זיך אזוי שטאלץ ביי זיך, זאל זי צו איהם ארויסווייזען ליעבע... ערשט יעצט וואלט ער דאס אבגעשעצט ווי עס בעדארף צו זיין; ער וואלט זיך געפיהלט גליקליך מיט איהר, ווייל נאך אלעמען איז זי דאך זעהר א שעהנע פרוי... — — — — — — — — — — — —

ליידען.

(אַ מאָנאָלאָג פון אַ שיכור)

איהר מיינט אודאי, אַז איך בין שיכור, האַ? — אַ נעכטיגער טאָג! איך בין קיינמאָל ניט שיכור אַזוי ווי אַנדערע, וועלכע וויסען ניט אויף וואָסער וועלט זיי זיינען און וואַלגערען זיך ווי נישטיגע בעשעפעניסען אין די גאַסען, אָדער זיי גיסען מיט טרעהרען ווי אונבעהאָלפענע אונגליקליכע ברואים... טפוי! איך האָב פיינד אַזעלכע מענשען, איך האָס זיי ווי דעם טויט...

מיר מיר וועט אַזעלכעם קיינמאָל ניט טרעפען. אַבער גאָר לאָ! און ווייסט איהר פאַרוואָס? ווייל איך טרינק נור ביז איך דערפיהל ווי אין האַרצען צובושעוועט זיך אַ ים פון אונגעהויער שטאַרקע געפיהלען און אין קאָפּ ווערט עפּעס ריהרעוודיג. דאַן הער איז די גאַנצע וועלט ווי דעם פאַר אַ יאָהריגען שנעע... און אַט אַזוי איז גוט!

אַט אַשטויגער יעצט. ווער איז צו מיר גלייך? איך האָב פאַר קיינעם קיין מורא ניט. איך בין קיינעם ניט מקנא און דאָס בעסטע — איך האָב צו אַלע מענשען צוטרויען!... איך גלויב אַלעמען, איך האָב ליעב די גאַנצע וועלט, איך וואָלט זיך מיט יעדען איינעם צוקושט אפילו אין מיטען גאַס... כאַ־כאַ־כאַ, אַ וואווילע זאַך! בעגעגענסט אַ מענשען אין גאַס: „שטעה, גוטער ברודער! גיב אַהער דיין האַנד... דו ביזט... נו, דו ביזט אַ

פריינד, אַן אייגענער מענש. דו פערשטעהסט אַ געשעפט... נאַ דיר אַ קלאַפּ אין דער פּלייצע — און געה"... אַט דאָס איז גוט, איהר פערשטעהט? מיט אַמאָל דערפיהלט מען, אַז מען איז הע־כער פון אַלעמען. און אַ מערקווירדיגע זאַך! דוקא איז אַזאַ מאָמענט ווערט מען פריינדליך און היימיש מיט דער גאַנצער וועלט...

און ריידען גלוסט זיך — אַ וועלט! און איהר מיינט, אַז ווען איהר זייט דאָ נישטאָ, וואָלט איך דען ניט גערעדט? נאַראַנים, וואָס איהר זייט! אפילו מיט'ן טיש וואָלט איך זיך אויסגע־טענה'ט... אפילו מיט'ן פלעשעל און מיט וואָס דען ניט! פּאָר אַ נויט — מיט'ן טעלעגראַף־סלופּ... נור נישט געלאַכט! מיר פער־דריסט דאָס... אַט גיב איך אַ קלאַפּ מיט'ן פויסט איבער'ן טיש, וועלען אַלע גלעזער מיט די פלעשלעך אויף קליינינקע פּיצלעך צו־טראַסקעט ווערען... הא הא! איהר האָט זיך דערשראָקען; איך קוק ווי אַ גזלן?... נאַראַנים! איהר הויבט ניט אָן צו פער־שטעהן, אַז ווען אַן אָנגעוועהטאָגטע הארץ פּיהלט, אַז אַט־אַט פּלאַצט דאָס פון צופיעל ליידען און דער מח ווערט שיער צו־שאָסען פון צופיעל קלעהרען, דאַן מוז מען רעדען... איהר פאַרשטעהט, מען מוז! יעצט ווערט איהר ווייכער? נו, אפשר האָב איך טאַקי געזאָגט אַ נאַרישקייט: רעדען מיט אַ סלופּ... מיט אַ פלעשעל... כאַ־כאַ! איהר שטעלט זיך דאָס פּאָר? געוויס, אַ נאַרישקייט! בעסער טאַקי צו רעדען מיט מענשען, ובפרט מיט אַזעלכע, וואָס טרינקען מיט מיר צוזאַמען!... איהר זייט וואוילע יונגען, איך האָב אייך ליעב!... טו, הערט זשע מיך טאַקי אויס. נור פריהער מוזען מיר אויסטרינקען צו גלעזער וויין... צו צוויי — מאַכט אויך ניט אויס...

ב ר ר ר ר! גוטער וויין; ער קריכט אין קאָפּ אריין... אַזוי האָב איך ליעב, נור זיצען דאַרף איך ניט... אין אַזאַ מאָמענט דאַרף זיך אַלעס בעוועגען, די גערדאַנקען, די געפיהלען, אַלעס... נו, אַט שטעה איך! קוקט אויף מיר; אַ יאָ, אַ יונג מיט ביינער? טו, טרעפט זשע וויפיעל איך בין אַלט? זאָגט, שעהמט אייך

ניט... וויפיעל? הא? פינף און פערציג? — נו, גוטער ברו־
דער, האסט אריבער געבאפט די מאס... פינף און פערציג?
כא־כא־כא... קלערסט זיך געווים: „אן אלטער שכור"... ניין,
מיין פריינד, האסט ניט געטראפען! אויף גאנצע צעהן יאהר
ניט געטראפען! וואונדערט אייך ניט! איך בין נאך א יונגער
מאן... אי איך בין שוין גרויליך, מיין פנים איז געקנייטשט? —
נו דאס איז ניט פון וואוילטאג... דאס איז פון צרות... קיין זאך
וועט ניט העלפען, אפילו קיין משקה וועט ניט העלפען... אין האר־
צען וועט שטענדיג בלייבען אן אייביגע וואונד און וועט טליען
און טליען ווי א ניט פערלאשענער פייער'ל און וועט מיך טרייבען
אלץ טיעפער און טיעפער אין אבגרונד — — — — — — — — — —

העי! ווער האט אויסגעלעדיגט מיין גלאז? דאס איז ניט
פיין! מיין גלאז דארף שטענדיג שטעהן אן אנגעגאסענע. אט
אזוי! לאמיר זיין געזונד!... אך, צום טייפעל! גיס היינט,
גיס מארגען, ס'העלפט ניט...

חברה, איהר ווייסט, איהר דארפט האבען רעספעקט פאר מיר...
ציהט ארונטער אייערע העטס און בוקט זיך פאר מיר ווי פאר א
העלד! איהר הערט! איך פערדיען דאס...

שוין צעהן יאהר, אז איך בין געבליבען אליין, עלענד, אבגער־
ריסען פון מיין ווייב און פון מיין איין און איינציג קינד... — —
שרעקט אייך ניט! איך שריי צו הויך?... אבער, צום טייפעל
זאלט איהר געהן! איהר ווייסט, אז ס'טרעפען נעכט, ווען איך
רייס זיך די האאר פון קאפ, ווען ס'גלוסט זיך וויינען, רעווען ווי
א ניט דערקוילעטער אקס און כאטש שטארב, כאטש קראפיר
אויפ'ן ארט — קיין איינציגע טרעהר אפילו... אייך איז בעקאנט
אזא צושטאנד?... וואס ווייסט איהר, קליינינקע מענשעלעך
מיט אייערע גראשענדיגע ליידען?... איך!... — איהר ווייסט!
וואס דאס הייסט קריצען מיט די צייהן ווי א צורייצטע היה
און פיהלען א חשק אנצופאלען אויף זיך אליין און — שטעהן
ווי א געפלעפטער און מיט קיין אבר ניט קענען ריהרען?

ווי קומט איהר אזעלכעס צו פיהלען! — — — איך... איך בין א העלד! א שטארקער מענש מיט א פעסטען כאראקטער... אבער זייט ניט בייז און בעליידיגט אייך ניט; ווען אימיצען פון אייך קומט אויס אזעלכעס איבערצולעבען, וואלט ער שוין לאנג געלעגען מיט די צייהן ארויף... אט אזוי... אבער איך ניט!...

מיך טרייבט דאס אין אבגרונד, אבער איך — איך גיב זיך ניט אונטער...

אמת, איך בין יעצט טיעף געזונקען. פון אלע אמאליגע פריינד, וועלכע האבען געקוקט מיט אבשיי אויף מיר, איז קיין איינער ניט געבליבען... אלע האפנונגען צושטערט... די אמאליגע הויכע שטרעבונגען — מיט'ן רויך אוועק... איך שיכור, אבער ווייטער— קיין שפאן ניט! גענוג!...

העי, חברה, וואס פאר א מרה־שחורה איז אנגעפאלען אויף אייערע קעפ?... קיינער איז דא ניט געשטארבען... מאדנע ברואים! רעדען זיי אמאל וועגען טיעפע מענשליכע ליידען, דער־שרעקען זיי זיך: די פעלכלאך זייערע הויבען אן ציטערען; ס'זאל זיך נאך מיט זיי אזעלכעס ניט טרעפען... אלע פערליערען די נעזער. א געלעכטער, כלעבען, מיט די מענשען!... אלע ליידען דאך. א מענש אהן ליידען איז ווי א... א שטייגער ווי וואס? נו, למשל, ווי א לעדיגע גלאז אהן משקה... אדער טאקי ווי אהן א נשמה... בע־כע. איהר ווייסט, איך געה אמאל אין גאס און קוק זיך איין אין די מענשען. ס'געהען מענער, פרויען, יונגע לייט און מיידלעך. איינציגע לאכען: כא־כא־כא און כי־כי־כי. ס'טהוט זיי הנאה. אנדערע שמייכלען זיך אזוי צופריעדען. אלע רעדען פעסט, מיט זעלבסטווירדע — גליקליכע מענשען... ווייסט איהר וואס איך קלעהר דאמאלס? איהר וועט ניט טרעפען. משוגענע געדאנקען, — וועט איהר זאגען. הם... מיר פאלט איין, אז ווען מיר זאלען קענען זעהן די מענשליכע געדאנקען אין'ם געשטאלט פון געוויסע סימבאלען, וואלטען מיר איבער די קעפ פון דער גאנצער מאסע כלומרשט פרעהליכע מענשען, געזעהן ארומשוועבען א גרויסע מחנה פון טוידטע שארבענס מיט טיעפע לעבער אנ־

שטאט אויגען, וועלכע שמייכלען תמיד מיט א קאלטען טוידטען און טייפלישען שמייכעל — מיט פערפוילטע, פון ווערים דורכגע־לעכערטע אויסגעסשטשירטע צייהן וואס נור קוקענדיג אויף זיי קען די בלוט אין די אדערען פערגליווערט ווערען...

וואס האט איהר זיך דערשראקען? איהר זייט דאס ערשט יעצט געוואהר געווארען? איך וויים דאס שוין פון לאנג... גע־ווים; אלע זיינען מיר אונגליקליכע מענשען. איינער ליידעט פון צושטערטע האפנונגען. א צווייטער—פון א צו גרויסער שטרע־בונג... א דריטער ליידעט פון אומגליק. א פערטער — פון צו־פיעל גליק.

וואס קוקט איהר אויף מיר ווי אויף א פערריקטען? איך בין ביי מיין פולען פערשטאנד... יא. געווים אזוי! פון צופיעל גליק ליידעט מען. פון צופיעל ליעבע קען מען פון זינען אראב... א־א! דאס איז גוט געזאגט: זיך אליין צוגעטראפען! ריכטיג... איך בין אומגליקליך דערפאר, ווייל מיין פרוי האט מיך צו פיעל גע־ליעבט... איהר ווייסט דאך, אז ווען א פרוי ליעבט דעם מאן צו־פיעל, האט זי צו גרויסע פאדערונגען; זי וואלט וועלען, אז אלע זיינע געדאנקען, יעדע פרייע מינוט, זיין גאנצער לעבען זאלען זיין געווידמעט בלויז צו איהר... זעהט זי, אז ס'איז נישט אזוי — ווערט זי אייפערזיכטיג. און דאס, זאג איך אייך, איז א צרה. וועלכע בויט אוים אן אייזערנע וואנד צווישען מאן און ווייב און זיי הערען זיך אויף צו פערשטעהן... דאס גאנצע לעבען ווערט פאר ביידען א גיהנום... ס'ווערט אונערטרעגליך און עפעס א געהיימע לוסט טרייבט אייך צו טהאן דאס פערבאטענע... ווער פון אונז ווייסט ניט, אז שכרות איז גיפט, און דאך — באפט אונז אלעמען דער טייוועל!... ווער פון אונז ווייסט ניט, אז אוים־ניכטערען זיך איז זעהר א פאסקודנע זאך, און דאך — נו, לאמיר טרינקען לחיים... אזוי איז דאס!...

הא־א! גיסט אן נאך א גלאז! אזוי...

א מאדנע פאלק, די פרויען! קענסטו איינע — קענסטו אלע... ווערען זיי אייפערזיכטיג — זיינען זיי בלינד! ס'ווערט פשוט

אונמעגליך צו רעדען מיט זיי לאַגיש... ווענען די פאַלגען, וואָס די אייפערזוכט קען ברענגען, האָבען זיי מורא צו קלעהרען... קלעהרען זיי, דערשרעקען זיי זיך און ווערען היסטעריש... זיי בעדויערען נור פאַר וואָס דאָס איז אַזוי... וואָס אַזוי? — ער האָט זי אַזוי ליעב געהאַט און יעצט? כאַ־כאַ — יעצט קוקט ער אויף אַנדערע פרויען אויך... אַזאַ סקאַנדאַל!...

היינט מאַהלט אייך אויס, אַז מיין פרוי איז געווען אַ שטי־לינקע, אַ שווייגענדע, אַ שוואַכינקע און אַן אָרענטליכע ביז גאָר און איך בין אַ לעבעדיגער און אַ געזונדטער. אפילו אויך אַן אָרענטליכער, אָבער — אַ מענש מיט אַ האַסטיגען, הייסען טעמ־פעראַמענט און מיט אַ אונגעהויערער דורשט צו פערברענגען גאַנץ אָפט אין אַ געזעלשאַפט פון בעקאַנטע יונגע לייט און מיידלאַך!... איך האָב זיך ליעב צו פיהלען פריי; מאַכען אַ שפּאַס, אַ קאָמפּלי־מענט. זאָגען יענעם גאַנץ אָפענהערציג צי ער געפעלט מיר, צי ניין... אַזאַ טבע האָב איך! מיר אַליין געפעל איך... אָבער איהר ווייסט מיט וואָס דאָס שמעקט? טע־טע־טע...

אָט ווי איהר קוקט מיך אָן, האָב איך זעהר ליעב צו האָבען אַלע מאָל נייע בעקאַנטע... און ווען איך קריג אַ נייעם בעקאַנטען, אָדער בעקאַנטע, פיהל איך זיך עפעס יום־טוב'דיג ווי אַ קליין אינ־געלע אין אַ נייעם גאַרניטור... אָט אַזאַ מענש בין איך! איך האָב פיינד, איך האָס די איינטאָניגקייט; ס'עסט זיך מיר צו...

אַ נאַרישקייט געדענקט זיך: ווען איך האָב געהאַט אַ היים... אַך! דער קאָפּ הויבט זיך מיר! איך הויב זיך שוין אָן צו ער־נערען. אָבער, איך גיב זיך ניט אונטער! זאָל ער זיך הויבען, איך בין שוין געוועהנט צו דעם...

אַלזאָ, יאָ, ווען איך האָב נאָך געהאַט אַ היים, האָב איך ליעב געהאַט אויסצוהענגען אויף די ווענט פון מיין צימער קינסטלער רישע בילדער און אַנזיכטס־קאַרטען... מיינט איהר, אַז זיי זיינען לאַנג געהאָנגען אויף איין אָרט? ס'הויבט זיך גאָר ניט אָן! אַלע וואָך האָב איך זיי אַנדערש איבערגעהאַנגען... אָפט האָב איך צו־נעקויפט נייע, מיט ראַהמען און אָהן ראַהמען... אַ שטיק געזונד

פלעגט מיר צוקומען קוקענדיג אויף די בילדער ווי אלע מאל הענ־
גען זיי אויף אן אנדער ארט... עפעס האט זיך געענדערט — א
פערגעניגען... איך פלעג אפטמאל וועלען דאס מעבעל אויך אי־
בערשטעלען, האט זי ניט געלאזט; זי האט פיינט געהאט צו מא־
כען א טאראראם אין הויז, זי האט ליעב געהאט, אז אלעס זאל
שטעהן שטענדיג אויפ'ן פלאץ, אין דער בעסטער ארדנונג... און
דער היפוך פון מיר איז זי געווען... אבער א שרייב־טיש האב איך
געהאט, איז ער געווען אינגאנצען אין מיין רשות. נו, נו — אין
אלע ווינקעלעך איז ער ביי מיר אויסגעשטאנען! לאנג אויף איין
פלאץ האב איך איהם ניט געלאזען שטעהן... איך האב ליעב
נייעס: נייע בילדער, נייע מענשען, נייע איינדריקע... אנדערש
קען מען דאך פון זינען אראב...

ס'ארא מערקווירדיגער מענש איך בין! ווען איך ווער א ביסעל
שיכור'לאך זאג איך ארויס אלעס, וואס ס'שטיקט זיך אט דא־א
ביי מיר אין הארצען... און איהר מעגט לאכען; מיינע געדאנקען
געפעלען מיר שטארק... איך אליין בעוואונדער זיי... אט יעצט,
למשל, פאלט מיר איין, אז ווען פרויען זאלען אזוי פיעל פערשטעהן,
וויפיעל זיי פיהלען, וואלטען זיי געקענט זיין גליקליך מיט אזעלכע
מענער ווי איך...

זאגט מיר וואס איהר ווילט און איך זאג, אז ווען א מאן
איז פריינדליך צו אנדערע פרויען אין געגענווארט פון זיין פרוי,
דארף דאס איהר הנאה טהאן, ווייל דאס דערווייזט, אז ער איז
נישט קיין קאלטע בריאה, ער איז א לעבעדיגער מענש... ס'פער־
שטעהט זיך, אז קיין לינקע געדאנקען דארף ער דערביי ניט האבען.
און ער ווייס זיי קיינמאל ניט האבען אויב ער וועט בשעת מעשה
ניט פיהלען די אייפערזיכטיגע בליקען פון זיין פרוי... אך, די
בליקען! זיי צווינגען אייך צו זיין פאלש צו זיך אליין און צו
אנדערע; זיי פערפיהרען אייערע געדאנקען דער טייוועל ווייסט
וואוהין און מיט דער צייט ווערט איהר א ציניקער אין געדאנק...

א קאמעדיע! הם. זאגט אמאל דער מאן, ס'איז איהם לאנג־
וויליג. ער וואלט חשק געהאט זיך דורכגעהן א ביסעל צו אי־

מיצען, ווייל זי גראַדע יעצט ניט געהן און דרינגט, אַז עס איז איהם לאַנגווייליג דערפאַר, ווייל ער האָט זי ניט ליעב... ווי געפעלט אייך אַזאַ לאָגיק, האַ? אָבער, אום גאָטעס ווילען! מאַן און ווייב וואָהנען צוזאַמען יאָהרען־לאַנג, זעהען זיך אָפּט פיער און צוואַנ־ציג שטונדען אין מעת־לעת. נו, ווערט דאָך לאַנגווייליג, ס'איז דאָך אַזוי נאַטירליך... ווייל ער ערגעץ געהן, טאָ זאָל ער געהן געזונדטער־הייד... ווילסטו דו אויך — געה אויך. מיט איהם, אָהן איהם— אַלס איינס! זייט ביידע פרייע, זעלבסשטענדיגע מענשען! אָבער געה רעד מיט אַן אייפערזיכטיגע פרוי וועגען לאָגיק! אַז זיי הויבען גאָר ניט אָן צו פאַרשטעהן, די פרויען, אַז די שטאַרקסטע און ריינסטע ליעבע קען מען פיהלען ווען מען איז דערווייטערט איינער פון'ם אַנדערען...

אַ ריכטיגער געדאַנק! אויף מיין עהרען וואָרט, אַ ריכטי־גער!... ווי זאָגט איהר? אָבער ס'הויבט מיך גאָר ניט אָן צו אַרען, וואָס איהר זאָגט. וואָס הער איך אייך! נאָך אַ צוויי מאָל וועל איך מיט אייך טרינקען צוזאַמען און נאָכהער — פיו! איהר וועט מיך ניט זעהן און איך — אייך ניט. נייע פלעשעל־קאָלע־גען וועל איך אויסגעפינען, טרינקען מיט זיי אַ פּאָאָר מאָל, פאַר זיי אויסצודערצעהלען מיינע צרות, און — אַוועק ווייטער... אַזוי ביז'ן טויט אַריין...

— נו, איך בין שוין פערקראָכען צו ווייט; וואָס ס'וועט זיין מיט מיר שפּעטער, איז נישט אייער טאַטענ'ס דאגה... וואו זשע האַלט איך? יאַ... זי איז געווען דער געגענהייל פון מיר...

איהר פערשטעהט דאָך אַליין, אַז וויפיעל זי האָט מיך געפּענ־טעט, ווי איך האָב געבראָכען מיין כאַראַקטער און בין געוואָרען אַ סטאַטעטשנער יונגערמאַנטשיק, האָט דאָס אַלץ ניט געהאָלפען, זי האָט מיך רק חושד געווען. יעדע נייע בעקאַנטע פרוי איז גע־ווען אַן אורזאַכע פון סקאַנדאַלען און סצענעס... איך האָב זיך געפיהלט ווי אין אַ שטייג, ווי געשטיקט פון אַ שווערער משא... און וויפיעל איך האָב איהר ניט געברייעט, אַז מיט דעם פּער־שטויסט זי מיך, זי לעשט אויס און פער'סם'ט מיין ליעבע, האָט

זי דאָס ניט געוואָלט פערשטעהן... אַז אייפערזיכטיגע פרוי — וואָס נאָך ווילט איהר!...

און געוועזן זיינען נעבכט, מעהרסטענס נאָך דעם, ווען מיר פלעגען ערגעץ זיין אָדער — ווען אימיצער פון אונזערע שטענדיגע בעקאַנטע פלעגט ביי אונז זיין. אָה, אַט די נעבכט וועל איך קיינמאָל ניט פאַרגעסען! ס'איז אונמעגליך! נאָך יעצט־אַ זעה איך זיי פאַר די אויגען. די האָאר פון'ם קאָפּ שטעלען זיך מיר אויף, די בלוט אין די אָנגעצויגענע אָדערען הויבט האַסטיגער אַן פליסען. אין קאָפּ דונערט מיר... עפּעס שטיקט מיך אין האַלז... די אויגען ווערען שטאַר, ווילד און אַט גאָר איבערגעשראָקען. אַט פאַלען זיי ארויס פון די לעבער און איך וועל, ווי אַ געשאָסענער, אומפאַלען און אויסגעהן פון וועהטאָג און פון בענקענים.

— — — — — — — — — — — —

וואָס האָט איהר זיך דערשראָקען? איך וויין? געוויס וויין איך...

אָבער מאָהלט אייך אוים: איך און זי זיצען ביידע אין אַ פינסטערען צימער. זי שווייגט... איך פיהל שוין, אַז באַלד וועט עטוואַס געשעהן. פאַר וואָס — ווייס איך ניט... איך הויב אַן קלעהרען, ווען איך האָב היינט געזאָגט עפּעס אַ קאָמפּלימענט, אפשר אַ פריינדליכען וואָרט... דוכט זיך, אַז קיינעם ניט... איך געה צו צו'ן איהר און פרעג פאַרזיכטיג: — „ליובושאַ! פאַר וואָס ביזטו ברוגז?" ענטפערט זי בייז: „איך בין ניט ברוגז"... זאָג איך נאָך פאַרזיכטיגער: „טו געה־זשע שלאָפען און רוה זיך אוים, ס'איז דאָך שוין שפּעט". ענטפערט זי: „איך קען ניט שלאָפען פון פאַרדרוס". וואונדער איך זיך: „פאַר וואָס? וואָס האָב איך דען היינט געטהאָן?" ענטפערט זי שוין מיט וועהטאָג: „ווען דו אַליין זאָלסט קענען זעהן ווי דו האָסט דעם גאַנצען אָבענד געקוקט אויף ראָזע'ן; מיט וואָס פאַר אַ טאָן דו האָסט זי געבעטען, אַז זי זאָל אָפטער אריינקומען, אַזוי ווי אָהן איהר וואָלסטו ניט געקענט לעבען אויף דער וועלט. וואָלסטו דאָן געוואוסט פאַר וואָס איך קען ניט שלאָפען".

איך ווייס ניט פון קיין זאך; איך האָב געקוקט, דוכט זיך, ווי געוועהנליך... איך האָב ראָזע'ן געבעטען, אז זי זאָל אָפּטער אריינקומען. נו, יא. איז וואָס זשע? א טאָן — קען איך קיין ספּעציעלען ניט מאַכען... און איך שווער אייך ביי מיין וואָרט, אז איך האָב דאמאָלסט קיין אונאָרענטליכע זאכען אין זינען ניט געהאַט!

— — — — — — — — — — — —

אזוי פאַנגט זיך אָן א סצענע. דוכט זיך גאָר ניט? אָבער שטעלט אייך פאָר, ווען די סצענע חזר'ט זיך איבער צעהן מאָל, הונדערט מאָל, אָהן א שיעור מאָל... זיי עסען זיך איין אין די עצמות ווי אָן אנשטעקענדע קרענק... איך ווער בייז און אין דער זעלבער צייט פערשטעה איך, אז רעדען קען איך גאָר ניט; וואָס זאָל איך זאָגען? ס'איז דאָך נאַטירליך: איך האָב געקוקט, איך האָב גערעדט. ווי קען דאָס דען אנדערש זיין?... אָבער דאָך ענטפער איך מיט א רחמנות'דיגע מינע: „גלויב מיר, טהייערע, אז איך האָב גאָרניט געמיינט" און נאָך אמאָל: „געה שלאָפען, איך בעט דיך". פרעגט זי מיט פערדרוס: „אז דו האָסט גאָר ניט געמיינט, פאַר וואָס זשע האָסטו אזוי געקוקט? פאָר וואָס זשע האָסטו אזוי געבעטען?" אזוי א וואָרט פאר א וואָרט ביז מיר צוקריגען זיך... איך קאָך זי, איך טענה הויך אויפ'ן קול, הויבט זי זיך אָן ערגערען און באַקומט היסטעריקע...

גאָט מיינער! איהרע היסטעריקעס האָבען מיך משוגע גע־מאַכט! קיין מעהר טרויעריגעס און האַרץ־רייסענדעס איז אויף דער וועלט נישטאָ! איהר קענט זיך דאָס פאָרשטעלען? אָט, שטעלט אייך פאָר: אָן ערדעלינקע, א שוואַכע און בלאַסע פרוי... אָט ווערט זי נאָך בלאַסער — דער טוידט אליין... איהר בלייכער פנים פארקרימט זיך אזוי מורא'דיג, שמערצליך... דעם קאָפּ פער־וואַרפט זי שוואך אין דער זייט... איהרע דאַרע, לענגליכע פינגער קרעמפּפען זיך נערוועז איין אינ'ם קליידעל, אָדער אין וואָס ס'פּאַקט זיך איהר אונטער דער האַנד... איהרע איינגעפאַלענע בריסט

הויבט זיך האַסטיג אויף און אָב... און איהרע קולות! גאָט מיינער! דאָס האַרץ און דעם מח האָבען זיי געלעכערט... — — און וואָס זאָל איך טהאָן? דער טייוועל זאָל מיך נעהמען! איך טראָג איהר צו אַ גלאָז קאַלטע וואַסער צו די פערשמאַכטע ליפּען; איהרע צייהן זיינען פעסט צונויפגעקלאמערט — אונמעגליך צו עפּענען, די גלאָז שלאָגט זיך אָן אן זיי, ס'דערהערט זיך אַ שטילער און טעמפּפּער קלאַנג און דאָך שוידערט עפּעס פון דעם קלאַנג... — איך פאַל אויף די קניע און בעט זיך: „איך וועל שוין מעהר ניט, מעהר ניט, אָט ווערסטו זעהן"... און וואָס — ווייס איך אַליין ניט... איך ווייס, אַז קיין זאַך וועט ניט העלפען. שפּרינג איך אויף ווי אַ ווילדער און הויב זיך אָן אַרום דרעהען... שימערט אַרויס פון'ם אַנדערען צימער אַ דונקעלע געז־שיין. איך שטעל זיך אָב און קוק אַריין... דאָס האַרץ ווערט מיר צושפּרונגען און ס'שטעלען זיך מיר טרעהרען אין די אויגען; אין אַ וויייסינקען בעטעלע, אויף שנעע־ווייסע קישעלאַך שלאָפט מיין איין און איינציגע צוויי יעהריגע טעכטער'ל. איין הענדטעלע האַלט זי אונטער'ן בעקעלע, וואָס האָט זיך אַביסעל אָנגערויטעלט... אַזוי שלאָפט זי שטענדיג... איהר קערפּער'ל איז אַזוי ריין און לויטער — אַ מלאך'ל... דאָס איז מיין קינד! מיינס! — — — אָרים קינד מיינס! ס'שלאָפט און ס'ווייסט פון גאָר ניט!

מיר גלוסט זיך פאַלען אויף די קניע לעבען בעטעלע, אָנגעהמען דאָס וואַרימע הענדטעלע פון מיין קינד, שטייף טוליען צו מיין אָנגעוועהטאָגטער ברוסט און וויינען: „קינד מיינס! צו ווערסטו שטענדיג זיין מיט מיר? צי וועל איך האָבען דאָס גרויסע פערגעניגען צו זעהן ווי דו וואַקסט, ווי דו ווערסט שעהנער פון טאָג צו טאָג? — צי וועל איך האָבען דאָס גליק צו זעהן ווי דו לערנסט זיך? צי וועל איך נאָך לאַנג הערען דיין זיסען פּלאַפּלען, וואָס קלינגט אַזוי שעהן? — — — צי ווערסטו מיר זיין נאָהענט, ווען מיין קאָפּ וועט זיין באַדעקט מיט גרויע האָאר און יעדער פּונק פון לעבען וועט אין מיין האַרצען זיין אויסגעלאָשען?„ — — און מיין קינד שלאָפט זיך אַזוי רוהיג, אַזוי שעהן...

עפּעס צוקאָכט זיך אין מיר... איך הויב אָן רייסען אויף זיך דאָס העמד... די אָבגעריסענע שטיקער צופאַלען זיך ארום מיין נאַקעטען ליב... איך זעה אוים ווילד, משוגע און ווי אַ פּער־סם'טער הויב איך אָן שפּאַנען איבער'ן צימער. פּאַקט זיך מיר אַ שטוהל אונטער דער האַנד, כאַפּ איך איהם אָן ביי די שטעקע־לאַך פון דער פּאַרענטשע און קריצענדיג מיט די צייהן דריק איך פעסט די שטעקעלעך אין דער האַנד. איך שטרענג אָן אַלע כחות און — טראַך — טראַך! אַט אַזוי... נאָכהער גיב איך אַ פאַל אויפ'ן דיוואַן און צוכליפּע זיך —

אַך, טרוסען, וואָס האָט איהר זיך דערשראָקען? וואָס קוקט איהר אויף מיר אַזוי? כאַ־כאַ־כאַ! איהר מיינט אודאי אַז איך בין פון זינען אַראָב?!... שרעקט אייך ניט; ס'האַלט נאָך ניט דערביי... איך האָב זיך נור די האַנד צובלוטיגט... אויך אַ זאַך! עט, נאַרישקייטען! וואָס איז אַ האַנד? גאָר ניט... זעהט איהר, — אַ נשמה, — דאָס איז גאָר עפּעס אַנדערש!...

בע. איך בין שוין פערמאַטערט רעדענדיג. ס'טריקענט מיר אין האַלז. נו, לאָמיר זשע זיין געזונד! נאָך אַ גלאָז! ניט גע־זשאַלעוועט, חברה! נאָך איינע! גיט אַהער... בררררר! ס'נעהמט... לאָמיר זיין גע... געזונד. כאַ־כאַ־כאַ. ווי לעבער־ליך דאָס קלינגט! ווייס איך וואָס! ווינשט היינט, ווינשט וואָרגען; איך וועל שוין קיינמאָל געזונד ניט זיין... מיין גאַנ־צער לעבען איז צוריסען... געה גים פון אַ פלעשעל, אַז ס'איז שוין לעדיג...

מיין לעבען איז צוריסען ווי דאָס העמד, וואָס איך האָב אַליין אויף זיך צוריסען נאָך מיט צעהן יאָהר צוריק, אין יענער נאַכט, ווען צווישען מיר און מיין פאַמיליע איז אַלעס געווען געענדיגט... איך פאַרטרוי אייך אַ סוד: נאָך עד היום ליגט ביי מיר דאָס העמד איינגעוויקעלט אין אַ גרויסען בויגען ווייסע פּאַפּיער, וואָס איך בייט איבער פון צייט צו צייט. אויפ'ן פּאַפּיער איז אָנגעשריעבען מיט גרויסע אותיות: צ ו ם א נ ד ע נ ק ע ן"...

איך היט דאָס אָב ווי אַן אוצר און ווען איך קוק אויף דעם, קלעהר איך וויפיעל מיין קינד איז אַלט... ווארט... יעצט איז זי שוין צוועלף יאָהר אַלט—אַ מיידעלע—אַז זי איז גערעאָטען אין מיר, דאָס געדענק איך גוט... אָבער וואו זי איז — וויים איך ניט...

און ס'טרעפען צייטען, ווען איך פערגעס זיך און קלעהר גאָר ניט וועגען זיי... דאַן געה איך ארום ווי אויפ'ן עולם התוהו; איך קלעהר דאַן בכלל וועגען גאָר ניט... מיין מח איז דאַן אַ שטיק צוגאָעסנער בליי. נור מיט אַמאָל ווער איך ווי אויפגעמינטערט און קען זיך אין ערגעץ קיין אָרט ניט געפינען, ס'גלוסט זיך מיר לויפען. — וואוהין? אין גאַט'ס ערד אריין; ס'לאָזט מיך ניט אָב: וואו איז יעצט ערגעץ מיין ליובושא, מיין עדעלע, שוואַכע ליובושא, וועלכע איך האָב אַזוי ליעב געהאַט און זי האָט מיך ניט פערשטאַנען, רק געוואָלט רויבען מיין לעבענסלוסט און ענדליך — מיך אינגאַנצען פערשטויסען...

זי מוז געוויס שרעקליך ליידען. אַזאַ שוואַכינקע געוועזן... אַזאַ עדעלע... און אפשר... אפשר איז זי שוין לאַנג ניטאָ צווישען די לעבעדיגע?... זי קען דאָך ניט ליידען אַזוי פיעל וויפיעל איך... יאָ. ס'איז מעגליך... און מיין קינד איז יעצט ערגעץ פארוואָרפען עלענד, און אונבעהאָלפען... מיין קינד — אַן עלענדע מיידעלע...

לאָזט מיך אָב! וואָס האַלט איהר מיך פאַר די הענד? איהר מיינט, אַז איך וויל זיך רייסען די האָאָר פון'ם קאָפּ? ניין, דאָס האָב איך זיך גלאָט אַזוי אָנגעכאַפּט ביי די האָאָר... וואָס וועט'ס העלפען?—פערפאַלען. נו, לאָמיר זיין געזונד! גיסט אָן... — — —

העי, חברה, וואָס שלאָפט איהר? וואָס זייט איהר געוואָרען מרת-שחורה'דיגע? ניטש געזאָרגט! אַלץ איין טייפעל! — — — זינגט בעסער. זינגט, זאָג איך אייך... אָבער אַזעלכע ליעדער, אַז זיי זאָלען פערקלעמען ביים הארצען און אין קאָפּ זאָל טומלען... קלעהרען זאָל מען ניט קענען... אָט אַזוי! לעבעדיגער! נאָך לעבעדיגער! — — — העי, נוטיע כלאָפּצי, סלאָווני מאָלאָדצי!

— — — — — — — — — — — —

פונקען.

אוועקגעפאָהרען פון דער היים איז שלמה וואלדאָווער איבער אַ נאַרישקייט, איבער אַ קאַפּריז. עפּעס מיט אַ מאָל זיינען איהם נמאס געוואָרען אַלע זיינע פריינד, מיט וועלכע ער פלעגט זיך זעהן גאַנץ אָפט; די הויז פון זיינע עלטערען האָט איהם שטאַרק דער־עסען און אַזוי ענג געוואָרען פאר איהם, אַז כאָטש נעהם צושטופּ די ווענט, קעהר אַלעס איבער קאַפּויר, עס זאָל ניט שטעכען די אויגען מיט דער שטענדיגער לאַנגוויילִיגקייט, וואָס עסט זיך איין אין די עצמות ווי אַ וואונד. וואָס טהוט ניט שטאַרק וועה און קען דאָך קיינמאָל ניט אויסגעהיילט ווערען...

אַזאַ געפיהל לעבט ער איבער אַלע מאָל אין דער צייט פון וואַ־קיישאָן, ווען ער איז פריי פון'ם קאַלעדזש. געוועהנליך פלעגט ער זיך סטאַרען ווי ווייט מעגליך צו פעראינטערעסירען זיך מיט פארשיעדענערליי זאכען און זיך פארגעסען ווי עס איז, אָבער יעצט איז דער געפיהל צוגעטראָטען צו איהם מיט אַזאַ נאַגעניש — ממש ניט אויסצוהאַלטען...

האָט ער באַקומען אַ שטאַרקען חשק אוועקצופאָהרען אין אַ פרעמדער שטאָדט כאָטש אויף צוויי אָדער דריי טעג, גלאַט אַזוי זיך, צו קיינעם ניט; זיך ארומבלאַנקען אין די גאַסען אָהן אַ ציעל און קלעהרען, און די הויפּט זאַך — ער זאָל ניט האָבען וואו צו נעכטיגען...

אַ משוגעת! אָבער אַזעלכע משוגעת'ן פאַלען איהם איין ניט איין מאָל...

באשלאסען און געטהאן.

אין דער היים האט ער קיינעם קיין ווארט ניט געזאגט: זיך אויפגעהויבען און אוועקגעפאהרען. יעצט איז ער אין א פרעמדער שטאדט. אפילו ניט ווייט פון דער היים, אבער דאך א פרעמדע שטאדט...

עס איז שוין שפעט אין דער נאכט און ער שפאציערט זיך ארום גלאט אזוי און עס איז איהם גוט ווי די וועלט, ער איז א גליקליכער; ער פיהלט, אז ער האט אבגעטהאן זעהר א וויכטיגע זאך — א זאך, וואס ניט אלע קענען טהאן...

„א געלעכטער! מען דארף דאך טאקי זיין פריש און געזונד און משוגע צו האבען אזא חשק"! — איז ער זיך משער, וועלען זאגען אנדערע... נו, ארט דאס איהם שטארק!...

ער האט אנגעהויבען זיך איינצוקוקען אין די הייזער, וועלכע זיינען קוים בעלויכטען געווען פון'ם שיין פון די צעווארפענע לאמ־טערנעס. אלעס האט אויסגעקוקט ניי אין זיינע אויגען, און דאס אליין האט איהם שטארק הנאה געטהאן...

פון צייט צו צייט האט ער זיך פארקירעוועט אן א זייט און אריין אויף אן אנדער גאס.

וואס ארט דאס איהם?!....

די צייט האט זיך גערוקט פאמעלאך און געמיטהליך. אויפ'ן גלאטען אספאלטעווען ברוק האבען ציטערדיגע שאטענס געהיימ־ניספול זיך געהוידעט און שטרייפענווייז זיך געצויגען פון איין זייט טראטואר צו דער צווייטער. ערטער־ווייז זיינען ביי די זיי־טען געשטאנען בוימער און האבען אבגעשפיגעלט זייערע בלע־טער אט אויף די שאטענס און אט אויף דעם מאטען שיין, שאק־לענדיג זיך הין און הער. די גאס האט זיך אוועקגעצויגען ווייט און לאנג, אונענדליך לאנג, און דארטען, ווייט־ווייט, האט זי זיך אין גאנצען פערלארען אין דער פינסטערניס. האט ווען ניט ווען ארויסגעשימערט א שיין פון דארט, האט דאס אויג ניט געקענט אונטערשיידען, צי דאס איז א שטערען אויפ'ן הימעל אדער גאר א לאמטערן אין גאס, און געדוכט האט זיך, אז דארטען זיינען ניטא

קיין הייזער, קיין גאסען — גאָר ניט, נור בלויז אַ געדיכטע פינ־סטערנים, וועלכע מען קען ממש מיט די הענד אָנטאַפּען...

און אַט די פינסטערנים, וועלכע האָט אַלעס איינגעשלונגען, און האָב אָבגעהאַקט דעם רוים פון הימעל און די ווייטקייט פון דער ערד, האָט איהם ווי אַ מאַגנעט געצויגען, און ער איז געגאַנגען אַלץ אַהין מיט אַזאַ מינע ווי ער וואָלט דאָרטען עטוואָס נייעס און זעל־טענעס וועלען געפינען... און זי, די פינסטערנים, האָט זיך אַלץ ווייטער אָבגערוקט פון איהם. און פוןביידע זייטען גאס זיינען זיך געשטאַנען פערשיעדען־געפארבטע הייזער — רויטע, געלע און ווייסע. אַלע זיינען זיי געווען אַנגעכמורעטע און פערשלאָפענע, און זיי האָבען געקוקט מיט די בלינד־שווארצע שויבען אויף דער שלאָפענדער שטאָדט...

ביי'ם ראָג גאס האָט ער זיך אָפּגעשטעלט און אַ קוק געטהאָן אויף זיין זייגער. דער זייגער האָט געוויזען צוויי. גוט אַזוי! ווען ס'זאָל ניט זיין אַזוי שפּעט, וואָלט זיך איהם אפשר נאָך פער־גלוסט צו געהן זוכען באַקאַנטע, אָבער יעצט איז ער שוין זיכער, אַז ער וועט נעכטיגען אין גאַס...

אויף זיין פּנים האָט זיך בעוויזען אַ צופריעדענער שמייכעל. ער האָט זיך דערמאָהנט, אז אין דער היים האָט די מאַמע אודאי צוגעגרייט פאר איהם אַ געלעגער מיט ווייכע קישענס און מיט אַ זויבער ווייסע ליילעך... גאַנץ פריה ווען זי וועט אויפשטעהן און דערזעהן, אַז ער איז נישטאָ, וועט זי איבערקלעהרען ווער ווייסט וואָס... דוכט זיך, אַז זי האָט שוין געמעגט צוגעוועהנט ווערען צו זיינע משוגעת'ן; ניט איין מאָל געהט ער דאָך אוועק פון דער היים און קומט ניט צוויי, דריי טעג נאָכאַנאַנד, און דאָך... אַ מאַמע איז אַ מאַמע...

ער האָט אָנגעהויבען געהן לאַנגזאַמער. האָט זיך פאַר־קלעהרט:

פאַרוואָס איז אַזוי לאַנגווייליג? וואָס פעהלט איהם? די על־טערען האַלטען איהם אויס מיט אַלעס. ער איז שוין אויפ'ן דריי־טען קורס פון מעדיצינישען פאַקולטעט, נאָך איין יאָהר, און ער

וועט זיין אַ דאָקטאָר, וועט ארומפאָהרען מיט אַן אויטאָמאָביל אַזוי ווי אַנדערע דאָקטוירים. ער וועט זיך איינפיקסען אַ שעהנעם קאַבינעט; אַלעס וועט ער אויסשטעלען געשמאַקפול און קונסט־פאָל, אַזוי ווי ער האָט ליעב... וועט ער וועלען, וועט ער זיך גאַר בעזעצען אין אַ שטאָדט ערגעץ ווייט, אָדער ער וועט גאָר אַוועקפאָהרען ערגעץ קיין איראָפּאַ; אַלס דאָקטאָר וועט ער דאָך אין ערגעץ ניט פאַרפאַלען ווערען... נו, איז דאָך גוט. אין אַנדע־רערע אויף זיין אָרט וואָלט זיך געפיהלט גליקליך. אָבער ער איז ניט צופריעדען...

אפשר איז דאָס דערפאַר, — פּרובירט ער זיך ערקלעהרען, — ווייל ער קען זיך ניט צופריעדענשטעלען בלויז מיט דעם, וואָס ס'וועט זיין אין אַ יאָהר אָדער אין צוויי יאָהר ארום? אָבער דאָס לעגט זיך איהם ניט אויפ'ן שכל; ער איז זיכער, אַז ווען ער וועט שוין זיין אַ דאָקטאָר מיט אַ גוטער פּראַקטיק, וועט ער אויך ניט זיין צופריעדען. ער ווייס שוין — פריהער שטרעבט ער צו וואָס עס איז און איהם דוכט זיך, אַז ווען די שטרעבונג וועט דערגרייכט ווערען, וועט ער שוין זיין העכסט צופריעדען. און צום סוף, ווען ער דערגרייכט עס שוין יאָ, ווערט עס ביי איהם אַזוי וואָ־כעדיג, אַז ער שעהמט זיך ממש, וואָס ער האָט אַזוי פיעל געטרוימט וועגען דעם...

אזא מענש איז ער: שטענדיג וועט איהם עפּעס פעהלען...

ער דערמאָהנט זיך:

ער האָט אַמאָל ערגעץ געלעזען, אַז די שטרעבונג צו אַ גרוי־סער זאַך איז אַלע מאָל שעהנער און וויכטיגער ווי די גרויסע זאַך גופא... אַן אויסגעצייכענטער געדאַנק!... מיט זיינע ליעבעס איז דאָך אויך שטענדיג אַזוי: ער בעקענט זיך מיט אַ שעהנער מיידעל, דוכט זיך איהם אויס, אַז ווען זי זאָל זיך אין איהם פאַר־ליעבען, וואָלט ער געוועזן אויפ'ן זיבעטען הימעל, ס'וואָלט איהם שוין גאָר ניט געפעהלט. אָבער ווען די מיידעל פערליעבט זיך שוין יאָ אין איהם, ווערט ער גלייכגילטיג צו איהר...

וויפיעל מיידלאך ער האט שוין געליעבט אין זיין לעבען! א וועלט! ערשט נים לאנג האט ער ליעב געהאט א גרושה פון א יאהר פינף־זעקס און דרייסיג, און אין דער זעלבער צייט איז ער, דוכט זיך, געווען נים גלייכגילטיג צו ציליא'ן, א מיידעל פון א יאהר זיבעצעהן... א געלעכטער בנאמנות! ווען די ווייבעל איז אלט געווען ניינצעהן יאהר, איז ציליא ערשט געבארען געווארען, און ער האט זיי ביידען ליעב געהאט. כא־כא־כא! — „ליעב געהאט", ס'רעדט זיך נור אזוי. אין דער זעלבער צייט האט ער זיך דאך שטארק אינטערעסירט מיט דארא'ן, מיט דאבע'ן און מיט אנדערע מיידלאך אויך... איהם האט זיך שטענדיג געגלוסט צו זיין נאהענט מיט יעדער איינער פון זיי, האט ער אבער געוואוסט, אז כדי דאס צו דערגרייכען, דארף ער זיך שטארק ניט אנשטרענגען, ווייל ער קען עס אויספיהרען זעהר לייכט, און דארום זיינען זיי אלע ארונטערגעפאלען אין זיינע אויגען... — — —

נו, הייסט דאס ליעבע? געווים ניט...

נאך זיין מיינונג קען ליעבע זיין דויערהאפט נור דאן, ווען זי ווערט איבערגעהאקט אין מיטען דערינען, אין סאמע ברען... דאס הייסט, ווען די ליעבענדע פערזאנען ווערען פערווארפען איינער פון'ם אנדערען אין פערשיעדענע שטעדט, אדער גאר אין פערשיעדענע לענדער, און הערען ניט אויף קלעהרען איינער פון'ם צווייטען: „וואס טהוט יעצט מיין ליעבער?" „וואס קלעהרט יעצט מיין טייערע?" און די בענקענים זאל זיין אזוי שטארק, אז זי זאל ניט לאזען שלאפען דורך די נעכט, זי זאל טרייבען פון איין ארט אויפ'ן צווייטען און מען זאל זיך אין ערגעץ קיין רוה ניט געפינען... אזוי זאלען די הערצער לעכצען, אויסגעהן איינער נאכ'ן אנדערען און זאלען זיך קיינמאל ניט גרייכען... אט דאס הייסט ליעבע!

אבער ווען די ליעבענדע פערזאנען קענען זיך זעהן ווען זיי ווילען, זיך קושען און צערטלען ווען און וויפיעל ס'גלוסט זיך זיי — דאן איז קיין ליעבע נישטא, נור בלויז לייהענשאפט...

ער איז זיכער אין דעם; אלע זיינע בעקאנטע זיינען דאך שוין פערהייראטהע, ער קומט אריין צו זיי גאנץ אפט און ער זעהט די

וואכעדיגקייט פון זייער לעבען... און אַמאָל האָבען זיי זיך דאָך גע־ליעבט אזוי שטארק...

ס'פאַלט איהם איין, אז ער וועט שוין קיינמאָל ניט קענען ליעבען אזוי ווי ער וואָלט וועלען, ווייל די ערשטע געליעבטע זיינע, וועלכע האָט אָנגעצונדען אין זיין הארצען דעם ערשטען ליעבע פלאַקער, נאָך מיט צעהן יאָהר צוריק, ווען ער איז נאָך אַן אכט־צעהן יעהריגער בחור'ל געווען, איז געוועזן צו שטאָלץ, זי האָט זיך גערייצט מיט זיין ליעבע און וואָס מעהר זי האָט זיך גערייצט האָט ער זי מעהר ליעב געהאט... נאכהער האָט זי זיך אין גאנצען דערוויטערט פון איהם... ער ווייסט, אז זי האָט חתונה געהאט נאָך מיט פינף יאָהר צוריק... און למאי זאָל ער זיך נארען? נאָך עד היום איז זי ביי איהם פערגעטערט, איהר בילד היט ער אָב ווי א קדשי קדשים... יא, זי האָט ער ליעב!... אָבער די יעצטיגע „ליע־בעס" זיינען פשוט קליינינקע פונקען; אַט געבען זיי א ברען און — נישטאָ...

און ווען ס'זאָל יעצט פערבייגעהן א שעהנע גראציעזע פרוי און זאָל שטעלען אויף דער ערד אזעלכע טאקטפולע, לייכטע טריט, וואָלט ער זיך פאר איהר אינסטיקטיוו א נויג געטהאן, פון'ם שאָרך פון איהר קלייד וואָלט איהם א זיסער שווידער דורכגענומען, ער וואָלט איהר נאָכגעקוקט לאַנג, ביז זי וואָלט פערשוואונדען פון זיינע אויגען און א לאַנגע צייט וואָלט איהר פיגור איהם געשוועבט פאר די אויגען...

ער האָט דערפיהלט א מיעדקייט איבער'ן גאנצען קערפער און א בלייענע שווערינקייט אין קאָפּ. די אויגען האָבען זיך איהם אָנ־געהויבען קלעפען און געגען זיין ווילען, האָט ער זיך אָנגעהויבען פאָרשטעלען ווי זיין בעט אין דער היים זעהט אויס...

די נאַכט איז אפילו געווען אַ זומערדיגע, דאָך האָט ער גע־פיהלט ווי א קעלט יאָגט זיך איהם איבער אַלע אברים און שרומפּפּט צונויף זיין גאנצען קערפער און ער הויבט אָן גע־נעצען...

האט ער אנגעהויבען געהן שנעלער, און דער הילך פון זיינע טריט האט געקלאפט די שטילקייט.

ס'האט אנגעהויבען טאגען. דער הימעל איז געווארען לויטערער, די לופט איז געווארען פרישער, ווייכער, ווי מיט אמאל זיינען די הייזער אויסגעוואקסען מיט זייער גאנצער הויך, פון די שויבען האט אנגעהויבען ארויסקוקען א מילדע פארטאגעדיגע בלויקייט, אלע ווילע האט זיך פון אן אנדער הויז דערהערט א האסטיגער קלינגען פון א וועק־זייגער, און באלד נאך דעם — אן איבערגעשראקענער קינדערשער געוויין, און געדוכט האט זיך, אז באלד־באלד וועט זיך די גאנצע שטאדט א לייכטען צאפעל טהאן און וועט עפענען די אויגען...

פארטאג האט ער דערפיהלט, אז ער איז הונגעריג און פערמאטערט, אין קאפ האט איהם געזשומעט גלייך ווי א וויעדער־קול וואלט דארטען אבגעקלונגען און אין מויל איז איהם געוועזן עפעס אזוי מאדנע ביטער, אז ער האט זיך אזש פערקרימט...

עס איז איהם געווארען אומעטיג און שווער אויפ'ן הארצען און ער האט אנגעהויבען קלעהרען וועמען פון זיינע בעקאנטע ער זאל דא אויסגעפינען... ער האט ארויסגענומען זיין אדרעסען־ביכעלע און האט אנגעהויבען זוכען: ער האט דאך דא איינינע הברים פון רוסלאנד!... הא־הא! ער האט דאך דא א קרוב אויך. נאך ווען ער איז געפאהרען אהער, האט ער געקלעהרט וועגען איהם. בייגאכט איז דאס איהם גאר אויפ'ן זינען ניט געקומען, ער קען שווערען ביי אלע הייליגקייטען, אז ניין!... נור יעצט האט ער בעקומען חשק זיך דורכגעהן אהין, ער געדענקט איהם אפילו קוים־קוים, ווייל ווען דער קרוב איז אוועק קיין אמעריקא, איז ער, שלמה, נאך א אינגעלע געוועזן. אבער געהערט פון איהם האט ער געגוג, ער ווייסט, אז ער איז רייך, האט שוין היבשע דערוואקסענע קינדער. איינע, א מיידעל, מוז שוין אודאי אלט זיין א יאהר ניינצעהן־צוואנציג אונגעפעהר. א גאנצע יענקי געוויס, ער וואלט זי וועלען זעהן...

— מען דארף געהן אהין — האט ער בעשלאסען.

ער איז צוגעגאַנגען צו אַ פּאָליסמאַן און האָט איהם געפרעגט וואו ס'געפינט זיך אַזאַ און אַזאַ גאַס.

דער פּאָליסמאַן האָט איהם געענטפערט, אַז יענע גאַס איז זעהר ווייט פון דאַנען, געהן אַהין, קען מען ניט, נור ווייטער מיט אַ פּאָר בלאָק לויפט אַהין אַ קאַר, מיט דער קאַר וועט ער פאָהרען אַ שטונדע אָדער אַביסעל מעהר, דאַן קומט ער אָן אויף יענער גאַס.

ער האָט זעהר העפליך געדאַנקט דעם פּאָליסמאַן און אַוועקגע־הענדיג האָט ער פאַר זיך געשמייכעלט; אַ שטונדע רייזע... אָבער פאָהרען וועט ער ניט, ווייל דאָס געלד, וואָס ער האָט, וועט איהם פּינקטליך קלעקען אויף הוצאות צוריק אַהיים. — — — — — — — מילא, וועט ער געהן אַהין, וועט דער וועג געדויערען ביי איהם דריי שטונדען. וואָס דאַרף ער זיך דאָ איילען? סיי־ווי־סיי איז נאָך צו פריה, ער וועט נאָך בעסער אַביסעל שפּאַציערען, אויב ער וועט אויפ'ן וועג אָנטרעפען אַ פּאַרק, וועט ער זיך אַביסעל אָברוהען; ער איז שוין טאַקי זעהר מיעד...

צום קרוב איז ער אָנגעקומען עלף אַ זייגער בייטאָג. דער־זעהענדיג די רייכע הויז מיט די פּליושענע טעפּיכער אויף די מאַרמאָרנע שטיגען, האָט ער ניט געסמייעט אריינצוגעהן אַהין אַזאַ פערשטויבטער, דאָך האָט ער אָנגעקלונגען.

— דאָ וואָהנט מיסטער גראַן? — האָט ער אַ פרעג געטהאָן, אריינקומענדיג אין הויז.

— יע, — האָבען אַלע אויף איהם אויסגעשטאַרט די אויגען.

ער האָט זיך ניט געבעטענערהייט אַוועקגעזעצט ביים טיש און האָט געזאָגט:

— איך בין אייערער אַ קרוב, מיין נאָמען איז וואָלדאַוווער. איך בין דאָ פערבייגעפאָהרען, האָט זיך מיר פערגלוסט צו זעהן זיך מיט אייך.

— אַזוי, אייער נאָמען איז וואָלדאַוווער? זייט איהר, הייסט עס, ברוך'ס אַ זוהן? זעהר פיין!... זיי זיינען, ס'פערשטעהט זיך, העכסט צופריעדען איהם צו זעהן, אָבער פון וואַנען פאָהרט ער? און פאַרוואָס איז ער עפּעס אַזוי... פאַרשטויבט?

שלמה האָט באַמערקט, ווי דער רייכער קרוב קוקט אויף איהם קרומלאַך און ער האָט פאַרשטאַנען, אַז יענער קלעהרט זיך אודאי: „אַז אַרימער קרוב, אַ שלעפּער, מסתמא געקומען כלומרשט „לייהען" אַ פּאָר דאָלאַר". און ער האָט באַשלאָסען צו רייצען זיך אַביסעל מיט איהם...

— פון וואַנען איך פאָהר? — פון זעהר ווייט — האָט ער גע־ענטפערט, — איך בין געווען אין די וועסט, אין קאַליפאָרניא, אין וועסט קענעדע, און וואו דען ניט!...

— וואָס האָט איהר דאָרט געטהאָן? — האָט איהם דער קרוב געפרעגט נייגעריג.

— וואָס הייסט, וואָס — האָט ער געענטפערט — אַלץ: גע־אַרבייט אויף פאַרמס, אַמאָל געפּעדעלט מיט פאַרשיעדענערליי סחורות, פאַרבראַכט מיט חברים, און יעצט איז די צייט געוואָרען ניט אַם בעסטען, פאָהר איך אהיים...

דער קרוב האָט אַ דרעה געטהאָן מיט דער נאָז; ער האָט געהערט פון אַזעלכע חברה, אויף זיין לשון הייסט דאָס פּשוט „טרעמפּס". ער האָט פיינד אַזעלכע...

די מיידעל האָט אויף איהם אַ דורכדרינגענדען בליק געוואָרפען און איהם בעטראַכט פון'ם קאָפּ ביז די פיס.

שלמה האָט דאָס בעמערקט און האָט געבעטען מען זאָל איהם געבען אַ בערשטעל.

— זאָלען זיי איהם ענטשולדיגען, ער וואָלט אודאי ניט וועלען זיי מטריח זיין, אָבער ער קען ניט ליידען דעם שטויב אויף זיך. ער מוז זיך אָפּבערשטלען...

ער האָט זיך אַרומגעוואַשען, זיך אָבגעבערשטעלט און אַ נייע הויט איז אויף איהם אַרויף, ער האָט שוין געוואָלט וויסען, ווי די מיידעל הייסט... זי געפעלט איהם.

דעם קרוב אויף צו להכעיס האָט ער זיך אוועקגעזעצט אין אַ פּאַזע מעשה בן בית און געמאַכט אַזאַ מינע, ווי ער וואָלט זיך קליי־בען ווערען דאָ אַ תושב...

מען האט איהם אנגעהויבען איבערפרעגען פערשיעדענע קליי־ניגקייטען, ווי אלט זיין טאטע איז, מיט וואס ער בעשעפטיגט זיך, און וואס טהוט די מאמע מיט'ן רהומאטיזם? דוכט זיך, אז ווען זי איז מיט א יאהר צוריק געווען ביי זיי צו גאסט, האט זי זיך גע־קלאגט אויף אזא חולאת...

דאס האבען זיי זיך געוואלט איבערצייגען, צי איז ער טאקי ברוך'ס א זוהן...

שלמה האט אויף אלעם געענטפערט פעסט און זיכער מיט א שמייכעלע. וועגען רהומאטיזם — האט ער געזאגט — האבען זיי א טעות; זיין מוטער האט קיינמאל פון דעם ניט געליטען און הלואי וויטער... אין זיך האט ער ממש אנגעקוואלען פון דעם, וואס ער פיהרט זיי ביי דער נאז...

אלע האבען זיך געוואונדערט: סטייטש! זיין מוטער האט דאך אליין דערצעהלט, אז איהרער א זוהן האט געלערענט אין רוסלאנד אין אוניווערסיטעט און יעצט לעהרענט ער דא אין קאָ־לעדזש, איז דאס נישט ער?

— ניין, חלילה, — האט ער געענטפערט — איך האב קיינמאל אין קאלעדזש ניט געלעהרענט, דאס איז גאר מיין אינגערער ברוד־דער, יענער ווערט איבער א יאהר שוין זיין א דאקטאר...

אוים העפליכקייט האט מען איהם איינגעלאדען עסען מיטאג. ער האט געענטפערט, אז ניט לאנג האט ער אפילו געגעסען אין א ביליגען רעסטאראן, נור דאך זאגט ער זיך ניט אב...

ביים עסען האבען אלע נאכגעפאלגט זיינע מאניערען, זיין האל־טען זיך און מעהר פון אלע האט די מיידעל געקוקט אויף איהם.

איהם איז דאס געווען זעהר אנגענעהם און ער האט אנגעהויבען רעדען וועגען פערשיעדענע זאכען, צוקלייבענדיג רק שעהנע און קיילעכדיגע ווערטער, און רעדענדיג האט ער געקוקט אויף איהר מיט די שארפע בליקען פון זיינע בלויע גרויסע אויגען.

נאכ'ן עסען האט ער זיך דערפיהלט מונטערער. ער האט העפ־ליך אפגעדאנקט און מעשה היימישער מענש אנגעהויבען איבער־פרעגען ווי ס'לעבט זיך זיי, צי בעקומען זיי בריעף פון רוסלאנד.

און דערזעהענדיג אין צווייטען צימער אַ ביכער שראַנק, איז ער צו־געגאַנגען און האָט אויפמערקזאַם בעטראַכט די נעמען פון די בי־כער אויף די רוקענס.

די מיידעל איז צוגעגאַנגען און האָט איהם געפרעגט:

— געפעלען אייך די ביכער?

יע, זיי געפעלען איהם, איינינגע פון זיי האָט ער געלעזען.

— טאַקי? — נו, יעצט איז איהר שוין קיין חידוש ניט, וואָס ער רעדט גאַנץ פיין ענגליש.

— דאָס איז ניט דערפאַר, ווייל איך לעז ביכער — האָט ער געענטפערט — נור דערפאַר, ווייל איך האָב די גאַנצע צייט גע־וואָהנט צווישען אַמעריקאַנער...

זי האָט אַ קוק געטהאָן אויף איהם פיעל בעדייטענד, און זיי האָבען ביידע אַ שמייכעל געטהאָן...

— אַ מאָדנער מענש! — האָ זי זיך געקלעהרט — זי דערקענט דען ניט אויף זיין פּנים און אין זיין רעדען, אַז ער איז נישט אַזוי פּראָסט ווי ער וויל דאָ אַלעמען איינרעדען! אָבער איבערפרעגען איהם האָט זי ניט געטמייעט. זי וועט שוין אויסגעפינען ריכטיג. זי מוז וויסען, וואָס ער איז. נאָך איהר מיינונג דאַרף ער זיין אַ גאַנץ אינטערעסאַנטער יונגער מאַן...

אַ גאַנצען טאָג האָט זי איהם שוין ניט אָבגעלאָזט. זי האָט מיט איהם גערעדט וועגען דער רוסישער יוגענד, וועגען וועלכער זי האָט בלויז געהערט און זעהר ווענינ געלעזען. ער האָט איהר דער־צעהלט אַ סך זאַכען, וועלכע זיינען ביי איהר געווען ניי און וואָס מעהר ער האָט גערעדט, איז איהר נייגעריגקייט אַלץ געוואַקסען און ווי ווייט מעגליך האָט זי זיך געסטאַרעט צו ווערען מיט איהם נאָ־הענט ווי מיט אַ לאַנג בעקאַנטען פריינד...

ער איז געווען צופריעדען פון דעם, ווייל די מיידעל איז טאַקי געווען אַ שעהנע מיט צוויי קלוגע אויגען. דער אויסדרוק פון איהר פּנים איז געווען אַן ענערגישער, איהרע שוואַרצע, ווייכע האָר זיי־נען געווען פערפלאָכטען אין צוויי געדיכטע לאַנגע צעפּ און האָבען שעהן ארונטערגעהאַנגען ביז'ן טאַליע, איהר שלאַנקע פיגור און

איהר לייכט בעוועגענדער גאנג איז איהם געפעלען געווארען און ער האט געהאט א גרויסען פערגעניגען צו פערברענגען מיט איהר.

פארנאכט האט ער געוואלט אוועקגעהן; ער מוז פאהרען אהיים, ווייל נאך גאנץ פריה האט ער טעלעגראפירט אהיים, אז ער קומט היינט, מען וועט דארט גאר ניט וויסען, וואס איבערצוקלעהרען. נור זי האט זיך איינגע'עקשנ'ט, אז ער מוז דא נעכטיגען. ער האט זיך לאנג ניט געלאזט בעטען, — קיין אנדערען וואלט ער ניט גע־פאלגט, נור אז זי וויל דאס, בלייבט ער...

ביז שפעט אין דער נאכט זיינען זיי ביידע געזעסען און גע־רעדט איבער פערשיעדענע זאכען. זי האט געשלונגען זיינע ווער־טער מיט התפעלות און האט איהם מקנא געווען, וואס ער איז גע־ווען אין אזוי פיעל שטעדט; פארט א סך געזעהן, א סך איבער־געלעבט, געארבייט, געקעהרט וועלטען, געזעסען אין טורמע, אנט־לאפען און געררייזט איבער איירא פא, אנגעקוקט א וועלט... זי וואלט אויך וועלען אמאל מאכען א טור; דא איז איהר צו אומע־טיג... אט לעזט זי אמאל זאכען פון די רוסישע שרייבער אין א ענגלישער איבערזעצונג, זעהט זי, אז דארטען פליסט דער לעבען גאר אנדערש, אינטערעסאנטער א סך... דא איז מען עפעס צו־פיעל איינגערעכענט...

און ווידער אמאל:

זי איז איהם מקנא... ער איז עפעס נישט אזוי ווי די יונגע לייט, וועלכע זי קען...

זי האט בעמערקט ווי די אויגען קלעפען זיך איהם פון שלאף, איהר האט דאס באנג געטהאן; זי האט זעהר געוואלט זיצען מיט איהם כאטש נאך אביסעל.

— איהר ווילט שוין שלאפען? — האט זי איהם געפרעגט — איהר זיינט מיעד, אייער פנים איז טאקי זעהר אויסגעבלייכט. איהר מוזט זיך אויסרוהען. א גוטע נאכט.

זי האט איהם דערלאנגט די האנד.

— א גוטע נאכט! — האט ער זיך א כאפ געטהאן און זיך אנגעהויבען רייבען די אויגען — ענטשולדיגט! איך וואלט זעהר

וועלן נאָך פערברענגען מיט איך, אָבער דער שלאָף, צום טייפעל, האָט זיך צוגעטשעפעט. אַ גוטע נאַכט!

ער האָט פעסט געדריקט איהר וואַרימע האַנד...

— גאָר ניט אויף'ן אַמעריקאַנער שטייגער. — האָט ער אַ קלעהר געטהאָן שוין ליגענדיג אויף'ן געלעגער — דערלאַנגט די האַנד... אַ שלעכטער סמן! דאָס פערשפּרעכט שוין עטוואָס אויף שפּעטער... ווידער אַ נייע ליעבע... גאָר אונגעריכטערהייד!...

וואָס אַרט דאָס איהם? !...

אויף מאָרגען, ווען זי האָט איהם אויפגעוועקט, האָט ער פערשטאַנען, אַז ס'מוז שוין זיין גוט שפּעט. ער האָט אַ קוק געטהאָן אויף'ן זייגער און דערזעהענדיג, אַז ס'איז שוין עלף, האָט ער געזאָגט, אַז ס'טהוט איהם זעהר באַנג, וואָס ער איז אַזוי שפּעט געשלאָפען; ער האָט שוין לאַנג געדאַרפט זיין אין דער היים...

זי האָט איהם בערוהיגט:

— נישט-קשה, בעסער אַזוי, איהר האָט זיך דאָך אויסגערוהט...

דער בליק פון איהרע אויגען איז געווען וואַרים און ליעבליך...

נאָך מיטאָג האָט ער אַ זאָג געטהאָן ענטשלאָסען:

— יעצט מוז איך פאָהרען!

זי האָט איהם ווידער געוואָלט בעטען ער זאָל בלייבען כאָטש נאָך אויף איין טאָג, נור עפּעס האָט זי זיך געשעהמט...

צום סטיישאָן האָט זי איהם בעגלייט. אויף'ן וועג האָט זי איהם געפרעגט צי ער דענקט אין גיכען נאָך אַמאָל קומען?

ער האָט געענטפערט, אַז דאָס ווענדעט זיך אין אומשטענדען — מעגליך אַז יע און מעגליך אַז ניט...

עטליכע מינוטען איידער די טריין איז אַוועק, האָט זי איהם אַ פרעג געטהאָן, וואָס ער דענקט יעצט צו טהאָן אין דער היים?

— ווער ווייסט? — האָט ער געענטפערט מיט אַ שמייכעל — מסתמא ווידער פעדלען...

— ס'אַרא מאָדנער מענש איהר זייט! — האָט זי געזאָגט מיט אַ ניט צופריעדענעם טאָן — מיך דאַרפט איהר ניט נאַרען... איך פערשטעה דען ניט, אַז דאָס איז ניט אמת...

— גוד ביי! — האט ער פריינדליך געדריקט די האנד און האט איהר ליעבליך אריינגעקוקט אין די אויגען אריין — גוד ביי! ס'איז א סך צו רעדען וועגען דעם, זעהר א סך... יעצט איז שוין קיין צייט נישטא...

ער איז אריין אין וואגאן.

ווען די „טריין" האט געריהרט פון ארט, האט ער אהן א שיעור געפאכט מיט זיין הוט פאר איהר, זי האט אזוי ליעבליך און שעהן געשאקעלט מיט'ן קאפ און ווען ער האט זי שוין מעהר ניט געקענט זעהן, האט ער זיך געקלעהרט, אז אייגענטליך איז ער צו איהר אויך ניט גלייכגילטיג; זי איז דאך פארט א פיינע מיידעל, אן אינטעליגענטע מיידעל און די הויפט זאך — א שעהנע מיידעל...

און דאס וואס ער איז אין דער זעלבער צייט ניט גלייכגילטיג צו ציליא'ן אויך, איז אויך ניט געפערליך... אמאי ער איז ניט גלייכגילטיג צו סאניא'ן אויך, און צו קאטא'ן אויך, און צו די אלע אנדערע סאניעס און קאטיעס — די בלאנדינקעס און די ברונעט־קעס, וואס ווארפען זיך איבער אין זיין לעבען און ווערען צו נישט פונקט ווי אט די פונקען, פון'ם לאקאמאטיוו, וואס יאגט זיך מיט די וואגאנעס איבער ברייטע פעלדער און אונענדליכע וועגען!...

אַ נערוועזער מענש.

אויפגעכאַפּט פון שלאָף האָט זיך הערדי פּינקעל פאַר־טאָג, ווען אין דרויסען איז נאָך געווען פינסטערליך. תחלת האָט ער עפּעס אַליין ניט פערשטאַנען וואו ער איז אין דער וועלט. פאַרוואונדערט האָט ער זיך אין אַלע זייטען ארומגעקוקט, און ווער ער האָט אַנ־געצונדען אַ שוועבעלע און דערזעהן, אַז דער זייגער האַלט שוין באַלד פינף, האָט ער זיך זויער און אונצופריעדען פערקרימט, און ווי ער וואָלט אימיצען געוואָלט טהאָן אויף צולהכעים, וויעדער דאָס פּנים אין קישען איינגענורעט און מיט דער קאָלדרע זיך איבער־געדעקט איבער'ן קאָפּ.

אין שטוב איז געווען שטיל. פון דער קיך האָט אַ קלייניגקער געז־פייערל ארויסגעשימערט, האָבען די פּאָרטיערען מיט די שווערע קוטאַשען, וואָס זיינען אויף דער טהיר געהאַנגען, אָנגעצייכענט אויף די ווענט געשטרייפטע שאָטענס, וואָס האָבען זיך געצויגען אין דער לענג און אין דער ברייט און אויסגעקוקט האָבען זיי ווי עפּעס משונה'דיג געצינצעלטע פיגורען, וואָס וואַרפען ארויף אַ מאָדנעם פּחד ווען מען דערזעהט זיי מיט אַמאָל איידער מען כאַפּט זיך ווי זיי קומען אַהער.

געווען איז דאָס תחלת ווינטער. דער קאַלטער פריהמאָרגען, וואָס האָט זיך איבער די ניט געהייצטע חדרים שטאַרק געפיהלט, האָט הערדי'ן געמאַכט נאָך פוילער ווי אַלע מאָל; פערדריסליך איז געווען וואָס די נאַכט איז אַזוי שנעל אַוועק, און אין מיטען דערינען איז איהם גאָר איינגעפאַלען אַ זייטיגער געדאַנק:

— לויט דער קעלט — איז איהם איינגעפאלען, — קען זיין, אַז אַ גאַנצע שטאָדט מיט מענשען וועלען זיך היינט אויפכאַפּען פון די געלעגערס און ווען זיי וועלען אַ קוק טהאָן אין די פענסטער, וועלען זיי ווערען איבערראשט — שנעע...

און ער האָט זיך שוין פאָרגעשטעלט אַזאַ בילד: דעכער און דעכער, נידעריגע און הויכע — וויס, די גאַסען — וויס, די טעלעגראַף־סלופּעס — פערשנעעט; שטעקט אַ בעל־הבית'טע ארויס דעם קאָפּ דורך אַ פענסטער, כאַפּט אַ קוק אויפ'ן ליין מיט וועש — פערפראָרען. פּרואווט אַ שלעפּ טהאָן — ס'געהט ניט. רייבט זי איין האנד אָן דער אנדערער, קען זיך קיין עצה ניט געבען, און מיט אַמאָל האקט זי צו דאָס פענסטער — שוין בע־סער וואַרטען ביז די זון וועט אהער גרייכען...

אַלעס האָט גאַר אַן אַנדער פּנים באַקומען; מענשען קוקען אוים ניט אַזוי ווי נעכטען און עהרנעכטען, און די מיידלאַך — מאָדנע: דוכט זיך, אַז ערשט יעצט אַ זיינען זיי געבאָרען געוואָ־רען גרויסע; ערשט יעצט אַ האָבען זיי זיך פון ערגעץ אַ יאַווע געטהאָן שעהנע, געוואוקסיגע, חן'עוודיגע מיידלאַך מיט רויטליכע קאָלטע באַקען און מיט פוטערנע מופטעס. ווינטערדיגע מיידלאַך אַזעלכע...

דאָס לעצטע איז איהם אַליין שטאַרק געפעלען געוואָרען: ווינ־טערדיגע מיידלאַך!...

דער וואַנד־זייגער האָט איין מאָל אַ קלונג געטהאָן און דאָס האָט געהייסען, אַז אַ האַלבע שטונדע איז שוין אַוועק.

הערשי האָט זיך אָנגעהויבען קנייטשען; עס האָט זיך איהם זעהר ניט געגלוסט אויפצושטעהן אַזוי פריה, ווייל געדוכט האָט זיך איהם, אַז ווי ער וועט נאָר דעם באָרפוסען פוס אויפ'ן פלאָר אַוועק־שטעלען, וועט אַ בייסענדע קעלט אַלע זיינע גליעדער דורכנעהמען און ער וועט מוזען אָנהויבען ציטערען... האָט ער זיך נאָך מעהר אונטער דער וואַרימער קאָלדרע איינגענורעט און אָנגעהויבען דרעמלען.

אין קאָפּ האָבען זיך איהם אָבער אונרוהיגע געדאַנקען געבאָמ־

בעלט: ער פערשפעטיגט ווידער, פערשמייעט, אין איין אטהעם לויפט ער צו דער ארבייט. ער קומט אין שאפ אריין, הורזשען שוין די מאשינען מיט אזא מרגזונ'דיגען אימפעט, גלייך די ארביי־טער וואלטען שוין געהאלטען העט ווייט אין דער ארבייט; אין איינע איילענים טהוט ער זיך אויס, דער שוויים רינט פון איהם, בגנבה כאפט ער א קוק אויפ'ן זייגער, פיהלט אויף זיך אלעמענס בליקען און הערט ווי סעמקע דער פרעסער שרייט אויס הויך, אויפ'ן קול:

— חברה, דער דאקטאר איז שוין געקומען!

פון איין זייט אויף דער אנדערער האט ער זיך איבערגעווארפען, און כאטש ער האט גאנץ גוט געוואוסט, אז שלאפען רוהיג וועט ער שוין אצינד ניט קענען, האט ער דאך די אויגען ניט געוואלט עפענען...

ליגענדיג אזוי אין בעט, האט ער געהערט, ווי זיין פרוי איז אויפגעשטאנען, ווי זי פארעט זיך ארום אין קיך, און ווען זי, די פרוי זיינע, האט איהם אנגעהייבען וועקען, האט ער זיך ערשט ניט וויסענדיג געמאכט גלייך ניט איהם מיינט מען דאס...

— הערערי, הערערי, — האט זי איהם שוין אנגעהויבען טאַ־רען — האסט דאך היינט געוואלט אויפשטעהן פריהער.

און ער האט איהר פערשלאפענערהייט אלע וויילע דעם זעלבען תירוץ געגעבען:

— ס'איז אלל־רייט, איך שטעה שוין אויף... און זיך ניט געריהרט פון בעט.

ערשט שפעטער ווען זי האט איהם אנגעזאגט, אז דער זייגער האלט שוין טאקי באלד אכט, האט ער זיך, אזוי ווי אלע מאל, אין איין אטהעם א כאפ געטהאן און ראפטאם זיך גענומען אנטאן.

אפעסען פריהשטיק ווי עס בעדארף צו זיין, האט ער שוין ניט אוסגעפייעט, שטעהענדיגערהייד האט ער אין גרוים איילעניש א גלאז מילך אויסגעטרונקען, געכאפט אויף זיך דעם אויבערראק און איז אוועק.

אַראָבלויפענדיג פון די שטיגען, האָט ער שוין אַגב געכאַפּט אַ קוק אין לעטער־באָקס, אפשר ליגט דאָרטען אַ בריעף. פערשטאַנען האָט ער אפילו, אז אַזוי פריה האָט דער בריעף־טרעגער דאָך נאָך ניט געקענט זיין, און חוץ דעם האָט ער בכלל ניט געוואוסט פון וועמען ער דאַרף אַ בריעף ערוואַרטען. אָבער אַזאַ טבע האָט ער שוין געהאַט: שטענדיג האָט זיך איהם רק געדוכט, אז אָט אַזוי אָ, גאָר אונגעריכטערהייד, וועט עפּעס אָנקומען מיט דער פּאָסט — אַ בריעף, אַ טעלעגראַממע אָדער אַזוי עפּעס אַ וויכטיגע זאַך, וואָס וועט לחלוטין מאַכען אַ סוף צו דעם וואָס עס איז געווען ביז יעצט און ער וועט אָנהויבען לעבען גאָר אויף אַן אַנדער אופן...

נישט איין מאָל איז דאָס אפילו ביי איהם אַליין אויסגעקומען נישט מעהר ווי לעכערליך און נאַריש, — ער, הערשי פינקעל, וואָס איז דאָ אַזוי עלענד, נישט ער און נישט זיין פרוי האָבען דאָ איי־גענע — ער רעדט זיך איין, אז אָט אַזוי אָ גאָר פּלוצים וועט גע־שעהן אַ נס... וועד דענקט גאָר פון איהם? וועמען געהט דאָס גאָר אין גאַנצען אָן, צי ער איז פון זיין לעבען צופריעדען, צי ניין? נור גאָר ניט, גלאַט אַזוי איז גוט צו זיין שטענדיג אין ערוואַרטונג...

אין לעטער באָקס איז גאָרניט געווען, אַזוי האָט זיך איהם אויסגעוויעזען פון דערווייטענס. פערלאָזען זיך דערויף האָט ער אָבער ניט געוואָלט, איז ער צוגעגאַנגען נעהענטער, זיך גוט איינ־געקוקט און ווען ער האָט זיך איבערצייגט, אז דאָרטען איז טאַקי גאָר נישטאָ, איז איהם אויפ'ן הארצען געוואָרען אַזוי אומעטיג, גלייך ווי אימיצער וואָלט איהם עפּעס זעהר אַ וואַזשנע זיך פער־שפּראָכען — אַ זאַך, אויף וועלכער ער האָט גרויס האָפנונגען ארויפגעלעגט און צום סוף האָט מען איהם גאָר אָבגענאַרט...

אן אונצופריעדענער האָט ער זיך פערקרימט: אַלע טאָג חזר'ט זיך איבער דאָס זעלביגע...

דער סיגאַרעט, וואָס ער האָט אויפ'ן ניכטערען הארצען גע־רויכערט, האָט איהם געשטיקט, אין מויל איז איהם געווען ביטער, די ליחות האָט איהם געמאַכט ענג אין האלז און שווער דעם אָט־העם. האָט ער מיט פערדרוס אַ שפּיי געטהאָן אויף די מאַרמאָרנע

שטיגען און זיך געלאָזט אוועקגעהן. באַלד אָבער האָט ער זיך דערמאָנט, אַז אין אַ שפּיי זיינען דאָ שעדליכע מיקראָבען און אַ חוץ דעם ווערט דערפון גליטשיג אויף מאַרמאָרנע שטיגען. האָט ער דאָס מיט'ן פוס גענומען אָבווישען. אָבער וואָס מעהר ער האָט געווישט, אַלץ גליטשיגער איז דאָס געוואָרען...

דאָס האָט איהם געמאַכט נאָך נערוועזער ווי ער איז געווען און ער האָט שוין געוואָלט אַ שלעפּ טהאָן די שמאַטע, וואָס איז אין האָלל געלעגען און אָבווישען דאָס גליטשיגע, האָט זיך אָבער אין מיטען דערינען, דערהערט אַ פייף — אַכט אַ זייגער!

אין דרויסען איז געווען פראָסטיג און גרוי. אַ ווינטערדיג פערכמאַרעטער הימעל, אינגאַנצען פון איין אויסגוס, איז געהאָנ־גען איבער'ן קאָפּ. ס'איז געווען קענטיג, אַז ס'קלייבט זיך אַ שנעע.

דער שאָפּ, וואו הערדי האָט געאַרבייט, איז געווען ניט ווייט, אין גאַנצען אַ פינף־זעקס בלאָק גאַנג, דאָך האָט זיך הערדי'ן גע־דוכט, אַז דער וועג ציהט זיך יעצט עפּעס אונענדליך לאַנג. שנעל און האַסטיג האָט ער געשפּאַנט איבער דער גאַס און בשעת מעשה געקלעהרט פון די אונאַנגענעהמליכקייטען, וואָס ערוואַרטען איהם היינט... קלערען לאַנג דערפון האָט ער אָבער ניט געקענט, ווייל אין מיטען דערינען איז איהם גאַר איינגעפאַלען אַ געדאַנק, וואָס האָט איהם גאַר אינגאַנצען צוטומעלט:

— אַז מען וויל, האָט ער היינט אָבגעטהאָן זעהר נישט קיין פיינע זאַך...‚ עס דאַכט זיך אפילו אַ קלייניגקייט: ער האָט אַ שפּיי געטהאָן אויף די שטיגען... די שטיגען זיינען דאָך אָבער מאַרמאָרנע, איז דאָרט געוואָרען גליטשיג, נו, קען דאָרט אימיצער געהן, זיך אויסגליטשען און פאַלען... דאָס איז שוין גאָר קיין קלייניגקייט ניט!... אַז מען פאַלט אויף שטיגען, קען מען זיך איבערברעכען די קריזשעס און אמאָל טאָקע — דעם שאַרבען אויך... פון אַזאַ פאַל קען מען, אַמאָל בלייבען אַן אייביגער קאַ־ליקע און אַמאָל טאָקי — אינגאַנצען געהן פון דער וועלט...

וואָלט אפשר טאָקי געווען אַ יושר, ער זאָל זיך אומקעהרען צוריק? האַ? מילא איהם ערוואַרטעט ניט מעהר ווי אַן אונ־

אנגענעהמליכקייט, אַבער מיט יענעם קען דאָך טאַקי אַן אונגליק געשעהן...

און ער וואָלט זיך אפשר טאַקי געווען אומגעקעהרט צוריק, ווען ער זאָל זיך אין דעם מאָמענט ניט געווען באַדענקען, אַז דאָס גאַנצע איבערקלערען זיינס איז ניט מעהר ווי אַ נאַרישקייט, אַ גרויסע נאַרישקייט, וואָס קען איינפאַלען בלויז אַ צודרעהטען מענשען מיט נאָך צודרעהטערע נערווען... ווייל באמת טאַקי: דאָס גליטשיגע דאָרט האָט זיך שוין אודאי לאַנג אויסגעטריקענט און ער קלעהרט דאָ איבער דער רוח ווייסט וואָס...

...אָבער ס'קען דאָך זיין אַזוי אויך: באַלד נאָך דעם ווי ער איז אַוועק, איז אַ פרוי אַרונטערגעלאָפען אין גראָסערי, זיך אויסגעגליטשט אויף די שטיגען און איז געפאַלען... און ווי איז ער זיכער, אַז איבער זיין שפּיי זאָל ניט פאַלען אַ שוואַנגערדיגע פרוי און נאָך, חלילה, מפּיל זיין אויך... איז דען ניט מעגליך, אַז אַזעלכעס זאָל פּאַסירען?... פון וואַנען קומט דען יעדער אונגליק בכלל, אויב ניט דורך אַ צופאַל... אָט האָט איהם ניט לאַנג זיינער אַ פריינד דערצעהלט, אַז ער האָט אליין געזעהן, ווי אַ מענש האָט זיך אויסגעגליטשט איבער אַ שטיקעל שאָלעכץ פון אַ באַנאַנע און איז געבליבען טויט אויפ'ן אָרט...

אַזוי האַסטיג און נערוועז האָבען זיך זיינע געדאַנקען געפּלאָנטערט, ביז ס'איז שוין ביי איהם אויסגעקומען גאַנץ נאַטירליך, אַז איבער אַזאַ קליינינקייט קען אַמאָל טרעפען דער גרעסטער אונגליק. למשל: אַ קינד קען זיך געהן שפּיעלען אין יאַרד, זיך אויסגליטשען אויף די שטיגען און דער'הרג'עט ווערען אויף טויט...

דאָס האָט איהם נאָך מעהר געריהרט; אליין אַ טאַטע פון איין און איינציג קינד, איבער וועלכען ער האָט זעהר געציטערט, האָט ער געפיהלט און פערשטאַנען, אַז אַזאַ פאַל קען אַמאָל עטליכע לעבענס צושטערען... אַ קליינינקייט — אַ קינד געהט פון דער וועלט איבער אַזאַ פאַל! די מאַמע לויפט אַרונטער ניט טויט, ניט לעבעדיג, דערזעהט דעם אונגליק, גיט זי אַ לאָז אַרויס אַ היסטערישען קוויטש, הויבט זיך אָן רייסען די האָאָר

פון'ם קאָפּ, פאַלט אויפ'ן טויטען קערפּער'ל און חלש'ט... דער טאַטע, אַ פּאַרנומענער מענש קומט אהיים ערשט אויף דער נאַכט, דערזעהט ער: די פרוי זיצט אויפ'ן פּלאָר, די פיס אונטער זיך, די אַקסלען ארויפגעצויגען, דעם קאָפּ פּערצווייפעלט ארונטערגע־לאָזט און אַנגעשפּאַרט אָן ביידע הענד; זי כליפּעט און ווען זי דערזעהט איהם, שיסט זי אויס אַ יאָמערליכען געוויין. ער בלייבט שטעהן צוטומעלט, קוקט זיך ארום אין אַלע זייטען, דערזעהט ער ווי אין צווייטען צימער איז ליכטיג און אויפ'ן בעט — שוואַרץ... אין שפּיגעל דערזעהט ער די ליכט, וואָס ברענען צוקאָפּענס, הויבט זיין מוח אָן בעגרייפען, וואָס דאָ איז געשעהן, ווערט אין איהם דאָס האַרץ מיט אַמאָל פאַרשטיינערט, כאָטש איז האַלז שטיקען זיך טרעהרען און עס ווילט זיך וויינען, ווערט איהם דאָס לשון אַבגענומען, כאָטש ער האָט יעצט אַזוי פיעל צו פרעגען, און אי־בערצופרעגען... די פּלוצימדיגע, אונערוואַרטעטע שרעק ווערט אין זיינע אויגען פאַרגליווערט, און נאָך דעם געהען אַוועק וואָכען, און חדשים, אַ סך זאַכען פערגעסען זיך, די געדאַנקען און מוח הויבען זיך אָן טוישען; אייניגע פערשווינדען אינגאַנצען און אַנ־דערע ווערען מיט אַ מין נעבעל איבערגעצויגען, געדענקען זיך אַמאָל און פאַרגעסען זיך באַלד. אַבער די פאַרגליווערטע שרעק אין די אוי־גען האַלט נאָך אַלץ אָן... און אַמאָל ווען ער, דער טאַטע, איז גאָר פערנומען אין זיינע עסקים, רעדט מיט אַ מענשען ווענען געשעפט, גיט זיך מיט אַמאָל דאָס האַרץ אַ צאַפּעל און אין קאָפּ גיט זיך עפּעס אַ ריהר: — געוועזן אַזאַ טהייער קינד... און יעצט איז עס שוין מעהר ניטאָ!...

און דער מענש, מיט וועלכען ער רעדט, שטאַרט אויף איהם אויס אַ פּאָאַר אויגען און קוקט איהם מאָדנע אָן:

— אייך איז עפּעס ניט גוט געוואָרען?... — — — — — — — —

וואָס ווייטער ער איז געגאַנגען, אַלץ מעהר האָבען איהם די געדאַנקען פערפאָלגט: אונגליקען, איינער גרעסער פאַר'ן אַנדערען, האָבען זיך איהם פאַרגעשטעלט מיט אַלע וויכטיגע און ניט וויכ־טיגע איינצעלהייטען. ער אַליין האָט שוין כמעט ווי פארגעסען

פאַר וואָס אַט די אַלע געדאַנקען זיינען איהם גראָדע יעצט אין קאָפּ אריין געקומען און געטראַכט האָט ער שוין גאָר, אַז בכלל איז דאָס לעבען און דער טויט נישט מעהר ווי אַ צופאַל...

מיט אַמאָל האָט ער זיך געגעבען אַ שטעל אָב, אין האַרצען האָט איהם אַ טיאַכקע געטהאָן, גלייך ווי עפּעס וואָלט זיך דאָרט אָבגעריסען. אין די אויגען האָט איהם אָנגעהויבען שווינדלען און דער לינקער ווינקעל פון זיין מויל האָט אַזוי נערוועז אַ צוק געטהאָן, אַז איין באַק האָט זיך אינגאַנצען פערדרעהט אין אַ זייט און איין אויג האָט עפּעס מאָדנע אָנגעהויבען פינטלען... וואַרט... עס קען דאָך זיין, אַז זיין אייגען קינד, זיין דבורה'לע, זאָל זיך אויסגליטשען אויף די שטיגען...

פון גרויס צוטומעלטקייט האָט ער אַליין נישט בעמערקט, ווי ער האָט אָנגעהויבען געהן פּאַמעלעך, ער האָט אפילו ניט בעמערקט ווי אייניגע פאַרבייגעהער האָבען אויף איהם עפּעס מאָדנע געקוקט, און ווען ער האָט דערזעהן, אַז ער איז שוין לעבען שאָפּ, איז ער נאָך מעהר צוטומעלט געוואָרען. אַלעס אין איהם האָט זיך עפּעס אַזאַ צאַפּעל געטהאָן, גלייך מען וואָלט איהם מיט אַמאָל מיט קאַלטע וואַסער אָבגעגאָסען; דאָס גערויש פון די מאַשינען, וואָס ס'האָט זיך פון אינווענינג געהערט האָט איהם גאָר אינגאַנצען די געדאַנקען צושלאָגען און ווי ער וואָלט איבער זיך אַליין גאָר קיין דעה ניט געהאַט איז ער שנעל אריינגעלאָפען אַ פערסאָפּעטער...

אין שאָפּ האָט מען איהם אויפגענומען אַזוי ווי אַלע מאָל; סעמקען דעם פּרעסער איז אַלץ ניט נמאס געוואָרען צום וויפיעלטען מאָל די זעלבע חכמה הויך אויפ'ן קול איבערצו'חזר'ן. דער בעל הבית האָט אונצופריעדען געוואָרטשעט, דער פאָרמאַן האָט מיט איין אויג אַ קוק געטהאָן אויף איהם און מיט'ן אַנדערען — אויפ'ן זייגער. אָבער ער, הערשי, האָט זיך ניט וויסענדיג געמאַכט, גלייך ווי ניט איהם מיינט מען דאָס; און אַנידרודעלטער, ווי ברוגז אויף דער גאַנצער וועלט, האָט ער זיך ביי דער מאַשין אוועקגעזעצט, פונאַנדערגענומען די באַנדלעך, וואָס זיינען שוין פאַר

איהם געווען אַנגעגרייט און אפילו ניט געפונען פאַר נויטיג אויף אימיצען אַ קוק צו טהאָן; אַלע זיינען איהם דאָ געווען נמאס.

די אַרבייט, וואָס מען האָט פאַר איהם צוגעגרייט, איז איהם שטאַרק ניט געפעלען געווען. ער איז געווען מעהר ווי זיכער, אַז דאָס האָט מען אויף צו להכעיס פאַר איהם די ערגסטע אַרבייט אויסגעקליבען. אין כעס האָט ער די פונאַנדערגענומענע באַנדלעך פון איין זייט אויף דער אַנדערער געדרעהט, זיי געוואָרפען אַהין און אַהער. נור פונדעסטוועגען וועז דער פאָרמאַן איז גראַדע דאָס מאָל צוגעגאַנגען צו איהם מעשה מענש און לייטיש אוועקגעשטעלט די גערעכטע טענה:

— נו, זאָגט אַליין, מיסטער פינקעל, איז דאָס אַ גאַנג? דאָ רייסט מען די אַרבייט פון די הענד און איהר קומט זיך אַריין האַלבען טאָג!

דעמאָלט האָט ער געפיהלט, אַז ער מוז יעצט זאָגען אַ וואָזשנעם תירוץ. און ניט קלערענדיג קיין סך, האָבען זיך ביי איהם אַרויס־געכאַפּט די ווערטער:

— כ'וויים... גראַדע איז היינט מיין קינד עפּעס ניט מיט אַלעמען... געמוזט רופען דעם דאָקטאָר גאַנץ פריה...

און נאָכדעם האָט ער שוין געקלערט דערפון, אַז ס'קען זיין, אַז דער אויסגעטראַכטער תירוץ זאָל גאָר זיין אמת אויך... ווייל— ס'קען דאָך טרעפען, אַז זיין אייגען קינד, זיין דבורה'לע, זאָל זיך אויף די שטיגען אויסגליטשען...

דאָס איז שוין פאַר איהם געווען גענוג. ער האָט זיך שוין קלאָר און דייטליך פאָרגעשטעלט ווי ער קומט אַהיים און טרעפט זיין פרוי אַ פערוויינטע און זיין דבורה'לע — אַ צו'הרג'עטע, אַ צוקאַליעטשעטע מיט אַ פערבונדען קעפּעלע. און נאָך אַהן אַ שיעור שרעקליכע זאַכען האָט ער זיך פאָרגעשטעלט... און ווי אויף צו להכעיס האָט איהם דער פאָרמאַן אַלע מאָל געקלאַפּט אין קאָפּ אַריין, ער זאָל מאַכען די אַרבייט וואָס שנעלער, ווייל ס'איז אַ גרויסער „ספּעשעל" און דער בעל הבית האָט געהאַלטען אין איין וואָרטשען:

— וואָס דען... אַז ביינאַכט שלאָפט ער זיך ניט אויס... פערטיעפט אין די ביכער... דעם איט!...

צוועלף אַ זייגער איז ער אין איין אָטהעם געלאָפען אַהיים און ער איז ווירקליך געווען איבערראַשט צו טרעפען אַלעס ווי געווען: דער טיש געגרייט, די ווייב פערפּאַרעט, דאָס קינד שפּיעלט זיך — קיין זאַך ניט געשעהן.

פערוואונדערט האָט ער אויף אַלעם געקוקט און ניט געוואוסט וואָס צו זאָגען. אַזוי שטאַרק האָט זיך זיין קראַנקע איינבילדונג אין זיין מח אַבגעקריצט, אַז ער האָט שוין גאָר זיינע אייגענע אויגען ניט געקענט גלויבען...

אַ ווייל׳ע איז ער אַזוי געשטאַנען און נאָך דעם האָט ער אַ כאַפּ געטהאָן דאָס קינד אויף די הענד און עס אָנגעהויבען קוש׳ען.

— דבורה׳לע, קינדעלע טהייערס!

ביי׳ם עסען האָט זיך דבורה׳לע דערמאָנט אַ קריוודע — דער פּאַפּאַ האָט איהר גאָר היינט קיין טשאָקאָלאַד ניט געבראַכט!

אויף דעם חשבון האָט זי זיך שוין אָנגעהויבען פּיעסטשען און ארויסגעוויזען איהרע קינדערשע קאַפּריזען: ניט געוואָלט עסען וואָס מען האָט איהר געגעבען און צום סוף זיך איינגעשפּאַרט איין מאָל פאַר אַלע מאָל:

— אַי וואָנט טו גאָ דאונסטעירז!

— אָלרייט, נאָך׳ן עסען וועסטו געהן. — האָט זי הערריי גע־פּרואווט איינצונעהמען.

אָבער די מאַמע האָט דאָס ניט געוואָלט ליידען; אַליין ניט קיין געזונדטע, האָט זי ביי טאָג געמוזט שלאָפען כאָטש אַ שטונדע, און אַזוי ווי זי האָט איבער׳ן קינד צופיעל געציטערט, האָט זי עס מורא געהאַט ארויסצולאָזען אַליין אין גאַס...

אָבער דבורה׳לע האָט זיך געהאַלטען איינס:

אַי וואָנט טו גאָ דאונסטעירז.

הערדי האָט פֿערשטאַנען, אַז דאָס קינד איז גערעכט; איבער דעם, וואָס מען ציטערט איבער איהר צופיעל, שפּיעלט זי זיך טאַקע וועניג אין גאַס, האָט ער אַ זאָג געטהאָן:

— נו, טאַקע, פאַרוואָס זאָל זי זיך ניט שפּיעלען אַביסעל מיט די קינדער אין גאַס? דו קענסט זיך לעגען שלאָפען און דאָס קינד וועט זיך דאָרט שפּיעלען.

— נעוועך מיינד, — האָט די פרוי געענטפערט — אַ קינד טאָר מען ניט לאָזען אַליין אין גאַס, אויף אַ קינד דאַרף מען גוט אַכטונג געבען...

— וואָס איז דען?! — האָט זיך הערדי אַ כאַפּ געטהאָן ניט אהן שרעק, ווייל אין איהר טאָן האָט ער דערקענט, אַז עפּעס איז געשעהן.

— וואָס איז דען? — האָט זי געענטפערט — וואָס־זשע דו האָסט גאָר ניט געהערט, וואָס ס'האָט זיך היינט געטראָפען?

— וואָס???

— וואָס הייסט וואָס? אַ קינד איז היינט געפאַלען און אייס־געבראָכען אַ פיסעל....

— וואָס רעדסטו? וואו? אין דעם הויז? — האָט ער זיך אַ כאַפּ געטהאָן אין איינע שרעק און ארויסגעלאָזט דעם גאָפּעל פון דער האנד.

— און אַז ניט פון דעם הויז, איז וואָס? גראַדע איז דאָס געווען אַ קינד פון'ם צווייטען הויז... אָבער וואָס איז דער חלוק? אויף אַ קינד דאַרף מען אַכטונג געבען...

— פון'ם צווייטען הויז... הם... הם... — איז דאָס, הייסט עס, ניט געפאַלען איבער'ן שפּיי...

עס האָט שוין געהאַלטען דערביי, אַז ער זאָל זיך בערוהיגען. אָבער באַלד איז איהם איינגעפאַלען, אַז עס קען דאָך זיין אַזוי אויך: דאָס קינד פון יענעם הויז איז זיך געגאַנגען שפּיעלען אַהער און דאָ אויף די שטיגען איז עס געפאַלען...

דאָס האָט איהם אַזוי געמוטשעט און געפּייניגט, דאָס האָט

איהם אזוי צוטומעלט, אז ער האָט אַזש אַליין ניט בעמערקט מיט וואָס פאַר אַ כעס ער האָט אַ פרעג געטהאָן:

— געשיקט זיך, אַז מען קען גאָר ניט וויסען, וואו דאָס קינד איז געפאַלען ?!

זי האָט איהם אָנגעקוקט פערוואונדערט.

— מאָדנע, וואָס איז דיר אייגענטליך פאַר אַן אונטערשיעד וואו דאָס קינד איז געפאַלען ?

זאָגען איהר דעם אמת האָט ער עפּעס מורא געהאַט, גלייך ער וואָלט אַ גרויסען פערברעכען זיינעם געמוזט פערבאָרגען. דאָס עסען איז איהם שוין ניט באַקומען, זיין געוויסען האָט איהם געפּלאָגט, דעם קינד'ס געוויין האָט איהם געערגערט, בילדער, איינע שרעקליכער פאַר דער אַנדערער, האָבען איהם פאַר די אויגען געשוועבט און געוואַוסט האָט ער, אַז ער וועט זיך ניט קענען בערוהיגען, ביז ער וועט ניט אויסגעפינען וואו דאָס קינד איז געפאַלען...

און דערנאָך זיינען אַוועק טעג און טעג און ער איז אַלץ ארומגעגאַנגען אַ צוטומולטער און אַ פערזאָרגטער. צופיעל האָט ער זיך אויף דעם פרעמדען קינד נאָכגעפרעגט, פיעלע מאָל אַליין געוואָלט אריינגעהן געוואהר ווערען, וואָס דאָס קינד מאַכט און קיין מוטה ניט געהאַט, איהם האָט זיך אַלץ געדוכט, אַז ווי ער וועט נור אַהין אריינגעהן, וועט מען באַלד אויף זיין פּנים דער־קענען, אַז ער איז דאָ דער שולדיגער...

און איינמאָל, ווען ער האָט געזעהן, ווי מען האָט דאָס קראַנקע קינד מיט אַן אַמבולאַנס אַוועקגעפיהרט אין האָספּיטאָל, האָט ער לאַנג נאָכגעקוקט, און ווען מען האָט שוין דעם אַמבולאַנס מיט'ן אויג ניט געקענט זעהן און די געוויינען פון דער מוטער זיינען אונ־טער דער פערמאַכטער טיהר דערשטיקט געוואָרען, האָט ער עפּעס אַזוי ראַפּטאַם דעם דזשעניטאָר אָבגעשטעלט, איהם אָנגענומען פאַר'ן לאַץ, מכבד געוועזן איהם מיט אַ סיגאַרעט כאָטש ס'האָט זיך גאָר יעצט ניט געפּאַסט, אַליין האָט ער אויך פאַררויכערט און זיך אָנגעהויבען קניטשען.

— ס'איז דאָך ווירקליך אַ מערקווירדיגע זאַך! קען אפשר ער, דער דזשעניטאָר, זאָגען: איז דאָס טאַקי ניט מעגליך געוואהר צו ווערען וואו דאָס קינד איז געפאַלען? — דאָ אין דעם הויז אָדער אין יענעם?...

און דער דזשעניטאָר האָט אריינגערוקט דעם גרויסען בעזים אונטער'ן ארם, געצויגען מיט די אַקסלען און עפּעס ניט געקענט פערשטעהן.

— וואס איז דאָ אייגענטליך דער דיפערענץ, וואָס? דאָ אָדער דאָרטען! אז ס'איז בעשערט אַן אונגליק, טרעפט עס אויפ'ן גלייכען וועג און דאָט'ס אָלל...

צוליעב אַן אינטערעסאַנטע דאַמע.

זיינע ווערטער:

אַ מענש, אַז ער לעבט אויף דער וועלט, דאַרף ער ניט זיין קיין פערשלאָפענער! ער דאַרף געהן אויף בעלער, אויף באַנקעטען און גלאַט אויף שמחה'לאַך...

וואָרים אויף יעדער שמחה'לע בעגעגענט מען זיך מיט נייע מענשען, פון יעדער שמחה'לע שפּאַרט מען אָב אַן אינטערעסאַנטע בעקאַנטשאַפט — אַ יונגע דאַמע, אָדער אַ מיידעל, מיט וועמען מען פערפיהרט אַ שטיקעל ראָמאַן און מען פערדרעהט זיך דעם קאָפּ אויף אַ פּאָאָר וואָכען...

און וואָס איז דען דאָס גאַנצע לעבען אויב ניט דאָס?!

אודאי...

און דאָ האָבען זיך נאָך עפּעס, ווי גאָר אונגעריכטערהייד, אָנגעהויבען אַזעלכע שעהנע פריהלינגס־טעג. שטעהסט אויף פאַר־טאָג און גיסט אַ קוק אין פענסטער — אַ ליכטיגע זון! אין מזרח זייט געהט זי אויף אַזוי פריה־מאָרגענדיג רוהיג און קוקט אַזוי געמיטהליך צו ווי די וועלט דערפרעהט זיך איבער איהר. דערפיהלסטו גלייך ווי זי פאַרמעסט זיך אויפצוטהאָן היינט אַ גרויסע זאַך — אויפצוואַוועקען אין אַלע מענשליכע הערצער דעם באַגעהר צו לעבען און בענקען...

אין אַזאַ פריה־מאָרגען איז דער סטודענט הענרי גילזער לאַנג געלעגען אויפ'ן בעטעל אין זיין צימער. אַן אַנגענעהמע פוילקייט האָט זיך איבער אַלע זיינע גליעדער צושפּרייט ווען ער האָט מיט

א באזונדער מין פערגעניגען געקוקט אויף דער ליכטיגער זונן, וואס האט דורכ'ן פענסטער צו איהם געשיינט, און דערביי איז איהם איינגעפאלען, אז עס איז זעהר גוט, וואס זיין פריינד, דער יונגער מאהלער נאאום געלער, פאהרט אוועק פון ניו יארק... עס הייסט, אז ער וויל טהוט איהם דוקא באנג, וואס נאאום פאהרט אוועק, ווייל נאך אלעמען איז ער א גאנץ וואוילער יונגערמאן אט דער נאאום, זעהר א לעבעדיגער און א פרעהליכער; מען קען מיט איהם גאנץ גוט פערברייינגען. אבער — ווי די זאך זאל ניט זיין — מען מאכט דאך א באנקעט לכבוד זיין אבפאהרען... און דאס וואס דער באנקעט פאלט גראדע אוים היינט אויף דער נאכט איז אודאי ווי געוואונשען. היינט גלוסט זיך איהם טאקע אביסעל א לעב טהאן...

א גאנצען טאג האט ער גאר ניט געקענט טהאן, קיין בוך אין האנד ניט געקענט נעהמען, כאטש עס איז איהם געבליעבען בלויז א קורצע צייט צו די לעצטע עקזאמענס אין קאלעדזש. ער האט גוט געוואוסט, אז ער האט נאך א מאסע מיט ארבייט אין דעם בוך, וואס ער האט אנגעהויבען שרייבען וועגען „שוואכזיניגע מענשען אלס א סכנה פאר דער געזעלשאפט", אבער ער האט איצט וועגען דעם ניט געקענט און ניט געוואלט קלערען; ער איז צופיעל געווען פערנומען מיט זיך אליין, מיט זיינע אייגענע גע־פיהלען און פערלאנגען, וועלכע האבען אין זיין הארצען אויפגע־וואכט א דאנק דעם אנקומען פון דעם פריהלינג...

און ווירקליך, ווי קען אזא יונגער מענש ווי ער זיך נעהמען עפעס טהאן ווען בוימער הויבען אן ווערען גרין און מיידלאך ווייזען זיך שוין אין גאס מיט טופליעס און מיט זיידענע דורכזיכטיגע זאקען?... ווי קען ער אין זינען האבען שוואכזיניגע מענשען ווען טיהר און פענסטער עפענען זיך און אלעס, וואס ס'איז איבער'ן ווינטער געווען פארשטיקט, רייסט זיך ארויס אין גאס?...

אויף דער נאכט איז ער אוועק צום באנקעט. און ווי ער איז נאר אריינגעקומען אין דעם שעהנעם רעסטאראן, ווען מען האט דעם באנקעט געפראוועט, איז ער שוין געווארען פרעהליך. אזוי

פיעל שעהנע יונגע פרויען! בעקאנטע און אונבעקאנטע. וועט שוין, הייסט עס, ניט זיין אומעטיג...

זיינע גוטע פריינד, וועלכע זיינען שוין געווען פרעהליך פון דעם וויין, וואס זיי האבען שוין אוספייעט צו טרינקען, האבען זיך גאר דערפרעהט איבער איהם.

— אט איז ער דאך! — האט איינער פרעהליך אויסגעשריען. און דאס איז שוין געווען גענוג, אז איינינע זאלען אנהויבען אפ־לאדירען.

א ברייטער שמייכעל האט זיך אויף זיין פנים פערשפרייט און ער האט גוטמוטהיג א מאך געטהאן מיט דער האנד. דער־נאך האט ער די פענסנע אויף דער נאז צורעכט געמאכט און זיך אוועקגעזעצט ביים טיש.

באלד נאך דעם האט איהם שוין באנג געטהאן פאר וואס ער האט זיך דוקא דא אוועקגעזעצט, ווייל ביי דער אנדערער זייט טיש האט ער בעמערקט זעהר א שעהנע יונגע פרוי און ער האט שוין חשק געהאט בעקאנט צו ווערען מיט איהר... עפעס איז אין יענער פרוי געווען אזעלכעס, וואס רייצט און מאניעט; אין איהר געזעלשאפט האט מען זיך ניט געקענט איינהאלטען ניט צו זאגען קיין קאמפלימענטען.

די גאנצע צייט האט ער פון איהר די אויגען ניט אראבגענומען. ער האט אויך געהאלטען אין איין קוקען אויף דעם יונגען מאן, וועלכער איז לעבען איהר געזעסען, און עס האט איהם זעהר שטארק אינטערעסירט צו וויסען וואס ער איז יענער יונגער מאן— דער פרוי'ס מאן, אדער איהר געליעבטער?...

גלייך ס'וואלט איהם טאקע נעגאנגען אין לעבען דאס צו וויסען.

שפעטער, ווען די אפיציעלע זייט פון'ם באנקעט איז שוין געווען געענדיגט און די מעהרסטע געסט האבען שוין אויף איין ארט ניט געקענט איינזיצען און זיך גענומען בייטען מיט די ער־טער, האט ער זיך אזוי לאנג גענדרעהט ביז ס'איז איהם בלומרשט גראדע אויסגעקומען זיך אוועקזעצען לעבען יענער פרוי.

פון צערעמאָניעס האָט ער ניט געהאַלטען. און אזוי ווי דער־צו איז ער נאָך געווען אביסעלע בגלופינ׳דיג אויך פון די עטליכע גלעזער וויין, וואָס ער האָט ביים טיש אויסגעטרונקען, האָט ער זיך אליין פאָרגעשטעלט:

— מיין נאָמען איז גילזער. און ווי רופט מען אייך?

איהר איז זיין דרייסטקייט געפעלען געוואָרען און זי האָט איהם מיט א ליעבליכען שמייכעל געענטפערט:

— און מיין נאָמען איז גליקער. אידא גליקער.

— אידא גליקער? א שעהנער נאָמען, אויף מיין עהרען־וואָרט. זעהר אנגענעהם אייך צו קענען!

זי האָט דערפיהלט זיינע בליקען אויף איהר טיעף דעקאָל־טירטען האַלז און זי האָט בעמערקט ווי זיינע צוויי ברענענדיגע אויגען גיבען א לויף איבער איהר גאַנצען קערפּער און שטעלען זיך אָב ביים זוים פון׳ם קלייד, האָט זי פערשטאַנען, אז קיין סך וועט ער ניט דאַרפען טראַכטען ביז ער וועט ביי זיך פועל׳ען, אז ער מעג שוין ארויפלעגען זיין האַנד אויף איהר אַקסעל. און זי האָט זיך שוין בעוואָרענט געגען דעם.

— דאָס איז מיין מאַן — האָט זי איהם פאָרגעשטעלט פאַר דעם יונגען מאַן, וועלכער איז די גאַנצע צייט לעבען איהר גע־זעסען...

— זעהר אנגענעהם! — האָט דער סטודענט געענטפערט, און העפליך דערלאַנגט דעם יונגען מאַן די האַנד.

שטאַרק אנגענעהם איז דאָס איהם דוקא ניט געווען, ווייל איבער דעם איז ער געבליעבען שטעהן אָהן ווערטער און ניט גע־וואוסט וואָס צו זאָגען... און וואָס קען ער טאַקע זאָגען ווען דער מאַן זיצט דערביי? ער האָט איהר געוואָלט זאָגען דעם אמת, אז ווי ער איז נאָר אריינגעקומען, האָט ער זי די ערשטע בעמערקט, אז ער האָט פון איהר די גאַנצע צייט די אויגען ניט אראָבגענומען; אז זי איז די שעהנסטע דאָ און נאָך אזעלכע זאַכען, פון וואָס זי וואָלט זיך זיכער געפיהלט געשמייכעלט, כאָטש זי וואָלט

געמאַכט דעם אַנשטעל, אַז זי וויל דאָס ניט לײדען. אָבער גאָה רייד ווען דער מאַן זיצט דערבײ!...

האָט ער זיך אויסגעדרעהט אויף אַזאַ אופן:

— איהר זיינט מיר זעהר קענטליך... אייער פּנים דער־מאַהנט מיר איינע פון מיינע גוטע בעקאַנטע... אָבער טאַקע ווי איין טראָפּען וואַסער...

און באַלד האָט ער זיך פערכאַפּט צוריק, ווייל אין דער מינוט האָט ער זיך גראַדע דערמאַהנט, אַז יעדער נאַרישער בחור דרעהט זיך אויס אויף אַזאַ אופן: באַלד עפּעס איז — „איהר זיינט מיר זעהר קענטליך"...

אבי ניט צו בלייבען שטעהן ווי אַ נאַר אַהן ווערטער, האָט ער גערעדט ווייטער:

— איבריגענס, בין איך ניט זיכער אין דעם צי איהר זיינט טאַקע געראַטען אין יענער בעקאַנטער מיינער... ווען איך בין אין אַ גוטער שטימונג, דוכט זיך מיר אויס, אַז אַלע מענשען זיינען מיר קענטליך, אַז ערגעץ האָב איך זיי אַמאָל געזעהן. אָבער דאָס איז דאָך אין אַלגעמיין ניט וויכטיג, — איז ער מיט אַמאָל אַרויס מיט זיין שטענדיגער אָפענהערציגקייט, — ווי די זאַך זאָל ניט זיין — אבי מיר זיינען שוין בעקאַנט...

ביי זיך האָט העגרי שוין בעשלאָסען, אַז איהר מאַן האָט ניט די ווערטה צו האָבען אַזאַ פרוי ווי זי איז. ווי קומט ער צו איהר?! זי איז אַזאַ שעהנינקע, אַזאַ עדעלע; די מאַטעווע פאַרב פון איהר פּנים, די צוויי קאַרע אויגען און די געדיכטע שוואַרצע ברע־מען זיינען דאָך אַ זעלטענהייט; כ'זען דערקענט גלייך, אַז אַט די פרוי איז פול מיט לעבען און ליידענשאַפט... און ער, דער מאַן איהרער, קוקט אויס צו זיין ניט נאַר אַ פּשוט'ער מענשעל, נאַר אויך אַ קאַלטע בריאה; מען דערקענט דאָס אַן זיינע וואַ־סערדיגע תּמ'עוואַטע אויגען, וועלכע קוקען אַזוי פויל און פער־שלאָפען, אַן די צוויי שוואַרצע וואָנצעלאַך, וועלכע זיינען אַזוי פּינקטליך אונטערגעשאָרען און אַן דעם זיידענעם טיכעלע, וואָס שטעקט אַרויס פון'ם אויבערשטען קעשענקעלע... ער מוז זיין אַ

סײלסמאַן פֿון פּאַרפיום. — האָט העגרי בײ זיך שױן בעשלאָ־
סען.

אױף דעם חשבון האָט ער שױן ארױסגעװיזען זײנע קענט־
ניסע דורך דעם, װאָס ער האָט פערפיהרט אַ געשפּרעך װעגען
הױכע ענינים, װעגען װעלט זאַכען, און עס האָט איהם בפירוש
הנאה געטהאָן, װאָס יענער, מרס. גליקער'ס מאַן, מוז נעבאך זיצען
און שװײגען, און װען ער נעהמט זיך שױן אָן מיט קוראזש און
גיט יא אַ זאָג עפּעס אַ װאָרט, קלעפּט זיך עס װי אַן ארבעס צו
דער װאַנט...

דערנאָך, װען ער האָט געזעהן, אַז ער נעהמט שטאַרק אױס
בײ איהר מיט זײן רײדען, האָט ער בעשטעלט װײן, און נאָך דעם
װי ער האָט אױסגעטרונקען נאָך אַ פּאָאַר גלעזלאַך, האָט שױן
געפּאַסט צו נעהמען נאָך אַ גלעזעל און מאַכען צו איהר אַזױ, מיט
אַ װאַרימען שמײכעל:

— פּאַר אײער געזונד!

ער האָט זיך צוגערוקט נעהענטער צו איהר, צוגעשפּאַרט זײן
קניע צו איהרער און רײדענדיג מיט איהר האָט ער איהר אַזױ
טיעף אין די אױגען ארײנגעקוקט, אַז זי האָט זיך אַזש פאַר־
שעהמט...

עס האָט זיך דערהערט אַ געזאַנג:

„און אַז דער רבי געהט,
און אַז דער רבי געהט,
געהען אַלע חסידים„...

באַלד איז געװאָרען לעבעדיג און פרעהליך. עס האָט זיך
געהערט װי מען קלאַפּט אָן די טישען, װי מען טופּעט מיט די פיס
און מען רײסט זיך די העלזער. און פון אַלע זײטען האָט מען
זיך גענומען שפּאַרען צו דעם טישעל פון װאַנען דאָס געזאַנג
האָט זיך געהערט.

דער יונגער סטודענט און מר. און מרס. גליקער האָבען זיך
אױך אַ לאָז געטהאָן צו יענעם טישעל אַלע דרײ. אָבער עס איז

שוין אויסגעקומען אַזוי, אַז מר. גליקער איז אַוועק פאַראויס און דער סטודענט איז געבליעבען מיט דער שעהנער ווייבעל גאַר אין אַן אַנדער זייט.

אבי ער האָט שוין דעם מאַן פאַר זיך ניט געזעהן, איז איהם געוואָרען ליכטיגער אין די אויגען און ער האָט זי גלייך אָנגענומען אונטער'ן אָרם און אָהן צערעמאָניעס אַ זאָג געטהאָן:

— ווי איז דאָס אַ ווייבעל אַזוי שעהן!

— כאַ־כאַ־כאַ! איהר מיינט דאָס טאַקע ערנסט?

אַלס אַן ענטפער דערויף האָט ער זי פאַר דער טאַליע ארומגענומען. און דאָס האָט געהייסען:

— צו וואָס דאָס פרעגען? פיהלט איהר דען ניט, אַז איך בין שוין פערליעבט אין אייך?

זי האָט זיך כלומרשט אָנגעברוגז'ט, אַ קוק געטהאָן אויף איהם בייז און אַראָבגענומען זיין האַנד פון איהר טאַליע.

— פערגעסט ניט וואו איהר זיינט, מר. גילזער...

— אָבער וואָס זאָל איך טהאָן, אַז איהר געפעלט מיר פאַרט?

— האָט ער געפרעגט אַזוי, גלייך ער וואָלט געהאַט טענות צו איהר.

— וואָס איהר זאָלט טהאָן? — האָט זי געפרעגט קאָקעטיש און פאַרדרעהט די מאָרדעטשקע אָן אַ זייט. — האַלט אייך ווי אַ מענש...

ביי זיך אין הארצען האָט זי געלאַכט פון איהם. אַזעלכע יונגע לייט ווי ער זיינען שוין ביי איהר קיין נאָווינע ניט געווען; ניט איינער אַזא האָט זיך איהר אין ליעבע ערקלעהרט, און זי האָט דאָס קיינמאָל ערנסט ניט גענומען, כאָטש דאָס האָט איהר אַלע מאָל גרויס פערגעניגען פערשאַפט. זי האָט ליעב געהאַט צו זעהן ווי אַ יונגער מאַן פאַרדרעהט זיך דעם קאָפּ איבער איהר. און אַזוי ווי זי איז איצט געווען זעהר גוט געשטימט און פרעהליך, האָט זי שטאַרק חשק געהאַט זיך אַ רייץ צו טהאָן אביסעל מיט דעם יונגען סטודענט... וואָס קען דאָס איהר אַרען? וועט צו־

קומען נאָך איין יונגער מאַן, וועלכער וועט זיך איבער איהר דעם קאָפּ פאַרדרעהען, און דערנאָך וועט זי איהם ניט דערקענען...

— ערלויבט אייך נאָר ניט צופיעל. — מאַכט זי צו איהם כלומרשט גאַנץ ערנסט. — איהר דאַרפט ניט פאַרגעסען, אַז מיין מאַן איז זעהר אַן אייפערזיכטיגער...

דער טומעל אין דעם גרויסען צימער איז געוואָרען אַלץ שטאַר־קער. מען האָט געזונגען און געטאַנצט, און אין דעם טומעל האָט זיך דער סטודענט מיט דער שעהנער וויבעל געדרעהט אַזוי, אַז עס זאָל איהם ניט אויסקומען זיך צו באַגעגענען מיט מר. גליקער.

ארומדרעהענדיג זיך מיט איהר איז ער שוין געוואָרען אַזוי היימיש, אַז ער האָט שוין מיט איהר גערעדט ווי אַן אַלטער גוטער פריינד, און ווען ער האָט ביי איהר דעם אַדרעס גענומען, האָט זי כלומרשט אין גרויס פערלעגענהייט איהם געזאָגט, אַז אויב ער וויל קומען צו איהר, זאָל ער קומען נאָר ביי טאָג...

— איהר דאַרפט ניט פאַרגעסען, אַז מיין מאַן איז זעהר אַן אייפערזיכטיגער — האָט זי נאָך אַמאָל דאָס זעלבע געזאָגט.

עס איז שוין געוועזען שפּעט נאָך האַלבער נאַכט ווען הענרי גילזער איז געגאַנגען אַהיים פון'ם באַנקעט. אַ מיעדער און אַ צוטומעלטער האָט ער איבער דער צווייטער עוועניו געשפּאַנט, געטראַכט וועגען די לעצטע עקזאַמענס, וועגען דעם בוך, וואָס ער דאַרף שרייבען איבער שוואַכזיניגע מענשען אַלס אַ סכנה פאַר דער געזעלשאַפט, און אַלע מאָל זיינען איהם די געדאַנקען איבער־געריסען געוואָרען איבער דעם:

— נו, איז דאָס אַ וויבעלע!

נאָך איצט איז איהם פאַר די אויגען געשטאַנען יעדע בעווע־גונג פון איהר שלאַנקען קערפּער; ווי זי גיט זיך אַ דרעה אַזוי ריהרעוודיג און לייכט, ווי זי פערוואַרפט אַזוי רייצענד אַ פוס איבער אַ פוס און ציהט אויס איין שיכעל אַזוי, אַז עס מוז זיך אַ וואָרף טהאָן אין די אויגען...

ער איז געוועזען זיכער, אַז אַט די בעקאַנטשאַפט וועט ניט אַוועק־געהן אומזיסט... אַז ער וועט זיך מיט דער מרס. גליקער נאָך

זעהן ניט איין מאָל, און אַז סוף כל סוף וועט עס קומען דערצו, אַז זי וועט זיך איהם איבערגעבען און אַלץ זאָגען, אַז מען דאַרף זיין זעהר פאָרזיכטיג, ווייל איהר מאַן איז זעהר אַן אייפערזיכטי־גער... אַט אַזוי זיינען שוין די מעהרסטע פון זיי...

און אויף דעם חשבון האָט ער ווידער אָנגעקוואָלען פון זיין מיינונג:

— אַ מענש, אַז ער לעבט אויף דער וועלט, טאָר ער ניט זיין קיין פערשלאָפענער...

ווען דאָס וואָלט ניט געווען פאַר די לעצטע עקזאַמענס, וואָלט ער מאָרגען בייטאָג שוין געוועזן געמאַכט אַ וויזיט ביי איהר. אָבער צו זיין גרויסען בעדויערען איז ער צו שטאַרק געווען פערנומען מיט'ן לערנען, און אַנשטאָט געהן צו איהר, האָט ער גאָר אַלע טאָג, נאָכ'ן קאָללעדזש, געמוזט זיצען אין דער גרויסער ביבליאָטעק עטליכע שטונדען נאָכאַנאַנד, זיך גריבלען אין דיקע ביכער און קלייבען מאַטעריאַל פאַר זיין בוך וועגען שוואַכזיניגע מענשען אַלס אַ סכנה פאַר דער געזעלשאַפט...

זיינען אַזוי אַוועק עטליכע וואָכען און ער האָט אַלץ ניט געהאַט די געלעגענהייט צו געהן צו איהר. עס איז אויסגעקומען אַזוי, אַז אָפטמאָל האָט ער גאָר אַן איהר פאַרגעסען.

ערשט ווען ער איז פּטור געוואָרען פון די עקזאַמענס, געוואָרען אַ פרייער מענש און אַ דאָקטאָר פילאָזאָפי, האָט ער אויסגעאָר־בייט אַ גאַנצען פּלאַן ווי אַזוי ער זאָל אַ שטיקעל צייט אַ לעב טהאָן גאָר אויף אַן אַנדער מין אופן. און דאַן האָט ער זיך אָן איהר דערמאָהנט.

— נו, איז דאָס אַ ווייבעל!...

אָנגעטהאָן אין אַ ווייסען זומערדיגען אַנצוג, מיט אַ גוטער פּאַנאַמאַ־הוט און מיט אַ שטעקעלע אין האַנד, איז ער אַוועק צו איהר, און אויפ'ן וועג האָט ער געקלעהרט, אַז עס איז ווירקליך אַן עולה פון זיין זייט, וואָס ער איז ביז איצט אפילו איין מאָל ביי איהר ניט געווען... אַן עולה יאָק אַן עולה — אַ נאַרישקייט

געווים. ווארים אזעלכע געלעגענהייטען טאָר מען ניט פערלאָזען; ניט אַלע מאָל טרעפט זיך אזעלכעס...

א צופריעדענער, ווי אַ מענש וואָס קלייבט זיך צו מאַכען איינעם אַן אַנגענעהמע איבערראשונג, האָט ער ביי דער טיהר אַנגעקלונגען און באַלד האָט ער פון אינווענינ דערהערט אַ לייכטען שאָרך, ווי אימיצער וואָלט דאָרט מיט ווייכע שטעק־שיך איבער'ן פּלאָאָר געגומען שפּאַנען.

— זי איז איינע אַליין אין הויז! — איז איהם אַ געדאַנק דורכגעלאָפען, און ער האָט מיט אונגעדולד געוואַרט, אַז זי זאָל שוין די טיהר עפענען.

אָבער מען האָט די טיהר ניט געעפענט. אנשטאָט דעם האָט זיך פון אינווענינ דערהערט אַ ווייכע פרויען־שטימע:

— הו איז דהער?

— דאָס איז אַ מאַן. — האָט ער געענטפֿערט און אויף זיין פּנים האָט זיך אַ שמייכעל בעוויזען. — אייערער אַ בעקאַנטער...

— דהי לײדי און די האוז איז נאָט אין. — האָט איהם די פרויען־שטימע פון אינווענינ געענטפערט און די טיהר אַלץ ניט געעפענט.

איז ער געבליעבען שטעהן עפּעס ווי ניט אַהין און ניט אַהער און ניט געוואוסט, וואָס צו טהאָן מיט זיך. זיך אויס'טענה'ן מיט יענער הינטער'ן טיהר איז דאָך ניט קיין פּלאַן. און דאָ איז ער גאָר אין גאַנצען צוטומעלט און קען ניט בעשליעסען: — דוכט זיך, אַז ס'איז גאָר א י ה ר שטימע... און אפשר איז דאָס ניט איהר שטימע?...

איז ער געפאַלען אויף אַ שכל. ארויסגענומען זיינע אַ קאַרד און, אריינרוקענדיג זי אין שפּאַלט פון דער טיהר, האָט ער געבעטען יענע, פון אינווענינ, אַז זי זאָל זיין אַזוי גוט און דאָס איבערגעבען דער מרס. גליקער ווען זי וועט קומען.

געמיינט האָט ער, אַז דאָס איז טאַקע זי אַליין, אַז ווי זי וועט נור זיין קאַרד דערזעהן, וועט זי גלייך עפענען די טיהר און איהם אריינלאָזען. אָבער אַזוי ווי יענע האָט די טהיר דאָך ניט

געעפענט, איז ער אוועק אן אומצופריעדענער, מיט'ן גע־דאנק, אז דאס איז טאקע געווען ניט זי, נור אן אנדערע, און ע האט פעסט בעשלאסען, אז וואס ס'וועט זיין וועט זיין — ער מו, זי זעהן! מארגען קומט ער ווידער אמאל.

אויפ'ן וועג צוריק האט ער זיך געהאלטען אין איין ברעכען דעם קאפ. — וואס קען דאס זיין?! דוכט זיך אז עס איז פארט געווען איהר שטימע!... און אפשר איז דאס ניט געווען איהר שטימע? יא. און פארוואס האט זי זיך עפעס אין אנפאנג יא גענומען פארען ביי דער טהיר, ווי זי וואלט זיך געקליבען עפענען, און דאך האט זי די טהיר ניט געעפענט... און דוכט זיך אז זי האט זיך גאר ביי דער טהיר געפארעט אין גרוים פערלעגענהייט עפעס ווי איבערגעשראקען... זאל עס זיין דערפאר וואס זי איז ניט געווען אליין?... אפשר — א געליעבטער? נו יא. ס'קע דאך זיין... דעם מאן האט זי דאך זיכער ניט ליעב, און אזעלכע פרויען מוזען זיך געפינען א געליעבטען... איז אויב אזוי, איז דאך טאקע געווען א גרויסע נארישקייט פון איהם וואס ער האט די געלעגענהייט פערנאכלעסיגט... אודאי א גרויסע נארישקייט געווען...

אויף מארגען איז ער ווידער געקומען. אבער די טהיר האט מען איהם אלץ ניט געעפענט. דיזעלבע פרויען־שטימע האט איהם פון אינוועניג געענטפערט, אז די „ליידי אוו די האוז" איז ניטא.

— טא ווער זשע זייט איהר? — האט ער א פרעג געטהאן און זיך קוים איינגעהאלטען ניט צו ווערען בייז.

— איך בין דער מרס. גליקער'ס א שוועסטער.

— און וואו איז די מרס. גליקער?

— זי איז היינט אין דער פריה אוועקגעפאהרען.

— און ווען וועט זי קומען?

— אין א וואך ארום.

— ערשט אין א וואך ארום?

— יעס.

און אַלץ פון יענער זייט טהיר.

— אָבער פאַרוואָס ווילט איהר מיר די טהיר ניט עפענען?— האָט ער זיך בעליידיגט.

— ווייל איך בין ניט אָנגעטהאָן — האָט די פרויען־שטימע פון אינוועניג געענטפערט.

עס איז אויסגעקומען כאָטש נעהם און צוברעך די טהיר און זעה וואָס אינוועניג טהוט זיך.

ער איז אוועק אַ ברוגז'ער, און די גאַנצע געשיכטע איז פאַר איהם געווען אַ געהיימניס. וואָס קען דאָס זיין? — האָט ער זיך דעם קאָפּ געבראָכען. — איז דאָס א י ה ר שטימע, צי ניין?... און אויב עס איז ניט איהר שטימע, טו וואָס־זשע הייסט עס, וואָס אַ מיידעל אָדער אַ ווייבעל, צי דער שוואַרץ יאָהר ווייסט זי דאָר־טען וואָס זי איז, פּערשפּאַרט זיך אין הויז און וויל די טהיר ניט עפענען?! וואָס האָט זי מורא, מען וועט זי אויסכאַפּען? און וואָס איז זי עפּעס אַלץ ניט אָנגעטהאָן? מאָדנע!... ניט אַנדערש אַז דוקא נור איהם וויל מען ניט אריינלאָזען... זי האָט דאָך אַליין געזאָגט, אַז איהר מאַן איז זעהר אַן אייפערזיכטיגער, נו, קען זיין, אַז נאָך פון יענעם באַנקעט אַן ליעגט ער איהר אין די ביינער, פאַרוואָס זי איז צו איהם געווזען אַזוי צוגעלאָזט... אָט דאָס לעגט זיך אויפ'ן שכל!

און אבי עס איהם שוין איינגעפאַלען אָט דער געדאַנק, האָט זיך איהם שוין אַלעס געלעגט אויפ'ן שכל, און עס איז פאַר איהם געווען קלאָהר ווי דער טאָג, אַז איבער דעם וואָס ער האָט דאַ נעכטען איבערגעלאָזט זיינע אַ קאַרד, האָט זיך אויף דער נאַכט איז הויז אודאי געטהאָן חושך; ער, דער אייפערזיכטיגער מאַן, האָט זיך אודאי געקאָכט און געשריען; זי האָט זיך געוויס פערענטפערט, אַז זי ווייסט ניט פון עפּעס צו זאָגען, און אין דער זעלבער צייט געוואָלט אַז ער, העגרי, זאָל קומען ווען קיינער אויסער איהר זאָל אין הויז ניט זיין, כדי זי זאָל פאַר איהם איהר ביטער האַרץ קענען אויסרעדען; אָהן צווייפעל האָט זיך דאָרטען געטהאָן חושך. און דער סוף איז געווען אַז זי איז ברוגז געוואָרען

און איז אַוועק פון דער היים אויף עטליכע טעג צו איהרע עלטערן, אָדער צו איהרע אַ שוועסטער...

אַלעס איז אַזוי קלאָהר ווי דער טאָג...

דערפון האָט ער זיך געפיהלט שטאַרק געשמייכעלט. איבער איהם, הייסט עס, איז פאַרגעקומען אַ סצענע, אַ שטיקעל טראַ־געדיע. ער איז, הייסט עס, דער הויפּט שולדיגער אין דעם, וואָס זי האָט געמוזט אַוועק פון דער היים אויף אַ שטיקעל צייט. און דאָס איז גוט. אויסגעצייכענט גוט! ווייל ווער פערשטעהט דען ניט אַז דורך דעם וועט זי זיך שוין פיהלען נעהענטער צו איהם; עס וועט שוין אויסקומען אַזוי, אַז זי וועט מוזען קלערען וועגען איהם. און דאָס איז דאָך ווי געוואונשען!...

און אַט דערפאַר זאָגט ער טאַקע:

אַ מענש, אַז ער לעבט אויף דער וועלט, טאָר ער ניט זיין קיין פערשלאָפענער. ער דאַרף געהן אויף שמחה׳לעך, ווייל פון יעדער שמחה׳לע שפּאַרט מען עפּעס אָפּ... נו, יאָ.

אין אַ וואָך אַרום איז ער ווידער אַוועק צו דער מרס. גליקער, אַן אויסגעפּוצטער, אַ פרעהליכער און אַ נייגעריגער. דאָס מאָל האָט מען שוין פאַר איהם די טהיר ניט פערשפּאַרט. ווי ער האָט נור אָנגעקלונגען, האָט זיך פון אינווענינג דערהערט אַ פרויען־שטימע:

— קאָם אין!

ער איז אריינגעקומען און דערזעהן די מרס. גליקער, אָנגעטהאָן אין אַ שעהנעם באַטיסטענעם לייכטען פּיניואַר, און ער איז שוין געווען גרייט זיך צו דערפרעהען איבער איהר, און אַזוי היימיש און גוט־פריינדליך אַ זאָג טהאָן:

— העלאָו אידא!

אָבער בעמערקענדיג ווי זי קוקט אויף איהם עפּעס אַזוי מאָדנע קאַלט, ווי אויף אַ ווילד פרעמדען מענשען, איז ער געבליבען שטעהן עפּעס ווי ניט אַהין און ניט אַהער:

— איהר דערקענט מיך גאָר ניט?

אַ היבשע ווײַלע האָט אויף איהם די מרס. גליקער געקוקט,

מאַכענדיג דערביי אַזאַ מינע, גלייך ווי זי וואָלט אַנגעשטרענגט איהר זכרון אָן עפּעס זיך צו דערמאָנען, און דערנאָך האָט זי אַ ציה געטהאָן מיט די אַקסלען ארויף, פערקנייטשט דעם שטערען און עפּעס אַזוי קאַלט געזאָגט:

— איהר זיינט מיר זעהר קענטליך, אָבער איך קען זיך ניט דערמאָנען וואו איך האָב אייך געזעהן...

גילזער איז געבליעבען שטהן אַזוי, גלייך מען וואָלט פון אונ־טער זיינע פיס דעם באָדען אַוועקגענומען און איהם איבערגעלאָזט הענגען אין דער לופטען... און ווען ער איז געגאַנגען צוריק אַ צוטומולטער און אַ צודרעהטער, איז פאַר איהם נאָך אַ זאַך גע־ווארען קלאָהר ווי דער טאָג: — זי, די מרס. גליקער, איז טאַקע אַ אינטערעסאַנטע דאַמע... געראַטען אָן איהם: זיך אַ שפּיעל געטהאָן אַביסעל און דערנאָך פערגעסען...

אַט דאָס הייסט אַן אינטערעסאַנטע דאַמע!...

און דערפאַר זאָגט ער טאַקע: „אַ מענש, אַז ער לעבט אויף דער וועלט, דאַרף ער ניט זיין קיין פערשלאָפענער! ער דאַרף געהן אויף בעלער, אויף קאָנצערטען און גלאָט אויף שמחה'לאך...“

אַ חסרון.

געהייסען האָט ער גאַרעל סאָקאָלאָווסקי — אַ נאָמען ניט שעהנער און ניט מיאוס'ער פון טויזענדער אַנדערע נעמען; שעהמען זיך מיט איהם איז אַלענפאַלס ניט געווען וואָס. דאָך האָט ער זיין נאָמען זעהר ניט ליעב געהאַט, און ווי ער איז נור קיין אַמעריקאַ געקומען, האָט ער איהם גלייך אויף אַן אַנדערען פערביטען און זיך אָנגעהויבען רופען: בעני סאָלאָוו...

דער נייער נאָמען האָט איהם פערשפּאָרט אַן אונאַנגענעהמליכקייט, וואָס יער האָט געהאַט פון זיין פריהערדיגען נאָמען. און אַן אונאַנגענעהמליכקייט האָט ער געהאַט זעהר אַ גרויסע אַם מעהרסטענס דאַמאָלס, ווען מען האָט איהם פאַר אַ נייעם מענשען פאָרגעשטעלט. און ער, גראַד אַ שעהנער, יונגער בחור, האָט ניט געקענט ארויסריידען שאַרף די בוכשטאַבען „ג“ און „ק“. יעצט האָט ער מעהר אַזאַ אונאַנגענעהמליכקייט ניט געהאַט, און ווען מען האָט איהם פאַר אימיצען פאָרגעשטעלט, האָט ער דרייסט זיין נאָמען געקענט ארויסזאָגען: — סאָלאָוו!

אין אַמעריקאַ האָט ער גלייך אָנגעהויבען פאַרדיענען ניט שלעכט, ווייל יער איז נאָך פון דער היים געווען אַ גוטער בעל מלאכה און נאָך אַ האַראָפּאַשנער ארבייטער דערצו. אָנגעטהאָן האָט ער זיך סטייליש, געווען איז ער אַלע מאָל גלאַט ראַזירט, אויגען האָט ער געהאַט שעהנע, שטענדיג פערטראַכטע, דערצו איז יער נאָך געווען אַ געוויקסיגער, מיט אַ פעסט־געבויטער, שלאַנ־

קער פיגור און מיט אין דער הויך אויפגעהויבענע גלייכע אקסלען, און ווען ער איז געגאנגען אין גאס, האבען איהם מיידלאך מיט די אויגען בעגלייט...

א קוק טהאן אויף איהם האט גאר קיינעם ניט געקענט איינ־פאלען, אז אט דער שעהנער יונגער מאן האט א חסרון. אבער ווי מען האט צו איהם נור א ווארט אויסגערעדט, האט זיך דער קאליער אין זיין פנים געביטען, די ליפען האבען גענומען ציטע־רען און אויסגעקוקט האט ער אזוי אמבעהאלפען, אין אזא שרעק־ליכער פערלעגענהייט, פונקט ווי אן עהרליכער מענש ווען מען כאפט איהם דאס ערשטע מאל ביי א ליגען...

אין די שפעטער וואו ער ארבייט, האט ער גרויסע צרות אויס־צושטעהן. די ארבייטער לאכען אפ פון איהם און דער בעל הבית נעהמט זיך אן פאר איהם, ווייל ער איז א גוטער בעל מלאכה, און דאס קרענקט איהם נאך מעהר; ער האט גרויס פערדרוס וואס ער נויטיגט זיך אלע מאל אין א בעשיצער. עס קומט איהם אויס צו אפט איבערצוגעהן אין אן אנדער שאפ, ווייל ווען ער ארבייט לענגער אויף איין פלאץ, וויצלען זיך די ארבייטער אויף זיין חשבון, אדער זיי פערשאפען איהם די גרעסטע יסורים דוקא אין גוטען מוטה.

אין דעם נייעם שאפ סטארעט ער זיך ווי ווייט מעגליך זיך צו האלטען אזוי, אז קיינער זאל צו איהם ניט רעדען. אבער דעם פארמאן מוז ער דאך ענטפערען, ווען יענער פרעגט איהם עפעס וועגען דער ארבייט. וואס ער גיט איהם מאכען, ווערט ער טאקע רויט ביז איבער די אויערען, זיין גאנצער קערפער הויבט אן צו ציטערען נערוועז, זיין קאפ הויבט אן צו ארבייטען האסטיג; ער זוכט אזעלכע ווערטער, וואו עס געהן ניט אריין די בוכשטאבען „ג" און „ק", געפינט ער אבער ניט באלד אזעלכע און ער הויבט נאך אן צו שטאמלען אויך...

בלייבט דער פארמאן שטעהן איבערראשט; עס קומט ביי איהם אויס עפעס אזוי מאדנע, וואס אזא דערוואקסענער, גע־זונטער בחור רעדט ווי א קליין קינד און פארשעהמט זיך ווי א

קליין שטערטעלדיגע כלה־מיידעל, נעהמט ער איהם דורך מיט די אויגען און געהט אוועק מיט א שמייכעל אויף די ליפּען. נאָך דעם ווייסט שוין דער גאַנצער שאָפּ וואָס פאר א חסרון סאַלאָוו האָט.

די ערשטע עטליכע טעג שושקעט מען זיך בלויז צווישען זיך און שפּעטער געפינט זיך שוין א בחור א כוואַט, וואָס זיצט גראָדע לעבען סאַלאָוו'ן און ער הויבט אָן צו ריידען צו איהם וועגען וועטער, וועגען באָס און וועגען פערשיעדענע אַנדערע זאַכען: דערביי מאַכט ער דעם אַנשטעל, אַז ער איז קיין שלעכטס ניט אויסען; אַנגעבויגען איבער דער ארבייט, לאָזט ער אַלע מאָל לויפען די מאַשין מיט דער פולער קראַפט און ווען ער שטעפּט אָפּ א נאָט ביז'ן סוף, גיט ער זיך אַזוי צופריעדען א וואָרף מיט'ן קאָפּ און מאַכט צו סאַלאָוו'ן אזוי:

— וועלל, לאַנדסמאַן, ווי געפעלט אייך עפּעס אַמעריקא?

און ווען סאַלאָוו ענטפערט: „אָללרייט", איז יענער מיט'ן ענטפער ניט צופריעדען און שטעהט אַזוי לאַנג צו צו איהם ביז עס געלינגט איהם דאָך ארויסצוקריגען פון איהם די ווערטער:

— אַמעריטאַ איז אָלל־רייט.

און אבי ער רעדט נור ארוים אָט די ווערטער, הויבען אייניגע אָן צו לאַכען און אַנדערע, די סאָלידע, די סטאַטעשנע, ווערען כלומרשט ברוגז אויף דער חברה:

— אויך א שכל!... נעמען א מענשען און מאַכען פון איהם א בער... אויך א שכל!

און ווען מען ווערט מעהר צוגעוועהנט צו איהם, ליגט מען איהם גאָר אין די ביינער... יעדע חכמה זייערע קאָסט איהם געזונד און קריגען זיך מיט זיין קען ער ניט, ווייל ער שעהמט זיך, און חוץ דעם מאַכען זיי דאָס אָפּ אַזוי קונציג, אַז עס קומט גאָר אוים אַזוי אין גוטען מוטה און גוט־ברודעריש.

אין איין שאָפּ האָט מען איהם מיט די חכמה'לאך אַזוי אריינ־געבראַכט אין כעם אריין, אַז ער האָט זיך אין גאַנצען פאַרלאָרען און געכאַפּט צו איינעם א שער; ער איז געווען גרייט אויף יענעם זיך ארויפצוּוואַרפען און איהם מאַכען פאר אַן הרוג, האָ־

בעז אָבער אַלע אין מיטען דערינען אויסגעשאָסען אַ געלעכטער, ווייל האַלטענדיג די שער אין האַנד, האָט ער זיך צופיעל גע־קאַכט און געהאַלטען אין איין שרייען:

— איך וועל איהם דעם טאָפּ צושפּאַלטען!

און דאמאָלט איז שוין אויסגעקומען אַזוי — כּאָטש גיה שלאָג זיך מיט'ן גאַנצען שאָפּ! — און דאָ איז ער פון גרויס אויפרעג־וננג אַזוי אָבגעשוואַכט געוואָרען, אַז הענד און פיס האָבען איהם אָנגעהויבען ציטערען, האָט ער אַ פּאַל געטהאָן צו דער מאַשין און גענומען בייסען די ליפּען ביז בלוט...

אָט אַזעלכע צרות האָט ער איז שאָפּ. און אין דער היים אַזוי איהם אויך ניט בעסער; ווען ער קומט אַריין צו זיך אין צימער, פערמאַכט ער גלייך די טהיר, רוּיבערט אַ סך און דאָס האַרץ קלאַפּט איהם: ער איז שטענדיג אין דער מורא אימיצער זאָל נאָך אין זיין טהיר ניט אָנקלאַפּען; ער איז זעהר ניט צו־פריעדען, ווען אימיצער קומט צו איהם, ער וויל בעסער זיין אַליין.

זעצט ער זיך אַוועק ביים פענסטער און קוקט אַרויס אין גאַס, זעהר ער — מיידלאַך... זיי וואַרפען זיך איהם אַם מעהר־סטען אין די אויגען; ווינטער מיט די אָנגערויטעלטע באַקען און זומער — מיט די טיעף אויסגעשניטענע דעקאָלטעס...

שטונדען לאַנג קען ער אָבזיצען ביים פענסטער און קוקען, און ווען עס ווערט שוין שטיל אין גאַס און די נאַכט געדענקט זיך שוין עפּעס צו לאַנג, באַגלייט ער מיט זשעדנע בליקען יעדער פּאָרעל, וואָס געהט פאַרביי, און יעדער פּאָרעל, וואָס געהט שטיל אַריין אין אַ פינסטערען האָלל... ער ווערט אין גאַנצען צומישט; זיינע אויערען כאַפּען מעהר ניט אויף דאָס רעווען פון אַן אויטאָמאָביל און דאָס קלאַפּען פון אַ קאַר, וואָס טרעפט דער נאַכט־שטילקייט אין האַרצען אַריין — ער הערט בלויז דאָס שטילע פליסטערען פון פערליעבטע פּאָרלאַך, פון דער פינסטערניש כאַפּט ער אויף זייערע בעוועגונגען, זייערע אומ־אַרמונגען, און ער ווערט אַזוי צורייצט, אַז ער קען אויף איין אָרט ניט איינזיצען; ווי אַ קאַץ גיט ער אַ ציה אויס די אויבערשטע

העלפט פון זיין קערפּער און שטרענגט אָן די אויגען, ווי ער וואָלט מיט זיי די פינסטערניש געוואָלט דורכשטעכען און אריינדרינגען אַהין, אין דעם פינסטערען האָלל... און נאָך דעם ווען ער ליעגט שוין אין בעט מיט פערמאַכטע אויגען שטעלט ער זיך פאָר אַהן אַ שיעור מיידעלשע פּנים'ער, וועלכע ער האָט אַמאָל געזעהן...

ניט שלאָפען אַ נאַכט און אַלץ קלעהרען וועגען זיין חסרון און וועגען מיידלאַך איז ביי איהם אַ גאַנץ געוועהנליכע זאַך. און עס טרעפט אַמאָל ווען ער באַשליסט: וואָס עס וועט זיין וועט זיין — מען מוז פערפיהרען אַ נאָהענטע בעקאַנטשאַפט מיט אַ מיידעל! אָבער דאָס געלינגט איהם קיין מאָל ניט; קיין מיידעל קען מיט איהם קיין נאָהענטע בעקאַנטשאַפט ניט פער־פיהרען איבער דעם גרויסען חסרון...

דאָס צורייצט איהם שרעקליך, און וואָס מעהר די צייט געהט אַוועק, אַלץ טיעפער קריכען די אויגען אונטער'ן שטערן און דאָס פּנים זיינס ווערט בלייכער...

און ווי אויף צו להכעיס וואָהנט ער נאָך ביי אַ שעהנער, יונגער מיסעס, וועלכע גלייכט אַ שטיעף צו טהאָן מיט איהם.

— מיסטער סאָלאָוו, — קען זי איהם אַ זאָג טהאָן אַזוי אין אַ שפּאַס — זאָגט דעם אמת: וואָלט איהר געוואָלט האָבען אַזאַ שעהנע טאָלע (כלה) ווי איך בין?

און ווען ער פאַרשעהמט זיך, שטעהט זי נאָך מעהר צו איהם צו:

— זאָגט, זאָגט, שעהמט אייך ניט. איאַ, איהר וואָלט גע־וואָלט, האַ?

זי מיינט חלילה קיין שלעכטס ניט, די יונגע ווייבעל, פאַר־קעהרט, זי האָלט גראָד פון איהם; איהר געפעלט ער זעהר, דערפאַר, וואָס ער איז אַזאַ שטילער און איז שטענדיג פער־טראַכט; זי וואָלט מיט איהם אַמאָל געוואָלט פלאַפּלען אַ ביסעל, אָבער אַזוי ווי ער האָלט זיך אַלע מאָל פון דער וויימענס, מאַכט זי גלאַט אַזוי מיט איהם אַ שפּאַס...

ווען אַן אַנדערער וואָלט מיט איהם אַזאַ שפּאַס געמאַכט,

וואָלט דאָס איהם פאַרדראָסען, אָבער אויף איהר איז ער ניט בייז, אויף איהר קען ער ניט זיין בייז, ווייל נאָך דעם ווי זי מאַכט מיט איהם אַ שפּאַס, געהט זי צו צו איהם, לעגט ארויף די האַנד אויף זיין אַקסעל און קוקט איהם אריין אין די אויגען אריין:

— אָבער איהר זייט ניט ברודז (ברוגז) מיסטער סאָלאָוו, האַ? און איהם איז דאָס זעהר אַנגענעהם...

— אַך, ווען ניט דער חסרון — קלעהרט ער מיט פאַרדרוס— וואָלט דאָך געווען גאָר עפּעס אַנדערש! מיט אַזאַ לעבעדיגער ווייבעלע קען מען זיך ערלויבען אַמאָל אַ שטיף צו טהאָן, אָבער געה שטיף, ווען עס איז אַ בזיון אַ וואָרט אויסצורײדען! — ער וואָלט איהר אַמאָל געזאָגט אַ גלייכווערטעל, ער פיהלט אַמאָל, ווי זי ביים ערשטען נאָמען אָנצורופען, אָבער געה ריהר זיך אָהן לשון, און זי הייסט נאָך, ווי אויף צו להכעיס, קיידי...

און דאָ הערט ער נאָך אין שאַפּ אַלע טאָג אַזעלכע רייד, וואָס צורייצען נאָך מעהר זיין קראַנקע פאַנטאַזיע!... ווערען די בלויע צייכענס אונטער זיינע אויגען גרעסער, די באַקען — בלייכער, און עס טרעפען שוין טעג, ווען ער פיהלט זיך אַזוי שוואַך, אַז עס איז איהם שווער ביי דער ארבייט צו זיצען... ער קוקט אויף די מיידלאַך וואָס זיצען ווייטער אַ ביסעל לעבען אַ שמאָלען, לאַנגליכען טישעל און ער ווערט רויט ביז איבער די אויערען; די מאַשינען קלאַפּען און רוישען, און אין דעם גערויש צולאָזט זיך איינער מיט אַ ליעדעל:

„פון וואַנען נעהמט זיך אַ ליעבע?
פון ריידען און פון שמועסען און פון לאַכען...“

פלעכט זיך אריין דער אומעטיגער נגון אין דעם שאַפּ־טומעל, גראָבט זיך טיעף אין הארצען אריין און נאָגט...

און סוף כל סוף איז געקומען א טאג, ווען סאלאוו האט זיך אין מיטען דער ארבייט אויפגעהויבען, געזאגט דעם פארמאן, אז ער פיהלט עפעס זעהר שלעכט און ער איז אוועק אהיים.

געווען איז דאס תחלת אסיען. אין דרויסען האט געמא־ראקעט, א דריבנער רעגענדעל, דער הימעל, א כמארנער, ווי פון איין אויסגוס, האט אפילו דעם מינדעסטען פארשפרעכען ניט געוואלט געבען, אז ער וועט זיך ווען עס איז אויסלייטערען, און א צודרינגליכע נאסקייט האט אלע גליעדער דורכגענומען און אויפגעוועקט אין הארצען אלטע בענקענישען און לאנג פערגע־סענע שווערע איבערלעבונגען: וואו א וועה און וואו א וואונד האט זיך יעצט אין הארצען אפגעפרישט און וואו נור עפעס א שווערער געדאנק, וועלכער האט אמאל, שוין לאנג צוריק, שלאפען ניט געלאזט, איז יעצט אויפ'ן זכרון ארויפגעשוואומען...

איבער דעם שלעכטען וועטער איז סאלאוו יעצט געווען נאך אומעטיגער ווי אלע מאל, און דאס אוועקגעהן פון דער ארבייט אין מיטען העלען טאג דערפאר וואס ער איז ניט געזונד, האט זיך איהם יעצט פארגעשטעלט ווי אן אנפאנג פון א שרעקליכען סוף... — און וואוהין געהט ער יעצט? וואס וועט ער טהאן דארטען, אין דעם קליינעם צימערל זיינעם? ווער ווען וועט דאס דען אהרען, אויב ער וועט אפילו דארטען אויסגעהן ווי א ליכט? ווער וועט זיך אויף איהם אומקוקען? און קיידי? זי וועט, ווי שטענדיג, מאכען שפאס און וועט איהם אודאי פרעגען: — וואס, איהר זייט טראנט?

און קלעהרענדיג אזוי איז יער געקומען צום בעשלוס, אז איי־דער האבען אזא חסרון איז גלייכער גאר ניט געבארען ווערען אויף דער וועלט...

אריינגעקומען איז הויז אריין איז ער א צו־וועהטאגטער, א צוקנייטשטער, און מיט אזא רחמנות'דיגער מינע אויפ'ן פנים, גלייך ער וואלט זיך שוין פון אלעם מיאש געווען. די מיסעס זיינע האט זיך דערשראקען ווען זי האט איהם דערזעהן:

— וואס איז אייך, מיסטער סאלאוו? ניט געזונד?

— יא, עפּעס פיהל איך זיך ניט אמבעסטען...

— איהר קוקט טאַקע אויס זעהר שלעכט, אפשר רופען אַ דאָקטאָר?

— איך ווייס? אפשר. — האָט ער געענטפערט און געקוקט אויף איהר מיט די פערטראַכטע אויגען, וועלכע האָבען אהן ווער־טער געבעטען:

— „באַטש יעצט לאָכט ניט אָפּ פון מיר!"

און איהר איז יעצט אפילו אין זינען ניט געלעגען פון איהם אָבצולאַכען; מיט'ן גאַנצען הארצען האָט זי איהם ארויסגע־וויעזען אמת'ע פריינדשאַפט; געבראַכט אַ דאָקטאָר, און ווען דער דאָקטאָר האָט איהם אונטערזוכט, איז זי געשטאַנען פון דער ווייטענס, די הענד פארלעגט אויף דער ברוסט און מיט מיטלייד געקוקט אויף איהם.

די געטריישאַפט, וואָס זי האָט איהם יעצט ארויסגעוויעזען איז פאַר איהם געווען אַן אנגענעהמע איבערראַשונג. דאָס האָט איהם גרויס פערגעניגען פערשאַפט, און ווי דער דאָקטאָר איז נור אוועק, האָט ער גאָר אין גאַנצען אָן זיין קראַנקהייט פאַר־געסען און ער האָט זיך פאָרגעשטעלט:

זי איז זיין פרוי... ער איז אַ לאַנגע צייט אין דער היים ניט געווען און זי האָט נאָך איהם שרעקליך געבענקט... יעצט איז ער געקומען פון אַ ווייטען וועג; איז ער מיעד, ניט אויסגעשלאָפען— האָט ער זיך מעשה בעל הבית צוגעלעגט כאַפּען אַ דרעמעל, און זי פאָרעט זיך אַרום איהם...

ער האָט פערמאַכט די אויגען און געוואָלט קלעהרען וועגען דעם נאָך און נאָך, און מיט אמאָל האָט ער דערפיהלט אַ וואַרימע האַנד אויף זיין שטערן, און די געדאַנקען האָבען זיך איבערגע־ריסען. זי איז געשטאַנען אָנגעבויגען איבער איהם און געהאַלטען די האַנד אויף זיין שטערן.

— איהר האָט היץ...

אין דעם מאָמענט האָט ער זי שיער־שיער ביים נאָמען אָנ־גערופען: — קיידי! אָבער ער האָט זיך בעצייטענס פערכאַפּט,

בלויז אַן עפּעס געטהאָן דאָס מויל און באַלד שטייף צונויפגעפּרעסט די ליפּען...

עטליכע טעג האָט ער זיך אין דער היים אָבגערוהט און זי האָט די גאַנצע צייט אַזוי אַכטונג געגעבען אויף איהם, גלייך ער וואָלט געווען איהרער אַן אייגענער ברודער; אַלע אין דער פריה האָט זי איהם צום בעט אַ וואַרימע גלאָז מילך דערלאַנגט און געקאָכט פאַר איהם ספּעציעלע יוכלאַך, ווי פאַר אַ חולה.

* *
*

און נאָך דעם, ווען ער איז געזונד געוואָרען און איז ווידער אַוועק אַרבייטען אין שאַפּ, האָט ער שוין רוהיג ביי דער אַרבייט ניט געקענט איינזיצען און ניט אויפגעהערט קלעהרען פון דער געטריישאַפט, וואָס זי האָט איהם אַרויסגעוויזען.

דער סיזאָן איז שאָפּ האָט דאַמאָלס געהאַלטען אין רעכטען ברען, די אַרבייט האָט מען פון די הענד געריסען און ער איז געזעסען ביי דער מאַשין אַ צוטומולטער, אַ צודרעהטער און אַזוי קלאָהר געדענקט דעם מאָמענט ווען זי האָט די האַנד אויף זיין שטערן געהאַלטען... — וואָלט כאָטש ניט געווען אַזוי ביזי, וואָלט ער זיך ווידער פערגונען צו זיין קראַנק נאָך אַ פּאָר טעג!...

די טעג אין שאָפּ זיינען געוואָרען לענגער און אין דער היים האָבען זיך ווידער אָנגעהויבען דיזעלבע אויף־דער־נאַכטען. קיידי האָט איהם שוין מעהר קיין געטריישאַפט ניט אַרויסגע־וויזען, ווי פריהער האָט זי זיך גענומען חכמה'נען אויף זיין חשבון, און זיצענדיג ביים סאַפּער האָט זי ליעב געהאַט צו מאַכען אַזאַ שפּאַס:

— דו ווייסט, וואָס דער דאָקטאָר האָט געזאָגט ווענגען מר. סאַלאָון? — פּלעגט זי אַ זאָג טהאָן צו איהר מאַן — אַז די בעסטע רפואה פאַר איהם וואָלט געווען — חתונה האָבען...

און צו סאַלאָון'ן אַליין:

— יא, יא, מיסטער סאַלאָוו, אויב איהר וועט חתונה האָ־בען וועט איהר זיין אַלל־רייט אין אַמעריקא, און אויב ניט, וועט איהר לידען אין דער ערד און באַטען ביידעל...

איהרע חכמות, איהר מאַכען שפּאַס מיט איהם האָט ער יעצט שוין אַנדערש אויפגענומען: עס האָט איהם גערייצט... איבער דער פריינדשאַפט, וואָס זי האָט איהם ארויסגעוויזען אין דער צייט ווען ער איז געווען קראַנק, האָט ער אויף איהר גאָר אַנדערש אַנגעהויבען קוקען און ער האָט ניט געוואָלט ליידען, אַז זי זאָל איהם אַזעלכע יסורים פערשאַפען; ער האָט זיך שוין יעצט גע־פיהלט צו איהר נאָהענט און פריינדליך און ער האָט געוואָלט, אַז זי זאָל דאָס זעלבע פיהלען...

אַזוי האָט ער אַ שטיק צייט געליטען, געשוויגען פערביסען און מיט אונגעדולד געוואַרט, אַז דער סיזאָן זאָל זיך ענדיגען.

און ענדליך איז געקומען אַ טאָג, ווען אין שאָפּ איז קיין אַר־בייט ניט געווען, איז ער אין מיטען העלען טאָג אַהיים געקומען און זיך געקלאָגט פאַר דער בעל הבית׳טע, אַז ער איז קראַנק.

— וואָס? שוין ווידער קראַנק? — האָט זי געפרעגט.

— שוין ווידער. — האָט ער זיך געקנייטשט און זיך גע־ריבען מיט דער האַנד דעם שטערן.

און ווען ער האָט יעצט אויפגעכאַפּט אין איהרע אויגען דעם וואַרימען, פריינדליכען בליק, אויף וועלכען ער האָט אַזוי לאַנג ארויסגעקוקט, האָט ער זיך אַזוי פערלאָרען, אַז ער האָט זי גע־געבען אַ כאַפּ ארום און אַנגעהויבען קושען...

זי האָט זיך שטאַרק דערשראָקען, זיך מיט אַלע כחות אַ ריס געטהאָן פון איהם און איהם געגעבען אַ שטויס אָפּ פון זיך...

— איהר?! שעהמט אייך! שוין זאָלט איהר ארויסגעהן פון דאַנען!

ווען אַ גרוב וואָלט זיך אונטער זיינע פיס געעפענט וואָלט איהם געווען אַ סך ניחא׳ר; מיט אַן אַראָפּגעלאָזענעם קאָפּ איז ער געשטאַנען און הענד און פיס האָבען איהם געציטערט; ניט נור ווי אַ בעליידיגטער מאַן האָט ער זיך יעצט געפיהלט, נור

אויך ווי אַ קנעכט, וואָס פיהלט, אַז ער האָט זיך צופיעל ערלויבט צו זיין נאָהענט מיט זיין בעל הבית... שטיל האָט ער די טהיר געעפענט און איז אַוועק. וואוהין ער זאָל יעצט געהן, האָט ער אַליין ניט געוואוסט, ווייל דאָס וואָס עס האָט נור וואָס פּאַסירט צווישען איהם און זיין יונגער מיסעס, האָט איהם אַזוי צוטומעלט, אַז ער האָט גאָר פון קיין אַנדער זאַך ניט געקענט קלעהרען, נור:

— אַ מענש מיט אַזאַ חסרון דאַרף גאָר ניט לעבען אויף דער וועלט!...

א מענש מיט פלענער...

עטליכע שטונדען נאכאנאנד איז בארים דאנים ארומגעלאפען פון איין בעקאנטען צום צווייטען. געוואלט האט ער ביי וועמען ס'ניט איז כאפען א גמילת־חסד אויף א פאאר וואכען, אבער אומעדום האט מען איהם אלץ דעם זעלבען תירוץ געגעבען:

איהם, בארים'ן, וואלטען זיי אודאי ניט געוואלט אבזאגען, אבער ער מעג זיי גלויבען אויפ'ן עהרן ווארט, אז זיי קענען פשוט ניט ,וייל די צייט איז יעצט זעהר שלעכט...

אט דער תירוץ, וועלכען ער האט אייגענטליך אליין ערווארטעט, האט איהם דאך אזוי געערגערט, אז ער איז נישט איינמאל געווען גרייט צו זאגען יענעם*אפענהערציג און דרייסט, אז ער איז א גרויסער ליגנער און א שלעכטער מענש. אבער אנשטאט דעם האבען זיך גאר ביי איהם ארויסגעכאפט פון מויל אט אזעלכע אלט־אויסגעדראשענע טרויסט־ווערטער:

— נישט־קשה, אבי מען לעבט, לעבט מען אלעם איבער...

אין איינע דאגות און שטארק אראבגעפאלען ביי זיך האט ער זיך איבער די רוישיגע גאסען ארומגעדרעהט, ניט אהן קנאה האט ער געקוקט אויף די שעהן־געקליידעטע יונגע לייט, וועלכע זיינען אזוי פעסט און זיכער זייער וועג געגאנגען און ס'האט איהם שטארק אינטערעסירט צו וויסען מיט וואס אט די אלע מענשען בעשעפטיגען זיך...

— ס'איז דאָך מערקווירדיג! — איז איהם איינגעפאַלען א געדאנק. — לעבען זיך מענשען אויף דער וועלט, געהען שעהן אָנגעטהאָן, האָבען אַ בעשעפטיגונג, לויפען, האָווען און ס'איז דאָך מעהר ווי זיכער, אַז דעם קאָפּ איבער דער פּעני דאַרפען זיי זיך ניט דרעהען... און ער, בּאַרים דאַנים, וועלכער איז אָהן צווייפעל, אַ אינטעליגענטנער מענש, אַן אָרענטליכער מענש, און טאַקי ניט קיין נאַר אויך, — ער איז אַ קבצן, אַן עני ואביון, און דאַרף ערשט האָבען אַ ישוב צי זאָל ער געבען פעררינכטען די שיך מיט די אויסגעריבענע אָבצאַסען, צי זאָל ער נאָך געהן אַזוי...

— אַ פּאַסקודנע וועלטעל! — האָט ער עטליכע מאָל מיט פערביטערונג ביי זיך אין געדאַנק איבערגעחזר'ט.

אָבער דערמאָנענדיג זיך, אַז אַט די פּראַזע איז שוין אויך אַן אַלטע און אַן אויסגעדראָשענע, האָט ער זיך פערשעהמט פאַר זיך אַליין. און גלייך אימיצער וואָלט איהם גע'מוסר'ט און ער וואָלט זיך שוין געמוזט פערענטפערען, האָט ער מיט אַ מין אויפגערייצטער דרייסטקייט אָנגעהויבען קלעהרען, אַז ער וועט טהאָן אַלעם אין דער וועלט אַבי זיין אַ מענש מיט לייטען גלייך; און טאַקי: טויזענדער און טויזענדער מענשען מאַכען אַ לעבען, נו, וועט ער אויך מאַכען אַ לעבען; ער וועט עפענען אַ קענדי־סטאָר, אַ סטיישיאָנערי סטאָר, פּייפּערס וועט ער טראָגען, כל עבודת פּרך וועט ער טהאָן, אַבי ניט האָבען אַ פּנים ביי יענעם ווי חוזק איבער דעם וואָס ער מוז אַלע מאָל ארומלויפען לייהען אַ פּאָאַר דאָלאַר... אין שאָפּ ארבייטען — דאָס איז ניט פאַר איהם. אָבגעאַרבייט זעקס יאָהר אין שאָפּ — גענוג! יעצט מוז ער פּרואווען זיין מזל אין ביזנעס!

און ס'קען טאַקי זיין, — האָט ער ווייטער נעקלעהרט — אַז זיינע פאַרמעגליכע פריינד וואָלטען גאָר בעסער געוואָרען ווען ער וואָלט ביי זיי געבעטען געלד אויף אַ ביזנעס! נו־יאָ, ס'פערשטעהט זיך: ביזנעס איז גאָר עפּעס אַנדערש...

און טאקע באלד, גלייך אימיצער וואלט איהם געיאגט, האט ער בעשלאסען צו צוגעהן צו דזשאו סאראקער, זיינעם א פריינד נאך פון דער היים, און אבגעמאכט האט ער ביי זיך אזוי: קדם כל וועט ער מיט איהם פערפיהרען א פריינדליכען געשפרעך וועגען די אמאליגע יאהרען, וועגען די שעהנע, לעבעדיגע גימנאזיסט־קעס, מיט וועלכע זיי פלעגען אין די זומערדיגע פארנאכטען, ארומשפאצירען אין'ם גרויסען שטאדט־פארק, ביים ברעג ים, און אגב וועט ער איהם דערצעהלען דעם גאנצען אמת, ווי ער מוטשעט זיך די לעצטע צייט, ווי זיין פרוי און קינד ליידען גאנץ אפט הונגער, טאקי אין דעם פשוט'ען זינן פוןווארט; האלטען וועט ער זיך שטאלץ, קיין רחמנות פנים, קיין בעטען, און אהן צערע־מאניעס וועט ער איהם א זאג טהאן:

— אלזא יאסעל, זיי א גוטער ברודער און קריג פאר מיר א צוויי־דריי הנודערט דאלאר אויף א ביזנעס!...

את אזוי וועט ער איהם זאגען, און ס'איז גאר קיין פראגע ניט, אז יאסעל וועט איהם טהאן די טובה...

אבער ווען ער איז צוגעקומען צום הויז וואו סאראקער האט געוואהנט, האבען זיך זיינע געדאנקען גאר אינגאנצען איבער־געביטען, דעם מוטה און די האפנונג האט ער פערלארען, אריינ־געהן אין הויז אריין האט ער קיין חשק ניט געהאט, און שטע־הענדיג א ווײלע אין גרויס פערלעגענהייט, האט ער שוין גאר ניט געקענט פארשטעהן ווי אזוי עס האט איהם גאר געקענט איינפאלען אזא נארישער געדאנק: — זיך ווענדען צו יאסלען? ביי יאסלען בעטען א טובה? נארישקייטען! אז יענער — ווי ער דערזעהט איהם נאר, הויבט ער באלד אן ריידען וועגען דער שלעכטער צייט און וועגען א וועלט מיט צרות, וואס ער, אלס ביזנעס־מאן, האט אויסצושטעהן...

— ניין, זיך נאריש מאכען ביי יענעם — דאס ניט! — האט ער זיך אליין אבגעשלאגען. און געהענדיג צוריק איז שוין ביי איהם גאר אויסגעקומען אז אין דער אמת'ען איז איהם אפשר גאר ניט אזוי שלעכט, ווייל נאך אלעמען: וואס איז דא

אַזוינס, וואָס? אין שאַפּ איז יעצט ניטאָ קיין ארבייט, טו וואָס זשע איז דאָ פאַר אַזאַ געוואַלד? ניט אייביג וועט דאָך זיין אַזוי: נאָך אַ וואָך, נאָך אַ וואָך, אמהעכסטען — נאָך אַ מאָ־נאַט, סוף כל סוף וועט זיך דאָך אָנהויבען דער סיזאָן... ס'איז ניט מעהר: יעצט איז ניט גוט, אָבער ס'איז ניט געפעהרליך; ער וועט זיך אויסדרעהען ווי ס'איז. פאַר אַ נויט — זעצט ער זיך אַוועק אויף דריי־פיער אויף דערנאַכטען און זעצט איבער אַ גוטע פיעסע און פערקויפט זי פאַר'ן אידישען טהעאַטער... בנאמנות, ס'איז אַ געדאַנק! ס'איז איהם נאָר אַ וואונדער פאַר וואָס ער איז ביז יעצט דערויף ניט געפאַלען... און ווירקליך: ווען ער וועט למשל איבערזעצען הויפטמאַנ'ס „די פערזונקענע גלאָקע". ס'וועט דאָך מאַכען אַ געוואַלדיגען רושם, אַ פוראָר וועט דאָס מאַכען! צו די אַקטיאָרען וועט ער זאָגען אַזוי:

— וואָס ווייסט איהר, וואָס ווייסט איהר! ווען דער בע־ריהמטער שוישפּיעלער באַגראָוו האָט געשפּיעלט „די פערזונקענע גלאָקע" אין אדעס, איז גאַנץ אדעס געגאַנגען כּאַדראַאַם!

לאַנג האָט אָבער אָט די גוטע שטימונג זיינע ניט אָנגעהאַלטען, וואָס ווייטער ער איז געגאַנגען, אַלץ אומעטיגער איז איהם אויפ'ן הארצען געוואָרען, און געקלעהרט האָט ער שוין פון דעם, וואָס זיין פרוי, אַ שוואַכע און אַן אויסגעמוטשעטע פון צרות און פון שטענדיגע קאָפּ־דרעהנישען, ווערט אַלץ חושך'ער פון טאָג צו טאָג; זי איז קראַנק און קורירען זיך איז ניטאָ מיט עפּעס. זיין קינד, אַ מיידעלע פון פינף יאָהר, ווערט אַלץ בלאַסער און קאַפּריז־נער... און וואָס וועט טאַקי זיין דער סוף? פאַר די לעצטע זעקס יאָהר זינט ער איז אין אמעריקא, האָט ער נאָך קיין גוט שטיקעל צייט ניט געהאַט... שטענדיג האָרעוועט ער, וואַרפט זיך אין אַלע זייטען, אָבער וואָס קען ער טהאָן, אַז אָהן געלד קען מען זיך ניט ריהרען פון דאַנען אהין?! וואָלט ער ניט געווען פער־הייראַטה, וואָלט ער זיך ווידער גענומען צום לערנען, ער וואָלט געענדיגט אויף דאָקטאָר אָדער אויף דענטיסט — ער וואָלט געוואָרען אַ מענש, מוז ער דאָך אָבער שוין מאַכען אַ לעבען פאַר

א פּאַמיליע, קומט דאָס הייסט עס אויס אַזוי: ער, באַרים דאַניס, דער מענש וואָס האָט אַמאָל אַזוי פיעל געהאָפּט און געשטרעבט צו שטייגען אַלץ העכער און העכער — ער מוז אַז אַלעס פערגע־סען און פּועל'ן ביי זיך, אַז אַזוי וועט ער שוין אָבקומען אַלע זיינע יאָהרען... און עס קען נאָך זיין אַזוי אויך: ווען זיין ראַזעטשקע וועט אונטערוואַקסען, וועט זי, אַזוי ווי אַנדערע אָרימע קינדער, מוזען פערקויפען צייטונגען אין די גאַסען...

אָט דער געדאַנק האָט איהם געריהרט ביז טרעהרען, און ווי ער האָט ווייטער פון דעם ניט געוואָלט טראַכטען, האָט זיך דאָך געטראַכט: און אפשר... אפשר וועט זי מוזען שטעהן נעבען אַן עלעווייטער־סטיישאַן מיט אַ קעסטעלע קענדי אין האַנד און מיט אַ רחמנות'דיגען קול'כעל בעטען די פערהאַוועטע פאַרבייגעהער:

— קענדי, טשואינגאַם, טשאָקאָלאַד! קענדי, טשואינגאַם, טשאָקאָלאַד! — אַזוי אַהן אַן אויפהער, עטליכע שטונד'ען כסדר, פּונקט ווי אָט די אויסגעבלייכטע מיידעלע אויף די שטיענגען. קוקט יעדען פאַרבייגעהער אַזוי נעבעכדיג אין די אויגען אריין און פער־לויפט דעם וועג:

— קענדי, טשואינגאַם, טשאָקאָלאַד! קענדי, טשואינגאַם, טשאָקאָלאַד!

אין דער מינוט האָט ער זיך דערפיהלט אויף אַזוי פיעל עלענד, אַז ס'איז ביי איהם גאָר קיין ספק ניט געווען, אַז ער איז דער אונגליק־ליכסטער מענש אין דער גאַנצער וועלט, און אין דער זעלבער צייט איז ער געווען בייז אויף זיך אַליין — פאַרוואָס זאָל ער ניט קענען טהאָן עפּעס אַזאַ זאַך, וואָס זאָל זיין שלעכטע לאַגע פער־בעסערען?! און אַז נישט קיין דאָקטאָר, און אַז ניט קיין דענ־טיסט? לעבען דען ניט קיין מענשען אָהן קיין פּראָפעסיעס? און אַז מען קען ניט קריגען קיי געלד אויף אַ ביזנעס, איז וואָס? ווענינ אַנדערע פּרנסות זיינען דאָ? מען דאַרף נאָר זיין פעהיג... פעהיג דאַרף מען זיין...

דער טומעל און די היץ אין גאס איז געווען אונערטרעגליך. אלעמענס פנים'ער האבען געגלאנצט פון היץ און פון שווייס. שווערע וואגענס האבען געקלאפט מיט די רעדער איבער'ן גע־ברוקירטען שאסע און געמאכט דעם גערודער נאך גרעסער. פאר־קויפער פון ביליגע ארטיקלען האבען נעפילדערט, געליארעמט, און רק געוואלט איבערשרייען איינער דעם אנדערען. אייניגע האבען זיך אויפ'ן האלז אנגעטהאן אהן א שיעור בייטשלעך קרע־לען און פאטשערקעס פון פערשיעדענערליי העללע קאלירען, אנ־דערע — שוין עלטערע אידען, אדער גלאט אזוי קאליקעס — הא־בען אויף די הענד אויפגעהאנגען א סך שיך־בענדלאך און שטיל, אהן ווערטער, ווי געקריוודעטע פון גאט און פון לייט, געשטאנען אין א ווינקעל און זשעדנע ארויסגעקוקט אויפ'ן נראשענדיגען פדיון. אין איין קארנער, צווישען א גאנץ רעדעל מענשען, איז געשטאנען א יונגער־מאן, א רויטער, א פערשוויצטער און מיט א הייזעריגער שטימע האט ער אויפ'ן קול געשריען און געלויבט אין טאג אריין עפעס א נייעם פראשעק, וואס נעהמט ארויס פלעקען. אלעס איז געווען בעשעפטיגט, פערטהאן, מען האט גע־קויפט און פערקויפט נויטיגע און ניט קיין נויטיגע ארטיקלען, מענשען האבען זיך ווי א לעבעדיגע כוואליע בעוועגט אין די גאסען און ארימע אידישע קינדער האבען זיך געפלאנטערט פאר די פיס און מיט אלע כחות געשריען:

— טו סענטס א הענדקערטשיעף! טו סענטס!

ביי באריס'ן האט די גאנצע שטאדט יעצט א פנים געהאט ווי א שלאכט־פעלד, וואו מענשען קעמפפען משוגענערווייז, און אויף דעם סמך איז איהם שוין איינגעפאלען אט אזא פילאזאפיש־קלוגער געדאנק:

— אמאל, מיט יאהרען צוריק, האט אזא מענש ווי ער, בא־ריס דאנים, געהאט א סך געלעגענהייטען אין אמעריקא ארויפ־צוארבייטען זיך. יעצט אבער זיינען אזעלכע געלעגענהייטען נישטא; דער צוג לויפט צו־שנעל, ווער עס איז געשיקט און ריהרעווריג, דער כאפט זיך ארויף, און ווער ס'קען זיך ניט ארויפ־

כאפּען מוז זיך פּלאָגען און אָבקומען אַלע יאָהרען... און עס זיינען דאָ אַ סך אַזעלכע, וואָס קענען זיך ניט ארויפכאַפּען, זעהר אַ סך...

אַט דער געדאַנק איז פאַר איהם ניט געווען ניי, פיעלע מאָל האָט ער דאָס איבערגערעדט מיט זיין פרוי און אויך מיט זיינע בעקאַנטע. און איינמאָל אין אַזאַ געשפּרעך האָט ער אפילו ארויסגעזאָגט אַזאַ מיינונג:

— אַזעלכע מענשען ווי איך, — האָט ער דעמאָלט געזאָגט בלומרשט אין שפּאַס — האָבען פאַר זיך צוויי וועגען: אָדער אַנהויבען שיכור'ען און שפּייען אויף דער גאַנצער וועלט, אָדער — בעגעהן זעלבסטמאָרד, און די גאַנצע וועלט זאָל שפּייען אויף זיי...

לאַנג האָט ער זיך אַזוי ווי אַן איבעריגער איבער די גאַסען ארומגעדרעהט. דער געדאַנק, אַז ער וועט היינט קומען אַהיים מיט גאָרניט, האָט איהם ניט געלאָזט רוהען: אַלע מאָל האָט ער זיך געוואָלט לאָזען געהן צו אַן אַנדער בעקאַנטען לייהען אַ פּאָאַר דאָלאַר, אָבער געגאַנגען איז ער אין ערגיץ ניט.

— כאַפּט זיי דער וואַטענמאַכער! — האָט ער זיך געטראַכט — אַלע זיינען זיי זאַטע, אָנעפּרעסענע חזירים! — און ער האָט זיך געלאָזט געהן אַהיים.

אריינגעקומען אַהיים איז ער בלומרשט אַן אויפגעלעגטער און אַ פרעהליכער. מיט אַ וואַזשנעם שטעל, ווי אַ מענש, וואָס האָט היינט אַ סך אויפגעטהאָן, האָט ער געגעבען אַ נעהם ארויס דאָס שטיקעל טשאָקאָלאַד, וואָס ער האָט פאַר די לעצטע צוויי סענט געקויפט, און עס דערלאַנגט דעם קינד. און בעמערקענדיג דעם נאָכפאָרשענדען בליק וואָס זיין פרוי האָט אויף איהם געוואָרפען — דעם האָפנונגסלאָזען, יאוש'דיגען בליק — האָט ער גלייך מיט געמאַכטער התפעלות אַ זאָג געטהאָן:

נו, בין איך היינט געפאַלען אויף אַ פּלאַן! — אַן אויסגעצייכנעטער פּלאַן, זאָג איך דיר!

און נאך איידער זי האט איהם געפרעגט אויף וואס פאר א פלאן ער איז געפאלען, האט ער איהר דערצעהלט, אז ער האט פעסט בעשלאסען, איין מאל פאר אלע מאל — לייהען געלד און געהן אין ביזנעס!

— פערשטעהסטו מיך, — מאכט ער צו איהר אזוי מעשה ערפאהרענער מענש — ביזנעס איז גאר עפעס אנדערש; אין ביזנעס, אז ס'הויבט אן געהן, ארבייט מען זיך ארויף איינס און צוויי...

— נו, און געלד? — האט זי א פרעג געטהאן און אויף איהר פערכמורעטען פנים האט זיך א פארביטערטער שמייכעל בעוויזען.

זיינע טויזענדטערליי פלענער זיינען איהר שוין געווען גענוג באקענט, אין דעם נייעם פלאן האט זי אויך וועניג וואס בטחון געהאט, און דאך איז איהר געווען שווער ניט צו שמייכלען דער־ביי, און איהם איבערפרעגען נייגעריג:

— און געלד?

— ס'איז אלל־רייט! — האט ער געענטפערט — ס'וועט זיין געלד אויך, די הויפט זאך — מען דארף זיין פעהיג און וויסען ווי אזוי אנצוגעהן מיט די ביזנעס...

ער האט איהם הפנים שוין געוואלט ארויסווייזען ווי ריהר־עוודיג און פעהיג ער איז, האט ער אנגענומען א מינע פון א זעהר פאר'עסק'ענטען מענשען, זיך אנגעהויבען ארומדרעהען הין און צוריק מיט א סיגארעט אין מויל און דערביי האט ער איהר שוין אויסגעמאהלט וואס פאר א גרויסע זאכען ער וואלט אויפ־געטהאן ווען ער וואלט געהאט למשל א... א בוך סטאר; אי וואלט ער געוואוסט ווי אנצוגעהן מיט אזא ביזנעס! קודם כל וואלט ער איינגעארדענט א לעזע־צימער... ס'קומט אריין א מענש, דארף מען איהם ניט לויפען אקעגען: — „מיסטער, וואס ווילט איהר?“ ניין, זאל זיך דער מענש אוועקזעצען אין לעזע־צימער, זאל ער לעזען א צייטונג אדער א בוך. אויף אזא מין אופן וועט פאמעלאך ווערען א צענטר, וואו פיינע מענשען

טרעפען זיך, און דערנאָך וועט מען לייזען געלד, אַ־אַ וועט מען לייזען געלד!

ער איז אַריין אין אַזאַ התפעלות ריידענדיג וועגען בוך־סטאָר, אַז עס האָט שוין ווירקליך געפּאַסט צום רומעל אַ פרעג צו טהאָן אין איינע איילעניש, טאַקע מעשה ביזנעס־מאַן:

— יאָ, איך האָב גאָר פערגעסען — איז היינט עפּעס געוועזן מיט דער פּאָסט?

— געוועזן, — האָט זי געענטפערט מיט אַ זיפץ, קוקענדיג אַלץ אַנגעכמורעט פאַר זיך, — אַ לעטער פון דער גאַז־קאָמפּאַניע איז געוועזן... שוין דער לעצטער נאָטיס, אויב מען וועט ניט בעצאָהלען אין דריי טעג אַרום, וועט מען צומאַכען די גאַז...

ער האָט שוין מעהר פון זיין פּלאַן ניט געקענט ריידען. אַ פערזאָרגטער האָט ער זיך אָוועקגעזעצט ביים טיש, אַנגעשפּאַרט דעם קאָפּ אַןביידע הענד און נערוועז זיך געפּאַטעלט די האָאָר. די לינקע ברעהם זיינע, וועלכע איז אין דערמיט געוועזן שפּיציג און פעררייסען אַרויף, האָט זיך יעצט נאָך מעהר אויפגעהויבען, און דאָס האָט נאָך שאַרפער געמאַכט די אַנשטרענגונג אויף זיין פּנים. אַליין ניט באַמערקענדיג האָט ער די אונטערשטע ליפּ געביסען, און ווען זיין מיידעלע איז געראַדע יעצט צוגעשטאַנען צו איהם, ער זאָל זי נעהמען אויף די הענד, האָט ער זיך אויף איהר צובייזערט און געהאַט טענות צו איהר ווי צו אַ גרויסער:

— וואָס דרעהסטו מיר אַ מח?! זעהסט דאָך, אַז איך בין אַזוי מיעד, אַז דאָס העמד איז אַזש אויף מיר נאַס!

דאָס קינד האָט אָנגעהויבען פּכינקען, האָט די מאַמע עס גע־נומען אויף די הענד, צוגעטוליעט צו זיך און געגלעט איבער׳ן קעפּעלע:

— שאַ, דו נאַריש ציגעלע, שאַ־שאַ!

אָבער דאָס קינד האָט ניט געקענט מוחל זיין די קריוודע און געהאַט אַ גערעכטע טענה:

— פאַר וואָס־זשע, — מאַכט זי אַזוי נאַאיוו מיט טרעהרען

אין די אויגלאך — דו מיר געזאגט, דער פאפא וועט קומען, סא מאכט ער מיר „קויפט א זעקעלע מעהל?"...

באריס'ן האבען דעם קינד'ס טענות פערקלעמט ביים הארצען, ווי ער וואלט זיין אייגענע שולד אנערקענט, איז ער צוגעגאנגען, א קוש געטהאן דאס קינד, און כאטש ער איז יעצט געווען פער־זארגט און צוטראגען, איז ער דאך שוין געווען גרייט א כאפ צו טהאן דאס קינד אויפ'ן אקסעל און ארומשפאנען איבער דער שטוב — „קויפט א זעקעלע מעהל!" האט אבער גראדע אין דעם מאמענט זיין פרוי א זאג געטהאן:

— מיינסט דאך אפשר, אז ער איז דא היינט ווידער אמאל ניט געווען?

— ווער? — האט ער איבערעפרעגט און שוין גאר פערגעסען, וואס ער האט נאר וואס געוואלט טהאן.

— דו ווייסט ניט ווער? — האט זי געענטפערט — דער לענדלארד.

— זאל ער געהן צום טייוועל! — איז באריס געווארען בייז

— וואס כאפט דאס איהם דארט אוועק, וואס? נישקשה, דער רוח וועט איהם ניט נעהמען, ער מעג ווארטען!

— דיר איז גוט צו זאגען „ער מעג ווארטען" — האט זי ניט אהן פארוואורף געענטפערט, — דו געהסט זיך אוועק אויף גאנצע טעג און ווייסט פון גארניט, אבער איך...

דערויף האט באריס גאר ניט געענטפערט; ער האט גע־וואוסט וויפיעל עגמת נפש זי האט די לעצטע צייט אלץ איבער אזעלכע לפנים קליינינקע אונאנגענעהמליכקייטען. ער האט גע־וואוסט, אז ניט איין מאל פערשליסט זי זיך מיט'ן קינד אין שטוב און ענטפערט ניט ווען מען קלינגט אן ביי דער טהיר... — און עם איז דאך אויף איהר ווירקליך א גרויסער רחמנות! זי, אזא עדעלע, אזא וואוילע, מוז נעבאך אויסשטעהן יסורים און בזיונות אהן א שיעור איבער דעם, וואס מען קען ניט בעצאהלען אין דער צייט דעם לענדלארד, דעם מילך־מאן, דעם בוטשער און דעם גראסערי־מאן... און איהר גאנצער לעבען דא אין אמעריקא!

עלענד, קיין שוועסטער און ברידער, קיין קרובים, קיין פריינד; פערוואָרפען פון פערמעגליכע טאַטע־מאַמע, וועלכע האָבען איהר געגעבען וואוילטאָג און פערגעניגען און געוואָלט דערלעבען נחת אין איהר דורך דעם, וואָס זי וועט חתונה האָבען מיט אַ דאָקטאָר אָדער מיט אַן אַדוואָקאַט; איבערגעריסען אַ קאַריערע, אַוועק־געוואָרפען דאָס לערנען אויף די קורסען און אַוועק מיט איהם קיין אַמעריקאַ... און וואָס? פון טאָג צו טאָג ווערט זי נער־וועזער איבער די צרות, וואָס זיינען שוין ניט אַריבערצוטראָגען. אין איהר פּנים אין שוין נישטאָ קיין טראָפּען בלוט, צו אָפט קרענקט זי, קוים וואָס זי האַלט זיך אויף די פיס, צייטענווייז דרעהט זי זיך אַרום אין שטוב ווי אַ שאָטען, רעדט ניט אַ וואָרט, פון איהרע גרויסע, בלויע אויגען קוקט אַרויס די פערצווייפלונג אַליין, איהר פּנים איז פערקרימט ווי זי וואָלט יעצט געליטען אַ שאַרפען וועהטאָג. אַלע מאָל הויבט זי אָן הוסטען, כאַפּט זיך אָן פאַר די איינגעפאַלענע ברוסט און סאָפּעט אַזוי שווער ווי עס וואָלט איהר אויסגעפעהלט אָטהעם. שטענדיג איז זי פאַר׳־דאגה׳ט, פער׳מרה׳שחורה׳ט; שווייגט פערביטערט און האָפ־נונגסלאָז און ווען דאָס קינד דערקוטשעט איהר שטאַרק, גיט זי אַ געשריי פון׳ם האַרצען אַרויס און זעצט זיך גלייך אַוועק אַזאַ בלאַסע, אַזאַ אויסגעמוטשעטע, גלייך די כחות וואָלטען איהר אויס־געגאַנגען...

איהם האָט זיך יעצט געגלוסט צוצוגעהן צו איהר נאָהענט, זי טרויסטען, בערוהיגען, און דאָך האָט ער זיך אָבגערופען מיט אַ געמאַכטען מוסר טאָן:

— אויף מיין וואָרט, איך קען גאָר ניט פערשטעהן וואָס פאַר אַ מענש דו ביזט! מילא, אז מען דאַרף אַמאָל איבערלעבען אַ שלעכט שטיקעל צייט, דאַרף מען זיך שוין אַזוי פיעל נעהמען צום האַרצען? און ווירקליך: אַז מען צאָהלט רענט ניט אַזוי פּינקטליך צו דער מינוט, געהט שוין די וועלט אונטער? — און כדי צו מאַכען דעם איינדרוק נאָך שטאַרקער איז ביי איהם גע־ווען רעכט צו דערצעהלען אַזאַ מעשה:

— אין שטאָדט איז יעצט אַ הונגער, אַ שרעקליכער הונגער; הונדערטער טויזענדער מענשען געהען ארום אָהן ארבייט און האָבען ניט קיין ביסען ברויט אין הויז... וואָס ווייסטו, וואָס ווייסטו, וואָס אין שטאָדט טהוט זיך! און נאָך אַמאָל:

— נישטקשה, ער קען ווארטען דער לענדלאָרד, דער רוח וועט איהם ניט נעהמען!

אָבער דאָס איז געווען ניט מעהר ווי געזאָגט. איהם אַליין האָט זיך שוין געדרעהט דער קאָפּ און ער האָט גאָר ניט געקענט צוקלעהרען ביי וועמען ער וואָלט געקענט לייהען אַ פּאָאר דאָלאר— אויב ניט אויף ביזנעס, איז כאָטש אויף צו בעצאָהלען פאר אַ האַלבען מאָנאט רענט און די גער־ביל...

ער איז צוגעגאַנגען צום אָפענעם פענסטער, געקנייטשט דעם שטערן, נערוועז געקנאַקט די פינגער פון די הענד, און אַנגע־שטרענגט, גלייך ער וואָלט יעצט ערווארטעט עפּעס אַן אויסער־געוועהנליכע זאַך צו דערזעהן, האָט ער אין גאַס ארויסגעקוקט.

פון דער גאַס האָבען זיך געהערט שטיפערישע, קינדערשע קולות, ניט ווייט האָט אַ שאַרמאַנקע אויסגעשפּיעלט עפּעס אַ היימישען, טרויעריגען ניגון, וואָס האָט דערמאָנט אָן אַ בלינדען בעטלער, אַ קאַליקע, וואָס געהט ארום פון טהיר צו טהיר מיט אַ פערקרימטען רחמנות פּנים און שטרעקט אויס די האַנד — „שענקט, גוטע מענשען, אַ נדבה!“ און פון דעם געגענאיבער־דיגען פענסטער האָט אַ פאָנאָגראַף ארויסגעזונגען אַ הארציגען, ימים נוראים'דיגען ניגון.

ס'האָט זיך געקלעמרט:

די מענשען, וואָס וואָהנען דאָרט זיינען אודאי פשוט'ע מענשען, מיט קליינע השגות; מיט פרנסה זיינען זיי פערזאָרגט, קומען צו זיי געסט, פארשפּרייט מען אַ וויים טישטוך אויפ'ן טיש, מען דערלאַנגט סעלצער־וואסער, מען רעדט פון שעפער און פון באָסעס, און ווען אַלע געשפּרעכען נעהמען זיך אויס און דער עולם הויבט אַן געניצען פון לאַנגווייליגקייט, דרעהט מען אַן דעם פאָנאָגראַף און:

— על חטא שחטאנו לפני־יי־ד־ד, באו־נ־ם וברצון:...

דעמאלט ווערען אלעמענ׳ס פנים׳ער מיט א לעבערליכען, נא־רישען ערנסט איבערגעצויגען, קליינשטעטעלדיג לייטיש שפיצט מען אויף די אויערען און מען גאפט:

— אי גוט! צוקער זים!

און איינער א בחור מיט געלע שיך און קאליערטע זאקען, וואס קען אהן דעם ווארט „סעי״ נים אויסקומען פון דאנען אהין, זאגט ארוים זיין מבינות אויף אזא שטייגער:

— סעי, האט ער א געמבע — א רעגעלער לייב!

— באריס! — האט זיין פרוי איהם איבערגעשלאגען די גע־דאנקען — האסט היינט אין ערגעץ גאר נים געקראגען?

— ס׳איז אללרייט! — האט ער געענטפערט — זאלט זיך גאר נים זארגען.

א ווײלע איז ער אזוי געשטאנען און געקלעהרט, וואס ער זאל יעצט טהאן און באלד איז איהם איינגעפאלען א געדאנק.

— איך געה שוין צו לואים לאדיזשענסקי — האט ער א זאג געטהאן ענטשלאסען — און אט ועסטו זעהען ווי נאך היינט אויף דער נאכט וועט זיין געלד!

זי האט איהם געוואלט געבען עפעס אבעסען, אבער ער — ווי ער וואלט מורא געהאט אט דעם געדאנק גוט ארומצוקלעהרען, ער זאל נאך אליין באלד קיין חרטה נים האבען — האט זיך שטארק געאיילט און גלייך אוועק צו לאדישענסקי׳ן.

געמיינט האט ער, אז ווי ער וועט נאר אהין אריינקומען, וועט ער מאכען דעם אנשטעל, ווי ער וואלט יעצט געווען זעהר שטארק פארנומען, און גלייך אהן צערעמאניעס וועט ער א זאג טהאן קורץ און שארף:

— קען איך אפשר ביי אייך כאפען א פופצעהן־צוואנציג דאלאר אויף א צוויי־דריי וואכען? — און אויב ס׳וועט זיין בעק־וועם — האט ער ווייטער געקלעהרט — וועט ער איהם גאר דער־צעהלען דעם גאנצען אמת און וואס פאר א לאגע ער געפינט זיך יעצט, און, ס׳פערשטעהט זיך, אז דערביי וועט ער איהם בעטען,

ער זאָל פאַר איהם קריגען געלד אויף ביזנעס... ער, לאַדיזשענסקי, ער זאָל נאַר װעלען, קען ער איהם טהאָן די טובה... און טאַקי: אַ איד אַן עושר, האָט אַן אייגענע הויז און אַ גרויסע, גוטע ביז־נעס... ער זאָל נאַר װעלען, קען ער עפּעס טהאָן...

אָבער ווי אויף צו להכעיס האָט ער דאָרט געטראָפען עפּעס אַן אונבעקאַנטען מענשען, וועלכען ער האָט דאָרט קיינמאָל ניט געזעהן און חוץ דעם האָט מען גאָר דאָרט געראָדע יעצט די הויז איבערגעפיקסט.

אין שטוב איז אַלעס געווען צו־וואָרפען און איבערגעקעהרט אָרען־קאָרען. זיצען האָט מען געמוזט אין קיך. צו וואָס מען האָט זיך צוגעריהרט, האָט מען זיך גלייך אויסגעשמירט אין פאַרב. די ווענט זיינען געווען אַבגעריסען און דאָס מעבעל, אין איין ווינקעל אָנגעשטעלט, איז געווען מיט ווייסע ליילעכער בע־דעקט. די פלאָרס זיינען געווען מיט ווייסע ליים פאַרפּאַטשקעט און ערטערוייז אויפגעריסען. די פראָנט־צימער איז אין גאַנצען געווען צוגעשלאָסען, און ווענען אָט דעם צימער האָט לואיס לאַ־דיזשענסקי געהאַלטען אין איין ריידען און מיט דער גרעסטער פּינקטליכקייט אויסגעמאָהלט, וואָס פאַר אַ שעהנע, טהייערע אָר־נאַמענטאַלס מען וועט באַרט מאַכען. — ווייל פערשטעהט איהר מיך — האָט ער דאָס ערקלעהרט גענויער — איך וויל, אַז די פראָנט־רום זאָל זיין געמאַכט אין'ם סטיל פון לודוויג דעם זעכ־צעהנטען...

דער גאַסט האָט זיך מיט אַ געשפּאַנטער כונה איינגעהערט און אַלע מאָל צוגעגעבען זיין הסכמה אויף:

— אַ, יעס, דאָס וועט זיין פיין, זעהר פיין!

— און נאָך אַ זאַך — האָט די מיסעס לאַדיזשענסקי ער־קלערט לודוויג דעם זעכצעהנטען'ס סטיל נאָך גענויער — אויף די אָרנאַמענטאַלס וועט געמאַכט ווערען אַ פאַקעל און אַ בלום, אַ פאַקעל און אַ בלום. אזוי וועלען זיי געמאַכט ווערען...

ריידען יעצט ווענען אַ גמילת חסד, האָט באָרים שוין נישט געקענט. ס'האָט איהם שוין גאָר באַנג געטהאָן, פאַר וואָס ער איז

אהער געקומען. און געדוכט האט זיך איהם, אז לאדיזשענסקי אליין שטויסט זיך גאר אן וואס ער איז מיט זיין קומען אהער אויסען געווען. און דערפאר טאקי גיט ער איהם אלע מאל אנ־צוהערעניש, מיט אט דער פיעל באדייטענדער בעמערקונג:

— אבער געלד וועט דער רעמאנט קאסטען — א געוואלד!

ער האט שוין אנגעהויבען קלעהרען וועגען פרואווען זיין מזל ערגעץ אנדערש און שוין געוואלט אוועקגעהן. אבער געראדע אין דעם מאמענט האט זיך לאדיזשענסקי געווענדעט צו איהם מיט זעהר א וויכטיגער פראגע:

— איהר, מיסטער דאניס — מאכט ער צו איהם אזוי פריינד־ליך און אויפגעלעגט — איהר זיינט דאך עפעס א מענש מיט געשמאק; ווי דענקט איהר, וואס פאר א קאליער זאל איך מאכען די בעד־רומס? און טאקי גלייך האט ער איהם דער־לאנגט א ביכעלע, אויף וועלכען ס'זיינען געווען אויפגעקלעפט פאפיערלאך פון פערשיעדענערליי קאליערען — אט זאל ער אויס־קלייבען א שעהנעם קאליער, לויט זיין געשמאק!

ניט ווילענדיג האט באריס גענומען בלעטערען דאס ביכעלע, געמאכט דעם אנשטעל, ווי ער וואלט זיך טאקי שטארק פער־טיעפט אין די קאליערען. אין דער אמת'ן אבער האט ער גאר בשעת מעשה געקלעהרט פון'ם לענדלארד, וואס איז זעהר פינקט־ליך און קומט מאהנען געלד צו דער מינוט, פון דער גאז קאמ־פאניע, וואס וויל פון קיין חכמות ניט וויסען; פון זיין שווא־בער פרוי, וואס האט שוין לחלוטין די האפנונגען פארלארען צו לעבען ווען ס'איז אזי ווי זי וואלט געוואלט. און נאך וועגען אהן א שיעור זאכען האט ער געקלעהרט. און ווען ער האט שוין געהאלטען דערביי, אז זיין לעבען איז גאר קיין לעבען ניט, האט ער פון יוצא וועגען אנגעוויעזען מיט'ן פינגער אויף א שטי־קעל פאפיער.

— אט דער קאליער איז דער שעהנסטער!

נאך דעם האט איהם לאדיזשענסקי געוויזען די אויבערשטע צימערען און דערביי האט ער איהם מיט התפעלות אויסגעמאהלט

ווי דאָס הויז וועט זיין שעהן, ווען אַלעס וועט זיין געענדיגט. באַרים'ען איז די גאַנצע מעשה גאָר אין קאָפּ ניט געקראָכען: ער האָט געוואָלט, אז ס'זאָל זיך שוין וואָס גיכער ענדיגען און ער זאָל אַוועק פון דאַנען. אָבער דער גאַסט, הפנים אַליין אויך אַ בקי אין בעל־הבית'ישקייט, האָט זיך אָבגעשטעלט בעטראַכטען יעדער קלייניגקייט, אויף אַלעס האָט ער געהאַט וואָס צו זאָגען און אין האַל האָט ער בעמערקט גאָר אַ געוואַלדיג גרויסען פעה־לער: דער גרויסער שפּיעגעל, וואָס איז געווען איינגעמויערט אין דער וואַנט, אין אַ זייט, האָט לויט זיין מיינונג, גאָר גע־דאַרפט איינגעמויערט ווערען נעבען די שטיגען פונקט אַנטקעגען, אַזוי אַז ווען מען געהט אַרויף, זאָל מען זיך אין גאַנצען אַנזעהן...

— אַי וואָלט דאָס געווען שעהן, וואונדערבאַר שעהן!

— טאַקי, טאַקי — האָט לאַדיזשענסקי צוגעגעבען און זיך גאָר ניט געקענט מוחל זיין פאַר וואָס ער אַליין איז דאַרויף ניט געפאַלען — אַזאַ פעהלער מאַכען! און — ווי דענקט מיסטער דאַנים, ווי אַזוי למשל וואָלט מען דאָ געקענט איבערפיקסען? עפּעס איז ער דאָך אַ מענש מיט געשמאַק...

— האַ? וואָס? — האָט זיך באַרים אַ כאַפּ געטהאָן — דעם שפּיעגעל? אַ, יעס... דעם שפּיגעל... נו געוויס... געוויס... ס'איז גאָר קיין פראַגע ניט, אַז דער שפּיגעל דאַרף שטעהן דאָ... ובפרט נאָך אויב מען וועט איינפיקסען צוויי עלעקטרישע לעמ־פּעלאַך פון ביידע זייטען, וועט דאָס גאָר זיין שעהן... אויסער־געוועהנליך שעהן...

וועגען געלד האָט ער שוין גאָר ניט דערמאָהנט. אוועקגעהן אַצינד האָט ניט געפּאַסט, האָט ער ניט ווילענדיג געמוזט אויס־הערען אָהן אַ שיעור קלייניגקייטען, וואָס האָבען איהם גאָר ניט אַנגעהויבען צו אינטערעסירען. און פאַר'ן אוועקגעהן האָט ער נאָך געמוזט מאַכען דעם אַנשטעל, אז ער איז מיט זיין יעצטיגען וויזיט גאָר ניט אויסען געווען און דערפאַר טאַקי האָט ער געפונען פאַר נויטיג צו דערמאָהנען.

— די הויפּט זאַך—מאַכט ער שוין שטעהענדיג ביי דער טהיר

— דעם שפּיעגעל! פערגעסט ניט איבערצושטעלען דעם שפּיע־געל און איינפּיקסען צוויי עלעקטרישע לעמפּעלאך פוןביידע זייטען!...

ס'איז שוין געווען שפּעטלעך ווען ער איז צוריק אהיים גע־גאנגען מיט גאר ניט. טרויעריג און שטארק פארטיפט אין גע־דאנקען האט ער פּאמעלאך איבער דער שטילער גאס געשפּאנט און אין דעם מאמענט איז פאר איהם געווען קלאהר: געלד אויף א ביזנעס וועט איהם קיינער פון זיינע פריינד נישט לייהען; צופיעל זיינען זיי אין זייער אייגען לעבען פערטהאן... ארבייטען אין שאפּ איז ניט קיין תכלית... — טו, וואס זשע וועט פארט זיין? ער איז אליין עקשנות'דיג און פערביטערט צוגעשטאנען צו זיך. און באלד האט ער שוין געהאט א שפּאגעל נייעם פּלאן:

— דאס בעסטע פאר אזא מענשען, האט ער ראפּטאם בעשלאסען — ווערען א ביזנעס איידזשענט אין א יוניאן! און ווירקליך: א אינטעליגענטנער מענש איז ער, ריידען קען ער, פערשטעהן און עניו, פערשטעהט ער, נו, פאר וואס טאקי ניט?! און ער האט זיך שוין פארגעשטעלט: איבער א יאהר אין דער צייט וועט ער שוין געווים זיין א ביזנעס איידזשענט אין א יוניאן, קריעגען וועט ער פינף און צוואנציג — דרייסיג דאלאר א וואך, אנגע־טהאן וועט ער געהן שעהן און פיין, דעם קינד וועט ער אלע מאל קויפען נייע שפּיעלכעלאך, האבען וועט ער א גרויסע לייבערערי־רום מיט א סך, א סך ביכער, און אין א הייסען פארנאכט וועט ער צווישען א גאנצער קאמפּאני ביזנעס איידזשענטס זיצען אין אפיס, פערלעגט א פוס אויף א פוס, די פּאנאמא העט ארויפ־געדרוקט, מיט א שטעקעל אין האנד, און ווען אימיצער וועט זיך אנהויבען קלאגען אויף די אונערטרעגליכע הייסע טעג, וועט ער זיך פערדרויכערן א גוטען סיגארעט און א זאג טהאן ברייטלאך:

— מיינע — אזוי וועט ער זאגען מיינענדיג זיין פרוי — מיינע איז יעצט אין קאנטרי — איז זי יעצט...

אַ לעב געטהאָן.

פאַר די זעקס יאָהר וואָס דער דראַגיסט העררי שטיין איז פערהייראַטה, איז ער אַזוי אריינגעצויגען געוואָרען אין דעם עול פון פּרנסה, אַז ער האָט גאָר ניט בעמערקט ווי ער ווערט דערוויטערט פון אַלע זיינע אַמאַליע פריינד און בעקאַנטע. פון אין דער פריה ביז שפּעט אין דער נאַכט איז ער געווען פערשפּאַרט אין דראַג סטאָר און ער האָט זיך קיינמאָל ניט געקענט פּאַרגינען צו פאַרברייננגען מיט מענשען אַזוי ווי אין די אַמאַליגע בחור'שע יאָהרען.

אין יענע יאָהרען ווען ער האָט נאָך ניט געהאַט קיין אייגענעם דראַג סטאָר און קיין ווייב מיט קינדער, איז ער גאָר אַן אַנדער מענש געווען: ער איז געווען אַ לעבעדיגער, אַ פרעהליכער בחור, קיינמאָל צו זיך קיין דאגות ניט צוגעלאָזט און ער האָט געפיהלט, אַז ער לעבט אויף דער וועלט.

זומער האָט ער זיך אָפט געבאָדען אין ים און געלערענט מיידלאַך שווימען. ווינטער האָט ער זיך געגליטשט אין וואָר־קאָרטלאַנד פּאַרק און געוויזען אויפ'ן אייז אַזעלכע קונצען, וואָס קיינער האָט ניט געקענט נאָכמאַכען; און פון בעלער איז שוין אָבגערעדט — אויף אַ באָלל האָט ער זיך געפיהלט ווי אַ פיש אין וואַסער. און אַם מעהרסטען האָט ער ליעב געהאַט צו געהן אויפ'ן באָל פון די רוסישע סטודענטען; דאָרטען איז ער גאָר געווען אַן איינגענער מענש, דאָרטען האָט ער געהאַט אַ וועלט מיט בעקאַנטע און מיט אַלעמען האָט ער געקענט ריידען רוסיש וויפיעל זיין הארץ האָט געגלוסט. היינט די מיידלאַך וואָס האָבען זיך

דאָרטען געדרעהט אַרום איהם! — אַלע אַזעלכע לעבעדיגע, שעה־ נינקע. וואָס האָט איהם דעמאָלסט געפעהלט!

ובפרט נאָך ווען ער האָט אויסגעטרונקען עטליכע גלעזלאַך ווייז, איז ער גאָר געווען אויפ'ן זיעבעטען הימעל; אַלעמען האָט ער געזאָגט „דו", אויסגעזונגען אַלע אידישע און מאַלאָרוסישע ליעדלאַך, וואָס ער האָט געקענט, געדעדט פאַר פייער און פאַר וואסער, און די מיידלאַך האָבען גאָר אַנגעקוואָלען פון איהם, זיי האָבען איהם זעהר ליעב געהאַט ווען ער איז געווען אַביסעל שכור'לאַך.

און איהם האָט מען טאַקי געקענט ליעב האָבען ווען ער פלעגט ווערען גאָר פרעהלאַך. זיין אָפענהערציגקייט איז דאָמאָלסט גע־ ווען אָהן אַ גרענעץ. וואָס ער האָט געזאָגט איז געווען אויפ־ ריכטיג און ערנסט געמיינט, דער בליק פון זיינע גוטע, קאָרע אויגען איז געווען ליעבליך און ווארים און מען האָט געזעהן בחוש ווי ער איז גרייט פאַר אַלע גוטע פריינד דאָס האַרץ צו עפענען — נאַ!

ווער וואָלט זיך גאָר גערעכט, אַז אַט דער לעבעדיגער בחור וועט ווערען אַ סאָלידער בעל הבית'על און ווי אַן ארעסטאַנט זיין פערשפאַרט אין זיין דראָג סטאָר!

און דאָך איז ער דאָס געוואָרען.

שולדיג אין דעם איז געווען זיין פרוי. זי איז געווען פונקט דער היפוך פון איהם; אַזוי ווי ער איז געווען אַ לעבעדיגער יונג, אַזוי איז זי געווען אַ שטילע און בעל הבת'ישע טאָכטער. צום יאָהר האָט זי אַ קינד געבאָרען און מיט צוויי יאָהר שפּעטער — נאָך איינס. מיט דער הויז ווירטשאַפט האָט זי זיך צופיעל אַבגעגעבען, אַלעס אין שטוב האָט געמוזט זיין ריין און ציכטיג און אין דער בעסטער אָרדנונג; זי איז אַליין זעלטען ווען ערגעץ געגאַנגען און איהם אויך אין ערגיץ ניט געלאָזט געהן, און אַזוי ווי ער איז בטבע געווען זעהר אַ גוטער מענש, האָט ער איהר קיין יסורים ניט געוואָלט פערשאַפען און ער איז געוואָרען אַ סאָלידער בעל הבית'על...

גרינג איז איהם דאָס ניט אָנגעקומען. די ערשטע צייט האָט ער זעהר געבענקט נאָך יענע יאָהרען, ווען ער איז נאָך געווען פריי און ניט פערפליכטעט צו קיינעם. אָבער זי האָט שוין גע־זעהן, אַז ער זאָל אָן יענע יאָהרען פארגעסען, שוין צו אָפט האָט זי איהם געקלאַפּט אין קאָפּ אריין ווי נויטיג עס איז אָבצושפּאָרען אַ פּאָאָר דאָלאַר, ווייל ווי אַ זאַך מאַכט זיך איז אַלע מאָל גלייכער ווען מען האָט אַ פּאָאָר דאָלאַר אין די בענק. האָט ער ביסלעכווייז גענומען פיהלען אויף זיך דעם שווערען עול פון פּרנסה און די פערראַנטוואָרטליכקייט, וואָס ער האָט אויף זיך גענומען און אומ־בעמערקטערהייט איז ער געוואָרען צוגעבונדען צו די ביזנעס.

אזוי זיינען אוועק גאַנצע זעקס יאָהר.

אין דעם הינטער צימער פון'ם דראָג סטאָר, וואָס רופט זיך מיט דעם קלינגענדיגען נאָמען „לאַבאָראַטאָריע", האָט ער זיך שטענדיג געפּאָרעט מיט גרויסע און קליינע פלעשלאַך. אויף אויס־ווענינג האָט ער שוין געוואוסט וואָס אין יעדער פלעשעלע געפינט זיך, ער האָט שוין די אויפשריפטען ניט געדאַרפט לעזען און די נעמען פון די אַלע סם'ען און גיפטען האָבען זיך איהם שטענדיג געבאָמבעלט אין קאָפּ...

קיין נאָהענטע פריינדשאַפט האָט ער יעצט מיט קיינעם ניט געפיהרט. זעלטען ווען איז איהם אויסגעקומען אַ פריינדליכען געשפּרעך צו פיהרען, ער האָט אַלץ גערעדט מיט קאָסטאָמער, וואָס קומען אריין עפּעס קויפען און געהען זיך אוועק; און איז שוין יאָ אַמאָל אין אַ יובל געקומען צו איהם אַ גוטער באַקאַנטער פון אַמאָל, האָט ער זיך פאַר יענעם אי געשעהמט אי זיך געפיהלט שולדיג, און שוין צופיעל מאָל זיך באַקלאָגט:

— אַ פּאַסקודנע ביזנעס אַ דראָג סטאָר! פערפּוילט קען מען דאָ ווערען!

און ווען יענער פלעגט מיט איהם אָנהויבעןריידען וועגען די אַמאָליגע יאָהרען, פלעגט ער שוין נאָך דעם עטליכע טעג נאָכאַ־נאַנד זיין צוטראָגען און בייז, פיינד געהאַט אַלע קאָסטאָמער

ווי בלוטיגע שונאים, און אבגעמאכט ביי זיך איין מאל פאר אלע מאל:

— ביי א געלעגענהייט דארף מען זיך ארויסכאפען און אביסעל א לעב טהאן!

האבען זיך געראדע געמאכט פיעלע געלעגענהייטען, אבער ער האט זיי ניט אויסגענוצט, ווען ער האט זיך געוואלט „ארויס־כאפען", האט זי איהם געגעבען צו פערשטעהן, אז עס איז גאר קיין שכל ניט אוועקצוגעהן זיך אמוזירען און איבערלאזען דעם סטאר אויף פרעמדע הענד.

און זי האט דאס איהם בעוויזען מיט א חשבון:

צונעהמען א קלוירק אויף א טאג דארף קאסטען פיער דאלאר, הא? ווי וועט דער קלוירק ניט אראב'גנב'ענען קיין צוויי־דריי דאלאר, איז שוין זיעבען דאלאר; ביי איהם אליין וועט אוועק־געהן א דריי דאלאר, איז שוין א חשבון פון צעהן דאלאר. נו, ווי־זשע איז מען דאס אזא אויסברענגער?

אט אזעלכע חשבונות האט זי איהם געמאכט און ער האט זיך ווילענדיג ניט ווילענדיג אונטערגעגעבען.

דער חשק א לעב צו טהאן האט איהם אבער ניט געלאזט רוהען ביז ער האט איינמאל בעשלאסען, אז וואס עס וועט זיין וועט זיין — ער וועט געהן צום סטודענטען באלל!

כדי צו זיין זיכערער, אז זי וועט איהם דאס מאל ניט שטערן, האט ער דאס געזאגט צו א בעקאנטען אין איהר אנוועזענהייט...

כאטש ער האט ניט געוואלט, אז זי זאל אויך געהן מיט איהם, האט ער זי דאך, פון יוצא וועגען, געבעטען, אז זי זאל ערגעץ איבערלאזען די קינדער און אויך געהן צום באל. האט זי איהם געענטפערט, אז די קינדער קען זי בשום אופן אויף קיינעם ניט איבערלאזען און עס איז געבליבען אז ער זאל געהן אליין.

דער געדאנק, אז ער וועט זיך סוף כל סוף אברייסען פון די ביזנעס און אביסעל פערברייגגען מיט זיינע אמאליגע פריינד אויפ'ן באל האט איהם גאר לעבעדיגער און איגגער געמאכט. ער האט זיין ארבייט אנגעהויבען טהאן שנעלער, מיט מעהר חשק;

ער האָט זיך פאַרגעשטעלט ווי גוט ער וועט דאָרט פערברייננגען און ווי אנגענעהם עס וועט איהם זיין צו זעהן אזוי פיעל בעקאַנטע.

אָבער איהר האָט ער דאָס ניט געזאָגט אוים מורא, ער זאָל דערמיט ניט ערגער מאַכען, בלויז אין זיך האָט ער זיך געפּרעהט ווי אַ קליין קינד — נו, וועט ער דאָס אַ לעב טהאָן!

איידער ער איז אַוועק צום באַל האָט ער איהר געמוזט צוזאָגען, אַז קומען אהיים וועט ער ניט שפּעטער ווי איינס אַ זייגער ביינאַכט. און ער האָט טאַקע געדענקט צו האַלטען וואָרט אָבער ווען ער איז געקומען אויפ'ן באַל און דערזעהן אזוי פיעל בעקאַנטע, וועלכע ער אַהט שוין לאַנג ניט געזעהן, האָט ער גאָר ניט בעמערקט ווי די צייט איז אַוועק.

ווען מען האָט איהם דערזעהן אויפ'ן באַלל האָט מען זיך גאָר דערפרעהט איבער איהם. אַלע מאָל האָט איהם אַן אַנ־דערער אָבגעשטעלט:

— העללאָו, שטיין! וואָס מאַכט איהר עפּעס? וואו זיינט איהר געווען אין די גרויסע פרעסט?

און ער האָט זיך געוויצעלט אויף זיין אייגענעם חשבון:

— וואָס זאָל איך מאַכען? איך מאַך רעצעפּטען. אַ דראָ־גיסט...

דאָס וואָרט „דראָגיסט" האָט ער ארויסגעזאָגט אין אַזאַ טאָן אַז עס האָט געקענט הייסען:

„אַ פערפאַלענער מענש, וואָס איז דאָ וואָס צו ריידען, וואָס!"...

שטיין האָט גאָר ניט געוואוסט מיט וועמען זיך פריהער אָב־צושטעלען, מיט וועמען לענגער צו פערברענגען. אַלע מאָל איז ער געזעסען ביי אַן אַנדער טישעל און עס האָט זיך איהם אַלץ געדוכט, אַז דאָ דאַרף ער לאַנג ניט זיצען, דאָ דאַרף ער לאַנג ניט פערברייגען; ער דאַרף געהן ווייטער, זוכען נאָך בעקאַנטע, וועלכע וועלען אפשר זיין פאַר איהם נאָך אינטערעסאַנטער, מיט וועמען עס וועט איהם זיין נאָך אנגענעהמער צו פערברענגען. און ווירקליך: אַז ער האָט זיך שוין יאָ פאַר די אַלע זעקס יאָהר

איינמאָל ארויסגעריסען, דאַרף ער דאָך עפּעס א לעב טהאָן! אפשר זיינען דאָ פאַראַן נאָך גוטע פריינד!...

דער האָל איז געווען גרויס, ביידע פלאָארס זיינען געווען געפּאַקט מיט מענשען. איז ער געלאָפען פון איין פלאָאר אויפ'ן אַנדערן, געוואָרפען די אויגען אין אַלע זייטען און אַלץ געזוכט אַליין ניט וויסענדיג וועמען און וואָס...

דער חשק אַנצוזאָגען דאָס, וואָס ער האָט אַזוי לאַנג דורכ־געלאָזט, האָט איהם אויף קיין אָרט ניט געלאָזט איינזיצען. דער רעש אין האָל, דאָס שפּיעלען פון דער מוזיק און דאָס טאַנצען פון די פּאָארלאַך האָט איהם צוטומעלט; ער האָט אַלעס געוואָלט מיט איינמאָל איינשלינגען, און ערשט ווען ער האָט זיך געכאַפּט, אַז די צייט געהט אוועק און עס ווערט שוין שפּעטלאַך, האָט ער זיך אוועקגעזעצט ביי א טישעל מיט עטליכע גוטע פריינד און בעשטעלט צוויי פלעשער וויין.

— אַז מיר האָבען זיך שוין יאָ אַזאַ לאַנגע צייט ניט געזעהן — האָט ער א זאָג געטהאָן מיט א שמייכעל און א מאַך געטהאָן מיט דער האַנד — דאַרף מען יעצט א הוליע טהאָן ווי אַמאָל, אין יענע צייטען! געהט עס, האַ?

אויסגעטרונקען די צוויי פלעשער וויין, האָט מען בעשטעלט נאָך און נאָך וויין, און עס איז געוואָרען פרעהלאַך.

שטיין האָט געטרונקען מעהר פון אַלעמען און דאָס טרינקען האָט איהם גאָר לעבעדיג געמאַכט. ביי דער פינפטער־זעקסטער גלאָז וויין האָבען שוין זיינע קאַרע אויגען גאָר אַנדערש געגלאַנצט, און ווער עס איז געזעסען לעבען איהם האָט אַלע מאָל געקראָגען א קלאַפּ אין דער פּלייצע:

— ביזט א מאַלאַדיעץ, ווי איך בין א איד! איך גלייך דיך!

צו די דאַמען, וואָס זיינען ביים טישעל געזעסען, איז ער אויך געוואָרען צוגעלאָזענער. איינער האָט ער געזאָגט, אַז זי טהוט זיך אָן מיט געשמאַק, א צווייטער האָט ער געמאַכט א קאָמפּלימענט, אַז זי האָט מערקווירדיג אויסדרוקספאָלע אויגען, א דריטער — אַז זי האָט זעלטען שעהנע געדיכטע ברעמען. און

ווען ער איז געוואָרען גאַר פּרעהלאַך, האָט ער אַלע מאָל אַן אַנ־דער דאַמע די הענד אויף די אַקסלען אַרויפגעלייגט און זי אָנ־גערופען ביים ערשטען נאָמען... זי איז דאַך געוויס ניט געגען דעם, וואָס ער רופט זי ביים ערשטען נאָמען, האַ? צו וואָס די איבעריגע אָפּיציאַליטעט — „מיסעס"? איז דען ניט שעהנער: ווען מען זאָגט אַ שטייגער: פעני, מאַניא, רחל, פייגעלע! דאָס רעדט צום הארצען! און קוקען אויף איהם דאַרף זי אויך ניט אַזוי מאָדנע; טאָמער איז ער אַביסעל שכור'לאַך? נו, איז וואָס־נֻשׁע? איין מאָל לעבט מען אויף דער וועלט, צום טייוועל זאָל עס געהן! און די דאַמע, אויף וועמענס אַקסלען ער האָט די הענט געהאַלטען, האָט געפיהלט ווי ער בריהט זי מיט זיין אָטהעם און נעהמט זי דורך און דורך מיט די אויגען...

אַזוי פרעהלאַך איז ער שוין דאַמאָלסט געווען און אַזוי גוט אויפ'ן הארצען איז איהם שוין דאַמאָלסט געווען, אַז ער האָט אויסגעטרונקען פאַר'ן געזונד פון אַלע דאַמען און מיידלאַך, וואָס זיינען ביים טישעל געזעסען, איין מאָל און צוויי מאָל. ער איז דאָ געוואָרען דער צענטער, איהם האָט מען דאָ געשענקט מעהר אויפמערקזאַמקייט פון אַלעמען, ווייל אַלעס, וואָס ער האָט גע־זאָגט, איז ביי איהם אַרויסגעקומען וואַרים און האַרציג...

די אידישע און מאַלאַרוסישע לידלאַך, וואָס ער האָט אַליין געזונגען און אויך געצוואונגען אַלעמען צו זינגען האָבען ביי איהם אַרויסגערופען אַ שטורם פון געפיהלען; יעדער לידעל האָט איהם אַנאַנדער געליעבטע דערמאָנט. דער פּולס פון לעבען, וואָס מען האָט אין איהם איינגעשלעפערט, האָט יעצט אויפגעוואַכט און ווי אַ וואַסער־פערפלייצונג זיך פון די ברעגעס געריסען. ער האָט קיין איין מינוט ניט גערוהט.

אין די אויגען האָט איהם געשווינדעלט און ער האָט געזעהן אַלץ פערפלאָמטע פּנים'ער. די אַלע פּנים'ער האָבען איהם אויס־געקוקט בעקאַנט און היימיש, גלייך ווי אַלע וואָלטען געווען מענ־שען פון איין גרויכער משפחה. ער האָט זיך געפיהלט פריי, אונ־בעגרענעצט; האָט ער געוואָלט, האָט ער אַבגעשטעלט איינעם

אין מיטען גאנג, אדער אין מיטען טאנץ און א זאג געטהאן גלאט אזוי א ווארט, אבי עפעס צו זאגען. ווער קען איהם דא עפעס פערוועהרען? אט וויל ער, גיט ער א כאפ א גלעזעל ווייז פון א צווייטען טיש און — טהו איהם עפעס!

איינע, א יונגע ווייבעל האט איהם געזאגט, אז ער טרינקט שוין צופיעל, האט ער דאס ניט געוואלט ליידען. — נאר קיין מוסר זאל מען איהם דא ניט זאגען! ער האט שוין ווער עס זאל איהם זאגער מוסר... דא וויל ער זיין פרעהלאך! ווער קען דאס ליעדעל „טרינקט זשע, טרינקט זשע“? קיינער ניט, הא? טו, זאל מען זינגען „העי, נוטיע, כלאפצי“! אלץ איינס — אבי זינגען!

ער איז שוין געווען גוט שכור און זעהר הייזעריג, אבער אונטערגעגעבען האט ער זיך ניט — ער האט געהאלטען אין איין זינגען.

ווען ער איז געווארען שרעקליך מיעד האבען זיך איהם אין מיטען דערינען גענומען באמבלען אין קאפ אזעלכע זאכען, וואס ער האט איצט ניט געוואלט גערענקען: „קאסטאריע אויל“, „העדיג פוידער“, „קארן קיור“...

האט ער זיך געריסען דעם האלז, געקאמאנדעוועט מיט דער האנד און אלע מאל אנגעהויבען זינגען אן אנדער ליעדעל, אבי ער זאל אן אט די זאכען ניט גע־דענקען, אבער ווי אויף צו להכעיס זיינען איהם אין קאפ אריינ־געקראכען נאך און נאך זאכען: „בראמא סעלצער“, „פייגען סעראפ“, „טאלקום פוידער“, „10 סענט סטעמפ„ — טפוי, צום טייפעל זאלען זיין געהן! און ער האט זיך געבעטען ביי אלעמען:

— זינגט! זינגט, איך בעט אייך. זאל ניט זיין אומעטיג!

דער קרייז ארום דעם טישעל, וואו שטיין האט פערבראכט איז געווארען אלץ גרעסער און גרעסער; זייטיגע מענשען האבען דערזעהן ווי פרעהלאך דא איז, האבען זיי זיך אויך צוגערוקט אהער. און כאטש שטיין'ס אויגען זיינען שוין געווען פערגאסען און רויט און אין קאפ האט זיך ביי איהם א ווינט־מיהל געדרעהט,

האָט ער דאָך בעמערקט אַ סך יונגע פרויען מיט שעהנע סימפּאַ־טישע פּנים'ער; אָהן צערעמאָניעס האָט ער זיך מיט זיי באַ־קאָנט און איינינע האָט ער גלייך ביי די ערשטע נעמען גערופען...

ער האָט זיך אַזוי צוהוליעט, אַז ער האָט גאָר ניט באַמערקט ווען דער טומעל אין האָל איז געוואָרען קלענער און די מוזיק האָט אויפגעהערט צו שפּיעלען...

און ווי האָט ער דאָס טאַקע געקענט בעמערקען, אַז דער גאַנ־צער טומעל איז געווען אין איהם און ארום איהם! ניט קוקענדיג דערויף וואָס ער איז געווען שכור, האָט ער דאָך געזעהן און גע־פיהלט ווי ער נעהמט אוים ביי אַלעמען און ווי אַלע גלייכען איהם. ווארים און פריינדליך האָט ער מיט יעדען איינעם גערעדט; דעם האָט ער געגעבען דעם אַדרעס, דער — דעם טעלעפאָן נומער, און מ'יט'ן גאַנצען הארצען געבעטען:

— רופט מיך אַמאָל אָב אויפ'ן טעלעפאָן, ווייל מיר גלאַט אַזוי אַביסעל פּלאַפּלען...

ביז פינף אַזייגער פאַרטאָג האָט ער אַזוי אָבגעזשומעט און ווען ער האָט מיט פאַרגאָסענע אויגען בעמערקט ווי דער עולם ארום זיין טישעל ווערט אַלץ קלענער און קלענער, און מענשען קוקען שוין צו אָפט אויפ'ן זייגער, איז איהם שרעקליך שווער געוואָרען. דער גאַנצער טומעל פון קאָפּ האָט זיך ראַפּטאָם ארויס־געריסען, און שווער איז דער קאָפּ געוואָרען, אַזוי שווער גלייך פודען בליי וואָלטען דאָרט געלעגען. אויף די פיס איז איהם שווער געווען זיך צו האַלטען, אין מויל און אין האַלז האָט איהם געטריקענט, עס האָט זיך איהם אַלץ געגלוסט עפּעס אַ זויערע, אַ קאַלטע זאַך — אַ געזויערטע אוגערקע, אָדער אַ טאָמייטאָ. האָט אימיצער דערמאָנט דאָס וואָרט „וויין", האָט דאָס איהם גע־עקעלט, און ווען מען האָט איהם דעם קאָפּ מיט דער קאַלטער וואַסער געריבען, האָט ער אונטער דער נאָז געבורטשעט:

— אַזאַ פּאַדליעץ!... צוגעזאָגט צו קומען אַהיים ניט שפּעטער ווי איינס אַ זייגער!... אַזאַ פּאַדליעץ!...

אהיים פאהרען אליין האט ער ניט געקענט און א בעקאנטער האט איהם געמוזט אהיים פיהרען...

אין סאבוויי האט ער זיך געפיהלט זעהר שלעכט, זיין פנים איז געווען בלאס ווי די וואנט, זיין גאנצער קערפער האט גע־ציטערט גלייך מען וואלט איהם נאר וואס מיט אלקאהאל אויס־געשמירט, און עטליכע מאל האט ער דעם בעקאנטען געשטעלט די פראגע:

— נו, און אז מען זשומעט אמאל אב א נאכט, איז דאס דען טאקע אזא פערברעכען? הא?...

עס איז איהם געווען שווער צו ריידען און דאך האט ער גע־רעדט:

— שטענדיג רעצעפטען און רעצעפטען... אט א דא ליגען זיי מיר שוין די רעצעפטען... מען איז דאך ניט מעהר ווי א לעבעדי־גער מענש. וואס, ניט אזוי?... נו, האב איך זיך איינמאל ארויסגעריסען... פאסקודנער וויין געווען! כא־כא! אלע מייד־לאך און ווייבלאך ביי די ערשטע נעמען גערופען... נו, איז וואס־זשע? הם... יענע בלאנדע מיט די צוויי לאנגע צעפ איז נאך א מיידעל צו זי איז שוין פערהייראטה? הא? קוק ניט אויף מיר אזוי. מיינסט טאקע, אז זי ליעגט מיר שטארק אין זינען?... גאר ניט, גלאט אזוי זיך. א מענש איז א מענש... הם... גלויב מיר, אז איך וואלט ניט אויסגעביטען איין ליעבליכען בליק פון מיין פרוי, איין שמייכעל פון מיינע קינדער פאר יענע אלע מייד־לאך און ווייבלאך... נאר גאר ניט — א מענש איז א מענש... רעד־זשע אבער מיט איהר, מיט מיין שרה'קען... נו, גוטער ברו־דער, קיין צרות וועלען שוין ניט פעהלען... געדארפט קומען אהיים איינס א זייגער... ווי שטעפט איז יעצט, הא?...

אהיים געבראכט האט מען איהם זעקס א זייגער אין דער פריה. ווי ער האט נאר די טהיר געעפענט און דערזעהן ווי די עלעקטריק ברענט אין אלע צימערען און זיין פרוי, א פערוויינטע און אן אויסגעמאטערטע, דרעהט זיך ארום איבער דער שטוב מיט'ן קלענסטען קינד אויף די הענד און דאס עלטערע קינד ביים

קליידעל, האָט ער זיך גלייך אויסגעניכטערט און, ווי אַ שולדיג אינגעל, אַ קוק געטהאָן אויף איהר...

ריידען אַ וואָרט האָט ער ניט געוואָגט, איז ער שטיל צוגע־גאַנגען צו איהר, פאַרזיכטיג און צערטליך זי אַ גלעט געטהאָן איבער'ן קאָפּ און געוואָלט צונעהמען ביי איהר דאָס קינד פון די הענט. ער איז זאָגאר גרייט געווען איהר צו די פיס פאַלען און זיך בעטען ביי איהר, זי זאָל איהם ענטשולדיגען, אָבער זי האָט איהם פון זיך מיט כעס אָוועקגעשטויסען און גלייך גענומען טענה'ן און שרייען, ביז זי האָט בעקומען היסטערקע...

עס איז איהם אָנגעקומען זעהר שווער זי צו דערמינטערען, ווייל ער האָט זיך אַליין קוים אויף די פיס געהאַלטען. און נאָך דעם האָט ער זיך ווי אַ קליין קינד געבעטען ביי איהר און צוגע־זאָגט, אַז מעהר וועט אַזוינס ניט געשעהן. און זי האָט איהם אַלץ געטריעבען פון זיך:

— אָוועק פון מיר!

דעם גאַנצען טאָג איז ער געשטאַנען אין דראָג סטאַר ווי צור־מישט און ניט געוואוסט, וואָס עס טהוט זיך מיט איהם. אָב־רוהען זיך האָט ער ניט געקענט, און זי איז אַלץ געווען ברוגז אויף איהם.

עטליכע טעג נאָכאַנאַנד האָט זי מיט איהם ניט גערעדט, און אפילו, ווען זי האָט זיך סוף כל סוף מיט איהם איבערגעבעטען, האָט זי איהם ביי יעדער געלעגענהייט געזאָגט, אַז אַזאַ פערברעכען וועט זי איהם קיינמאָל ניט מוחל זיין...

און ער האָט געהאַט איין טענה:

— אַז אַ מענש זשומט אַמאָל אָב אַ נאַכט, דאַרף מען אַזוי איינלעגען די וועלט?!...

אן אייביגער פלעק.

אלע בעקאַנטע רופען איהם בנימין, אָדער מיסטער בורלין, נור זי רופט איהם וועניא.

איז איהר זעהר אנגענעהם צו רופען מיט אַזאַ פערצויגענעם און צערטליכען נאָמען, איהם דעם הויכען, געזונטען און שעהנעם יונגענמאַן, פאַר וועמען אַלע בעקאַנטע האָבען גרויס אבשיי און רעכנען זיך מיט זיינע שכל'דיגע מיינונגען, וועלכע ער זאָגט אַרויס מיט פעסט־קייט און איבערציייגונג.

— וועניא! וועניא! — חזר'ט זי מיט גרויס הנאה פאַר זיך, אין געדאַנק — אַ שעהנער נאָמען. אַ קליין קינד, אַ צו־באַלעוועטעס רופט מען אויך אַזוי, און זי רופט איהם — וועניא...

ער האָט זי אויך זעהר ליעב געהאַט און זיך געפיהלט גע־שמייכעלט און שטאָלץ מיט דעם, וואָס זי, די שעהנע לעבענס־לוסטיגע קאַטיאַ, וועלכע האָט געהאַט אַזוי פיעל פערעהרער און געליעבטע, האָט איהם אויסערוועהלט פון אַלע און איז זיינע. כאָטש אַמאָל ווען ער פערטראַכט זיך וועגען איהר פערגאַנגענ־הייט, וואָס זי האָט איהם אַליין דערצעהלט, טהוט איהם דאָך באַנג פאַרוואָס ער איז ביי איהר ניט דער ערשטער...

אַנדערע האָבען געקושט זיין קאַטיאַ'ן און געווען אַזוי אינ־טים מיט איהר... — קלערט ער זיך מיט פאַרדרוס — און ווער ווייסט! אפשר האָט זי איהם נאָך ניט אַלעס דערצעהלט; פרויען זיינען דאָך בעשיידען און פערבאַרגען אַזעלכע זאַכען, עס בלייבט ביי זיי אַ שטענדיגע געהיימנים... און ער האָט דערפון גרויס עגמת נפש...

ווען ער קושט זי, פרעגט ער אַלץ:

— אָ יאָ, קיינער האָט דיך ניט געקושט אַזוי שטאַרק ווי איך?...

— קיינער ניט, קיינער ניט, — ענטפערט זי ניט גערן און קוקט איהם אין די אויגען אריין פערשעהמט און נאָכפאַרשענד. דערביי בעט זי איהם, אַז ער זאָל מעהר ניט דערמאַהנען „יענע צייטען"; זי אַליין האָט שוין אַלעמען פערגעסען און האָט נור איהם אַליין ליעב...

פערהייראַט זיינען זיי ערשט אַ יאָהר. דאָך טרעפט שוין, אַז זיי צוקריעגען זיך איבער אַ קלייניגקייט. זי ווערט ברוגז, זעצט זיך אַוועק ביים פענסטער און קוקט גלאַט אַזוי אין דרויסען אַרויס, דוכט זיך איהם אויס אַז זי קלערט וועגען איהרע אַמאָליגע געליעבטע... הויבט ער זיך אָן אַרומדרעהען איבער דער שטוב אַ צוטראָגענער, בייסט די אונטערשטע ליפּ, די נעגעל פון די פינגער, קנייטשט דעם שטערן און קוקט אַלע ווייַלע אויף איהר... זי פיהלט זיינע שאַרפע בליקען און פערשטעהט וואָס ער קלערט יעצט געהט זי צו און הויבט איהם אָן צערטלען.

— נאַרישער! — פליסטערט זי שטיל — קלערסט שוין ווידער...

זיי בעטען זיך באַלד איבער און נאָכהער שעהמען זיי זיך אַליין, וואָס זיי שענקען אויפמערקזאַמקייט אַזעלכע „נאַרישקייטען"; טאַקע פאַרוואָס פעראומערען דאָס לעבען איבער אַזעלכע נישטיגע זאַכען!... זיי זיינען דאָך עפּעס אינטעליגענטע מענשען, וועלכע שטעהן העכער פון דעם — אַזוי מוסר'ן זיי זיך אַליין און בע־שליסען, אַז מעהר וועט אַזוי ניט זיין, נור ווען עס געהט אַוועק אַ לאַנגע צייט, פערגעסען זיי...

באַקאַנטע האָבען זיי זעהר אַ סך, כמעט די גאַנצע רוסיש־אידישע קאָלאָניע אין ניו יאָרק קען זיי און ס'איז גאָר ניטאָ דער אָבענד, אַז ביי זיי זאָל ניט זיין קיין קאָמפּאַניע, און אַלע פיהלען זיך דאָרט פריי, היימיש ווי ביי זיך אין דער היים.

קומט אַמאָל צופאָהרען אַ פּאָליטישער עמיגראַנט, ברענגט מען איהם באַלד צו די בודלינס, מען פערוואַרפט איהם מיט

פראגען און וואס ער דערצעהלט, הערט מען אוים מיט א מין ציטערדיגער כונה און מען שלינגט יעדעס ווארט... נאכהער רעדט מען וועגען דער רוסישער ליטעראטור; גרויסע שרייבער ווערען נאך גרעסער און קליינע ווערען דא אויך גרוים... מען רעדט וועגען רוסישען טהעאטער, יעדער איינער דערצעהלט, וועל־בע „טהעאטראלנע סילא'ס„ ער האט געזעהן און ווי גרויסארטיג זיי האבען געשפיעלט, און ווען איניגע זאלען זיך פון צייט צו צייט ניט בעקלאגען אויפ'ן „היגען לעבען", וואלט מען געקענט מיינען, אז די חברה וואהנט ניט אין ניו יארק, נור — אין אדעס אדער אין כארקאוו...

קאטיא מיט בנימין'ען זיינען העכסט צופריעדען מיט זייערע בעקאנטע; יעדען בעגעגענען זיי שטענדיג מיט א פריינדליכען שמייכעל. האט אימיצער א פערביטערט הארץ פון ארבייטס־לאזיגקייט, אדער פון שווערער ארבייט, דערצעהלט ער עס אוים פאר זיי, זיי טרייסטען, לייהען אמאל אוים א פאאר דאלאר — אמת'ע פריינד.

נור פון איין בעקאנטען — גרישא האט ער געהייסען — איז בנימין ניט צופריעדען און ער וואלט גערן געוואלט, אז ער זאל אויפהערען אריינקומען...

עס פאלט איהם אמאל אפילו איין, אז ס'איז ניט ארענטליך און טאקע קליינליך אזוי צו קוקען אויף זיינעם אן אלטען גוטען פריינד, מיט וועלכען ער האט זיך יאהרען לאנג געטהיילט מיט אלע איבערלעבונגען, אבער ווען ער דערמאהנט זיך די מעשיות, וואס גרישא פלעגט איהם דערצעהלען איידער ער, בנימין, האט חתונה געהאט, רוקט זיך עפעס אן א שווערער געדאנק און האַ־מערט איהם אין קאפ א מורא'דיגער שווערקייט און ער פיהלט זיך אין אזא לאגע, ווי ער וואלט ערווארטעט דאס אנקומען פון אן אונפערמיידליכען אונגליק...

און ווען ער הויבט אן נאכדענקען וועגען זיין אמאליגער פריינד־שאפט מיט גרישא'ן קומט ער צום בעשלוס, אז זי איז ניט געווען קיין ערנסטע, וועלכע שטאמט ארוים פון א ריינע הארץ; אפשר

האָט ער פּשוט ליעב געהאַט זיין שטענדיגע פרעהליכקייט, זיין שטאַרקען גלויבען אין זיך זעלבסט, וואָס ער, בנימין באַזיצט דאָס ניט אין אַזאַ גרויסער מאָס; אָדער אפשר — פעלט איהם איין — האָבען איהם טאַקע פּשוט אינטערעסירט גרישאַ'ס פּיקאַנטע מעשיות.

און ער דערמאָנט זיך ווי ער פלעגט איהם אַמאָל כלומרשט מוסר'ן: „אַך, אַלטער בחור, ביי דיר זיינען שוין קיינע הייליג־קייטען נישטאָ". און טיעף אין האַרצען, אין געהיים, האָט ער איהם מקנא געווען; ער לעבט און געניסט... אָבער יעצט, פיהלט ער, האָט זיך זיין נשמה געלייטערט און ער איז זיכער, אַז ער איז יעצט ווייט־ווייט אַוועק פון גרישאַ'ן און דאָס בעסטע וואָלט געווען — אין גאַנצען איבעררייסען די פריינדשאַפט... ער קען איהם דאָך גאַנץ גוט און ער ווייסט דאָך ווי אַזוי ער קוקט אויף פרויען... איינמאָל האָט ער איהם דאָך אַליין געזאָגט, אַז עס איז גאָר ניט פאַראַן די פרוי אויף דער גאַנצער וועלט, וועלכע מען זאָל ניט קענען האָבען... די הויפּטזאַך איז — מען דאַרף נור וויסען וועלכע מיטלען אַנצואווענדען און דער ערפאָלג איז זיכער...

היינט וויפיעל מעשיות ער האָט איהם אָנדערצעהלט פון זיין אייגענער ערפאַהרונג מיט פערהייראַטע פרויען!

איינמאָל — געדענקט ער — האָט ער איהם דערצעהלט מיט אַ ציניש ען שמייכעלע ווי איהם איז געלונגען אָבצונאַרען זיינעם אַ גוטען פריינד און פיהרען אַ לינקע ליעבע מיט זיין פרוי. וועלכע אַלע האָבען געהאַלטען פאַר אַן „אונשולדיגען מלאך".

און ווען ער האָט איהם געפרעגט צי זיין געוויסען פלאָגט איהם ניט, וואָס ער האָט אָבגענאַרט אַ פריינד, האָט ער זיך צו־לאַכט:

— כאַ־כאַ־כאַ! מאָראַליסט מיינער! איך זעה אין דעם קיין שלעכטס ניט; לעב ווייל עס לעבט זיך, ווייל געניסען קען מען נור דאַן, ווען מען לאָזט פריי די געפיהלען און מען בעפרייט זיך אינגאַנצען פון דער אָנגענומענער מאָראַל...

ער קען נאך יעצט ניט פערגעסען ווי גרישא האט אנגעקוואלען פון דעם גוטען מיטעל, וואס ער האט אויסגעקלערט אום צו האבען ערפאלג ביי אינטעליגענטע פרויען: קודם כל סטארעט ער זיך צו שפיעלען די ראלע פון א הויז־פריינד. נאכהער קומט און מאכט זיך ווי ער וואלט גאר ניט אויסען געוועזען מיט דעם; ער קומט א פאאר מאל אריין ווען דער מאן איז ניטא אין דער־הייש גלאט אזוי, הייסט עס, אריינגעקומען פארברענגען אביסעל... ער הויבט אן רעדען וועגען מאן און לויבט איהם אין טאג אריין, ער דערצעהלט איהם, אז איהר מאן איז זיין בעסטער פריינד; ווי ליעב ער האט איהם, און אגב זאגט ער איהר, אז איהם איז זעהר אנגענעהם צו זיין באפריינדעט מיט זיין בעסטען פריינד'ס ווייבעל... ער מיינט, חלילה, גאר ניט מיט דעם, נור פשוט אזוי... אזוי עטליכע מאל, ביז זי ווערט צוגעוועהנט צו זיינע וויזיטען. און ווען ער בעמערקט אז זי הויבט אן קוקען אויף איהם מיט חשד, בעליידיגט ער זיך כלומרשט און ערקלערט איהר, אז עס פאסט ניט פאר איהר אזוי צו דענקען... דאן קען מען זיך שוין נעהמען די רעכט צו ווערען אביסעל נעהנטער: אננעמען אמאל איהר האנד גלאט אזוי זיך, פון גוט־פריינדשאפט וועגען, און דוקא ביי אזא געשפרעך וואס האט גאר קיין שייכות ניט מיט אזעלכע זאכען... אויב זי בעליידיגט זיך, שטעלט מען אן א פאר אויגען און מען וואונדערט זיך: זי זאל אזוי שמאל קוקען אויפ'ן לעבען!... זיך ניט געריכט אויף דעם!... באשר זי איז א פרוי, טאר ער ניט אננעהמען איהר האנד? ער איז דאך פארט איהרער א גוטער פריינד און פריינדליכע געפיהלען קען מען, נאך זיין מיינונג, בלויז אויסדריקען מיט א גלעט און אפילו מיט א קוש... וואס איז?... און נאכהער הויבט ער אן פרעדיגען, אז אינטעליגענטע מענשען דארפען ניט קוקען אויפ'ן פאמיליען־לעבען אזוי בעגרענעצט און קורצזיכטיג; מען דארף זיך פיהלען פריי און ניט מיינען, אז די פאמיליען־נעסט איז שוין אזוי הייליג, אז יעדע קליינינקייט הייסט פערראטה... און די הויפטזאך איז, וואס ווען ער רעדט מיט איהר וועגען אזעלכע זאכען, לאזט

ער ניט אַראָב די אויגען ווי אַ שעהמעוודיגער גימנאַזיסטעל, אַזוי, אַז זי זאָל מיינען, אַז עפּעס אויסערגעוועהנליכעס דאַרף געשעהן; ער רעדט מיט איהר וועגען דעם ווי פון אַ גאַנץ געוועהנליכער זאַך, קוקט איהר גלייך אין די אויגען און גאַפּט ממש, וואָס זי, אַזאַ אויפגעקלעהרטע פרוי, שעהמט זיך גאַר ניט צו דענקען אַנדערש....

„פערשטעהסטו, — דערמאָהנט זיך בנימין גאַנץ אָפּט גרישאַ'ס ווערטער — איך מאַך דערפון אַ מאָדערנעם אידעאַל און אינטעליגענטע פרויען האָבען אַ שוואַכקייט צו אידעאַלען...“

„ער איז אַ מיאוס'ער ליגנער! — זידעלט ער איהם אין געדאַנק — ניט אַלע פרויען זיינען דאָך אַזוי. אָט אַ שטייגער זיין קאַטיאַ! — מאַכט ער זיך האַרץ — ווען גרישאַ זאָל נור וואַגען אַ קוק טהאָן אויף איהר מיט זיין ציניזשער חוצפה, וואָלט ער שוין גלאַט ניט אָבגעשניטען; זי האָט מיך דאָך אַזוי ליעב!...

„אָבער זי האָט דאָך אַנדערע אויך ליעב געהאַט!... — גיט איהם אַ געדאַנק אַ שטאָך ווי אַן אָנגעברענטע שפּיזן — און ער קען זיך ניט בערוהיגען; עפּעס שרעקט ער זיך...

איינמאָל אין אַן אויף דער נאַכט, ווען אַלע בעקאַנטע זיינען אוועק און גרישאַ, וועלכער פלעגט שטענדיג זיין דער לעצטער ארויסצוגעהן, איז שוין געווען פון יענער זייט טהיר, האָט בנימין פערשלאָסען די טהיר פון אינעווייניג, שטאַרק אַ קלאַפּ געטהאָן מיט'ן שליסעל, ווי ער וואָלט זיך מיט דעם געוואָלט נוקם זיין אַן גרישאַ'ן; זאָל ער כאָטש הערען ווי ער פערשליסט זיך מיט קאַטיאַ'ן און ער, דער אַלטער בחור געהט אַהיים, וועט זיך לעגען שלאָפען אַליין אויף אַ פרעמדען קישען און קלערען פון איהם מיט קנאה... זאָל אין איהם די גאַל צושפּרונגען ווערען!...

ער האָט ווילד הנאה געהאַט פון דעם אויפטהו און פאַר גרויס שמחה האָט ער איינגאַנצען פערלאָשען די גאַז, זיך אוועקגעזעצט מיט קאַטיאַ'ן ביים אָפענעם פענסטער. ער האָט זי פעסט ארומ־

גענומען אוןביידע האבען זיי געקוקט געמיטהליך אין גאס אריין, וואו דער טומעל פון קינדערשע קולות און לויפענדע קארס איז געווארען אלס שטילער, זעלטענער און איהם האט זיך זעהר גע־וואלט, אז גרישא זאל זעהן ווי ער זיצט מיט קאטיא'ן אין דער פינסטער, ווי זי לאסטשעט זיך צו איהם און — זאל ער וויסען ווי היים זי ליעבט איהם!...

מיט אמאל פאלט איהם איין א געדאנק, אז אינאנצען אויפ־הערען צו ליעבען איז לחלוטין אונמעגליך, ווייל די ליעבע פער־שאפט אפטמאל אזעלכע זיסע, אנגענעהמע מאמענטען, וועלכע שמעמפלען זיך אזוי שטארק אב אין מח און אין הארצען, אז פערגעסען זיי קען מען בשום אופן ניט, אפילו דאן, ווען די ליי־בענדע פערזאן פערשאפט א סך יסורים... ער דערמאהנט זיך די אויסגעשטערענטע זומער־נעכט, ווען ער פלעגט, נאך אין דער היים, זיצען מיט קאטיא'ן אויפ'ן באלקאן ביז העט שפעט. זי פלעגט זינגען „וו'גלובאקאי טיעסניניע דאריאלא„ און ער פלעגט אקאמפאנירען אויף א גיטארא, און די טענער האבען קאנוואולסיוו געוויברירט אין דער נאכט־שטילקייט, און פלוצים פלעגט קאטיא'ס פאטער ארויסרוקען דעם קאפ דורכ'ן פענסטער און א זאג טהאן מיט א בייזער: „קאטיא! מעגסט שוין געהן שלאפען; גענוג געזעסען." און אויף איהם פלעגט ער אפילו קיין קוק ניט טהאן... נאכהער פלעגען זיי זיך אנהויבען געזעגענען; זי פלעגט אלץ זאגען: „נו, נאך איין קוש און — געה אהיים". אזוי אהן א שיעור מאל...

— נו, אזעלכע מאמענטען קען מען דען פערגעסען? — שטעלט ער זיך אליין די פראגע — געוויס ניט!... ובפרט א פרוי פערגעסט אודאי ניט, ווייל א פרוי איז מעהר געפיהלפול, מעהר סענטימענטאל, און די ליעבע פילט אוים איהר גאנצען לעבען". ער האט דאס דאך בפירוש געלעזען ביי מאקס נארדאו'ן...

ער האט אנגעהויבען גלעטען איהרע האר און פלוצים האט זיך איהם שטארק פערגלוסט א שטיף צו טהאן און ער האט כלומרשט אז איבערגעשראקענער א זאג געטהאן:

— קאַטיאַ! דער טאַטע גהט!

צוערשט האָט זי זיך טאַקע אויף אַן אמת דערשראָקען; זיך אַ וואָרף געטהאָן און באַלד האָט זי זיך צולאַכט:

— משוגענער! ער האָט זיך דערמאָהנט...

— אָבער יעצט זיינען מיר פריי! — האָט ער אָנגעקוואָלען — אַליין אין שטוב, אין דער פינסטער, און קיינער שטערט ניט; קוש וויפיעל דאָס הארץ געלוסט, טהו, וואָס דו ווילסט — אַ חיות...

זי האָט אַ צופריעדענע געשמייכעלט.

— און ווי געפעלען דיר אונזערע בעקאַנטע? — האָט ער פון דער העלער הויט אַ פרעג געטהאָן, און האָט זיך באַלד באַדענקט, אַז עס איז נאַריש איבער־אַ־נייעס צו פרעגען וועגען אַזעלכע בעקאַנטע, וועגען וועלכע זיי האָבען שוין אָהן אַ שיעור מאָל גערעדט...

— אַלע זיינען גאַנץ פיינע מענשען, אונזעריגע. — האָט זי געענטפערט קורץ און האָט זיך צערטליך געטוליעט צו איהם.

— נו, און ווי געפעלט דיר עפּעס גרישאַ? — האָט ער ווייטער ווי אַ געצוואונגענער געפרעגט נייגעריג.

— ער איז אויך אַ גאַנץ וואוילער יונגערמאַן, און דערצו נאָך אַ לעבענסלוסטיגער. איך האָב ליעב לעבענסלוסטיגע מענשען. — האָט זי צוגעגעבען, גאָר ניט מיינענדיג מיט דעם.

— יאָ, ער איז טאַקע אַ וואוילער. — האָט ער אָנגעהויבען שטאַמלען — אָבער...

— וואָס אָבער? — האָט זי עפּעס פערוואונדערט געפרעגט, אַריינקוקענדיג איהם שאַרף אין די אויגען...

ער האָט איהר געוואָלט דערצעהלען וואָס פאַר אַ ציניקער גרישאַ איז, און וואָס פאַר אַ מעשיות ער פלעגט איהם דערצעהלען, נור עפּעס האָט ער זיך געשעהמט צו רעדען אויף זיין אַלטען פריינד; זי וועט נאָך דענקען, אַז עס איז קליינליך. חוץ דעם וועט ער אַליין אויך אַרונטערפאַלען אין איהרע אויגען און זי וועט שוין מעהר ניט קוקען אויף איהם ווי אויף אַן אונשולדיגען מלאך... זי וועט איהם חושד זיין אין ווער ווייסט וואָס און זי וועט זיך

מעהר ניט פיהלען שולדיג געגען איהם איבער איהר פערגאנגענ־היים. ער האט געענטפערט פארלעגען:

— יא, ער איז טאקע א וואוילער, אבער... ער איז שוין אן אלטער בחור, צום שווארצען יאהר...

— כא־כא־כא!—האט זי זיך צולאכט ווי דאס וואלט ביי איהר געווען א נייעס — אן אלטער בחור און דאך אזא לעבענסלוסטי־גער... א מערקווירדיגע זאך! און ווייסטו גאר וואס? — האט זי זיך אנגעהויבען וויצלען — לאמיר איהם גאר רעדען א שדוך... צווישען אונזערע בעקאנטע וועלען מיר אויסקלייבען א „פאאר“ פאר איהם, אט, למשל, קלארא'ן... כ'לעבען, א גלייכער שדוך...

— ווי געוואונשען! — האט ער מסכים געווען אויפ'ן שדוך, און דערביי האט ער געקלערט, אז ווען גרישא זאל חתונה האבען, וואלט אפשר טאקי געווען בעסער...

פון יענעם אבענד אן איז בנימין נאך אונרוהיגער געווארען; קאטיא'סווערטער זיינען איהם גאר פונ'ם קאפ ניט ארוים: „ער איז א לעבענסלוסטיגער. איך האב זעהר ליעב לעבענסלוסטיגע“, און בכלל האט זיך איהם געדאכט, אז זי האט גערעדט וועגען גרישא'ן עפעס ווי ניט גלייכגילטיג... ער האט אפילו פערשטאַ־נען, אז זי האט גאר ניט געמיינט מיט דעם. וואס האט זי דען געזאגט? ווען זי זאל דאס זאגען וועגען אן אנדערען, וואלט איהם ניט געארט, אבער — גרישא...

ער האט אנגעהויבען זוכען מיטלען ווי איהם געבען אנצוהע־רענים, אז ער זאל אויפהערען קומען. אבער זאגען איהם פשוט: „גוטער ברודער, זיי אזוי גוט און זיץ אין דער היים, און פארוואס, דארפסטו שוין אליין וויסען“ — איז דאך עפעס ניט; ער וועט דאך קוקען אויף איהם ווי אויף א פייגלינג און ווי אויף א ניעד־ריגערען פון זיך, א סימן — ער האט מורא פאר איהם, און דאס איז איהם ניט אנגעשטאנען און חוץ דעם, האט ער זיך געשעהמט פאר קאטיא'ן...

איז ער געפאלען אויף אן אנדער המצאה: ווען די גאנצע חברה פלעגט וועגען וואס־עס־איז רעדען און גרישא האט, פערשטעהט

זיך, אויסגעשפּראָכען זיין מיינונג, האָט בנימין געמוזט זאָגען פאַר־קעהרט...

אָפטמאָל, ווען בנימין פלעגט קומען אהיים און טרעפען אַ גאַנצע קאָמפּאַניע, האָט ער יעדען וואָרים דערלאַנגט די האַנד, נור גרישאַ׳ן, וועלכער פלעגט שטענדיג זיצען אויפ׳ן דיוואַן אין אַ ווינקעל, האָט ער כלומרשט ניט דערזעהן...

— סלאַנאַ ניע זאַמיעטיל. — פלעגט גרישאַ אַ זאָג טהאָן אין שפּאַס און גראַציעז אַ הויב טהאָן דעם קאָפּ אַזוי, אַז צוויי לאָקען פון זיינע שוואַרצע לאַנגע האָר זיינען שעהן אַראָבגעפאַלען פון ביידע זייטען שטערן.

— איך האָב דיך גאָר ניט געזעהן. — פלעגט בנימין ענטפערען און פערלעגען צוגעבען:

— דו ביזט גאָר ניט אַזאַ העלפאַנט ווי דו מיינסט...

דערביי האָט ער שטענדיג בעמערקט ווי אַ נייעס, אַז גרישאַ האָט טאַקע אין דער־אמת׳ען צוויי שעהנע אויגען און ס׳איז גאָר קיין וואונדער ניט, וואָס ער האָט אַזאַ ערפאָלג ביי פרויען...

— וואָס דען בין איך? — פלעגט גרישאַ פרעגען מיט אַ שמייכעל.

— פּשוט אַ גאָרניט...

אַלע פלעגען זיך צולאַכען: גוט געטראָפען: זאָל ער זיך ניט איבערנעהמען...

— פאַרוואָס בעליידיגסטו אַלעמאָל גרישאַ׳ן? — האָט איהם קאַטיאַ איינמאָל געפרעגט.

— ווייל איך האָב איהם פיינד. — האָט ער געענטפערט ניט גערן.

— ער איז דאָך דיינער אַ פריינד? — האָט זי זיך געוואונ־דערט.

— אַמאָל איז ער געווען מיין פריינד, אָבער יעצט איז ער מיר נמאס. — האָט ער געענטפערט מיט גיפט און איהם האָט שטאַרק בעאונרוהיגט, וואָס זי נעהמט זיך אַז גרישאַ׳ס קריוודע...

— פאַרוואָס?

— ווייל — האט ער אנגעהויבען רעדען מיט כעס — כ'האב פיינד די צוקנייטשטע אינטעליגענטען, וועלכע קומען קיין אמעריקא און וואלטען וועלען אז געבראטענע פויגעלעך זאלען זיי אריינפלי־הען גלייך אין מויל אריין. באשר וואס, אין רוסלאנד איז ער געווען א עקסטערן, געהאט א פאר גראשענדיגע אוראקען' געפאהרען צו עקזאמענס, געשפאציערט מיט מיידלעך און — גע'חלום'ט וועגען אן אוניווערזיטעט... אט בין איך דאך אויך געווען אזא יחסן אין דער היים, האט ער א זאג געטהאן באריהמעריש — טו, איז וואס־זשע! פארוואס פלאפעל איך ניט וועגען דעם, אז „דאס היגע לעבען איז עפעס אהן א זאפט, אהן א נשמה און אהן א אידעאל"... מאדנע ברואים! האבען אויסגע'חזר'ט שעהנע פראזען און ווארפען זיי צי מען דארף, צי מען דארף ניט... שטענדיג בענקען זיי נאך „יענעם לעבען", מען פערדעלט מיט בענקענים, מיט הארץ־ברעכע־נים און מיט אנדערע סענטימענטאלע' געפיעטשטשעטע צרות... ס'הויבט דאך אן עקלען פון אזעלכע ברואים, ווי אינטעליגענט זיי זאלען ניט זיין און... איך האס זיי.

— פון איין זייט איז דאס אפילו ריכטיג, — האט זי איהם נאכגעגעבען — אבער ער איז דאך ניט דער איינציגער צווישען אונזערע באקאנטע; עס זיינען דאך פאראן אסך אזעלכע, און אפשר האבען זיי טאקע העכערע פאדערונגען און קענען זיך טאקע בשום אופן ניט צופאסען צום היעגען לעבען און זיי פיהלען זיך פרעמד...

— וואס העכערע פאדערונגען! — האט דאס איהם שוין פער־דראסען — זיי זיינען פשוט לא־יצלח'ס גרויסע, מענשען מיט צו־ריסענע נשמות!... און פיהלענדיג זיך שולדיג פאר'ן אייגענעם גע־וויסען, שפיעלען זיי א ראלע פון מארטירער... אבער גאנצע מענ־שען' אמת'ע אינטעליגענטען דארפען קענען לעבען אומעדום אין אלערליי אומשטענדען!

איינמאל, ווען בנימין איז פארנאכט אהיים געקומען, האט איהם קאטיא דערצעהלט, אז בייטאג איז דא געווען גרישא...

— נו? — האט ער א פרעג געטהאן א צוטומולטער און האט

מיט איבערגעשראָקענע אויגען געקוקט אויף איהר — ער איז דאָ לאַנג געזעסען?

— אַ שטונדע אונגעפעהר. — האָט זי געענטפערט, און האָט ניט געקענט פערשטעהן פאַרוואָס ער האָט זיך אַזוי דערשראָקען.

— וואָס האָט ער געזאָגט?

— ער האָט זיך געקלאָגט פאַר מיר, פאַרוואָס דו ביזט געוואָרען צו איהם אַזוי קאַלט ווי אַ ווילד־פרעמדער און ער ווייסט ניט פאַר־וואָס, און אַז עס טהוט איהם הארציג באַנג, וואָס דו, זיין בעסטער פריינד׳ ווענען ער האָט אַזוי ליעב׳ קוקט ער אויף איהם ווי אויף אַ שונא...

בנימין איז געבליעבען שטעהן אַ צוקאַכטער; די פינגער פון די הענד האָבען זיך ווי פון זיך אין שטאַרקע פויסטען צונויפגע־פרעסט, די בלוט האָט האסטיגער גענומען לויפען אין די אָדערען, אַ כעס׳דיגער געפיהל האָט זיך ווי הייסער שטראָם צוגאָסען אין הארצען, און די אויגען זיינען געבליעבען שטעהן ווי פערגליווערטע, נור געקוקט האָבען זיי אַזוי בייז ווי אָט־אָט וועט ער זיך אויף אי־מיצען ארויפוואָרפען ווי אַ ווילדער...

— אַזאַ ציניקער! — האָט ער פון אויפרעגונג געקריצט מיט די צייהן, און בשעת מעשה איז ער געוועזען זיכער, אַז גרישאַ וויל שוין אָנהויבען פיהרען אַ לינקען ראָמאַן מיט זיין קאַטיאַ׳ן...

— וואָס איז מיט דיר? — האָט זי זיך דערשראָקען און האָט זיך געפונען בעליידיגט...

— וואָלט ער אינגאַנצען אויפגעהערט אַריינקומען, וואָלט ער גלייך געטהאָן... אַזאַ ציניקער! — האָט ער זיך אַלץ געערגערט.

— פאַרוואָס איז ער ערגער פון אַנדערע? — האָט זי געפרעגט פאַרזיכטיג ניט אַראָבנעהמענדיג די אויגען פון איהם — עס קומט דאָך אַמאָל בייטאָג אריין סאָלאָמאָן אויך און אַנדערע בעקאַנטע יונגע לייט און עס אַרט דיך גאָר ניט....

בנימין האָט אַ ווײַלע געקלערט; עפּעס האָט ער זיך גע־שעהמט דערצעהלען קאַטיאַ׳ן, פאַרוואָס ער איז אויף גרישאַ׳ן אַזוי אויפגעטראָגען, ענדליך האָט ער בעשלאָסען און געזאָגט:

— איך האָב איהם פיינד, ווייל דער ציעל פון זיין אריינקומען איז בלויז צו פערפיהרען מיט דיר אַ לינקען ראָמאַן; ער איז אַ ציניקער און מעהר גאָר ניט... איך קען איהם גוט...

— נאַרישער! — האָט זי זיך צולאַכט און האָט איהם אָנגעהויבען בערוהיגען — מאַלע וואָס ער איז אויסען... און איך האָב שוין גאָר קיין דעה ניט... אַ געלעכטער, כ'לעבען...

בנימין האָט זיך אַליין בערוהיגט, נור באַלד האָבען גרישאַ'ס אַמאָליגע מעשיות זיך ווידער גענומען יאָגען און זיין געדאַנק ווי די בייזע טייוואָלים און האָבען איהם געשראָקען. ער האָט אָנגעהויבען קלערען וועגען קאַטיאַ'ס פערגאַנגענהייט, וועגען איהר כאַראַקטער, וועגען פרויען בכלל און אַזוי פיעל געדאַנקען האָבען זיך כאַאָטיש געמישט אין קאָפּ:

..."פרויען זיינען אימער געטריי אין ליעבע... פרויען זיינען לייכטזיניג... פרויען זיינען אייביגע געהיימניסע... פרויען האַלטען ניט קיין סוד..."

— צום טייפעל! ס'אַראַ פּלאָנטער! אַ וועלט מיט ביכער איבער פרויען־פּסיכאָלאָגיע, און קיינער הויבט ניט אָן וויסען וואָס עס טהוט זיך ביי די פרויען אין די געדאַנקען און אין הארצען... יעדער געלעהרטער האָט גענומען זיין פרוי אַלס ביישפּיעל און האָט געשריעבען וועגען פרויען־פּסיכאָלאָגיע... היינט געה דערגעה אַן עק! ווער קען אַ שטייגער וויסען, וואָס זיין קאַטיאַ דענקט?... זי איז אַ ליידענשאַפטליכע, דאָס ווייסט ער...

מענשען דערעסט זיך די איינפּאַרביגקייט... דאָס ווייסט ער אויך, אָט געהט ער אַליין אַמאָל אין גאַס און באַוואונדערט די שעהנע פרויען, וואָס געהען פאַרביי... זיינע אויגען שטעלען זיך אָב אויף די בולט'ע ליניען פון די שעהנע פרויען־קערפּערס... ער רעדט זיך איין, אַז דאָס מאַכט ניט... אפשר נאַרט ער זיך און פרויען האָבען זיך פיינד צו נאַרען ווען זיי האָבען די געלעגענהייט... דאָס בעסטע וואָלט געווען — איז ער ענדליך געקומען צום בעשלוס — אַז גרישאַ זאָל אויפהערען אריינגעהן!..."

ער האָט געבעטען קאַטיאַ'ן אַז זי זאָל איהם זאָגען, אַז זי וויל

ניט ליידען זיינע וויזיטען, האָט זי איהם ערקלערט, אַז ס'איז ניט שעהן אַזוי צו האַנדלען; ער האָט זי דען בעליידיגט? און חוץ דעם וועט ער דאָך קוקען אויף איהר ווי אויף אַ קליינשטעדטעלדיגער בעל־הבית'טע... און מיט רעכט... ער אַליין וועט איהם אודאי ניט זאָגען; יענער וועט זיך נאָך נאָכהער באַריהמען, אַז ער, בנימין, דער העלד, האָט מורא געהאַט פאַר איהם, ער וועט איהם מאַכען צו שפּאָט, און אַלע וועלען קוקען אויף איהם ווי אויף אַ קליינליכען מענשען, ווי אויף אַ נאַר. דאָס פּאַסט ניט.

— דאָך זאָלסטו זיין זעהר פאָרזיכטיג מיט איהם! — האָט ער איהר געראָטהען און אין זיין שטימע האָט זיך געפיהלט געבעט...

אַ קורצע צייט איז אַוועק. גרישאַ פלעגט אַלע בייטאָג אריינקומען צו קאַטיאַ'ן פערברענגען אביסעל מיט איהר, אַלע מאָל האָט ער אויסגעזוכט עפּעס, וועגען וואָס זיך צו עצה'ן מיט איהר ווי מיט אַ נאָהענטען פריינד, וועמען מען פערטרויט אַלע סודות און פּאַמעלעך האָט ער אָנגעהויבען אָנווענדען זיין שטענדיגע טאַקטיק...

קאַטיאַ איז מיט דער צייט צוגעוועהנט געוואָרען צו זיינע וויזיטען, און ווייל בנימין האָט איהר פריהער דערצעהלט דעם ציעל פון גרישאַ'ס וויזיטען, האָט זי אַלע מאָל, רעדענדיג מיט איהם, עפּעס ערוואַרטעט... אַ שטאַרקע נייגעריגקייט האָט ארומגעכאַפּט איהר גאַנצען וועזען, און גאָר ניט באַמערקענדיג פאַר זיך אַליין, האָט זיך די נייגעריגקייט שפּעטער פערוואַנדעלט אין אַ שטילע, שעמעוודיגע בענקענים...

זי האָט זיך מעהר אָנגעהויבען איינקוקען אין גרישאַ'ן, ווי ער וואָלט טאַקע אין דער אמת'ען זיין אַן אויסערגעוועהנליכער מענש... עס האָט איהר אָנגעהויבען געפעלען דער ענערגישער אויסדרוק פון גרישאַ'ס פּנים, ווי דאָס וואָלט געווען ביי איהר אַ נייעס, פון זיינע אויגען — האָט זיך איהר געדוכט — קוקט ארויס עטוואָס פערבאָרגענעס און זי האָט בעקומען אַ שטאַרקען חשק

צו וויסען אַלעס... וואָס? — דוכט זיך גאָר ניט דאָס, וואָס בנימין האָט איהר דערצעהלט, נור עפּעס אַזעלכעס, וואָס אַמאָל ווייסט זי ניט און אַמאָל האָט זי עפּעס מורא עס אַנצורופען מיט'ן ריכטיגען נאָמען...

אין אָבענד פלעגט גרישא קומען צוזאַמען מיט דער גאַנצער חברה, אַזוי ווי אַלע מאָל... בנימין האָט געוואוסט פון גרישאַ'ס בייטאָגעדיגע וויזיטען, קאַטיא אַליין פלעגט איהם אַלע טאָג דער־צעהלען, און כאָטש זי האָט איהם פערזיכערט, אַז זי האַלט זיך אַזוי, אַז גרישא קען גאָר אויף איהר אַנדערש ניט קוקען ווי נור אויף אַ פריינד, דאָך פלעגט ער בייטאָג שטעהן ביי דער אַרבייט, ווי אַ צוטומעלטער און זיין פאַנטאַזיע, וועלכע האָט זיך שטענדיג גע־טראָגען ארום דעם איינעם געדאַנק, האָט איהם פאָרגעשטעלט אַזעלכע בילדער, אַז ער אַליין האָט זיך געשעהמט צו קלעהרען אַזוי וועגען זיין קאַטיאַ'ן...

— אַזאַ לעדיג געהער! — האָט ער זיך געבייזערט אין גע־דאַנק — געהט זיך ארום פּוסט־און־פּאַס און האָט אין זינען דער רוח ווייסט וואָס... ער אַרבייט דאַ אַזוי שווער, און יענער זיצט זיך דאָרט מיט זיין קאַטיאַ'ן...

— און ווער ווייסט? — לויפט איהם איבער אַ געדאַנק — אפשר דערצעהלט איהם קאַטיאַ ניט דעם אמת... און לײדענשאַפט איז דאָך אַ זאַך, וואָס פערשכור'ט דעם פערשטאַנד... ובפרט נאָך קאַטיאַ... אַזאַ לײדענשאַפטליכע ווי זי איז!... אַמאָל איז זי גאָר ברוגז אויף איהם איבער אַ נאַרישקייט, קען זי פּשוט פאַר פערדרוס און אויס צולהכעיס אַרויסווייזען גרישאַ'ן מעהר פריינדשאַפט, און דאַן... דאַן איז דאָך גענוג, אַז זי זאָל אויף גרישאַ'ן נור אַ קוק טהאָן צו מילדּ, וועט ער באַלד אָנהויבען פרע־דיגען זיינע אידעען און — פאַרטיג...

— אַ פאַלשע וועלט! — האָט ער געקלערט מיט פערדרוס — דאָס פּאַסט ניט צו טהאָן און דאָס איז ניט שעהן צו טהאָן; שטענדיג איז מען געפענטעט אינ'ם עטיקעט... אַט יעצט, וואָלט ער דאָך גאָר געדאַרפט לויפען אַהיים, אַריינקומען אין שטוב אַריין אַ בייזער,

א טופּע טהאָן מיט'ן פּוס און אויסשרייען מיט רציחה אויף גרי־שאַ'ן: „וואָן פון דאַנען!" און — פּטור...

און אפשר וואָלט ער טאַקע יעצט, ווען זיי זיינען ביידע אַליין אין שטוב, דערקענט אינ'ם אויסדרוק פון זייערע פּנים'ער, אַז קאַטיאַ נאַרט איהם אָב?...

אַלע פאַרנאַכט, ווען בנימין קומט אהיים א מיעדער, איז זיין ערשטע פראַגע:

— נו, וואָס האָט עפּעס גרישאַ היינט געזאָגט?

— גאָר ניט. — האָט קאַטיאַ די לעצטע צייט אָנגעהויבען ענטפערן מיט א געמאַכטער אונשולד — ער איז געזעסען אַביסעל גערעדט פאַרשיעדענעס און איז אַוועק...

און איינמאָל האָט זי איהם גאָר, מיט א ניט־זיכערען טאָן, געענטפערט, אַז היינט איז גרישאַ ניט געווען... ביי בנימין'ען איז דאָס אויסגעקומען חשוד'דיג; איהם האָט זיך געדוכט, אַז זי הויבט שוין אָן פערלייקענען, און וויפיעל ער האָט זיך ניט געסטאַרעט זיך איינרעדען, אַז קאַטיאַ איז ריין פון פאַרראַטה, האָט ער דאָס ניט געקענט. און די הויפּטזאַך, וואָס האָט איהם אי־בערצייגט, אַז זיין חשד איז ניט אומזיסט, איז געווען דאָס, וואָס קאַטיע איז די לעצטע צייט געוואָרען עפּעס צופיעל צוגעלאָזט צו איהם... זי צערטעלט איהם שוין צופיעל; ניט אַנדערש, נור זי פיהלט זיך אודאי שולדיג נעגען איהם...

און ווען גרשאַ האָט אינגאַנצען אויפגעהערט אריינקומען, איז ער נאָך אונרוהיגער געוואָרען:

דאָס איז א שלעכטער סימן...

און איינמאָל, ווען ער האָט גרישאַ'ן בעגעגענט אין גאַס, האָט זיך יענער פאַר איהם שוין עפּעס צו העפליך א נויג געטהאָן און זיינע אויגען האָבען נצחון'דיג געקוקט אויף איהם, ווי ער וואָלט זיך מיט איהם געווייצט: „אָבער איך האָב מיינס אָבגעטהאָן; קאַטיאַ איז ניט נור דיינע..."

פון דאַן אָן האָט זיך די אייפערזוכט נאָך מעהר צוברענט אין

איהם. טאָג ווי נאַכט האָט ער געקלערט וועגען דעם, און ער האָט געפיהלט ווי דער מוח הויבט זיך איהם און דאָס האַרץ ברענט..

— זאָג מיר דער אמת, קאַטיאַ, — איז ער איינמאָל צוגע־שטאַנען צו איהר, און אין מיטען־דערינען זיינען זיינע ווערטער פערשטיקט געוואָרען אין האַלז און ער האָט ניט געקענט ענדיגען.

— נור דעם אמת!...

זי האָט גאָר ניט געענטפערט, נור אַ שולדיגע אַראָבגעלאָזט די אויגען און זיך פונאַנדערגעוויינט — — — — — — —

בנימין איז געבליעבען שטעהן אַן אַנעצוונדענער. אין מח האָט זיך איהם עפּעס שטאַרק אַ טרייסעל געטהאָן, און אַ ווילדע קראַפט, וואָס האָט מיט אַמאָל אָנגעצויגען זיינע אַלע מוסקולען, האָט איהם געשטופּט ארויפצוואוואַרפען זיך אויף איהר ווי אַ צורייצטער און זיך אַריינגראָבען מיט די צייהן אין איהר ליעב, בייסען די אַלע ערטער, וואו יענער האָט זיך צוגעריהרט, אָדער רייסען אויף זיך אַליין די קליידער, און די האָר פון קאָפּ...

אָבער געשטאַנען איז ער ווי אַ געפּלעפּטער און האָט קיין וואָרט ניט אויסגערעדט... מיט שטרענגע, בייזע בליקען האָט ער געקוקט אויף איהר און געטראַכט האָט ער, אַז צווישען איהר און איהם איז אַלעס גענענדיגט; זיי מוזען זיך שיידען — — — — — — — —

עטליכע טעג זיינען אַוועק און בנימין האָט צו קאַטיאַ'ן קיין וואָרט ניט געוואָלט רעדען. נור ווען ער פלעגט נור אַריינקומען אין שטוב אַריין, איז זי פון איהם ניט אָבגעטראָטען, אויף די קניע איז זי פאַר איהם געפאַלען און געבעטען, אַז ער זאָל איהר מוחל זיין; אָבער ער האָט זי אָבגעשטויסען פון זיך:

— בעזסטידניצאַ! — האָט ער צווישען די צייהן געברומט.

— איך בין שולדיג, שולדיג. — האָט זי צוגעגעבען. — איך ווייס ניט, וואָס עס איז געווען מיט מיר...

ער האָט אויף איהר אַ בייזען בליק געוואָרפען און האָט גאָר ניט געענטפערט, נור געטראַכט האָט ער, אַז די ליידען פון ליעבע זיינען אַלעמאָל שטאַרקער ווי דער גענוס... אין געדאַנק האָט ער צו־געגלייכט אַלע גוטע, אַנגענעהמע מאָמענטען, וואָס ער האָט גע־

האָט זינט ער האָט ליעב קאַטיאַ'ן, מיט דעם יעצטיגען מאָמענט. ווען ער פיהלט, אז דער גאַנצער לעבען זיינער איז צובראָכען — און אַלע יענע גוטע מאָמענטען זיינען ווי רויך פערשוואונדען...

— גלויב מיר, אז איך האָב דיך ליעב. — האָט זי קוים ארויסגעשטאַמעלט, און האָט זיך געשעהמט ארויסצוזאָגען דאָס וואָרט „ליעב".

— ס'איז א ליגען! — האָט ער א געשריי געטהאָן און זיך ווי א פערריקטער אנגעהויבען אומדרעהען הין און הער...

— ניין. ס'איז ניט קיין ליגען! — האָט זי מיט אמאָל בע־קומען קוראַזש, דערשרעקענדיג זיך פאַר זיין געשריי — ווייסט ניט ווי מיין געוויסען פּלאָגט מיך... דאָס הארץ וועט אין מיר פּלאַ־צען... איך האָב זיך ניט געקענט בארוהיגען ביז איך האָב זיך פאַר דיר מודה געווען... אט דאָס איז דאָך שוין א סימן, אז איך האָב דיך ליעב...

מעהר האָט זי ניט געקענט רעדען און זי האָט זיך צוכליפּעט אויפ'ן קול...

דאָס האָט בנימין'ען געריהרט; זי איז דאָך טאַקע גערעכט; ווען זי זאָל איהם ניט ליעב האָבען, וואָלט זי דאָך יענעם ניט ארויסגעטריעבען... און ער זעהט דאָך, אז זי געהט ארום א פערד דאגה'טע, זי איז דאָך א האַלב מענש געוואָרען... געוויס האָט זי איהם ליעב; דאַרף מען דען נאָך האָבען א בעסערען באַוויז? — און יעצט וועט זי איהם נאָך מעהר ליעבען — האָט ער זיך נאָך מעהר אנגעהויבען בערוהיגען — זי וועט זיך שטענדיג פיהלען שולדיג געגען איהם און זי וועט דאָס וועלען פערגלעטען מיט טרייער, אמת'ער ליעבע... זי קען דאָך טאַקע ליעב האָבען אזוי שטאַרק! — — — — — — — — — —

ער האָט איהר מוחל געווען. אזוי האָט ער געזאָגט. נור ווען ער פלעגט זי אנהויבען צערטלען, ווען ער פלעגט אנריהרען איהר הוילען קערפּער, האָט ער זיך ניט געקענט בעפרייען פון דעם

גערדאנק, וואס האט איהם אונאויפהערליך געקלאפט אין קאפ ווי א שווערער האמער: „אט דא איז געווען יענעמס האנד... דא האט יענער אויך געקושט...“

מיט א ווילדער ליידענשאפט פלעגט ער זי איינקרעמפפען אין זיינע ארעמס, ווי ער וואלט זיך מיט דעם וועלען אן אימיצען נוקם זיין... און וויפיעל ער האט זיך ניט געסטארעט ניט צו קלעהרען וועגען דעם, האט ער ניט געקענט. און געפיהלט האבען זיי ביידע, אז דאס וועט בלייבען אן אייביגער פלעק און וועט זיי פער'סם'ען דאס גאנצע לעבען — — — — — — — — — — — — — —

מיט זיך אליין.

שפעט ביינאכט, ווען אין גאס איז שוין געווען פוסט און שטיל און פון די שויבען האט קיין איינציגע שיין ניט ארויסגעקוקט, האבען זיך מיט אמאל דערהערט האסטיגע טריט; עפּעס א יונגערמאן מיט א ווייכען הוט פעררוקט ביז'ן נאקען און מיטביידע הענד אין די קעשענעס, האט געשפאנט שנעל און פערשמייעט, ווי ער וואלט זיך נור וואס פון ערגיץ מיט געוואלט ארויסגעריסען.

פון אן אפענעם פענסטער האט זיך ארויסגערוקט א קאפּ מיט צושויבערטע האאר.

— פּס־ס־ס!

דער יונגערמאן האט זיך אומגעקוקט, זיך געלאזט געהן צוריק ניט גערן און קוקענדיג ארויף צום אפענעם פענסטער, פון וואנען עס האט ארויסגעקוקט דער צושויבערטער קאפּ, האט ער ניט צופרידען א פרעג געטהאן:

— וואס איז שוין ווידער? זאג שנעלער, איך בעט דיך! איך וויל שלאפען — איך שטארב.

— פארגעס ניט צו קומען מארגען אויף דער נאכט! — האט זיך פון דער הויך דערהערט אן איינגעהאלטענע, שטילע שטימע.

— וואס פאר א טייוועל איז היינט מיט דיר, נחום! — האט זיך דער יונגער מאן געבייזערט, — אלע ווײלע רופסטו מיך צוריק. איך האב דיר דאך שוין עטליכע מאל געזאגט, אז איך וועל קומען. נו, האסט מעהר גארניט וואס צו זאגען? א גוטע נאכט! און ער האט אוועקגעשפאנט נאך שנעלער ווי פריהער.

— אַ גוטע נאַכט! גערענק זשע! גאָר אַהן אַ תירוץ! מאָרגען אויף דער נאַכט! — האָט איהם נחום נאָכגעשריען צו־וואַרפענע ווערטער און האָט איהם נאָכגעקוקט ביז ער האָט זיך, ביים ראָג גאס פערקירעוועט אין אַן אַנדער זייט.

אויפ'ן הימעל האָבען זיך, אין איין זייט, אַ גאַנצע מחנה גרויע וואָלקענס צונויפגערוקט איינער אויפ'ן אַנדערן און געלעגען פעסט און זיכער. ווייטער האָבען זיך דאָ און דאָרט געצויגען קליינינקע וואָלקענדלאַך, ווי פערגעסענע אין מיטען וועג. אַט האָבען זיך צוויי בעגעגענט, זיך בעהעפט איינס מיט'ם אַנדערע, אויסגערינצעלט פערשיעדענע פיגורען אין דער טיעפער גרויקייט, גערוקט זיך פּאַמעלאַך אין דער לענג און אין דער ברייט הימעל, גלאַט אַזוי זיך — אַהן אַ ציעל, און פּלוצים זיך צושיידט, זיך צוריסען אויף שטיקער און קליינינקע שטיקלאַך און — צו נישט געוואָרען...

נחום האָט אַ קוק געטהאָן אויפ'ן הימעל, אַ קלעהר געטהאָן: „סאַר'אַ שעהנע נאַכט!" און פערמאַכט דעם פענסטער...

ער האָט אַביסעל איינגעדרעהט די „גאַז" און אַ שוואַרצער שאָטען האָט זיך אַראָבגערוקט אויף די ווענט, זיך צושפּרייט אויפ'ן ווייסען ליילעך, וואָס איז געלעגען אויף זיין בעטעל און דאָס גאַנצע צימער האָט זיך ווי אַנגעכמורעט.

ער האָט פעררוקט דעם קאָפּ אַרויף, אַנגעשטעלט די אויגען אויפ'ן שמאָלינקען גאַז־פייער'ל, וואָס האָט פלאַטערענדיג געברענט. דערביי האָט ער געביסען די נעגעל פון די פינגער, די ליפּען, און ווען עס האָט איהם אַנגעהויבען שווינדלען אין די אויגען, האָט ער זיך ווי אַן איבערגעשראָקענער ארומעקוקט אין אַלע זייטען און ווען זיין בליק איז געפאַלען אויפ'ן שפּיגעל, וועלכער האָט מאָדנע אויסגעזעהען אין דער דונקעלער שיין, איז ער צוגעגאַנגען און מיט אַמאָל אַ שפּאַר געטהאָן דאָס פּנים...

דאָס האַרץ האָט גענומען קלאַפּען אונרוהיג און אין די שלייפען פונ'ם שטערן האָט זיך עפּעס מיט אימפּעט אָנגעהויבען הוידען: — דאָס איז ער אַליין? הא?... ער? — יאָ, געוויס!...

אַט קוקט ער דאָך מיט זיינע אויגען; ווייל ער — עפּענט ער זיי, ווייל יער — פערמאַכט ער זיי... אַט קוקט ער שטאַר און אַט איינגעזשמורעט...

ער האָט געעפענט דאָס מויל — צייהן. אַ שרעק! ווי ווילד אַ מענש קוקט אוים ווען ער עפענט פונאַנדער דאָס מויל און שטשירעט מיט די צייהן!... די צונג ציטערט, ציהט זיך ווי ביי אַ הונגעריגען, צורייצטען הונד...

ער האָט אָנגענומען אַ לאָק האָר און אַ שטאַרקען ציה געטהאָן. ער האָט דערפיהלט אַ וועהטאָג און באַלד אָבגעלאָזט... — און דאָס איז טאַקע ער אין שפּיגעל?... הם... ער האָט זיין אייגען פּנים קיינמאָל אַזוי שאַרף ניט געזעהן... אַלעם האָט ער יעצט בעמערקט, אפילו דעם שאָטען, וואָס האָט זיך געהוידעט אויף זיין פּנים און האָט דערגרייכט ביז די קנייטשען פון זיין שטערן. אָבער פאַר וואָס דער שאָטען הוידעט זיך, האָט ער ניט געקענט פערשטעהן... און באַלד האָט ער דערפיהלט, אַז זיין גאַנצער קערפּער שאָקעלט זיך יעצט...

אַן אויפגערעגטער האָט ער אָבגעקעהרט דאָס פּנים פון'ם שפּי־געל, אָנגעשפּאַרט דעם עלענבויען אַן דער וואַנד און זיך פער־טראַכט: — מאָרגען וועט ברוך קומען אַהער — האָט ער אַ קלעהר געטהאָן וועגען זיין פריינד, דעם יונגען מאַן, וועלכער איז נישט לאַנג אוועק — איהם וועט ער שוין ניט געפינען... וועט ער פרע־גען די בעל־הבית'טע: „וואו איז נחום?“... ניין, ניט אַזוי וועט דאָס זיין!... נאָך איידער ער וועט אַהער קומען, וועט יער שוין וויסען... ער וועט נור קומען זעהן, צי האָט ער ניט איבערגעלאָזט עפּעס אַ בריוועלע פאַר איהם... — ווי צוטומעלט ער וועט ווערען ווען ער וועט איבערלעזען דאָס, וואָס ער וועט איהם באַלד אָנ־שרייבען!

ער האָט זיך אוועקגעזעצט פאַר'ן טיש און גענומען אַ פּען אין האַנד. — אָבער וואָס זאָל ער שרייבען? אָנשרייבען פּשוט: „איך בעט, קיינעם ניט בעשולדיגען אין מיין טויט“ — דאָס געפעהלט

איהם ניט; עס איז זעהר נאַריש;... יעדער אידיאָט קען אזא חכמה אָנשרייבען...

איז אפשר וואָלט ער זיך גאַר אָנגעשטרענגט נאָכצופאָלגען רוהיג די געדאַנקען, וועלכע פלאָנטערען זיך איהם יעצט אין מח, און אָנשרייבען אַלעס, וואָס ער קלערט יעצט? יאָ, דאָס איז אַ געדאַנק! די הויפּט־זאַך — נור רוהיג...

האָט ער איינגעטונקען די פּען, געוואָלט אָנכאַפּען דעם ערש־טען געדאַנק — און מיט אמאָל האָט זיך זיין פּנים אין אַ ביטערען שמייכעל פערקרימט; עפּעס אַ וואָרט האָט זיך ווי אַ וויכער גע־נומען דרעהען אין קאָפּ און באַלד זיך פערטשעפּעט און — ניט פון אָרט... — וואָס איז דאָס פאַר אַ וואָרט? — „העלמאר“... „העלמאר“... וואו האָט ער דאָס געהערט?— טפוי, צום טייפעל! עס איז דאָך סיגאַרעטס אַזעלכע...

מיטביידע הענט האָט ער אונטערשפּאַרט דעם קאָפּ און פאַר די אויגען האָבען זיך איהם אָנגעהויבען דרעהען פערשיעדענערליי פּייערדיגע שלענגעלאַך און פּינטעלאַך, גרויסע און קליינע, וועלכע ווערען נישט ווען מען גיט אַ פּינטעל מיט׳ן אויג...

פּלוצים האָט ער מיט כעס אַ שליידער געטהאָן די פּען פון זיך; קיין איין געשריעבען וואָרט וועט ער ניט איבערלאָזען!... צו וואָס? פאַר ועמען? זיינע פריינד וועלען דאָך סיי־ווי־סיי גע־וואהר ווערען, וואָס מיט איהם איז געשעהן; ער האָט דאָך ניט איינמאָל גערעדט מיט זיי וועגען דעם... — און מעגליך — איז איהם איינגעפאַלען — ערוואַרטען זיי דאָס גאַר..

פאַר קיין עולה קען מען זיי דאָס ניט פאררעכענען: אַלע זיי־נען זיי יונגע מענשען, ווילען לעבען און געניסען, און ער פאַר־אומערט זיי דאָס לעבען מיט זיין שטענדיגער מרה־שחורה... אין זיין געגענוואַרט קענען זיי קיין פרעהליכע מינע ניט ווייזען... אָט למשל ברוך! געווען אמאָל אַ גאַנץ לעבעדיגער יונגערמאַן, אַבער פאַר די פינף יאָהר, וואָס ער קען איהם, האָט ער זיך אַ סך געענדערט... ער געדענקט גאַר ניט ווען ער האָט איהם געזעהן לאַכען...—און וואָס איז דאָס חידוש?—אומעט איז אַנשטעקענד,

דעם פּרעהליכסטען מענשען קען מען אומעטיג מאַכען בלויז מיט אַנגעכמורעטע, פערזאָרגטע בליקען... און ווי מאָדנע דאָס איז! די ערשטע צייט האָט ברוך געפּרופט איהם ערמוטיגען, מאַכען איהם לעבעדיגער, און צום סוף איז ער אַליין גאָר פון איהם בעאיינפלוסט געוואָרען... וואָרים עס איז דאָך ניט קיין קלייניגקייט צו הערען פינף יאהר צייט איין טענה, אז דאָס בעסטע מיטעל צו פּטר'ן אַלע צרות — איז צו פּטר'ן זיך אַליין... אויפהערען צו זיין... און ער איז זיכער, אַז ברוך האָסט איהם דערפאַר. אַי ער קומט אַפּט אַריין צו איהם, איז מיט איהם בעפריינדעט און העלפט איהם אַמאָל ארויס מיט אַ פּאָר דאָלאַר? איז דאָס פּשוט אויס רחמנות; ברוך איז דאָך בטבע זעהר אַ גוטער און האָט הנאה ווען ער העלפט אימיצען און חוץ דעם פעראייניגט זיי שוין דער געמיינזאַמער אומעט... נו, יאָ... קיין פריינד האָט ער ניט און קען ניט האָבען, וויל אַזעל־כען ווי ער קען קיינער ניט דולדען; ער איז אַן איבעריגער, און דאָס בעסטע פאַר איהם איז נור מאַכען אַ סוף מיט זיך אַליין...

עס אַט איהם אפילו געוואונדערט: ער האָט דאָך שוין איבער־געלעבט פיעל ערגערע צייטען, אין דערהיים און אויך דאָ, אין אַמע־ריקאַ. געווען צייטען, ווען ער האָט געאַרבייט שווער, און צווישען אַזעלכע מענשען, מיט וועמען עס האָט איהם פּשוט געעקעלט אַ וואָרט אויסצורעדען, אַזוי גראָב און אומגעלומפּערט זיינען זיי געווען... געווען צייטען, ווען ער האָט גענעכטיגט אין די פּאַרקס אויף נאַסע בענק, מיט אַ קולאַק צוקאָפּענס; געהונגערט און דאַן אפילו מיט די פריינד זיך ניט געוואָלט בעגעגענען... ער האָט דאָך שוין גענוג שלעכטע צייטען איבערגעלעבט, און דאָך האָט ער נאָך קיינמאָל אַזוי פעסט ניט בעשלאָסען צו בעגעהן זעלבסטמאָרד ווי יעצט...

אָפּטמאָל, ווען עס איז איהם שטאַרק צוגעטראָטען צום האַרצען, פלעגט ער ווערען בייז אויף דער גאַנצער וועלט. דאַן פלעגט ער בעשליסען: „נו, גענוג!... אויס!“ און אַנהויבען קלעהרען וואָס פאַר אַ טויט ער זאָל זיך אויסקלייבען! אין אַזעלכע מינוטען האָט זיך איהם געדוכט, אַז פון איהם אַליין טהיילט זיך אָב נאָך אַ מענש,

וועלכער איז, דוכט זיך' ער און דאָך ניט ער... און יענער מענש בעט איהם: „...וואָס האסטו צו מיר? וואָס ווילסטו טהאָן?"...

לאַנג פלעגט ער קלעהרען, זיך פּיהלען ווי אַ ריכטער, אין וועמעס הענד עס ליגט אַ מענשליכער לעבען; וויל ער — בעפרייט ער און וויל ער — פער'משפּט ער צום טויט... דערביי פלעגט ער איבער־לעבען אַ שמערצליכען וועהטאָג און אַ געוויסען שטאָלץ. וואָס ער אַליין קלערט וועגען זיך ווי פון אַ זייטיגען מענשען; שלאָגט זיך מיט דער דעה, וואָס ער זאָל טהאָן מיט יענעם מענשען, וואָס איז ער און דאָך ניט ער... נור מיט אַמאָל פלעגט ער זיך אַ וואָרף טהאָן אויפ'ן בעט, איינגנורען דאָס פּנים אין קישען און זיך צו־כליפּען ווי אַ בעליידיגט קינד...

אָבער יעצט האָט ער אַזעלכעס ניט געפיהלט, ער האָט קלאָהר פערשטאַנען, אַז ער אַליין קלעהרט איצט וועגען זיך און ניט וועגען אַן אַנדערען און דער בעשלוס איז ביי איהם געוועזען פאַרטיג און פעסט...

...און מאָרגען וועלען קומען די בעקאַנטע... מאָרגען... צו־שראָקענע וועלען זיי אויסשטאַרען די אויגען: האַ־וואָס? — אַזאַ אומגליק! אַזאַ אומגליק! און וועלען קיין וואָרט ניט ריידען... איז זיך וועלען זיי איהם בעדויערען, נור אין אַ צייט ארום, ווען דער ערשטער שווערער איינדרוק וועט אוועק, וועלען זיי אַזוי קאַלט און געלאַסען רעדען וועגען איהם און אַלע וועלען זאָגען: „עס פאַרשטעהט זיך, אַז ווען ער זאָל געוועזען פאַרדינען מעהר און, הם... בע־בע, ווען ער זאָל געוועזען האָבען ערפאָלג ביי פרויען וואָלט ער קיין זעלבסמאָרד ניט בעגאַנגען..." און אפשר שטעקט אביסעל אמת אין דעם?... למאי זאָל ער דאָס לייקענען? אָפּט מאָל, קען ער טאַקי ניט איינשלאָפען ביינאַכט... אין קאָפּ טומעלט איהם פון זינדיגע געדאַנקען; פון יענער זייט וואַנט, אין צווייטען צימער, שלאָפט די בעל־הבית'טע, אַ יונגע ווייבעל, גאָר ניט קיין מיאוס'ע, רייצט דאָס איהם... זיין גאַנצער קערפּער גליהט, — פון יענער זייט וואַנט... אַ יונגע ווייבעל... אָבער... — טפוי, ווי שמאָלקעפּיג און הארצלאָז זיינע בעקאַנטע וועלען דאָס רעדען

וועגען איהם!... ביי זיי קומט אויס, אַז אַלע זיינען ליידען, אַלע זיינען טרויעריגע געדאַנקען וואָלטען ווי אַ רויך פערשוואונדען, ווען ער זאָל נור האָבען געלד און עסען פעטע אָנבייסענס...

— „וואָס זשע דען איז די אמת'ע אורזאַכע?"

אַ שעהנע פראַגע! ער געדענקט דאָך ניט קיין איין שטיקעל צייט אין זיין לעבען, ווען ער זאָל זיך האָבען געפיהלט צופריעדען...

ווען ער איז נאָך אַ קליין אינגעלע געוועזען — האָט ער זיך דערמאָהנט — איז ער אויך שטענדיג געווען אַ פערזאָרגטער, ער האָט זיך קיינמאָל ניט געשפּיעלט אַזוי ווי אַנדערע קינדער... זיין טאַטע האָט געהאַט אַ טבע אַרויפצואוואַרפען אַן אומעט אויף אַלעמען; ווען ער האָט געהאַט אַ שלעכטען ירידֿ, האָט ער דאָס געמוזט דערצעהלען פאַר דער מאַמע'ן און פאַר אַלע קינדער מיט אַזאַ פאַר'דאגה'טע מינע, ווי די גאַנצע וועלט וואָלט אונטערגע־גאַנגען. און ווען ער האָט ווען עס איז געהאַט אַ גוטען ירידֿ, האָט ער דעם גאַנצען פדיון צולעגט אויפ'ן טיש געצעהלט און ווידער געצעהלט און דערביי פלעגט ער ציהען מיט די אַקסלען און זיך קלאָגען: „נו, נו, חובות — איבער'ן קאָפּ... איך ווייס גאָר ניט וועמען מען גיט אָפּ פריהער". נאָכהער פלעגט ער פערלעגען די הענד אויפ'ן האַרצען און צוגעבען פאַרצווייפעלט: „איך האָב מורא, אַז עס וועט נאָך קומען אַ צייט, ווען מיר אַלע וועלען מוזען נעמען טאָרבעס אויף די פּלייצעס און זיך לאָזען איבער די הייזער..."

אויף איהם האָט דאָס שטענדיג געווירקט מעהר ווי אויף אַלע קינדער, ער האָט געמיינט, אַז אָט־אָט וועט דער טאַטע אַ זאָג טהאָן: „נו, נחום'ל, נעהם די טאָרבע און קום!" און ער וועט נעהמען אַ טאָרבע, געהן פון שטוב צו שטוב, אויסשטרעקען די האַנד ווי דער אָרימער יתומ'ל, וועלכער פיהרט אַרום דעם בלינדען אָרימאַן, און בעטען: „שענקט אַ נדבה!..."

און ווען ער איז אויסגעוואַקסען, האָבען זיך ערשט אָנגע־הויבען די ריכטיגע צרות. ער האָט אָנגעהויבען לערנען, אויס־געקליאַנטשעט ביי יענעם אומזיסטיגע אוראָקען, אַליין פערדינג

פון אַ פּאָאַר גראַשענדיגע אוראַקלאַך. יאָהרען לאַנג האָט ער גע־לערענט און צו קיין תכלית איז ער קיינמאָל ניט געקומען... אַלע מאָל האָט ער אָנגעהויבען קלעהרען וועגען אַן אַנדער ציעל; אַמאָל האָט זיך איהם פערגלוסט צו ווערען אַ פּראָוויזאָר, האָט ער אָנ־געשטרענגט אויף דעם אַלע מעגליכקייטען און אין אַ קורצער צייט ארום האָט ער זיך בעדענקט, אַז אַ פּראָוויזאָר לוינט זיך איהם ניט צו ווערען; בעסער גאָר — אַ בוך־האַלטער. אָבער באַלד איז איהם דאָס אויך נמאס געוואָרען און ער האָט זיך בערעכענט, אַז דאָס בעסטע פאַר איהם איז אויסצוהאַלטען עקזאַמען פאַר אַלע אַכט קלאַסען גימנאַזיע, אריינטרעטען אין אוניווערזיטעט און לער־נען מעדיצין...

אַזוי האָט ער זיך געוואָרפען אין אַלע זייטען, געלערענט און געלערענט און איידער ער האָט זיך אוספּייעט ארום צו קוקען, האָט מען איהם אָבגעגעבען פאַר אַ סאָלדאַט און ער האָט אָבגע־דיענט גאַנצע פיער יאָהר...

און נאָכהער דאַ, אין אמעריקאַ... גאַנצע זעקס יאָהר איז ער שוין דאָ. וואָס האָט ער שוין ניט איבערגעליטען פאַר דער צייט, און ביי וואָס האָלט ער יעצט? — ביי גאָר ניט... ער האָט שוין אפילו דאָ אויך געלערענט, שוין געהאַט בעזוכט אַ האַלב יאָהר „סיטי קאָללעדזש", און געדענקט, אַז אָט־אָט ווערט ער מיט'ן לייטען גלייך, האָט איהם אין מיטען דערינען ניט געסטייעט קיין געלד און ער האָ געמוזט ארוסטרעטען פון „קאָללעדזש".

פריהער האָט ער נאָך געהאָפט, אַז ער וועט אָבשפּאָרען אַ פּאָאַר דאָלאַר און וועט ווידער לערנען, אָבער יעצט האָט ער שוין די האָפנונג אויף פערלאָרען, — אָבשפּאָרען געלד? — פון וואָס? פון זיינע פערדיענסטען? אַז ער קען גאָר ניט פערדיענען; ער איז ניט פעהיג דערצו...

וואָס האָט ער שוין דען ניט אויסגעפּרואווט טהאָן זינט ער האָט זיך אַמעריקאַניזירט! ער איז שוין געווען אַ פּריוואַט־לעהרער, אַן אגענט פון לעבענס־פערזיכערונג, געארבייט אין אַ באַנק, אין אַ אַפּטהעק, און — עס געהט ניט!...

אין עס איז דאָך טאַקי אַזאַ פּערדירוס, אַז מען קען אַזש קראַ־פּירען: אַזוי פיעל יאָהרען געלערענט, ער קען רוסיש, ענגליש, אביסעל דייטש און פראנצויזיש אויך, און פאַר אַכט דלאַאַר אַ וואָך, אָדער נאָך וועניגער קויפט מען איהם אָב מיט זיינע שפּראַכען און מיט אַלע קענטניסע צוזאַמען... די גאַל קען דאָך צושפּרינגען ווערען!... אַנדערע נעמען זיך ניט צום הארצען אַזעלכע „קליי־ניגקייטען". איהם קרענקט דאָס אָבער...

ער האָט זיך דערמאָהנט: ווען ער איז געווען אַן אַגענט פון לעבענס־פערזיכערונג, האָט זיך דער „סופּעראינטענדענט" אַמאָל צובייזערט אויף איהם פאַרוואָס ער איז אַזאַ פערשלאָפענער. איהם האָט דאָס שטאַרק פערדראָסען, — וואָס הייסט מען בייזערט זיך אויף איהם? ער איז געבליבען שטעהן אַ צוקאַכטער, אַ קריץ געטהאָן מיט די ציינער און אַ שליידער געטהאָן די ביכער מיט די פּאַ־פּירען אויף דער ערד...

...מען זאָגט אַז מען טאָר ניט זיין אַזוי שטאָלץ ווען מען וויל קומען צו אַ תכלית... מען זאָגט... ער אַליין ווייסט דאָס דען ניט? אָבער ער קען ניט האַנדלען אַנדערש!... פיהלט ער זיך בעליידיגט פון וואָס־ס־איז, וועט ער ניט פערשוויינען. בשום אופן ניט!...

איינמאָל האָט ער געפּרואווט פאָלגען וואָס מען זאָגט. ערשט מיט עטליכע וואָכען צוריק איז דאָס געווען. ער האָט דאַן גע־ארבייט אין אַן אַפּטהעק. וואָס מיט איהם איז דאַמאָלס געווען, ווייסט ער אַליין ניט, אָבער געפיהלט האָט ער אַ שטאַרקען חשק נעמען נקמה אין זיך אַליין און אין זיין אינטעליגענץ... ער האָט געמיינט, אַז דער בעל הבית וועט ניט סמייען צו שאַפען זיך מיט איהם, ווייל ער איז דאָך שוין אַ מאַן פון עטליכע און דרייסיג יאָהר און די האָר פון זיין קאָפּ זיינען שוין ערטערווייז גרויליך... וואָס־זשע האָט ער געטהאָן? האָט ער געזאָגט דעם בעל־הבית, אַז ער איז נאָך אַ גרינער, אינגאַנצען איין יאָהר איז ער ערשט אין אַמעריקאַ, און אַז איז דער היים איז ער געווען אַ בעהעלפער... דער בעל־הבית פלעגט איהם זאָגען „דו", זיך געשאַפט מיט איהם

ווי מיט א אינגעלע און ער האָט געפּאָלגט; געקעהרט, געוואַשען די פּלאָארס, די פּלעשלאך. אַלעס האָט ער געטהאָן. נור אַמאָל, ווען קיינער פּלעגט ניט זיין, פּלעגט ער אַ קריץ טהאָן מיט די צייהן, גלאַט אַזוי זיך... און אויף דער נאַכט, געהענדיג אַהיים, פּלעגט ער בלומרשט מעשה לעבע יונג אריינגעהן אין אַ סאַלון, אויסטרינקען אַ גרויסע גלאַז ביער און מעשה כוואַט אַ שפּיי טהאָן פון צווישען די צייהן גלייך אויפ'ן פּלאָאר... — — — — —

דאַמאָלס האָט ער געמיינט, אַז זיין שטאָלץ הויבט זיך אָן בויגען און ער ווערט „מיט לייטען גלייך". אָבער לאַנג האָט ער אין אפּטהעק ניט געקענט בלייבען און ער איז אוועק... — — — — —

ער איז ווידער צוגעגאַנגען צום פענסטער, צוגעלעגט דעם הייסען שטערן צו דער קיהלער שויב און האָט צוגעמאַכט די אויגען...

די אָדערען און די מוסקולען האָבען זיך איהם אָנגעצויגען, די בלוט האָט האַסטיגער גענומען לויפען און עס האָט איהם גע־וואָרפען אין קעלט און אין היץ...

— צום טייוועל! זאָל מען זאָגען, אַז ער איז געווען אַ שלים־מזל, אַ פוילער! וואָס געהט דאָס איהם אָן!... ער פיהלט דאָך פּאָרט, אַז אין הארצען איז איהם פּוסט, קיין איינציגע האָפנונג טליעט שוין דאָרט ניט; קיין איין וואַרימער געפיהל שטראָמט דאָרט ניט... זיין מח איז שטענדיג פערנומען מיט די קלייניג־קייטען, וועלכע ווידערהאָלען זיך אַלע מאָל אויף אַן אַנדער אופן; וועגען אַנדערע זאַכען קען ער גאָר ניט קלעהרען... און—הערט ער אימיצען לאַכען, שניידט דאָס איהם די אויערען ווי שאַרפע מע־סערס... זעהט ער ביי אימיצען אַ פרעהליכע מניע, ווערט ער אָנגעצונדען און קלעהרט זיך: — אַ אידיאָט!

...און אויב ער וועט זיך אָבמוטשען נאָך עטליכע יאָהר, וועלען איהם צוקומען נאָך אַ פּאָאר צעהנדליג קלייניגקייטען... אַלע מאָל וועט ער בעשליסען צו בויגען זיין שטאָלץ און ווערען אַזוי ווי אַנדערע מענשען, און נאָכהער וועט די געדולד ווידער פּלאַצען, וועט ער אימיצען גוט אויסזידלען, אַ שפּיי טהאָן אויף

אַלעס און — וואָס? — ווייטער זיך אַרום בלאַנקען און שיער פון זינען געריהרט ווערען פון קלעהרען און פון האַרץ־קלעמענים... ווער דאַרף איהם דאָ? ווער נויטיגט זיך אין איהם?... און ער אַליין? — כאַ־כאַ, ער אַליין...

א גע[illegible] האָט זיך צוגעטשעפעט:

„...און מענשען לעבען דאָך אויף דער וועלט! געניסען פון לעבען וויפיעל זיי קענען. ליידען און געניסען פון ליעבע און זיינען גליקליך..."

„...אַזוי זאָגען זיי...

„און אפילו יעצט, ווען ער שטעהט דאָ אַזוי און קלעהרט, געפינען זיך אַסך, אַסך פינסטערע צימערען, וואו עס הערט זיך קוים אַ מיט תאוה אנגעזאַפּטער שעפּטשען; יונגע ליבענדע פּאָאַרלעך קושען זיך און צערטלען זיך... צאַרטע, נאַקעטע לייבער ציהען זיך הנאה'דיג אויף זויבער ווייסע קישענס, פּלאַטערען און גליהען פון ערפילטער און ניט ערפילטער ליידענשאַפט... אָרעמס רונדע און גלאַטע שטרעקען זיך און פלעכטען זיך אַרום העלזער מיט הייסער, שטורמ־דיגער ליעבע..."

און ער? — כאַ־כאַ!...

זיך דערמאָהנט:

נאָך מיט דריי יאָהר צוריק, ווען ער האָט געוואָהנט ביי זיין פריינד, ביי ברוך'ן, האָט ער איינמאָל בייטאָג זיך צוגעקוקט ווי רחל, ברוך'ס פרוי, שטעהט ביים שפּיגעל און פערקאַמט די האָאָר. זי האָט דאַמאָלס, אין דער שטיל, פאַר זיך, געזונגען עפּעס אַ נגונ'דעל, און ער איז געלעגען אויף דער זאָפע און פון איהר די אויגען ניט אַראָבגענומען... ער וואונדערט זיך נאָך עד היום: וואו האָט ער דאַן גענומען אַזוי פיעל קוראַזש? אַזאַ וואונדער! ער איז צוגעלאָפען צו איהר און האָט איהר אַ קוש געטהאָן אין קאָפּ... זי האָט זיך דערשראָקען און האָט איהם אָנגעהויבען מוסר'ן: „שעהמט אייך, נחום, איהר זאָלט דאָס טהאָן! איהר! דער שטילער, דער אָרענטליכער?! ניט פיין!..."

דאַן האָט ער זיך שטאַרק פערשעהמט און ניט געוואוסט, וואָס

צו ענטפערן... — ווי נאַריש ער האָט געמוזט אויסזעהן!...
און אויף מאָרגען האָט ער איבערגעצויגען אויף אַ נייער קוואַרטיר...
און דאָס איז זיין איינציגער „געוואָגטער שריט“ אויפ'ן גע־ביעט פון ליעבע!... און אַלט איז ער שוין עטליכע און דרייסיג יאָהר... — — — — — — — —

מיט כעס איז ער ווידער צוגענאַגען צום שפּיגעל און צוגע־דריקט פעסט דאָס גלידעל פון'ם גראָבען פינגער צו די שלייפען פון'ם שטערן. — אַ שטייגער ווען ער האָלט אַזוי אַ רעוואָלווער, וואָלט ער אויך געשטאַנען אַזוי קאַלט ווי יעצט? — ניין, געוויס ניט! שיסען וועט ער זיך סיי־ווי־סיי ניט!... עס מוז זיין שווי־דערליך ווען אַ שטראָם רויטע, הייסע בלוט גיט זיך אַ לאָז איבער'ן פּנים... מען גיט אַ פאַל ווי אַ שטיק בליי און דאָס גאַנצע פּנים ווערט פערקרומט און אומגעלומפּערט... אַמאָל טרעפט מען נאָך אין אויג אריין, דאָס איז גאָר מיאוס!... דאָס אויג רינט אויס... בר־ר־ר! די צייהן בלייבען פערקריצט און פון צווישען זיי פּיע־נעט אַרויס בלוט און צופליסט זיך איבער די באַקען און איבער'ן האַלז... ב־ר־ר! דאָס וועט ער קיינמאָל ניט טהאָן!... סמ'ען זיך אין שוין אַ שעהנערער טויט; דער גאַנצער קערפּער בלייבט גאַנץ, האָט ער אָבער מורא פאַר אַן אַנדער זאַך: וואָס טהוט ער אויב מען ברענגט אַ דאָקטאָר און מען ראַטעוועט איהם אָב?... נאָכדעם וועט מען איהם נאָך משפּט'ען אויך... די געזעלשאַפט מוז איהם דאָך נויטיג האָבען, כע־כע... די געזעלשאַפט...

אויף זיין פּנים האָט זיך אַ ביטערער שמייכעל בעוויעזען און איז באַלד פערשוואונדען...

...דער בעסטער טויט איז, — זיך דערטרינקען, — האָט ער בעשלאָסען שוין צום וויפיעלטען מאָל.

עס מוז טאַקי זיין אַ שרעק זיך אַריינצוואַרפען אין וואַסער אריין. אָבער דערצו האָט ער אַ מיטעל: ער וועט אויסטרינקען אַ פּאָאַר גלעזער ביער איידער ער וועט געהן צו דער בריק... קלעה־רען וועט ער גאָר ניט, נור צוגעגאַנגען און מיט אַמאָל — פליוך אין ים אריין און — פּטור...

דוכט זיך, אַז ער האָט אַמאָל געזעהן אַ דערטרונקענעם? — יאַ. אָבער ער געדענקט ניט צו די אויגען בלייבען אָפען צו ניין... איבעריגענס וואָס איז איהם פאַר אַ אונטערשיעד! און דאָך שוועבט איהם פאַר די אויגען די בילד פון אַ דערטרונקענעם מיט איין אויג אַן אָפענעם און דאָס צווייטע — פערמאַכט... — ווי איז דאָס מעגליך? האָט ער דאָס געזעהן? — אפשר... און ווידער אַמאָל: איין אויג אָפען און פערגליווערט. איין אויג... אַט למשל אַזאַ ווי זיינס... וויל ער עס אָנריהרען מיט'ן פינגער, לאָזען זיך די אויגען־הייטלאַך אַרונטער און אונטען צאַפּעלט זיך דאָס אויג, עס פינטעלט, עס וואַרפט זיך... אָבער מאָרגען? יאַ, מאָרגען... אויב אימיצער זאָל אפילו מיט אַ נאָדעל אַ שטאָך טהאָן, וועט בלויז אַרוים אַ ווייסע פליסיגקייט... אָבער צאַפּלען זיך — דאָס ניט... טויט — — — — — — — —

און אַט די האָר? יעצט אַז מען גיט אַ ציה טהוט וועה... אָבער מאָרגען? אויב מען וועט איהם געפינען און ער וועט ליגען ביים ברעג, וועט אפשר צו געהן אַ הויכער, געזונדטער פּאָליסמאַן און פאַר דער טשופּרינע האָר וועט ער איהם אויפהויבען דעם קאָפּ און ווען ער וועט אָבלאָזען, ווען דער קאָפּ אַ פאַל טהאָן צוריק ווי אַ שטיין... אַ טעמפּפער קלאַנג וועט זיך דערהערען, אָבער איהם וועט דאָס ניט וועה טהאָן, — טויט... — — — — — — — — —

...אַרום איהם וועט מען רעדען, ביי איינינע וועלען זיך אפשר שטעלען טרערען אין די אויגען, און ער וועט ליגען בעוועגלאָז און קאַלט... טויט... — — — — — —

עטליכע מינוטען איז ער אַזוי געשטאַנען פאַר'ן שפּיגעל און זיך אַליין פאַרגעשטעלט די שרעקליכסטע בילדער. אין קאָפּ — האָט ער געפיהלט — רוקט זיך עפּעס אַ גליטשיגע זאַך; שלאָגט זיך אָן אַן איין זייט און רוקט זיך אוועק אין דער אַנדערער, און שווער איז די זאַך, מורא'דיג שווער... געדאַנקען האָבען זיך, ווי בלייענע פיילען, מיט אימפּעט געשניטען און געפייערט אין אַ וויל־דען קאַראַהאַד. און געפיהלט האָט ער, אַז מיט יעדען אויגענבליק ווערען זיינע געפיהלען פערהאַרטעוועט און פעסטער, ווי מעכ־

טיגע, קאַלטע פעלזען; זיין גאַנצער קערפּער ווערט מיט אַ פּאַנצער איבערגעצויגען... קיין זאַך שרעקט איהם ניט, קיין זאַך אַרט איהם ניט; ער איז יעצט אויסער אַלעם און העכער פון אַלעם —

ער האָט ווידער אַ קוק געטהאָן אין פענסטער און האָט זיך דערפיהלט אָבגעשלאָסען פון די גאַסען, פון די הייזער, פון דער נאַכט און פון אַלעם...

אַזעלכעס האָט ער נאָך קיינמאָל ניט געפיהלט, מיט אַזעלכע אויגען האָט ער נאָך קיינמאָל ניט געקוקט...

ער האָט אינגאַנצען אויסגעלאָשען די „געז“. נאָך אַ מאָל אַ קוק געטהאָן אין שפּיגעל און דערזעהן בלויז זיין ווייסען קראַגען; דאָס פּנים האָט ער ניט געקענט זעהן, ווייל אַלעס האָט זיך צונויפגעגאָסען אין איין שוואַרצער מאַסע...

ער איז אַרויס. אין איילעניש האָט ער פאַרשלאָסען די טהיר און דעם שליסעל האָט ער דאָרטען געלאָזען שטעקען. מעהר קלעה־רען האָט ער ניט געוואָלט...

דער קאָפּ האָט זיך איהם שטאַרק פערדרעהט, אין די אויגען האָט איהם געשווינדעלט, קיין הייזער האָט ער ניט געזעהן, זיינע אייגענע טריט האָבען איהם געשאָסען אין די אויערען און ער האָט זיך געיאָגט אַלץ שנעלער און שנעלער...

טראַכטען האָט ער ניט געוואָלט, דאָך האָט זיך אַ געדאַנק ווי מיט געוואַלד אַריינגעריסען:... אַ שטייגער ווען ער באַגעגענט יעצט אַ פרוי?... ער געהט זיך דאָך סיי־ווי־סיי דערטרינקען... כאָטש איינמאָל... מאָרגען וועט ער דאָך שוין ניט זיין... ער וועט גאָר מעהר ניט וועלען; ער וועט זיין טויט... כאָטש איין מאָל... — — — און ער איז ווייטער געלאָפען...

אויף דער בריק האָט ער זיך אָבגעשטעלט. די שוואַרצע וואַ־סער פלעכע האָט זיך איהם מיט אַ קאַלטען גלאַנץ אַ שנייד געטהאָן אין די אויגען אַריין. די וואַסער האָט זיך געבלעזעלט, זיך געהוידעט שטיל און שלומערדיג. פון ווייטענס האָבען פייער־לאַך געשימערט, אָבער ער האָט בלויז געזעהן די שוואַרצע וואַסער פלעכע...

ער האָט אָנגעטאַפּט די קאַלטע, אייזערנע שטאַכעטעס, גלאַט אַזוי זיך און באַלד אַבגעלאָזט... און ווידער האָט זיך דאָס וואָרט צוגעטשעפּעט: „העלמאַר"... „העלמאַר"...

— טפוי, צום טייוועל! — איז ער בייז געוואָרען — וואָס זשע שטעהט ער? און ער האָט פערקריצט מיט די צייהן, פערמאַכט די אויגען און אַ וואָרף געטהאָן די הענד פאַראויס — — —

זיין קערפּער האָט זיך אין דער קרום מיט אימפּעט דורכגעשניטען אין דער דונקעלקייט און באַלד האָט זיך דערהערט אַ קאַלטער וואַסער־שפּריץ. די וואַסער האָט זיך אַ בויג געטהאָן, אויסגעהוידעט אַ קיילכיגען וואַסער־גרוב און באַלד זיך אויסגעגלייכט.

— — — — — — — — — — — — — —

ווייטער אויף דער בריק אין דורכגעלאָפען אַן אויטאָמאָביל און האָט עפּעס משונה'דיג אַ רעווע געטהאָן, און געדוכט האָט זיך, אַז דאָס קול קנאַלט אין דער נאַכט אַריין:

— בו־רו־רו!

און באַלד האָט זיך פון'ם אויטאָמאָביל אַרויסגעקנאַלט אַ הילכיגער פרעהליכער מיידעלשער געלעכטער:

— כאַ־כאַ־כאַ! — כי־כי־כי! — — — — — — —

אַ פאַרליעבטער.

די אַ פערשפאַרטער האָט זיך חאַצקעל בורין ארומגעדרעהט אין הויז, שפּאַנענדיג האַסטיג פון איין צימער אין צווייטען.

נו, אַ וועטער! — איז ער געוועזן אונצופריעדען — עס איז גאָר אונמעגליך ארויסצוגעהן אין גאַס.

אַלע ווײַלע איז ער צוגעגאַנגען צו אַנאַנדער פענסטער — אפשר וועט ער פאָרט קענען זיך דורגעהן אַביסעל? נור דערזעהענדיג, ווי דער ווינד רייסט און דרעהט די שטיקער ארויסגעהאַנגענע וועש אויפ'ן שטריק, האָט ער פערדריסליך פערקרימט דאָס פנים און ווייטער געשפּאַנט...

נעבען זייגער האָט ער זיך אָבגעשטעלט און אַ קוק געטהאָן — דריי!

— הייסט עס, — האָט ער אָנגעהויבען קלערען, — איז איצט ערשט דריי אַ זייגער... אסתר'ל וועט קומען פון דער ארבייט זעקס אַ זייגער. וויפיעל־זשע שטונדען דארף מען נאָך ווארטען? האַ? ווארט: פון דריי ביז פיער איז איין שטונדע, פון פיער ביז פינף איז... וויפיעל? צוויי שטונדען... פלוצים האָט ער זיך צולאַכט: כאַ־כאַ! אַ טייערער בעל־חשבון איז ער! ער רעכענט גאָר אויף די פינגער... ווער ווייס דאָס ניט, אַז פון דריי ביז זעקס איז דריי שטונדען?...

ער האָט געמאַכט אַן אונצופריעדענע מינע: צום טייוועל! נאָך גאַנצע דריי שטונדען ביז זי וועט קומען און ערשט נאָכהער מוז ער ווארטען ביז אַכט, ווען זי וועט ארויסגעהן צו איהם איז

דרויסען. שרעקליך!... און וואס זאל ער טאקי טהאן מיט זיך פאר דער צייט? ער האט געפרואווט עפעס לייענען, אבער — א נעכטיגער טאג; דער קאפ זיינער פארנעמט איצט גארניט.

האט ער געקלערט און געקלערט ביז ער האט ענדליך באשלאָ־סען: שלאפען! ער וועט אבשלאפען עטליכע שטונדען כסדר און ווען ער וועט זיך אויפכאפען, וועט זיין פונקט די ריכטיגע צייט צו געהן צו איהר...

ער איז אריין צו זיך אין צימער און צוגעמאכט די טהיר. די שויבען פון די פענסטער האבען זיך געטרייסעלט פונ׳ם ווינד און דאס האט איהם אזוי גענערגערט, אז ער האט ניט געקענט איינשטעהן. איז ער ווידער צוגעגאנגען צום פענסטער און ארויסגעקוקט מיט אנגסטליכע בליקען...

אין דרויסען האט זיך א יונגער מאן מיט א הוילען קאפ גע־יאגט נאך זיין הוט, וואס דער ווינד האט אראבגעריסען; די הוט האט זיך מיט אימפעט געקוליעט אלץ שנעלער און שנעלער און דער יונגער מאן איז געלאפען מיט א פארכאפטען אטהעם, אויס־שטרעקענדיג איין האנד פאראויס און מיט דער צווייטער — צוגע־האלטען דעם פונאנדערגעשפילעטען ראק.

האצקלען איז דאס געפעלען געווארען, און נאכקוקענדיג א ווייל מיט הנאה דעם לויפענדען יונגען מאן, האט ער גלאט אזוי, פאר זיך ארויסגעזאגט: „מילא!״ און זיך באלד אויסגעצויגען אויפ׳ן בעטעל, זיך איבערגעדעקט מיט׳ן אויבער־ראק ביז איבער׳ן קאפ און צומאכענדיג פעסט די אויגען, האט ער זיך אנגעשטרענגט איינצושלאפען...

די ערשטע עטליכע מינוטען האט ער ניט געקענט איינשלאָ־פען; עפעס מאדנע, מבולבל׳דיגע געדאנקען האבען גענומען אויפ־טוקען אין זיין מח און זיינען אונבעמערקטערהייט פארשוואונדען; אט האט ער געקלערט וועגען איין זאך און אט גאר — וועגען אן אנדערער, וואס האט מיט דער פריהערדיגער גאר קיין שייכות ניט. נור מעהר פון אלעם האט ער געקלעהרט, אז זי, אסתר׳ל, איז נאך גאר א קינד, אינגאנצען זיבעצעהן יאהר אלט, און ער

איז עלטער פאר איהר מיט גאנצע צעהן יאהר... צעהן יאהר! עפּעס א קליינינקייט אויסצורעדען!... ער הייסט דאך שוין אן אלטער בחור, און זי א יונגינקע מיידעלע — בלוט און מילך...

ער האט זיך דערמאנט אן די מיידלעך, וואס ער האט ליעב געהאט אין זיין לעבען, געקלערט פויל און ניט גערן וועגען יעדער איינער בעזונדער און דערביי האט ער זיך געפיהלט שולדיג געגען אסתר'ן... זי איז דאך נאך אזוי אומשולדיג, ווי א קינד...

א תאוה'דיגער שטראם האט זיך א יאג געטהאן איבער זיין קערפּער, ער האט זיך געמאכט בעקוועם אויפ'ן בעטעל און, קלעה־רענדיג אזוי, איז ער איינגעשלאפען... — — — — —

ווען ער האט זיך אין א פּאאר שטונדען ארום אויפגעכאפּט און דערזעהן, אז אין צימער איז שוין שטאק־פינסטער, איז ער א צופרייעדענער אויפגעשפּרונגען פון'ם בעטעל און באלד צוגעלאפען צום פענסטער זעהן, וואס פאר א וועטער עס איז איצט אין גאס.

און ער איז איבערראשט געווארען; עס האט איהם א בלענד געטהאן אין די אויגען — ווייס. א קלאהרער, ווייסער שנעע האט באדעקט די דעכער און די גאסען. שטרייפען־שאטענס האבען זיך געהוידעט אויפ'ן שנעע נעבען די אנגעצונדענע לאמ־טערנס און פון דער הויך זיינען ממזר'יש פארשייט געפאלען נאך שנעעלאך. ווי גוט!... אזא וועטער האט ער ליעב!... און אריינלויפענדיג מיט א גדולה אין עס־צימער, האט ער געזאגט דער בעל הבית'טע א פּאאר נארישע קאמפּלימענטען, און געפיהלט אז א אינערליכע פרייד שטראמט ים'ען־וויין אין זיין הארצען; עס גלוסט זיך טהיילען מיט א נאהענטען פריינד, אדער — זיך גאר מאכען נאריש, שטיפען גלאט אזוי זיך...

— איהר ווייסט, מיסעס טוראוו, — האט ער זיך געווענדעט צו דער בעל הבית'טע — מיר האט זיך יעצט גע'חלום'ט א שעה־נער חלום. אנו, טרעפט וואס?

— פון וואנען זאל איך וויסען וואס? אדרבה, דערצעהלט, וועל איך וויסען.

— אָה, זעהר אַ שעהנער חלום, שוין איינמאָל אַ חלום! אַט הערט:

— איך און איהר זיינען נאָך קליינע קינדער, ניין, כ'מיין יונגע קינדער פון אכט־ניין יאָהר. מיר לערנען ביידע אין איין חדר, שפּיעלען זיך צוזאַמען. איינמאָל עקשן איך זיך איין, אַ נו, טרעפט וואָס? אַז איך וויל אייך אַ קוש טהאָן... אַזאַ חשק! ווילט איהר ניט. בעט איך זיך ביי אייך: „פּעסיעלע, איך בעט דיר, לאָמיך דיך אַ קוש טהאָן". דערהערט דאָס דער רבי און צושרייט זיך אויף מיר: „דו, שגץ איינער! אַ מיידעל טאָר מען ניט קושען!"

— נו, ווי געפעלט אייך אַזאַ חלום?

— כאַ־כאַ־כאַ!

ער האָט אַליין אָנגעקוואָלען פון דעם ליגען, וואָס ער האָט ערשט אויסגעטראַכט...

די בעל הבית'טע האָט געלאַכט:

— געהט שוין, געהט מיט אייערע נאַרישע חלומות... אפשר וועט איהר טרינקען טהעע? אָנגיסען אייך?

— ניין, אַ דאַנק! קיין טהעע וועט ער יעצט ניט טרינקען, ער האָט קיין צייט ניט...

און דערזעהענדיג, אַז עס איז שוין זיבען אַזייגער, האָט ער זיך גענומען פּוצען און בערשטלען, אויף שנעל געכאַפּט אויף זיך דעם אויבער־ראָק און איז ארויס. דער געדאַנק, אַז ער וועט היינט וואַרטען פאַר אסתר'לען אַ גאַנצע שטונדע אין דער צייט, ווען דער שנעע ווייסט אין די אויגען, האָט איהם פערשאַפט אַ געוואָלדיגען פערגניגען און האָט אויפגעמישט אין זיין מח אַ וועלט מיט שעהנע זכרונות...

ארויסגעהענדיג אין גאַס האָט ער געפיהלט, ווי אַ קוואַל פון בעגייסטערונג האָט זיך ברויזענד צושטראָמט אין איהם; די ווייכקייט פון'ם אויסגעפּאַלענעם שנעע אונטער די פיס, און יעדער צאַרטער ריהר פון די איינציגע נאַסע שנעעלאַך אויף זיין פּנים האָט איהם געמאַכט פיהלען לעבעדיג און מונטער; האָט ער זיך

שלאנק אויסגעגלייכט, אויפגעהויבען דעם קאָפּ העכער און — אוועק...

און גאס האָבען זיך יונגע פּאָרלאַך געשליטעלט. שנעל און עטוואָס קאָקעטיש זיינען די פערדלאַך געלאָפען, און דאָס קלינגען פון די גלעקלעך האט זיך מיט אן אנגענעהמער ווייכקייט געטראָגען אין דער ווייס־בלויער לופט...

נעבען דעם הויז, וואו אסתר'ל האט געוואוינט, האט ער זיך אָבגעשטעלט. מאָדנע — די געלע ווענד מיט די ווייסע פאסיקלאך שנעע אין די איינגעקארבטע ציגעל, די ברייטע, אייזערנע טיר מיט'ן שווארצען נומער 1474 — אלעס איז איהם איצט געוואָרען נאָך היימישער ווי אלע מאָל. און געפיהלט האט ער, אז ער האט איצט אזוי פיעל קוראזש, אז קיין זאך וואלט איהם ניט אָבגעשראָקען; ער וואלט אפילו געקענט אריינגעהן צו אסתר'לען אין שטוב, און זאָלען איהם איהרע עלטערען עפּעס זאגען!... אָבער, למאי זאָל ער עס טהאָן? עס איז דאָך בעסער און שעהנער צו ווארטען אין דרויסען... און דרעהענדיג זיך הין און צוריק פאר'ן הויז, האט ער זיך אלע ווייל צוגעהערט צו יעדען סקריפּ פון א טיר און צו יעדען הילך פון טריט אויף די שטיגען: אפשר געהט דאָס זי, אסתר'ל?...

— סארא שעהנער אָבענד! — האט ער אנגעקוואָלען אין זיך.

און מיט אמאָל, דוכט זיך גאָר געגען זיין ווילען, האט ער אָנגעהויבען קלערען, אז נאָך אין דער־היים האט ער ניט איינמאָל געוואָרט פאר א געליעבטער מיידעל אין אזעלכע אָבענדען... און אין דעם מאָמענט איז איהם איינגעפאלען א געדאנק, וועגען וועלכען ער האט גאָר קיין מאָל ניט געקלעהרט. — ווארט א ווייל, לאָז ער נאָר די זאך גוט בעקלעהרען: פארוואס אלע מאָל, ווען ער האט אָנגעהויבען ליעב האָבען א מיידעל, האט ער באלד אויפגעהערט אריינצוגעהן צו איהר אין הויז, און ווען ער האט זיך מיט איהר געוואָלט זעהן, האט ער געמוזט ווארטען אונטער'ן פענסטער?... פארוואס איז דאָס? — האט ער אנגעשטרענגט די געדאנקען... איבעריגענס, וואָס דארף ער זיך יעצט ברעכען

דעם מח?... אָבער אַ געלעכטער איז דאָס, ווי מען זעהט איהם אַ לעבעדיגען!

און ער האָט זיך אַזוי קלאָר פֿאַרגעשטעלט זיין שטעדטעל און נאָך פיעלע אַנדערע שטעדטלאַך, וואו ער איז געווען אַ לעהרער; אין אַט די אַלע שטעדטלאַך שטעהט זיך אַ בחור ביינאַכט אונטער'ן פענסטער און וואַרט... ווער איז דער בחור? ער אַליין, חאַצקעל בורין... אויף וועמען וואַרט ער? — היינט אויף מאַניאַ'ן, מאָר־גען אויף טאַניאַ'ן, איבערמאָרגען — אויף קלאַראַ'ן... ער האָט געהאַט גענוג... און יעצט וואַרט ער דאָ, שוין אין אַמעריקא, אויף אַ מיידעל, וואָס מען רופט אסתר... אַן אייביגער וואַרטער... אָבער אסתר'לען וועט ער שוין ס'פערשטעהט זיך, שטענדיג ליעב האָבען... און דאָך איז עפּעס מאָדנע, וואָס ער איז יעצט פֿער־ליעבט אין אַ מיידעל פון זיעבצעהן יאָהר!... ווייל אין דער אמת'ען האָט ער אַליין שוין גאָר געדענקט, אַז פערליעבען זיך ווי אַמאָל וועט ער ניט קענען; ער איז דאָך שוין ניט קיין אינ־גּעלע, ער קוקט שוין גאָר אַנדערש אויף פרויען... און חוץ דעם, קומט ער אָפּט אריין צו זיינע פריינד, וועלכע זיינען שוין יאָהרען־לאַנג פערהייראַטה, זעהט ער ווי פֿראָסט און וואָכעדיג די ליעבע ווערט...

— אָבער — האָט ער זיך אַליין געוואָלט איינרעדען — דאָס דאַרף ער זיך אויך צום האַרצען ניט נעהמען, ווייל ער און אסתר'ל וועלען איינפיהרען גאָר אַן אַנדער מין צוזאַמענלעבען... אַזאַ, אַז אַלע וועלען שטוינען און מקנא זיין... עס פערשטעהט זיך, אַז איילען זיך איז ניטאָ וואָס; עס מעג זיין שפּעטער מיט... נו, מיט צוויי יאָהר. זי איז דאָך נאָך גאָר אַ קינד, זי קוקט אפילו אויס העכער און עלטער פון איהרע יאָהרען, אָבער — פֿאָרט אַ קינד...

און דאָס, וואָס ער איז מיט גאַנצע צעהן יאָהר עלטער פֿאַר איהר איז דאָך אודאי גוט!... און דאָס, וואָס ער האָט פֿאַר איהר געהאַט אפשר צעהן אַנדערע, איז אויך ניט שלעכט!... וואָרים עס וועט דאָך אויסקומען אַזוי, אַז זי, די ניט געניטע, יונגינקע

מיידעלע וועט קוקען אויף איהם ווי אויף א גרויסען ערפאהרענעם מענשען און האבען דרך ארץ פאר איהם.

און אסתר'ל איז דאך טאקי אזוי נאאיוו ווי א קינד. אפטמאל האנדעלט זי אזוי נאריש און קינדעריש, אז ווילענדיג, ניט ווי־לענדיג, מוז ער לאכען דאס גרעסטע געלעכטער און — למאי זאל ער לייקענען? — ער האט דערפון די גרעסטע הנאה...

אט אנומעלט, האט זי איהם אפנים געוואלט מאכען אייפער־זיכטיג, דערצעהלט זי איהם, אז אייבי פון „נעקסט דאר" וועל־כער האט מיט איהר צוזאמען געלערנט אין „סקול" און האט ערשט פאראיאהרען ארויסגענומען „ווארקינג פייפערס" — אט דער אייבי „גלייכט" איהר... און נאך א זאך: ווען ער האט דאס ערשטע מאל אנגעטהאן לאנגע הויזען, איז ער געקומען צו איהר פרעגען צי עס פאסט איהם...

— א שעהנע מעשה, כ'לעבען! אזוי נאאיוו און קינדעריש!

און דאס קינדערישע אין איהר האט ער דאך אזוי ליעב!... דערפאר דערצעהלט ער איהר גאר ניט וועגען זיינע פריהערדיגע ליעבעס, ווייל איהם דוכט זיך, אז ווען ער רעדט נור ארויס פאר איהר איין ווארט וועגען דעם, וואלט ער זיך געפיהלט אזוי זינדיג ווי א פרומער איד, ווען ער רעדט ארויס אונגערן דאס ווארט „חמץ" אום פסח... און בכלל: זאל זי ניט וויסען וועגען אזעלכע זאכען; בעסער אזוי...

אכט אזייגער איז אסתר'ל ארויסגעקומען.

ער איז איהר אנטקעגען געגאנגען מיט א שמייכעלע, און זיין פנים האט געשטראהלט פון גליק.

— דו ווארטסט שוין דא לאנג? — האט זי איהם געפרעגט.

— און איך האב געמיינט, אז היינט וועסטו ניט קומען.

— פאר וואס?

— עס שנעעט דאך...

— אזא נארישקייט! און אז עס שנעעט איז וואס? ווי האט זי דאס געקענט דענקען? אבער וואס ארט דאס איהם? ער ווייסט דאך, אז דאס פרעגט זי, גלאט אזוי, אבי זאגען א פאאר ווער־

טער — אַ קינד... און אָננעהמענדיג זי אונטער'ן אָרם, זיינען זיי ביידע אַוועק.

— נו, אסתר'ל, דערצעהל עפּעס נייעס; ווי האָסטו זיך היינט געפיהלט ביי דער אַרבייט?

אַזעלכע אָדער עהנליכע פראַגען פרעגט ער זי יעדען מאָל, און ווי ווייט מעגליך סטאַרעט ער זיך, ניט צו רעדען מיט איהר וועגען הויכע ענינים, פון וואָס זי האָט קיין בעגריף ניט. און ער האָט אמת הנאה פון די קלייניגקייטען, וואָס זי דערצעהלט איהם אַלע מאָל מיט אַזאַ קינדערשען ערנסט, ווי דאָ וואָלט זיך געהאַנדעלט וועגען זעהר אַ וויכטיגער זאַך...

— נו, האָב איך היינט געהאַט אַ טאָג, — האָט זי זיך אָנגעהויבען קלאָגען פאַר איהם.

— וואָס פאַר אַ טאָג? אַ שלעכטען?

— ער פרעגט נאָך! „מאַי גאָד!" מען האָט דאָך מיך היינט שיער־שיער בלינד געמאַכט...

— וואָס? — האָט ער זיך אַ כאַפּ געטהאָן ניט טויט און ניט לעבעדיג, און זיך דאָך שיער ניט פונאַנדערגעלאַכט...

— דאָס, וואָס דו הערסט: שיער בלינד געמאַכט. אָט הער: דו ווייסט דאָך, אַז מיר האָבען אַ צודרעהטען פאָרמאַן, רק ער מאָרדעוועט זיך ווי דער טאָג איז גרויס; די פיגורס אין שאָפּ לאָזט ער ניט איינשטעהן אויף קיין אָרט, ער רוקט און דרעהט איין פיגור אַהער און דעם צווייטען אַהין. האָט ער היינט אומגעוואָרפען אַ פיגור און געטראָפען מיר אָט אַהער אין דער באַק אַריין. ווען נאָך אַביסעלע, טרעפט ער מיר אין אויג אַריין און איך ווער בלינד. איך האָב זיך אַזוי דערשראָקען, אַז איך האָב שיער ניט גע'חלש'ט... אַזאַ „קרייזי טהינג!"

— אַנו, ווייז די באַק. — האָט ער זיך אָבגעשטעלט מיט איהר נעבען אַ לאָמטערן און גענומען בעטראַכטען איהר באַק — יע, עס איז טאַקע דאָ אַ בלויער סימן — האָט ער צוגעגעבען, כאָטש קיין סימן איז ניט געווען...

— וואָס זשע האָסטו געטהאָן? — האָט ער זי איבערגע־פרעגט.

— וואָס האָב איך געוואָלט טהאָן? איך האָב אַ געשריי געטהאָן: „אוי!“...

חאַצקלען איז געפעלען געוואָרען ווי זי האָט יעצט פּינקטליך געוואָלט נאָכמאַכען דעם „אוי“, וואָס זי האָט אויסגעשריען אין שאַפּ און ער האָט זי בערוהיגט, שמייכלענדיג דערביי:

— ווען. עס וועט דיר גאָר ניט זיין. עס וועט זיך פערהיילען.

אָבער פערדראָסען האָט איהם דאָך אויף דעם צודרעהטען פּאַרמאָן, וואָס איז אַזוי ניט פּאַרזיכטיג און וואַרפט אום אַ פיגור אויף זיין אסתר'לען. אַזאַ ווילדע בריאה! געווים געוועזען אַ בינדיוזשניק אין דער היים...

— וואוהין געהן מיר? — האָט זי זיך אָבגעשטעלט.

— וואָס הייסט וואוהין? גלאַט אַזוי: אין דרויסען איז אַזוי שעהן, ווילען מיר זיך אַביסעל דורכגעהן. ביזט אפשר מיעד?

שור, איז זי מיעד! און נאָך אַ זאַך: זי איז אויף איהם ברוגז...

— ברוגז — האָט ער זיך כלומרשט דערשראָקען — פאַר וואָס?

— נו יאָ, ברוגז — האָט זי אַנגעכמורעט די ברעמען — ער פרעגט נאָך פאַר וואָס; דו האָסט אַזוי פיעל בעקאַנטע, דו אַליין האָסט מיר דערצעהלט, אַז זיי זיינען אַלע געבילדעטע מענשען און אַז זייערע פרויען זיינען אויך געלערנטע... דו פערברענגסט דאָרט געווים גאַנץ פיין, און וויפיעל איך האָב דיך געבעטען, אַז דו זאָלסט מיר אויך אַביסעל „אינזשאָיען“, לענסטו דאָס אָב פון איין טאָג אויפ'ן צווייטען...

חאַצקעל האָט ניט געוואוסט, וואָס צו ענטפערען; איהם האָט זיך זעהר ניט געוואָלט, אַז זי, אַזאַ ריינע, אונשולדיגע קינד, זאָל בעקאַנט ווערען מיט זיינע פריינד... ער שעהמט זיך חלילה ניט מיר איקר. דאָס דוכט זיך איהם נור אויס אַמאָל־אַמאָל...

אָבער... זי פּאַסט גאָר ניט אין יענעם הרייז: יענע זיינען

שוין מענשען מיט איבערלעבונגען, מיט קרענקליכע קאַפּריזען און מיט מאָדנע שטימונגען — אידיש־רוסישע צוריסענע אינטעליגענטען... ווען זיי קומען זיך צונויף, רעדען זיי רק וועגען הויכע ענינים וועגען ליטעראַטור, וועגען מענשען און לעבען און וועגען וואָס דען ניט! וועגען ליעבע, ווי זי איז אין אַנפאַנג טרוימעריש און סענטימענטאַל און נאכהער ווערט זי טרוקען, בעל הבתיש... און אַמאָל, ווען אַלע געשפּרעכען ווערען נמאס, לעשט מען גאָר אויס די „געז" און זיצענדיג אין דער פינסטער, רויכערען איינינע געגען שפּיגעל און מאַכען זיך נאַריש, גלאַט אַזוי זיך; איינינע דערציהלען עראינערונגען און האַבען הנאה, און אַנדערע זעצען זיך אויס אין פערשיעדענע ווינקלען איינציגווייז, דאַן פיהלט מען דאָך ווי דער אומעט שרייט דאָ ארויס פון אַלעם — פון די שטילע, צוואוואָרפענע זיפצען, פון די מעשה'לאך, וואָס מען דערציהלט, און אפילו פונ'ם שטיפערישען געלעכטער...

און אסתר'ל איז דאָך נאָך אַ קינד. אַ לעבעדיגע און אַ געזונדטע... ניין, ער וויל זעהר ניט אריינפיהרען זי אין זיין קרייז פריינד...

— דו מיינסט, אַז דאָרטען אַז אַזוי געוואַלדיג אינטערעסאַנט — האָט ער זי אַנגעהויבען אַבצושלאָגען — גאָר ניט. חברים פון דער היים, קום איך אריין צו זיי...

— אַ־אַ! דו הויבסט שוין אָן בלאָפען; איך וויל ניט. דו מוזט מיך אויך מיטנעהמען. — האָט זי זיך גע'עקשן'ט.

— „אָלל־רייט"! — האָט ער געענטפערט, פאַרשטעהענדיג, אַז ער וועט זיך פון איהר מיט קיינע תירוצים ניט אויסדרעהען. אָבער — האָט ער בעשלאָסען — פריהער וועט ער בעטען זיינע פריינד, אַז זיי זאָלען זיך רעכנען מיט איהר, ווי מיט... נו, ווי מיט אַ וואוילע קינד, און אין איהר אנוועזענהייט זאָלען זיי זיך פיהרען אַנדערש... ניש'קשה, ער וועט זיי שוין אַלעם ערקלעהרען... זיי וועלען אפילו ווערען איבערראַשט פון דער נייעס, וואָס ער וועט זיי דערציהלען, נו, מילא! וואָס ארט דאָס איהם?...

— גערענק־זשע! זאָלסט מיך מעהר ניט נאַרען! — האָט זי איהם געדראָהט מיט'ן פינגער.

— ניין, ניין. — האָט ער איהר נאָכגעגעבען.

זי האָט זיך איבערגעבעטען און באַלד האָט זי איהם דער־צעהלט נאָך אַ מעשה:

— דו גערענקסט, עהרנעכטען, ווען מיר זיינען ביידע גע־גאַנגען אין גאַס, האָט אונז בעגעגענט אַ מיידעל און האָט מיר געזאָגט „העללאָ!" — גערענקסט?

יאָ, ער גערענקט.

— דו ווייסט ווער די מיידעל איז? ניין? זי אַרבייט מיט מיר אין איין שאַפּ. האָט זי מיך היינט געפרעגט, ווער דו ביזט, האָב איך געענטפערט, אַז דו ביזט מיין „באָי"...

זי האָט פערשעהמט אַראָבגעלאָזט די אויגען, און ער האָט זיך פונאַנדערגעלאַכט; עס איז איהם שטאַרק געפעלען געוועזען, וואָס זי האָט אַזוי געענטפערט; ס'אַראַ טהייערע זי איז! זי גע־דענקט זאָגאַר, אַז די מיידעל האָבען זיי בעגעגענט עהרנעכטען. אָבער דאָס וואָרט „באָי" האָט ער ניט ליעב, און עס קומט איהם אוים מאָדנע, וואָס ער, חאַצקעל, איז גאָר אַ „באָי..."

און דאָ האָט ער זיך דערמאָהנט, אַז נאָך אין דער היים, ווען ער פלעגט אַריינגעהן צו די סעלצערס, וועלכע האָבען געוואָהנט אין זאַוואָד — דאַמאָלס איז ער געוועזען ניט גלייכגילטיג צו ליובאַ סעלצער — איז דאָרטען געוועזען אַ הינטעל, האָט עס ליובאַ גע־רופען „באָי" דערפאַר, ווייל עס פלעגט זיך שטענדיג בייסען מיט אַלע שכנ'ישע הינט... און יעצט איז ער אויך אַ „באָי"... כאַ־כאַ־כאַ! וואָס פאַר נאַרישקייטען עס פאַלען איהם איין! גאָר אַ משל מיט אַ הינטעל!... ער איז דאָך איהר „באָי", אסתר'לס... און ער האָט אַ זאָג געטהאָן אויפגעלעגט:

— גוט, וואָס דו האָסט אַזוי געענטפערט! דערפאַר קומט דיר אַ קוש!...

— יע — האָט זי אָנגעהויבען דערצעהלען ווייטער — די

מיידעל האָט מיך געפרעגט, ווי אזוי דו הייסט, האָב איך איהר געזאָגט: טשארלי...

— טשארלי? — האָט ער איבערגעפרעגט פערוואנדערט, הע־רענדיג זיין שפּאָגעל־נייעם נאָמען — פאר וואָס עפּעס טשארלי?...

— ווייל טשארלי איז א שעהנער נאָמען... וואָס דען כאַצקעל איז א נאָמען? פע, דאָס איז א „פּאָני ניים" און פון היינט אָן וועט זי איהם שוין שטענדיג רופען טשארלי... געפעלט איהם דער נאָמען?

חאַצקלען איז אפילו דער נאָמען ניט שטארק געפעלען גע־ווען, ווייל אונטער אזא נאָמען האָט ער זיך פאָרגעשטעלט א טי־פּישען „באָי", וועלכער געהט זיך אין גאָס צום טאקט פון א בי־ליגען וואָדעוויל ניגון, וואָס ער פייפט ממזר'יש אויס... אָבער איבעריגענס, וואָס אַרט דאָס איהם? און ער האָט געענטפערט נאָכגעבענד:

— רוף מיך טשארלי, רוף מיך ווי דו ווילסט! אָבער ליעב האָסטו מיך.

— יעס, איך גלייך דיר. — האָט זי געענטפערט שטיל און האָט זיך צערטליך געטוליעט צו איהם...

ביידע זיינען געוואָרען באַדעקט מיט שנעע, האָט זי די שנעעלאַך געוואָלט אבטרייסלען, אָבער ער האָט דאָס ניט דערלאָזט: נאָך וואָס זאָל זי דאָס טהאָן? איהם איז דאָך אזוי אנגענעהם צו קוקען ווי איהר שווארצער מאַנטעל איז געוואָרען ווייס, און — ווי אייניגע שנעע־לאַך האָבען זיך אריינגעפּלאָנטערט אין איהרע האָאר...

שפּעטער, ווען ער האָט זי אהיים אָפּגעפיהרט, איז ער נאָך לאַנג געשטאַנען מיט איהר אויף די שטיגען אין פינסטערען האָלל. ער האָט געקושט איהרע אויגען, דעם שטערן, דאָס מויל און זי שטייף געטוליעט צו זיך...

זי האָט, ווי אַלע מאָל, אַראָבגעלאָזט די אויגען און געשוויגען. נור איידער ער איז אוועק, האָט זי איהם אין איילעניס א קוש גע־טהאָן און באַלד אוועקגעלאָפען, ניט אומקוקענדיג זיך אהינטער.— „גוד באָי"! — האָט זי אין דער שטיל ארויסגעשעפּטשעט —

„גוט באַי“! און פאַרזיכטיג האָט זי געגומען אַנקלאַפּען אין טיר...

אַ גליקליכער איז חאַצקעל ארונטער פון די שטיגען. אין דרוי־סען איז ער געבליבען שטעהן, געכאַפּט אַ קוק ארויף, צו די פענס־טער און צום וויפיעלטען מאָל ווידער בעטראַכט דאָס הויז, ווי עפּעס אַ טשיקאַווע נייעס...

— נאָך צו פריה! — האָט ער אַ קלעהר געטהאָן — אהיים דאַרף ער זיך ניט איילען. צו וואָס? ער האָט זיך בייטאָג גוט אויסגעשלאָפען. ארבייטען, ארבייט ער איצט ניט, ער האָט גענוג צייט... וואוהין זשע געהט מען איצט אריין? ער וועט אריינגעהן צו די טשערנאָווס; ער איז שוין דאַרטען טאָקע לאַנג ניט געוועזן...

ביי די טשערנאָוו'ס האָט ער געטראָפען די גאַנצע קאָמפּאַניע בעקאַנטע, וועלכע קומען זיך צונויף יעדען אָבענד.

— וואָס מאַכסטו, בחור, — האָט איהם טשערנאָוו, אַ יונגער מאַן פון אַ יאָהר דרייסיג, וואָס איז שוין באַלד אַכט יאָהר פער־הייראַטה, אָבגעגעבען דעם ברייטען ברוך־הבא — שוין אַזאַ לאַנגע צייט דיך ניט געזעהן! וואו ווערסטו דאָס פערפאַלען? וואו ביזטו געוועזן אין די גרויסע פרעסט?

— געוועזן פאַרנומען. — האָט ער געענטפערט קורץ, שמייכלענדיג פיעלבעדייטענד און זיך אוועקגעזעצט אָנגעטהאָן אין דער הוט.

— חברה! — האָט זיך טשערנאָוו געווענדעט צו אַלעמען — איך האָב מורא, אז מיט אונזער בחור איז עפּעס ניט גלאַט... אפשר, די בייזע שעה זאָל גאָר ניט זיין, איז ער... פער־ליעבט...

אַלע האָבען געלאַכט און געקוקט אויף חאַצקלען נאָכפאַרשענד.

— און אז פערליעבט איז וואָס? — האָט חאַצקעל אַ זאָג געטהאָן עפּעס ווי ניט ווילענדיג...

— געוויס, איז ער פערליעבט — האָט זיך טשערנאָוו ווייטער גע'חכמה'ט — איהר זעהט דען ניט ווי ער איז געוואָרען צוקערדיג־סענטימענטאַל; ווי זיינע אויגען האָבען אָנגעהויבען קוקען טרוי־

מעריש און טאקע אביסעל לעקישעוואטע — א סימן פון א פאר־ליעבטען...

— געהט שוין צום טייפעל — האט חאצקעל געענטפערט האלב אין שפאס און האלב ערנסט — איהר זיינט שוין אלע אלטע אבגעלעבטע מענשען...

חברה איז צוגעשטאנען צו איהם, און ער האט זיך מודה גע־ווען. אבער דערצעהלט האט ער דאס מיט אזא טאן, ווי ער וואלט דא מי יודע וואס פאר א פארברעכען אבגעטהאן...

— טו, ברענגט זי אהער! — איז די מיסעס טשערנאוו צו־געשטאנען צו איהם.

חאצקעל האט זיך אנגעהויבען קווינקלען.

— וואס איז, איהר שעהמט זיך?

ניין. חלילה! ער שעהמט זיך ניט. אבער... און ער האט אנגעהויבען דערצעהלען, וואס פאר א וואוילע מיידעל זיין אסתר'ל איז, וואס פאר א לעבעדיגע זי איז. אבער... הם. זי פאסט ניט אין אזא קרייז... — — — — —

— זאלסט זיך גאר ניט זארגען — האט זיך אבגערופען ראק־לין, שוין אן עלטערער בחור, — דו ברענג זי נור אהער, מיר וועלען איהר געבען לייענען פשיבישעווסקי'ן, קנוט האמסון'ען און אבי־סעלע ארציבאשעוו'ן, וועט זי מיט דער צייט גאר ווערען אן אנדער מענש...

— ניין. דאס דארף מען ניט — האט זיך חאצקעל כמעט גע־בעטען — זאל כאטש איין געזונטער מענש זיין צווישען אונז; מען דארף איהר ניט פערדרעהען דעם קאפ...

— גוט, ברענג איהר אהער! — זיינען אלע אין איין קול צוגעשטאנען צו איהם.

ער האט צוגעזאגט.

אין עטליכע טעג ארום איז חאצקעל געקומען מיט אסתר'לען צו די טשערנאווס. מיט'ן גאנצען הארצען האבען אלע געוואלט זיין צו איהר וואס פריינדליכער; זי איז דאך חאצקעלס א... א וואס? א געליעבטע? א כלה? — זיי האבען דעם ריכטיגען נאמען

ניט געקענט געפינען — אבער קוקענדיג אויף איהרע קינדערשע, אונשולדיגע אויגען האבען זיי זיך אלע געפיהלט ווי מיט צוגע־שלאסענע מיילער, און וויפיעל זיי האבען זיך ניט געסטארעט צו פיהרען אזא געשפרעך, אז זי זאל אויך קענען אנטהייל נעהמען, האט זיך עפעס ניט געקלעפט א ווארט צו א ווארט...

חאצקעל האט זיך זעהר שלעכט געפיהלט; צו וואס האט ער זי אהער געבראכט? זיי זאלען זאגען מבינות אויף איהר? און וואס קענען טאקע אזעלכע מענשען רעדען מיט איהר, מיט זיין אסתר'ען? זי איז דאך א קינד אקעגען זיי. אזא וואויל קינד...

— נו, ווי געפעלען דיר מיינע בעקאנטע? — האט חאצקעל געפרעגט אסתר'לען, ווען זיי זיינען ביידע ארויסגעגאנגען אין גאס.

— עס איז זעהר אומעטיג מיט זיי — האט אסתר'ל געענט־פערט ענטטוישט — מען קען זיך מיט זיי ניט „אינזשאיען". איך גלייך ניט אזעלכע...

— נו, האב איך דיר דען ניט געזאגט אז ס'איז דארטען ניט אינטערעסאנט? — האט ער א צופריעדענער געזאגט — זיי זיי־נען אנדערע מענשען און מ י ר זיינען אויך אנדערע מענשען... גאר ניט — פריהער האב איך ניט געהאט וואוהין אריינצוגעהן, בין איך אריינגעגאנגען צו זיי...

— און מעהר וועסטו אהין ניט גהען? — האט זי איהם געפרעגט.

ער האט זיך פארטראכט, און אין א ווײלע ארום האט ער גע־ענטפערט:

— געוויס ניט!...

און עס האט זיך איהם געדאכט, אז ער וועט האלטען ווארט...

אַן איינפּאַל פון אַ מיידעל.

מיט אַ פרעהליכע מינע אויפ'ן פּנים, גאָר ניט ווי איהר שטייגער איז געווען אַלע מאָל, איז טיליע מעלמאַן אויף דער נאַכט אהיים געקומען, און אויסטהוענדיג געמיטהליך די הוט מיט'ן דזשעקעט, האָט זי ביי דער בעל־הבית'טע אַ פרעג געטהאָן:

— האָט דאָ היינט קיינער אויף מיר ניט געפרעגט?

די בעל־הבית'טע, טאַקי טיליע'ס אַ חבר'טע, אין איינע יאָהרען מיט איהר, וועלכע איז שוין פינף יאָהר געווען פערהייראט, האָט אויף איהר מאָדנע די אויגען אַנגעשטעלט און זיך גע'חדוש'ט:

— וואָס זשע, טיליע, אימיצער האָט דען היינט גדאַרפט זיין ביי דיר?

— אַ יונגערמאַן האָט גדאַרפט זיין, — האָט טיליע געענטפערט מיט אַ שמייכעל. און ווייל זי האָט אַליין קיין חשק ניט געהאַט יעצט אַ צו רעדען מעהר פון דעם יונגענמאַן, וואָס האָט דאָ גדאַרפט זיין, איז זי מיט כלומר'שטער זעלבסטווירדע צו זיך אין צימער אַוועק און פון דאָרטען האָט זי שוין איבערגעדרעהט דעם געשפּרעך אין אַן אַנדער זייט דורכ אַזאַ איינפּאַל:

— נו, אַ וועטער! — מאַכט זי אַזוי הויך אויפ'ן קול, בעטראַכטענדיג די נאַסע שויבען, דורך וועלכע די נאַכט קוקט אריין.

— ווי געפעלט דיר, בלומע, דער היינטיגער וועטער?

איהר איז אייגענטליך געווען אַלץ איינס, צי בלומע'ן געפעלט דער וועטער צי ניין, און דערפאַר האָט זי טאַקע גאָר אויף קיין ענטפער ניט געוואַרט און ווייטער גערעדט ווי צו זיך אַליין:

— יאָ, יאָ, ס'הויבט זיך שוין אָן דער אָסיען מיט די כמאַרנע, רעגענדיגע טעג, און אָט באַלד קומט שוין טאַקע אָן דערווינטער.

— שור געהט שוין צו ווינטער, —האָט בלומע געענטפערט פון דער קיך, אויסלעגענדיג אויף אַ בעקעלע צושניטענע שטיקער פיש צום פרעגלען.

אָט די ארבייט האָט זי שוין געמאַכט פאַרזשובעט און פאַר'-טרוד, האָט זי גענומען קלערען דערפון, וואָס בעריש, דער מאַן איהרער, האָט זעהר ליעב געפרעגעלטע פיש, און דאַמאָלט איז שוין געוועזן אַזוי נאַטירליך זי זאָל זיך דערמאָנען, אַז ביינאַכט איז שוין יעצט קיהל צו שלאָפען, און דערפאַר טאַקע האָט זי גאָר פלוצים, ווי פון דער העלער הויט, אַ זאָג געטהאָן הויך אויפ'ן קול:

— הלואי האָב איך קויהלען, וואָלט איך שוין אָנגעהויבען מאַכען דעם אויוועו...

טיליע האָט אָט דער ענטפער שטאַרק פערדראָסען. — אַ נאַר-רישע אידענע געוואָרען די בלומע, די חבר'טע איהרע; באַלד עפּעס איז זי דאָ מיט דער בעל-הבית'ישקייט! צי מען פרעגט זי יאָ, צי מען פרעגט זי ניט, הויבט זי באַלד אָן דערצעהלען ווי אַזוי איהר בעריש האָט זי ליעב, ווי ער ציטערט איבער איהר ווי איבער אַן אבן-טוב און גיט איהר אַוועק ד גאַנצע געלד, וואָס ער פער-דיענט. — אַ יאַכנע געוואָרען, אַ פשוט'ע יאַכנע, דאָס אַלעס!...

טאָמער האָט זי איצט געוואָלט זיך אביסעל דורכרעדען מיט איהר אַזוי האַרציג און פריינדליך, ווי אַמאָל ווען זיי זיינען נאָך ביידע מיידלעך געווען, איז זי אין מיטען דערינען אריינגעפאַהרען מיט די קויהלען און מיט'ן אויוועו... ווען מען געהט דאָס אָן, צי מען וועט דאַרפען הייצען דעם אויוועו, צי ניין?!

זי טיליע, ווייסט גאַנץ גוט, אַז פאַר אַכט-צעהן דאָלאַר אַ מאָנאַט קען מען קריגען אַ וואַרים צימער אין אַלע צייטען, און קלערען קלערט זי גאָר דערפון, וואָס ווינטער פיהלט זי זיך עפּעס בעסער, מונטערער; אין האַרצען נאָגט ניט אַזוי שטאַרק דער וועהטאָג, וואָס איז אין דער טבע פון אַלע פאַרזעסענע מיידלעך, און אין

די אויגען ווארפען זיך ניט אזוי פיעל די יונגע צוציקעס, די פער־ליעבטע פארלעך, וואס וואקסען אויס אום זומער ווי שוועמלאך נאך א רעגען...

ווען זי האט אנגעצונדען די געז, האט זיך איהר מיט אמאל אנגעהויבען דוכטען, אז די פוסטקייט פון איהר מיידליש אויפ־גערוימטען צימער האט זיך איצט נאך מעהר ווי אלעמאל פון אלע ווינקעלעך געגומען שפארען און — מאדנע: מעהר פון אלעם האט זיך איהר געווארפען אין די אויגען דער גרויסער שפיגעל, וואס איז ביי דער וואנד געשטאנען. — ס'איז דאך מעהר ווי זיכער אז דער שפיגעל איז דא אן איבעריגע זאך... און ס'קען גאר זיין אז בלומע האט איהם אומיסטען דא אוועקגעשטעלט, אבי זי זאל זיך ערגערען... עפעס האט זי מורא געהאט נאהענט צו־צוגעהן צו איהם און דאך איז זי צוגעגאנגען און זיך אליין אנ־געהויבען בעטראכטען...

קודם כל — אויגען... בנאמנות, שעהנע אויגען, אויסדרוקס־פולע, בלויע און די הויפט זאך — קלוגע. דאס פנים — אויך ניט מיאוס; אפילו אביסעלע אויסגעצויגען, ארויסגעשטארטע קינס, ערטערווייז שוין געקנייטשט, אבער דאך חנ'עווניג... ס'איז ניט מעהר — די פיגור; אביסעלע סטולעוואטע, עטוואס, קוים וואס מען בעמערקט, און די הענד אביסעל צו־לאנג. צייטענווייז פאלט אפילו איין אזא משוגע'נער געדאנק: אזעלכע הענד איז גוט צו האבען בלויז ווינטער, ווען מען בעהאלט סיי ווי סיי אין א מופטע... אבער דאס איז דאך אלץ קלייניגקייטען, און ער, לייזער, דער שטילער, שעהמעווודיגער יונגערמאן, אויף ווען זי קוקט ארוים — ער רעכענט זיך געוויס ניט מיט אזעלכע קליי־ניגקייטען... און איבעריגענס, זי איז דען עפעס אויסען? גאר־נישט, זאל ער אריינקומען גלאט אזוי...

אז אויפגעלעגטע האט זי זיך אויף דער וויכער זאפע אויס־געצויגען און גענומען איבערקוקען די טעגליכע צייטונגען. גע־זוכט האט זי בלויז פיקאנטע מעשיות: עפענטליכע פאמיליען־סקאנדאלען, גט־פראצעסען איבער אונטרייהייט. אט די זאכען

האבען זי שטארק אינטערעסירט און עפּעס האָט זי געהאַט אַ באַזונדער מין פערגעניגען דערפון, וואָס אין דער לעצטער צייט איז דער פאַמיליען־לעבען ביי לייטען ניט אזוי שטיל און אנגענעהם ווי אמאָל... ווי אויף צו להכעיס אָבער זיינען דעם טאָג קיין פּיקאַנטע נייעסען ניט געווען, און אזוי ווי קיין אַנדערע זאכען האָבען זי ניט אינטערעסירט, האָט זי אזוי לאַנג גערדערהט און געמישט די ציימונגען אויף אַלע זייטען. ביז ס'איז איהר אומעטיג געוואָרען. אַלע ווילע האָט זי אַן אונגעדולדיגע אויפ'ן זייגער געקוקט, מיט אַ פערכאַפּטען אָטעם האָט זי זיך צוגעהערט צו די טריט, וואָס האָבען זיך פון צייט צו צייט פון די שטיגען געהערט; זי האָט רק געמיינט, אַז אָט־אָט קומט ער, און פערדריסליך איז געווען צו הערען ווי די טריט דערנעהנטערען זיך צו אַ פרעמדער טיר און ווערען איבערגעהאַקט.

פיינליך שווער האָט זיך די צייט געצויגען. דער צו־שטאַרקער ריח פון די אויף בוימאייל געפּרעגעלטע פיש איז איהר געווען דערווידער, דאָס קלאַפּען פון רעגען אויף די גלאַנציגע, נאַסע שויבען האָט זי אַנגעהויבען ערגערען, האָט זי שוין אַנגעהויבען קלערען, אַז אזוי ווי ער וועט איצט סיי ווי סיי ניט קומען, איז דאָס בעסטע — אַוועקצוגעהן צו וועמען ס'ניט איז פון איהרע בעקאַנטע מיידלאַך. און פאַרגעשטעלט האָט זי זיך שוין, אַז דער היינטיגער אויף דער נאַכט וועט אַוועקגעהן אָט אזוי:

ביז שפּעט אין דער נאַכט וועט זי דאָרט ביי איהר חבר'טע זיצען; ווי שטענדיג וועט זי פאַר איהר אַרויסווייזען אַן איבערנאַטירליכע פריינדשאַפט און אויף אַ כיטרען אופן וועט זי ביי יענער אויסנאַרען אַלע איינצעלהייטען, ווי אזוי זי פערברענגט מיט איהר געליעבטען... יענע וועט איהר דערצעהלען פּיקאַנטע מעשיות — אַ וועלט. און נאָך דעם, ווען זי וועט ווידער אַהער קומען, וועט פון יענעם צימער אַרויסשימערען אַ קליינטשיק געזפייערעל, בלומע און בעריש וועלען שוין לאַנג שלאָפען געשמאַק, וועט זי זיך אין דער פינסטער אַוועקלעגען אָט דאָ אַ, אויף דער ווייכער זאָפע און אַזוי לאַנג קלערען פון דעם, וואָס די חבר'טע

האָט איהר דערצעהלט, ביז זי וועט אָ מיעדע אָנשלאָפען ווערען מיט פערקריצטע צייהן... זי האָט זיך שוין געוואָלט אָנהויבען אָנטהאָן, איז אָבער אין מיטען דערינען בלומע אריינגעלאָפען צו איהר מיט אַ גדולה, און ווישענדיג דאָס פאַריווע מעסער אינ'ם קוויטיגען פארטוך, האָט זי איהר אין איילעניש זעהר אַ וויכטיגע נייעס דערצעהלט:

— דו ווייסט, טיליע, — גיט זי איהר אַ זאָג אין איין אָטעם, — די יונגע ווייבעלע פון רום זעקס האָט היינט געהאַט אַ מיידעל.

— וואָס רעדסטו! — האָט זיך טיליע אַ כאַפּ געטהאָן, — ס'איז דאָך אינגאַנצען ערשט פינף מאָנאַטען נאָך איהר חתונה...

— אָט דערפאַר טאַקע דערצעהל איך עס דיר...

נאָך דעם האָט מען שוין גערעדט ועגען נאָך אַזעלכע עהנ־ליכע געשיכטעס, וואָס זיי האָבען ביידע געוואוסט לרוב. דערביי האָט טיליע געפונען פאַר נויטיג אַלע וויילע צו מאַכען אָט אַזא לייטישע בעמערקונג:

— וואָס דען, די היינטיגע מיידלעך ווייסען דען ווי אַזוי זיך אויפצופיהרען; אַז באַלד עפּעס, נאַרט מען זיי אריין. אַ וועלט אַזא, אַ פערדאָרבענע...

דאָס איז אָבער געוועזען ניט מעהר ווי געזאָגט; זי אַליין וואָלט גראָדע זעהר צופריעדען געווען, ווען ס'וואָלט מיט איהר אויך געטראָפען אַזא עהנליכע געשיכטע... ס'וואָלט זי אפילו ניט גע־אַרט, מען זאָל זי אָבנאַרען, אַבי — זאָל זי האָבען כאָטש אַ שטי־קעל פערגאַנגענהייט!...

און עס איז דאָך ווירקליך אַ פערדרוס: לעבט זיך אַ מיידעל אויף גאָט'ס וועלט שוין אַ חשבון פון דרייסיג יאָהר, און נאָך קיינמאָל האָט זיך קיין יונגערמאַן אין איהר ניט איינגעליעבט! ס'האָט אפילו קיינמאָל ניט געטראָפען, אַז אַ יונגערמאַן זאָל מיט איהר אַביסעל פערברענגען גלאַט אַזוי זיך, גאָר ניט אויסען זיין דערמיט... און זי וואָלט דאָך אַזוי געוואָלט, אַז מיט איהר זאָל אויך אַמאָל פּאַרקומען עפּעס אַזא זאַך, וואָס ס'געדענקט זיך דאָס

גאַנצע לעבען; אַן איבערלעבונג, וואָס פאַרנעמט גאַר אַ בעזונדער פּלאַץ אין זכרון און אין הארצען... און ווי אויף צו־להכעיס פֿער־טרויען איהר נאָך איהרע חבר'טעס די אינטימסטע סודות זייערע, ווי אַזוי זיי פערברענגען מיט זייערע געליעבטע, אָהן אַ שיעור מעשיות דערצעהלען זיי איהר און ענדיגען, ענדיגען זיך אַט די מעשיות אַממעהרסטען אַט אַזוי:

„...האָט ער פּלוצים אויסגעלאָשען די געז און ס'איז געוואָרען פֿינסטער...“

דאָס ווערט דערצעהלט זעהר שטיל און געהיימניספול. די מיידעל, וואָס דערצעהלט דאָס, פערשעהמט זיך אביסעל און פיהלט זיך דאָך שטאָלץ...

דעמאָלט הערט זיך טיליע איין צו יעדער וואָרט מיט אַ פער־כאַפּטען אָטהעם, איהר פּנים צוקט אויף פון גרויס אויפרעגונג, דאָס בלוט אין די אָדערען הויבט אָן לויפען האסטיגער, אַ וואָרי־מער סקרוך נעהמט דורך אַלע איהרע גליעדער, זי וויל איבער־פרעגען נאָך און נאָך און שעהמט זיך,... און טרעפט אַמאָל, אַז די דערצעהלעריןּ, אַן ענטוישטע און אַן אָבגענאַרטע, דערצעהלט פאַר איהר אויס איהר ביטער הארץ און האָט חרטה אויף איהר לייכט־זין, טרייסט זי זי, גלעט איהר צערטליך די האָאַר, און אין האר־צען איז זי זי מקנא; זי וואָלט אַליין אויך געוואָלט זיין אין יענער'ס לאַגע; זאָל זיין וואָס ס'וויל זיך, אבי — זאָל זי אויך קענען דער־צעהלען פאַר אַ חבר'טע אַזא מעשה, וואָס ענדיגט זיך:

...„האָט ער פּלוצים אויסגעלאָשען די געז און ס'איז געוואָ־רען פנסטער...“

דעם גאַנצען אויף דער נאַכט איז זי שוין פון דער שטוב ניט ארויסגעגאַנגען. באַלד נאָכ'ן עסען האָט זי זיך אין איהר חדר'ל פערמאַכט, זיך ווידער אויף דער זאָפע אוועקגעלעגט, און אין דער פינסטער זיינען איהר אין קאָפּ אריינגעקראָכען עפּעס אַזעלכע דרייסטע, און נאַקעטע געדאַנקען, וואָס האָבען איהר לייב ווי מיט הייסען בליי געגליהט... זי האָט אָנגעהויבען מורא האָבען פאַר זיך אַליין, איהרע אייגענע געדאַנקען האָבען זי געשראָקען. און

ס'זיינען געווען מינוטען, וואָס ס'איז ביי איהר גאָר קיין ספק ניט געווען, אַז זי איז קראַנק, געפעהרליך קראַנק, ווייל ס'אזי דאָך גאָר אונמעגליך, אַז אַ געזונטען מענשען זאָלען אַזעלכע צודרעהטע און אויפרעגענדע געדאַנקען גאָר קריכען אין קאָפּ אַריין... און דאָ האָבען זיך נאָך עפּעס אַזעלכע שרעקליכע זאַכען גענומען פּלאָנטערען אין איהר זכרון, זי האָט זיך אָנגעהויבען דערמאָנען עפּעס אַזעלכע מאָדנע חולאת'ן, וואָס דאָקטוירים האָבען אויסגעפונען ביי אַזעלכע מענשען ווי זי איז. וואָס מעהר זי האָט דערפון געקלערט, אַלץ שווערער איז איהר אויפ'ן האַרצען געוואָרען, און ס'האָט שוין געהאַלטען אַזוי ווייט, אַז ס'איז שוין פאַר איהר געווען כמעט ווי קלאָר:

— אַזעלכע מיידלעך ווערען סוף כל סוף משוגע...

און דער פּערדרוס איז געווען ניט אַריבערצוטראָגען:

— אָבגעלעבט דרייסיג יאָהר און גאָרנישט...

ס'איז שוין געווען שפּעט נאָך האַלבער נאַכט, ווען זי איז ווי צומישט געזעסען ביים פענסטער און מיט שטאַר אויפגעעפענטע אויגען געקוקט אויף די אַרונטערגעצויגענע שטאָרעס פון די נאָהענטע געגענאיבערדיגע וואוינונגען. זי איז שוין געווען מיעד און שלעפעריג, אָבער די שיין, וואָס האָט פון יענע פענסטער אַרויסגעשימערט, האָט זי געדייצט... — שלעכטע מענשען, וואָס וואָלט זיי אַ שטייגער געאַרט, אַז די שטאָרעס זאָלען ביי־נאַכט ניט זיין אַרונטערגעצויגען?!...

ביים אויסטהאָן זיך, האָט זי, ווי אַלע מאָל, געמאַכט לאַנגע שהיות; אַראָבגעצויגען איין אַרבעל און זיך פערטראַכט, אָבגעשפּילעט איין שוך און זיך ווידער פערטראַכט, גלייך ווי זי וואָלט ערשט געדאַרפט האָבען אַ ישוב, צי זאָל זי דעם אַנדערען שוך אויך אויסטהאָן, צי ניין. און ווען זי איז פאַרטיג געוואָרען מיט'ן אויסטהאָן זיך, איז זי לאַנג מיט אָפענע אויגען אויפ'ן בעטעל געלעגען, זיך געוואָרפען פון איין זייט אויף דער אַנדערער און בשום אופן ניט געקענט אַנטשלאָפען ווערען...

אין דרויסען האָט אויפגעהערט רעגענען, און דאָס האָט זי

ארויפגעבראכט אויפ'ן גערדאנק, אז ווען דער רעגען וואלט אויפ־געהערט מיט א פאר שטונדען פריהער, וואלט לייזער אפשר דאך געווען געקומען צו איהר היינט אויף דער נאכט...

א מאדנער בחור אט דער לייזער! א שטילער, א שעהמעוודי־גער, דוכט זיך ,גאט די נשמה שולדיג; זאגט אז שעהנקייט שפיעלט ביי איהם קיין ראלע ניט, און פונדעסטוועגען האט ער זי שוין עטליכע מאל אבגענארט; פערשפראכען צו קומען און קיינמאל קיין ווארט ניט געהאלטען...

מיט אמאל האט זיך אויף איהר פנים א פרעהליכע מינע פער־שפרייט, אין דער מינוט איז איהר א גלענצענדער גערדאנק איינ־געפאלען, ווי אזוי זי זאל מיט איהם נעהנטער בעפריינדעט ווערען און איהם ברענגען דערצו, אז ער זאל כאטש איין מאל מיט איהר פערברייינגען אזוי ווי מען פערברענגט מיט א געליעבטער...

פאר איהר איז דאס געווען קלאר: ער, לייזער, איז א בע־שיידענער בחור, א נעבאכעל און דערצו נאך א גרויסער ביישן; ס'איז מעהר ווי זיכער, אז קיין אינטימע בעציהונגען מיט א פרוי האט ער נאך קיינמאל ניט געהאט. נו, וועט זי איהם איינרעדען, אז ער איז גאר א געפעהרליכער פרויען־יעגער; אז זי האט זיך וועגען איהם אנגעהערט אהן א שיעור שרעקליכע זאכען, ווי ער האט געהאט צו טהאן מיט דער און מיט יענער. פון וואנען זי ווייסט דאס? מען האט איהר דערצעהלט. אלע ווייסען דאס...

זי האט אנגעקוואלען פון דעם גערדאנק, זי איז געווען כמעט ווי זיכער, אז אויף אזא'ן אופן וועט זיך איהר איינגעבען איהם ארייינצונארען. די הויפט־זאך — טאקט און שכל.

אָה זי וועט שוין וויסען ווי צו האנדלען. מארגען וועט זיך זיך אננעהמען מיט קוראזש און וועט אוועק צו איהם אהיים.

— איהר ווייסט, לייזער, — וועט זי א זאג טהאן גאנץ דרייסט און פאמיליאר, — איך האב גאר ניט געוואוסט, אז איהר קענט זאגען א ליגען אויף...

— א ליגען גאר?! — און ער וועט אויף איהר אנשטעלען זיינע גרויסע, תמ'עוואטע אויגען.

— נאָך אַ מין ליגעז, — וועט זי איהם שאַרף אין די אויגען אַריינקוקען. — נעכטען האָב איך דעם גאַנצען אויף דער נאַכט געוואַרט פאַר אייך און איהר זיינט ניט געקומען.

און נאָך איידער ער וועט געפינען די ווערטער צו פערענטפע־רען זיך, וועט זי זיך פונאַנדערלאַכען אויפ'ן קול:

— כאַ־כאַ־כאַ! אפשר שעהמט איהר זיך גאַר אַריינצוקומען צו אַ מיידעל?... עפּעס אַ קליינינקייט אַזאַ בעשיידענער יונ־גערמאַן ווי איהר זייט!...

— שייך אַ בעשיידענער... גאַרנישט, אַ יונגערמאַן אַזוי ווי אַלע...

— שוין גאַרניט אַזוי ווי אַלע, — וועט זי שמייכלענדיג כיטרע איהם גלייך אין די אויגען אַריינקוקען, — ווען אַלע וואָלטען געווען אַזוי ווי איהר, וואָלט גאַר געוואָרען אַ הפקר פּעטרושקע וועלטעל...

— וואָס?!!!

— איהר דאַרפט זיך אַזוי ניט שרעקען, און שעהמען זיך פאַר מיר דאַרפט איהר אודאי ניט, גלויבט מיר, אַז איך ווייס אַלעס...

— וואָס ווייסט איהר?

— וואָס איך ווייס, ווייס איך גענוג...

און נאָך דרייסטער:

— אַי, לייזער, לייזער, איהר האָט געמיינט, אַז איך בין אין אייך אַזוי גענאַרט ווי אַנדערע און רעכען אייך פאַר אַ גאַנצען צדיק אין פּעלץ...

דאָס וועט איהם מאַכען זעהר נייגעריג, וועט ער שוין צו־שטעהען צו איהר, זי זאָל איהם דערצעהלען, וואָס זי ווייס פון איהם. און דאָ וועט זי איהם דערצעהלען אַזעלכע ניט־געשטוי־גענע, ניט געפלויגענע מעשיות, וואָס זי האָט כלומרשט וועגען איהם געהערט...

ער וועט זיין גערייצט, און עס וועט שוין אויסקומען אַזוי, אַז ער וועט מוזען האַלטען פּאַסאַן, און ווייזען, אַז ער איז טאַקע אַ

ברען אַ יונג, וועט ער זיך ערלויבען אַ שטיף צו טהאָן מיט איהר, כלומר'שט אין שפּאַס ארומנעהמען זי... דעמאָלט וועט זי זיך אַזוי ליידענשאַפטליך צוטוליען צו איהם און אַזוי שעהן פּערוואַר־פען דעם קאָפּ אויף זיין אַקסעל, אז ער וועט זיך שוין בשום אופן ניט קענען בעהערשען; צו פייערדיג וועט דעמאָלט דער בליק פון איהרע אויגען זיין. וועט ער זיך פּאָרזיכטיג אָנהויבען אַרומ־קוקען אין אַלע זייטען, זיך איינהערען צום כראָפּען, וואָס וועט זיך טראָגען פון'ם אַנדערען צימער, שטיל צוגעהן צו דער טיר און זי בעסער צומאַכען, און אויפכאַפּענדיג דעם תאווה'דיגען בליק פון איהרע אויגען, וועט ער שנעל די געז אויסלעשען...

און דערנאָך וועט זי שוין פאַר אַ חבר'טע אויך קענען דער־צעהלען אַ געשיכטע, וואָס ענדיגט זיך אַזוי:

„...האָט ער פּלוצלינג די געז אויסגעלאָשען און עס איז גע־וואָרען פינסטער..."

אין אַן אינטעליגענטער הויז.

1.

אויף אַלעמען האָט משה זיידענבערג געמאַכט דעם איינדרוק פון אַ צ. שטרייטען, זעהר צוטראַגענעם מענשען, וואָס קלערט גאָר ניט וועגען דעם, וואָס אַרום איהם טהוט זיך און אפילו ניט וועגען דעם, וואָס ער אַליין טהוט. אין דער אמת'ן אָבער איז ער געווען אַן אויסגערעכענטער, פּראַקטישער מענש, קיין זאַך האָט ער ניט געטהאָן ביז ער האָט ניט אַלעס גוט אַרומגעקלערט און פאָראויסגעזעהן, אַז פון דעם וועט איהם אַליין קיין רעה ניט אַרויסקומען און די בעקאַנטע וועלען אויף איהם קיין שלעכטס ניט דאַרפען זאָגען.

באַזונדערס פאָרזיכטיג איז ער געוואָרען זינט ער האָט אָנגעהויבען אַריינגעהן צו די שטיינוואַלד'ס אין הויז, און די מיסעס שטיינוואַלד אַליין, אַ שעהנע ווייבעל פון אַ יאָהר צוויי־דריי און דרייסיג, צו וועלכער דער מאַן האָט זיך בעצויגען מיט גרויס דרך ארץ דערפאַר, וואָס זי איז אַ געלערענטע און אַ קלוגע — זי אַליין איז מיט איהם געוואָרען אַזוי בעפריינדעט און היימיש, אַז זי האָט איהם שוין ביי פיעלע געלעגענהייטען, מיט כלומר'שטען שפּאָס, אַזוי געזאָגט:

— פון אייך איז דאָך אָבגערעדט; אַזעלכע גוטע מעלות, ווי איהר האָט, פערמאָגט ניט קיינער...

זיינע נאָהענטע באַקאַנטע האָבען פון איהם געהאַלטען אַן עולם ומלאה. צווישען זיך האָבען זיי איהם אַנדערש ניט גערופען נאָר—משה'לע. אַט דער בן יחיד'יש פאַרצויגענער נאָמען איז איהם

פֿערבליבען נאָך פֿון יענע יאָהרען, ווען ער איז געווען זעהר א חשוב'ער ביי די עלטערן און א גרויסער מתמיד אין דער ישיבה.

אזוי ליעב געהאַט האָבען איהם זיינע פריינד, אז פֿון יעדער קלייניגקייט, וואָס ער האָט געטהאָן, האָבען זיי געפֿונען פֿאר נויטיג צו ריידען און צו לויבען איהם דערביי אין טאָג אריין.

דאָרום זייטען טאַקע אַלע שטאַרק איבערראַשט געוואָרען, ווען זיי האָבען זיך דערוואוסט, אז ביי איהם אין שאָפּ סטרייקען די ארבייטער שוין צוויי וואָכען צייט און ער האַלט זיך שטאָל און אייזען און וויל זיי בשום אופֿן ניט נאָכגעבען.

— ביי זיידענבערגען זאָל מען גאָר דאַרפֿען סטרייקען! ער איז דאָך א סאָציאַליסט!

די מיסעס שטיינוואַלד האָט דאָס גאָר ניט געקענט פֿער־שטעהן. — סטייטש ווי קומט דאָס? זי האָט דערפֿון אזוי פֿיעל עגמת נפש געהאַט, אז זי האָט מיט קיינעם וועגען דעם ניט געוואָלט ריידען, און דאָרום האָט זי זיך טאַקע גוט אויסגעבייזערט אויף איהר קאָזין מאַקס ליטינסקי, אויף דעם לאַנגען בחור, וועלכער איז איצט, ווי אויף צולהכעיס צוגעשטאַנען צו איהר מיט טענות:

— נו, זאָג אַליין, בין איך דען ניט גערעכט? איך האָב אָבער שטענדיג געזאָגט אז...

— שאַ,שאַ! כאַפּ זיך ניט אזוי! — האָט זי איהם איבערגע־ריסען מיט כעס — מיסטער זיידענבערג וועט קומען, וועלען מיר שוין אַלעס וויסען.

זיידענבערג איז אָבער ניט געקומען. צופֿיעל צוטומעלט איז ער שוין דעמאָלט געווען, און מיט זיינע פריינד האָט ער זיך ניט געוואָלט זעהן; צו לאַנג האָט ער, א פֿערקלערטער, אין די הייסע פריהמאָרגענס, זיך אויפ'ן באַלקאָן אָנגעהויבען ארומדרעהען און זיך רק קיין עצה ניט געקענט געבען, וואָס ער זאָל איצט טהאָן.

ס'איז איצט געווען קלאָר: נאָכגעבען די אַרבייטער הייסט האָבען וועניגער היבשע עטליכע דאָלער פֿערדיענסט. און דאָס קען ער בשום אופֿן ניט טהאָן. ערשטענס דערפֿאַר, וואָס ער איז שוין אזוי געוואוינט געוואָרען ס'זאָל איהם אויסטראָגען דורכ־

שניטליך הונדערט און פופציג דאָלער א וואָך, אז ער ווייסט שוין גאָר ניט, ווי אזוי ער וואָלט געקענט אויסקומען מיט ווייניגער; און צווייטענס, האָט ער דאָך גאָר געדענקט, אז מיט דער צייט, ווען די געשעפטען וועלען אוועק גאָר גוט און ער וועט שוין האָ־בען היבשע עטליכע דאָלער אין באַנק, וועט ער זיך גאָר אָנהויבען פערלאָזען אויף זיין שוועסטער און אליין וועט ער אריינטרעטען אין קאָלעדזש.

אָבער עס זיינען אוועק טעג און טעג און די ארבייטער, לאָ די זיי האָבען זיך ניט אונטערגעגעבען, האָבען זיי איהם נאָך אָב־געטהאָן אזא שפּיצעל: זיי האָבען זיך געווענדעט צו דער פּאַרטיי מיט א בקשה, אז זי, די פּאַרטיי, זאָל זיך אין דעם אריינמישען און זעהען, אז דער סטרייק זאָל געסעטעלט ווערען.

דאָס האָט איהם גאָר צוטומעלט. אויף אזא קלאַפּ האָט ער זיך ניט געריכט. דער קאָפּ איז איהם געגאַנגען כאָדאָראָם — וואָס זאָל ער איצט טהאָן? פאַר דער פּאַרטיי וועט דאָך ניט גילטען דער תירוץ, אז ער מוז האָבען א סך געלד, כדי ער זאָל קענען אין קאָלעדזש אריינטרעטען. טו ווי זשע דרעהט מען זיך דאָ אוים? ער האָט געזוכט פערשיעדענע תירוצים ביז ער האָט סוף כל סוף בעשלאָסען אָט וואָס:

קדם כל וועט ער ערקלערען, אז די ארבייטער פאָדערען פון איהם צופיעל דערפאַר, וואָס זיי ווייסען, אז ער איז א סאָציאַליסט. און חוץ דעם — וועט ער זאָגען — וואָלט ער אליין געוועזן צו־פריעדען, אז די ארבייטער זאָלען פעררדיענען וואָס מעהר; מהיכי תיתא, זאָל אפילו מאָרגען שוין קומען די סאָציאַלע רעוואָלוציאָן... אָבער לעת עתה דאַרף מען דאָך ניט פערגעסען, אז ער איז ניט איינער אויפ'ן יריד; די קאָנקורענץ איז גרויס און די קונים וועלען איהם דאָך ניט בעצאָהלען טהייערער ווי אַז אנדערען...

אָט אזוי וועט ער זיי דאָס געבען צו פערשטעהן קלאָר און גע־לאָסען, און זאָלען זיי זאָגען צי ער איז ניט גערעכט!

אין דרויסען איז שוין דאָמאָלט געווען א אונערטרעגליכע היץ. מענשען זיינען האַלב־נאַקעטע ארומגעגאַנגען אין די גאַסען מיט

פערשוויצטע פנים'ער און מיט איינגעזשמורעטע אויגען. אין דער גאַס, וואו ער האָט געוואוינט, איז געווען שטיל און ריין. זעלטען האָט אַהער, פון די רוישיגע, שמוציגע גאַסען, אַ פעדלער פערבלאָנדזשעט און מיט אַ ניגון אויסגעשרויען פויל און צו־צויגען:

— פאַטייטאָס! טאַ־מייטאָס! עפּעל־עפּעל!

ביי איהם אין שטוב זיינען די פאָרהאַנגען אויף די פענסטער געווען אַרונטערגעצויגען. די ווענטילאַטאָרס האָבען געיאָגט אַ קיהל ווינטעל איבער די רייך־אויסגעמעבעלירטע צימערן. פון קיך האָט זיך געהערט אַ קלאַפּען פון געפּעס און אַלע מאָל איז פון דאָרט אַריינגעלאָפען פייגע, זיין פרוי, אַ מיאוס'ע דיקע אידענע, וועלכע האָט זיך שטאַרק איבערגענומען מיט דעם, וואָס זי קומט אַרויס פון אַ רייכער בעל־הבית'ישער פאַמיליע. צום וויפיעלטען מאָל האָט זי איהם אָנגעזאָגט אַלץ דיזעלבע בשורה:

— באַלד־באַלד, משה'לע געהען מיר עסען.

האָט עס איהם אַזוי פערדראָסען:

דרעהט זיך אַרום אַ אידענע אין שטוב און דאָס איינציגע, וואָס זי האָט איהם איצט צו זאָגען, איז בלויז — „באַלד־באַלד, משה'לע, געהען מיר עסען"...

און איצט, נאָך מעהר ווי אַלע מאָל, איז ביי איהם אויסגע־קומען אַזוי מאָדנע, וואָס מיט אָט דער פשוט'ער אידענע, מיט וועלכער ער קען קיינמאָל פון קיין ערנסטע זאַכען ניט ריידען דערפאַר, וואָס זי פערשטעהט ניט פון דאַנען אַהין — מיט איהר לעבט ער שוין זיעבעצעהן יאָהר צייט!... — ס'אַ נאַרישע וועלט ס'איז אַמאָל געווען! פאַרוואָס האָט מען איהם געהאַלטען אין דער ישיבה ביז ער האָט בעקומען סמיכות אויף מורה הוראה? כדי מען זאָל איהם נאָכהער חתונה מאַכען מיט אָט דער אידענע, וואָס קומט אַרויס פון אַ שעהנעם יחוס און קען קאָכען געשמאַקע אַנבייסענס?!... און ער אַליין, ס'פערשטעהט זיך, איז אויך גע־ווען אַ נאַר, טאַקע גאָר־גאָר אַ גרויסער נאַר; בנאמנות, ער שעמט זיך נאָך עד היום ווען ער דערמאָהנט זיך, אַז מיט יאָהרען צוריק,

ווען ער איז אין אַמעריקא געקומען, איז ער נאָך געווען אַזוי פרום, אַז ער איז גאַנץ פריה און פאַרנאַכט געגאַנגען דאַוונען... אָבער מילא וואָס ער איז אַמאָל געווען! איצט אָבער, איז ער דאָך גאָר אַן אַנדער מענש, מען קען טאַקע זאָגען — אַ געבילדעטער מענש. און זי, אַט די קליינשטעדטעלדיגע מיוחסת — ווי אַ שטיין, ניט פון אָרט...

— אַז איך בין גאָר ניט הונגעריג. — האָט ער איהר נאָכגעשריען פערדריסליך — וואָס דולסטו מיר אַ מח מיט'ן עסען?

פייגע האָט הפנים געמיינט אַז ער איז שטאַרק צוטראָגען בלויז דערפאַר, וואָס די אַרבייטער סטרייקען, האָט זי געפונען פאַר נויטיג איהם צו טרויסטען מיט אַזעלכע קלוגע ווערטער:

— זעה נור, וואָס ער נעהמט זיך דאָ צום האַרצען! כ'זאָג דיר, טאַקע דאָ וואָס צום האַרצען זיך צו נעהמען, אומשטיינס געזאָגט...

און אין מיטען דערינען:

— דו ווייסט, משה, היינט האָב איך פאַר די געמאַכט אַ לעבער מיט אַ ציבעלקעלע...

— אַזוי, אַ לעבער מיט אַ ציבעלקעלע! — האָט ער געשמייכעלט און געהייסען האָט דאָס:

— וואָס איז דאָ, וואָס צו ריידען!

ביים עסען האָט זיך איהם פערגלוסט אַ שפּאַס צו טהאָן. האָט ער געפרעגט:

— אַ שטייגער, וואָס וואָלסטו געזאָגט, ווען מען זאָל מיך אויסשליסען פון דער פּאַרטיי?

— וואָס הייסט, וואָס וואָלט איך געזאָגט? איך וואָלט געזאָגט אַז... פאַר וואָס זאָל מען דיך אויסשליסען פון דער פּאַרטיי?

און עס איז געווען אַזוי לעכערליך צו הערען ווי זי גיט אַ רעד הויך, אויפ'ן קול, מיט קליינשטעדטעלדיגער ברייטקייט; פערפּלאָנטערט זיך און הויבט אַן נאָך העכער:

— טאַקע פאַר וואָס זאָל מען דיך אויסשליעסען!

דעם טאָג האָט שוין זיידענבערג ניט געקענט איינזיצען אויף קיין אָרט. עטליכע מאָל איז ער געווען אין שאָפּ. בעטראַכט

די איבערגעדעקטע מאַשינען און די לאַנגע גלאַטע טישען, וועלכע זיינען איהם שטענדיג געווען נמאס און פרעמד. די שטילקייט האָט איהם געערגערט, האָט ער פון היימליכקייט וועגען געלאָזט לויפען די מאַשינען—זאָל הודזשען אַ ביסעל!—און ער וועט זיך גלאַט אַזוי אַרומדרעהען איבער׳ן שאַפּ! דאַמאָלט האָט ער אַזוי געקלערט: אייגענטליך איז ער דאָך אַ באָס, וואָלט טאַקע געווען גוט, ווען ער זאָל איצט זיין אַ באָס מיט אַלע קליפּערלאַך: מען סטרייקט, דאַרף מען אַרויפנעהמען אַנדערע אַרבייטער... נור באַלד האָט ער זיך פערכאַפּט:

— ניין, דאָס ניט! זאָל נאָך אַוועק אַ שטיקעל צייט...

ער האָט אָבגעשטעלט די מאַשינען און איז ווידער אַרויס אין גאַס.

ס׳איז געווען ענג און דושנע. טויזענדער און טויזענדער מענשען האָבען זיך פון די שעפּער איבער די גאַסען אַ לאָז געטהאָן, די מענשען־כוואַליע האָט אָהן אויפהער געשטראָמט, פול־געפּאַקטע קאָרם האָבען זיך איינע נאָך דער אַנדערער געיאָגט, מיט אַ משונה׳־דיגער פּייפּעריי זיינען אויטאָמאָבילס הין און הער געלאָפען, וועגלאַך מיט פערשיעדענערליי ביליגע אַרטיקלען זיינען אין אַ לאַנגער שורה איינס נעבען אַנדערן געשטאַנען, די פּערקויפער האָבען איינער דעם אַנדערן געוואָלט איבערשרייען אויסרעכענענדיג די שפּאָט־ביליגע פּרייזען פון זייער סחורה. אויף אַ וואָגען זיינען, איינער אַקעגען אַנדערן, געשטאַנען צוויי אידען, ביידע האָבען געמאַכט אַזעלכע אידיאָטישע העויות, אויף די הענד האָבען זיי זיך אָנגעטהאָן קאָלירטע זאָקען און מיט אַלע כוחות געגוואַלדע־וועט:

— די בעסטע זאָקען מיט פינף סענט אַ פּאָאַר!

פאַר די פּים האָבען זיך געפּלאָנטערט איינגעלאַך און מיידעלאַך מיט שווערע פּעקלאַך צייטונגען אונטער די אָרעמס און יעדער איינער האָט מיט אַן אַנדער ניגון אויסגערופען:

— "פאָרווערטס", "וואָרהייט", "טאָגעבלאַט"!

אַלעס האָט זיך בעוועגט און געטומעלט, און אין דעם טומעל

האָט אַ קאַטערינקע אַריינגעליאַרעמט עפּעס אַזאַ האַרציגען, אומע־טיגען ניגון:

— ראַזלוקאַ, טי ראַזלוקאַ־אַ...

זיידענבערג האָט איצט קיין חשק ניט געהאַט אַהיים צו גיין: ס'האָט זיך איהם געוואָלט ריידען מיט אַ נאָהענטען מענשען, וועל־כער זאָל איהם גוט פאַרשטעהן. מיט וועלכען ער זאָל זיך קענען אַן עצה האַלטען און ער איז געווען זיכער, אַז נור די מיסעס שטיינ־וואַלד וועט איהם די קליגסטע עצה געבען. ער האָט זיך אפילו אָביסעל געשעמט צו ווייזען זיך פאַר איהר איידער ער וויים איהר מיינונג וועגען דעם סטרייק, וואָס געהט איצט אָן ביי איהם, דאָך איז ער אויף דער נאַכט אַהין אַוועק.

דאָרטען האָט ער שוין געטראָפען די שטענדיגע בעזוכער, וועלכע פלעגען זיך אַלע אויף דער נאַכט צונויפקומען אַהער ריידען איבער פערשיעדענערליי וועלטליכע פראַגען.

דער בעל הבית אַליין, אברהם שטיינוואַלד, אַ פּשוט'ער יונגער מאַן מיט צוויי גרויע קינדערשע אויגען, וואָס קוקען שטענדיג אַזוי ווי זיי וואָלטען צו קיינעם קיין טענות ניט געהאַט — ער האָט זיך בכלל וועניג וואָס אין די דעבאַטעס בעטייליגט, אַרומ־געקוקט אויף דער געלעגענהייט צו קענען זאָגען כאָטש אַ פּאָאַר ווערטער כדי ס'זאָל אויסקומען, אַז ער שטעהט אויך ניט אָב פון קהל.

די ווערטער פלעגען ביי איהם גראָדע אַרויסקומען גאַנץ גלאַט. פלעגט ער אָבער באַלד צונעבעכדיג זיך צושמייכלען און וואַרפען ניט זיכערע בליקען אויפ'ן עולם, און אויסדרעהן פלעגט ער זיך אַזוי:

— אפשר וואָלטען מיר גאָר געטרונקען טהע? אַנגיסען אייך?...

דעמאָלט האָט זיידענבערג צופריעדען געשמייכעלט און גע־קלערט פון דעם, וואָס שטיינוואַלד איז אַ גרויסער שוטה און האָט דאָך אַזאַ וואוילע, אַזאַ שעהנע ווייבעל...

צוליעב איהר, אָט דער שעהנער, וואוילער ווייבעל, האָט ער עטליכע מאָל די גילדערנע פענסנע אויף דער נאָז צורעכט געמאַכט

און מיט שטאָלץ און זעלבסטווירדע דערצעהלט פאר וואס ער האָט די ארבייטער ביז איצט ניט נאָכגעגעבען; ווי ער דענקט אין גיכען אויסצוקומען מיט זיי ווי עס איז, און ווי אזוי ער וועט נאָכ'ן סטרייק אפשר גאָר פערגרעסערן דעם שאָפּ מחמת פיעלע טעמים...

— וואָס דענקט די מיסעס שטיינוואַלד וועגען דעם — דאַרף מען איהם איצט אויסשליסען פון דער פּאַרטיי צי ניין?

די מיסעס שטיינוואָלד האָט זיך ערנסט פערקלערט און גע־ענטפערט זיכער:

— מען דאַרף אייך ניט אויסשליעסען פון דער פּאַרטיי.

און כדי ער זאָל ניט מיינען, אז דאָס זאָגט זי גלאָט אזוי אין דער וועלט אריין, האָט זי איהם דאָס געגעבען צו פערשטעהן מיט א שכל:

— מען דאַרף ניט פערגעסען — האָט זי אויטאָריטעטיש גע־זאָגט — אז ביי אונז אידען, זיינען נאָך קיין פעסט געשטעלטע קלאַסען ניטאָ. די פּעהיגע, אינטעליגענטע מענשען, וועלכע מוזען דאָ די ערשטע צייט אַרבייטען אין די שעפּער, ווערען סוף כל סוף אוים אַרבייטער, אָבער סאָציאַליסטען זיינען זיי. און ווער ווייסט דען ניט, אז זעהר פיעל אַזעלכע ווערען באָסעס, וואָלט דאָך אויס־געקומען אויסצושליסען די אינטעליגענטסטע מענשען פון דער פּאַרטיי.

— דאָס איז אַ געדאַנק! — האָט זיידענבערג גאָר אַנגעקוואָ־לען און אגב זיך איבערגעוואונקען מיט ישראל גרינבערג, זיינעם אַ פריינד שוין פון כמה יאָהרען, וואָס דאָס האָט געהייסען:

— אי פערשטעהט זי גוט אַ זאַך!

אברהם שטיינוואָלד האָט אַ צופריעדענער געשמייכעלט — אַ קלייניגקייט עפּעס, משה'לע זיידענבערג אַליין קוועלט אזוי אָן פון זיין ווייבעל'ס שכל'דיגע מיינונגען! דארום האָט ער זיך טאַקע גוט אויסגעבייזערט אויף זיין צעהן־יעהריגען אינגעלע בעני, דערפאַר וואָס ער איז אין מיטען דערינען אריינגעלאָפען מיט אַ געוויין:

— מאַ־מאַ! יעטאַ האָט צוגענומען מיין באַל!

— געה דיר! געה דיר! — האָט ער איהם פון שטוב געטרי־בען — ער זעהט, אַז מען רעדט, איז ער אריין מיט'ן באַל...

ביז שפּעט אין דער נאַכט האָבען זיי אַלץ גערעדט וועגען אָט דער זעהר וויכטיגער פראַגע. זיידענבערג האָט אַלע מאָל גע־דאַרפט איינשטילען מאַקס'ן, וועלכער האָט ליעב געהאַט צו קאָכען זיך, אום צו ווייזען זיין לומדות.

— שאַט, שרייט ניט אַזוי! — האָט ער זיך ביי איהם גע־בעטען — מען הערט דאָך גאָר ניט, וואָס מען רעדט.

און צו דער מיסעס שטיינוואַלד:

— וואָס האָט איהר געזאָגט? איך האָב ניט איינגעהערט...

אַזוי פיעל האָט איהם אינטערעסירט איהר מיינונג, אַז ער האָט קיין איין וואָרט ניט געוואָלט פערפעהלען צו הערען.

און נאָך דעם, ווען ער איז צוזאַמען מיט ישראל גרינבערג אַהיים געגאַנגען, איז ער שוין געווען צוטראָגען און פערקלערט. אין גאַס איז געווען שטיל, זעלטען האָט אַ פאַרביילויפענדע קאַר שוין צופיעל טומעל אין דער שטילקייט אָנגעמאַכט, און ישראל האָט דעמאָלט, האַסטיגער ווי אַלע מאָל, די אַרבעל פון דעם רעקעל גערוקט, געמאַכט מיט די הענד און מיט התפּעלות עטליכע מאָל, איבערגע'חזר'ט:

— איך זאָג דיר, משה, אַ גאון'ישען קאָפּ האָט זי. טאַקע גאָר אַ גאון'ישען קאָפּ, זאָג איך דיר!...

זיידענבערג האָט געשוויגען און ישראל — בטבע אַ סענטימענ־טאַלער, אַפּעגהערציגער מענש, האָט איצט געמוזט אַרויסזאָגען אַזאַ חקירה:

— די גאַנצע וועלט טויג אויף כּפּרות און דאָס לעבען טהוט אָב די מענשען אַזעלכע שפּיצלאָך, אַז ממש די גאַל קען צופּיקעט ווערען...

אָט די חקירה האָט איהם הפּנים אַליין ניט צופריעדענגע־שטעלט, האָט ער זי אַרויסגעבראַכט קלאָרער.

— זאָג אַליין, איך און דו — עפּעס זיינען מיר דאָך גאַנצע

מאַכערס, פון תמיד אַן געלערענט און געלייענט — איז קומט עס אוים אַזוי, אַז... גאָר ניט. און שטיינוואַלד, אַ יונגערמאַן פון אַ גאַנץ יאָהר, וואָס ווייסט ניט פון קיין חכמות — ער האָט אַזאַ ווייבעל, אַזאַ ווייבעל!...

עס פערשטעהט זיך, אַז מיט דעם מיינט ער חלילה גאָר ניט. איצט ווען ער האָט שוין דערוואַקסענע קינדער פון זיבעצעהן־אַכט־צעהן יאָהר, איז שוין ניט די צייט אין זינען צו האָבען נאַרישקייטען. נאָגען זאָגט ער דאָס נור, כדי אויסצוברייען, אַז די וועלט איז קיין וועלט ניט, און ס'איז זעהר ניט גוט, ווען מען ווערט געבאָרען צו פריה און מען קומט צום שכל צו־שפּעט...

און ער מיינט דאָס טאַקע:

— אַזאַ ווייבעל דאַרף וואַשען טעפּלאַך און קאָכען אָנבייסען! עפּעס איז דאָס ניט פאַר איהר...

ס'איז שוין געווען גאַנץ שפּעט ווען זיידענבערג איז אַהיים געקומען. אין קאָפּ האָט זיך איהם נעבעלדיג געפּלאָנטערט, אַז דאָס, וואָס ישראל האָט גערעדט וועגען דערוואַקסענע קינדער, האָט עפּעס אַ שייכות מיט דעם, וואָס ע ר האָט ניט קיין קינדער. וואָלט ער אפשר איצט, אין די שטילע פינסטערע צימערען, געווען געקלערט וועגען דעם אַביסעל מעהר און דרייסטער, האָט זיך אָבער פייגע אין מיטען דערינען אויפגעכאַפּט און פון איהר שלאָף־צימער צו איהם אַרויסגעשריען:

— ס'איז דו, משה? ווי שפּעט איז שוין איצט?

און ער האָט געענטפערט מיט אַ בייזער:

— און אַז שפּעט, איז וואָס?!

2.

נאָכ'ן סטרייק, נאָך דעם ווי זיידענבערג איז דאָך ווי עס איז דורכגעקומען מיט די אַרבייטער, האָט ער זיך צופיעל אָנגעהויבען פערלאָזען אויף זיין שוועסטער, דער „פאַרליידי" און אַליין איז ער גאַנץ אָפט בייטאָג צו דער מיסעס שטיינוואַלד אַוועק.

— גערעדע בין איך דא פערבייגעגאנגען — האט ער אלע מאל דעמזעלבען אויסרייד געהאט — בין איך שוין צו אייך אריין געוואהר ווערען וואס איהר מאכט.

נאכהער האט ער שוין דעם אויסרייד מעהר ניט געדארפט האבען, ווייל ער האט איהר אויפגעגעבען אזא פלאן:

— אזוי ווי ער וואלט זעהר וועלען איבער'חזר'ען דאס, וואס ער האט ביז איצט געלערנט, און זי לערנט דאך איצט סיי־ווי־סיי, וועט ער איהר אלע טאג אביסעל ארויסהעלפען.

פון דעמאלט אן איז ער שוין אלע טאג געקומען ארויסהעלפען איהר אין לערנען, און חוץ דעם האט ער מיט איהר, אויפ'ן ישיבה'שען גריבלערשען שטייגער, געשטודירט ספענסער'ס עוואָלוציאנס־טהעאריע און ער האט ממש געגאפט פון איהרע זעלטענע פעהיגקייטען; ווי זי איז אזוי שנעל תופס דעם שווערסטען געדאנק — טאקע א גאונ'ישער קאפ!

און די מיסעס שטיינוואלד איז געווען איינע א גליקליכע, איהר חשק צו לערנען און וויסען א סך האט זיך איצט נאך מעהר ענטוויקעלט און דערפאר איז זי איהם זעהר דאנקבאר געווען.

— מיסטער זיידענבערג — האט זי איהם גאנץ אפט געזאגט — איך האב זיך גאר קיינמאל ניט געריכט צו האבען אזא גוטען רבי'ן ווי איהר.

נאך יעדער מאל לערנען צוזאמען, איז ער אלץ גרעסער אין איהרע אויגען אויסגעוואקסען און סוף כל סוף האט זי אנגעהויבען בעמערקען, אז ווען ער פערקלערט זיך און זוכט די פאסענדסטע ווערטער בכדי איהר עפעס א שווערען ענין צו ערקלעהרען — דאמאלט קוקען זיינע גרויסע, קלוגע אויגען פון אונטער די ברילען אזוי פערטראכט און שעהן און אין גאנצען זעהט ער אויס אזוי סימפאטיש און ליעבליך...

איבער דעם זיינען איהר איינמאל די געדאנקען אזוי צומישט געווארען, אז זי האט שוין בשום אופן ניט געקענט פערשטעהן עפעס א וויכטיגען ענין, וואס ער האט איהר געהאלטען אין ערקלעהרען. נאר נעגען איהר ווילען, האבען איהרע אויגען שעמעוודיג

געקוקט אַרונטער, און ווער ווייסט ווי זי וואָלט זיך דעמאָלט געווען איסגעדרעהט, ווען די קינדער זאָלען ניט געווען אַריינ־לויפען מיט אַ געפילדער:

— מאַ, ווי אַר האַנגרי!

דעמאָלט האָט זי איהם אין מיטען דערינען איבערגעלאָזט, אַריינגעלאָפען אין קיך אַריין און מיט איבערגעטריבענער גע־טריישאַפט גענעבען עסען די קינדער...

מיט דער צייט איז פאַר איהר קלאָר געוואָרען, אַז אין איהרע פריינדליכע בעציהונגען צו זיידענבערג'ן איז פאַראַן נאָך עפּעס אַזעלכעס, וואָס וואָלט אייגענטליך ניט געדאַרפט זיין...

זי האָט זיך אַליין פאָרווירפע געמאַכט: ס'איז ניט פיין, זעהר ניט פיין פון איהר אין זינען האָבען אַזעלכע נאַרישקייטען! אמת טאַקע, זיידענבערג איז אַ קלוגער, אַ געבילדעטער און אַ פיינער. איהר מאַן קען זיך מיט איהם ניט פערגלייכען. טו איז וואָס זשע?!... — זי איז שוין אַ מאַמע פון קינדער און טאָר זיך ניט לאָזען פערפיהרען פון נאַרישע געפיהלען...

זיינען אָבער די ג. פּ. זלען געווען שטאַרקער פון איהר פער־שטאַנד און זי האָט זיך, גאָר געגען איהר ווילען, געלאָזט פיהרען פון זיי... דעמאָלט איז זי געוואָרען זעהר צוגעלאָזט און מאָדנע איבערגעגעבען צו איהר מאַן, און צו זיידענבערג'ן האָט זי געהאַט טענות:

— פאַרוואָס קומט די מיסעס זיידענבערג אַזוי זעלטען אַהער? איהר איז דאָך אודאי זעהר אומעטיג אין הויז...

צוליעב דעם איז זי מיט אהר מאַן שון צו אָפט צו זיידענבערג'ן אהיים מיט וויזיטען געגאַנגען און ביי יעדער מאָל געבעטען פּייגען:

— קומט אַריין צו אונז, מיסעס זיידענבערג, וואָס אָפטער.

און אין אַ קורצע צייט ארום זיינען זיי שוין ביידע אַזוי בע־פריינדעט געווען, אַז פייגע האָט שוין פאַר איהר אַלע איהרע ווייבערשע סודות דערצעהלט, זיך עצות געהאַלטען מיט איהר, און איינמאָל, אין אַ הייסען זונטאָג אויף דער נאַכט, ווען זיי זיינען ביידע אויפ'ן באַלקאָן געזעסען און געשמועסט צווישען זיך

ווי צוויי גלייכע מענשען, האט איהר פייגע זעהר א וויכטיגען סוד אין אויער אריינגעשושקעט:

— וואס ווייסט איהר ס'ארא קאלטער מלאך ער איז! עס געהען אוועק עטליכע וואכען כסדר און איך פארגעס גאר, אז איך האב א מאן...

דערביי האט זי זי געקנייפט אונטער דער פאכווע און אזוי נאריש און גראב זיך געשטיקט פון געלעכטער...

טהיר און פענסטער זיינען געוועזן אפען, האט מען פון פראנט־צימער געהערט ווי זיידענבערג רעדט מיט שטיינוואלד'ן און ברייעט איהר רק אוים, אז לערנען זיך איז זעהר ניצליך און קיינ־מאל ניט צו־שפעט. און שטיינוואלד ענטפערט נעבעכ'דיג:

— איך אליין ווייס דאס דען ניט? אבער דער קאפ איז מיר ניט דערביי.

די לעצטע ווערטער הזר'ט ער איבער עטליכע מאל, האט ער אבער הפנים מורא מען זאל ניט מיינען, אז דער קאפ, וועלכער איז איהם ניט דערביי, איז חלילה אזא פערשטאפטער, וואס קען ניט פערנעהמען קיין הויכע ענינים. דערצעהלט ער ווי איינגעל־ווייז האט ער גע'שמ'ט פאר א „גוט קעפיל"; ווי ער האט גוט פערשטאנען אמאל דעם „הדת והחיים"; פון אחד העם'ן איז שוין אבגערעדט; פון איהם האט ער גאר די פינגער געלעקט אי, זיינע „פרורים" — אמת'ע בריליאנטען!

— איצט אבער — מאכט ער אזוי ווי פערענטפערענדיג זיך — איז דער עול פון פרנסה זעהר שווער. א ווייב מיט קינדער, מען דארף מאכען א לעבען, ס'איז דאך אמעריקא...

דאמאלט האט די מיסעס שטיינוואלד איבערגעלאזט פייגען א לאבעדיגע אויפ'ן באלקאן און אליין איז זי מיט א גדולה אריינ־געלאפען אין שטוב אריין.

— גיט איהם, גיט איהם, מיסטער זיידענבערג! אפשר וועט ער אייך פאלגען. איך האב שוין מיט איהם געגוג איינגע'טענה'ט, איהם צוגערעדט ער זאל אויך אנהויבען לערנען און לייענען. ענט־

פערט ער מיר אַלץ דעם זעלבען תירוץ, אַז דער קאָפּ איז איהם ניט דערביי.

אָבער — זאָל ער איהר נור קוקען גלייך אין די אויגען און זאָגען דעם אמת — געהט זי דען ניט ארבייטען, ווען ער פערדיענט ווייניג? טו, וואָס זשע דערצעהלט ער אַ מעשה, אַז דער עול פון פרנסה איז צו שווער? ! ער פוילט זיך פשוט...

שטיינוואַלד איז געזעסען ווי אַ פאַר'משפט'ער און ניט גע־וואוסט וואָס צו ענטפערען.

— איך ווייס — האָט ער געשמייכעלט פאַרלעגען — מען דאַרף טאַקע אָנהויבען עפּעס טהאָן.

געאיילט עפּעס צו טהאָן האָט ער זיך אָבער ניט; צופיעל פעראַנטוואָרטליך האָט ער זיך געפיהלט אַלס פרנסה־געבער און בשום אופן האָט ער זיך ניט געקענט פערטיעפען אין אַזאַ זאַך, וואָס קען ניט כאָטש מעהר אָדער ווייניגער זיין לעבען פערגרינגערען. ערשט מיט אַ צייט שפּעטער, ווען מען האָט איהם אָבגעלעגט פון דער אַרבייט אויף אַ חדש צייט און ער, אַן אומעטיגער, אַ פער־זאָרגטער, האָט גאַנצע טעג ניט געוואוסט, וואָס צו טהאָן מיט זיך — ערשט דעמאָלט האָט זי איהם אָנגעהויבען לערנען ענגליש און מיט איהם צוזאַמען ביכער געלייענט.

אויף דעם סמך האָט ער שוין מיט זעלבסט־ווירדע אָנגעהויבען אַנטהייל נעהמען אין די געשפּרעכען און ער וואָלט שוין ווירקליך געוועזן געמיינט, אַז ער שטעהט ניט נידעריגער פון אַט די אַלע בעקאַנטע, וואָס קומען צו איהם אין שטוב אריין, ווען זיידענבערג זאָל זיך ניט געוועזן צו אָפּט ווענדען צו איהם מיט אַזאַ אונגע־ריכטער פראַגע:

— און וואָס דענקט איהר, מיסטער שטיינוואַלד, וועגען דעם?

דאָס פלעגט איהם גאָר אין גאַנצען צוטומלען, מיט אונבע־האָלפענע בליקען פלעגט ער אָנהויבען קוקען אויף זיין פרוי, ווי ער וואָלט ביי איהר געפרעגט:

— טאַקע, וואָס דענק איך וועגען דעם?

סוף זומער האָט זיך זיידענבערג געכאַפּט, אַז זיינע געשעפ־טען זיינען זעהר פערפּלאָנטערט: די שוועסטער זיינע, די „פּאַר־לעדי" האָט הפּנים ניט גוט דעם שאָפּ געפיהרט, האָבען ווענינ אָרדערס אָנגעהויבען אריינקומען און עס האָט געהאַלטען דערביי אַז ער זאָל באַנקראָטירען...

אין איילעניש פלעגט ער שוין דעמאָלט ארײנלויפען צו דער מיסעס שטיינוואַלד און זיך גע'ישוב'ט מיט איהר, וואָס ער זאָל איצט טהאָן.

זי האָט איהם עצות געגעבען, געפאָהרען צו איהם אין שאָפּ אריין אַלע טאָג און איהם געהאָלפען די ביכער איבערקוקען. שטונ־דען לאַנג האָט זי זיך אין די לאַנגוויילינע ציפערן געגריבעלט און אויסגעפונען האָט זי אָט וואָס:

— פון יוני אָן איז דאָס פערדיענסט געוואָרען ווענינער מיט דרייסיג פּראָצענט און איצט האָלט שוין ביי גאַנצע פופציג פּראָ־צענט ווענינער ווי אין די חדשים ביז יוני.

אַזוי ווייט האָט שוין זייער פריינדשאַפט געהאַלטען, אַז זי האָט זיך פראַנק און פריי אין זיינע געשעפטען געמישט און ער האָט זיך שוין צייטענווייז פערגעסען און ארויסגעלעגט די האַנד אויף איהר אַקסעל און זי ביים נאָמען אָנגערופען — רחל.

— איצט, רחל — פלעגט ער איהר זאָגען מיט אַ חנ'עוודיגער צוטראָגענקייט — וואָלט געוועזען גוט, ווען איהר זאָלט האָבען געלד! איהר וואָלט מיר דאָך אודאי געליהען אפילו טויזענד דאָלער...

נאָך דעם איז אָנגעקומען דער סיזאָן און ער האָט גאַנצע טעג געמוזט זיין בעשעפטיגט אין שאָפּ, ווייל זיך ווידער צופיעל פער־לאָזען אויף דער שוועסטער האָט ער שוין מורא געהאַט. פון דעסטוועגען איז ער גאַנץ אָפט געזעסען ביז שפּעט אין דער נאַכט ביי זיך אין קאַבינעט, געבלעטערט אַ סך דיקע ביכער, געגריבעלט זיך אויף זיין ישיבה'שען שטייגער און דערביי האָט ער געהאַט זעהר אַ וויכטיגע כונה: ער מוז איבערציינען די מיסעס שטיינ־וואַלד, אַז דער דאָקטאָר ברילאָוו, פון וועמען זי האָלט אַזוי פיעל,

איז אין דער אמת'ען גאר א קליינער למדן און ממילא קומט דאך שוין אויס, אז ער האט קיין רעכט ניט צו לייענען לעקציעס אין'ם ארבייטער טעמפעל...

3.

די מיסעס שטיינוואלד האט זעהר געוואלט, אז איהר מאן זאל ניט צופריעדען זיין פון דעם, וואס זי איז מיט זיידענבערג'ן אזוי בעפריינדעט, צייטענווייז האט זי זיך אפילו געפיהלט געקרענקט פון דעם — ס'ארע א קאלטע בריאה ער איז! אן אנדערער וואלט שוין אודאי געווען אייפערזיכטיג און ער — ס'זאל איהם אפילו אנהויבען ארען!

איהר האט זיך זעהר געגלוסט איבערצולעבען אזעלכע אינטע־רעסאנטע מאמענטען:

דען מאן, א געפלאגטער פון אייפערזוכט, וויל אויסגעפינען צי זיין חשד איז א ריכטיגער, צי ניין, הויבט ער אן אבערפרעגען פארזיכטיג:

— ער איז דא נעכטען לאנג געזעסען?

אדער:

— וועגען וואס זשע האט איהר דאביידע גערעדט?

און זי ענטפערט מיט א שמייכעל:

— ווייס איך... געזעסען, גערעדט וועגען אהן א שיעור זא־כען... איך קען דען געדענקען וועגן וואס מיר האבען גערעדט!...

איז אבער שטיינוואלד — דער שטילער ארענטליכער מאן, וועלכער האט בכלל ניט געקענט ניט גלויבען יענעם — אזוי פיעל אין איהר פארגלויבט געווען, אז איהם איז גאר קיינמאל אויף דער מינדעסטער מחשבה ניט געקומען, אז זיין רחל זאל זיך אין אן אנדערן פערליעבען...

עס האט אפילו ניט געהאלפען דאס, וואס זי האט זיך צייטענ־ווייז אומזיסטען אויפגעפיהרט אזוי, אז ער זאל האבען אן אורזאכע

איפּערזיכטיג צו ווערען, עס האָט אפילו ניט געהאָלפען דאָס, וואָס זי פלעגט גאַנץ אָפט שוין צו שפּעט ביינאַכט מיט זיידענ־בערג'ן פון אַ לעקציע קומען — קיין זאַך האָט ניט געהאָלפען, ווייל ווענען דעם האָט ער זיך געהאַט אַזאַ מיינונג:

— רחל איז דאָך אודאי אַ קלוגע און אַ געבילדעטע, און אויב זי טהוט אַזוי, מסתמא דאַרף מען דאָך אַזוי טהאָן... ווייסט ער דען ניט, אַז ביי די גרויסע געבילדעטע מענשען פיהרט מען זיך אויך אַזוי... און באמת טאַקי: קיין גרויסע פערגעניגען קען ער איהר ניט פערשאַפען, טאָ זאָל זי כאָטש הנאה האָבען פון דעם, וואָס זי לערענט און קומט זיך צונויף מיט גרויסע מענשען...

דערווייל האָבען ווייבער לשון הרע'ניצעם אָנגעהויבען ריידען... האָט זיין מוטער, אַן אַלטע שטילע אידענע, איינמאָל געהערט ווי צוויי שכנות האָבען, זיצענדיג אויף די שטיגען, צווישען זיך אַזוי גערעדט:

— זי, די געבולבעטע — מאַכט איינע צו דער אַנדערער אין דער שטיל — זי לעבט שוין גאָר אַ טאָג...

דערביי פּאַטשען זיי זיך אין פּאַדעליקעם אריין און שמייכלען

— גאָר ניט קיין מיאוס'ער יונגער מאַן יענער מיט די ברילען. טאַקי גאָר גאָר ניט קיין מיאוס'ער...

די אַלטע האָט זיך געמאַכט ניט הערענדיג, זי אַליין האָט אויך ווייניג נחת געהאַט פון דעם, וואָס איהר שנור איז מיט זיי־דענבערג'ן אַזוי בעפריינדעט, צופיעל האָט איהר שוין איבער דעם דאָס הארץ וועה געטהאָן. ריידען מיט איהר זוהן האָט זי ווענען דעם ניט געקענט, ווייל זי האָט מורא געהאַט, אַז דאָס וועט נאָך אפשר אָנמאַכען אַ בייז לעבען צווישען די קינדער...

דארום האָט זי טאַקי אַ שטיק צייט שטילערהייד געליטען, פאַר קיינעם ניט אויסדערצעהלט איהר פאַרביטערט האַרץ. ביז זי האָט איינמאָל אין אַן אָסיען'דיגען שבת בייטאָג, ווען קיינער חוץ איהר זוהן איז אין שטוב ניט געווען, און איהר איז אויפ'ן האַרצען געווען שווערער ווי אַלע מאָל קלערענדיג ווענען יענע

שבתים אין דער היים, וועלכע האָבען זיך יעצט אין איהר זכרון אויפגעמישט — דעמאָלט האָט זי זיך סוף כל סוף איינגעשטעלט:

— מיין זוהן! — האָט זי אָנגעהויבען שטיל און פאַרזיכ־טיג, ווי זי האָט זיך בכלל געהאַלטען אין שטוב, כדי די קינדער זאָלען פון איהר דעם קלענסטען עגמת נפש ניט דאַרפען האָבען — מיין זוהן! איך בין טאַקי אַן אַלטע אידענע און פערשטעה ניט אַזוי פיעל וויפיעל איהר פון דער היינטיגער וועלט... אָבער... איך מיין, אַלעס דאַרף דאָך האָבען אַ שיעור... איך וויים... צו־וואָס דאַרף מען לייטען אַזוי אויפרייסען די אויגען?!...

ער האָט ניט פערשטאַנען אַקעגען וואָס זי זאָגט דאָס, אַ פערוואונדערטער האָט ער אויף איהר די אויגען אָנגעשטעלט. האָט זי אין גרויס פערלעגענהייט דאָס זיידענע טיכעל אונטער די אויערען אָנגעהויבען צורעכט מאַכען און נאָך אַמאָל דאָס זעלבע איבערגע׳חזר׳ט:

— איך וויים... צו וואָס דאַרף מען לייטען אַזוי אויפרייסען די אויגען?!

— אָבער אַקעגען וואָס זאָגסטו דאָס? — האָט ער נאָך אַלץ ניט פערשטאַנען.

— וואָס איז דאָ ניט צו פערשטעהן? — האָט זי געשאָקעלט מיט׳ן קאָפּ — איך זאָג דאָס... אַקעגען רחל׳ן זאָג איך דאָס...

— געה שוין, געה! — האָט ער זיך אויסגעלאַכט — דו מיינסט הפנים, אַז יעצט דאַרף מען זיך נאָך פיהרען אַזוי ווי אין די אַמאָליגע יאָהרען?...

מעהר האָט זי איהם וועגען דעם גאָר ניט געזאָגט. אַ שטילע, אַן אונצופריעדענע, האָט זי אַלע טאָג געזעהן ווי זיידענבערג מיט איהר שנור פערמאַכען זיך אין אַ באַזונדער חדר אויף צוויי־דריי שטונדען... איהר האָט זיך עס עפּעס ניט געלעגט אויפ׳ן שכל — אַזוי לאַנג לערענט מען? אַזוי לאַנג?... און אַז מען לערענט, פאַר וואָס זשע ווערט דאָרט אַלע מאָל שטיל? — אַך, רבונו של עולם, וואָס פאַר אַ וועלט איז דאָס! וואָס פאַר אַ טריפה׳־נע מדינה דאָס אַמעריקאַ!... אָבער וואָס קען זי העלפען! זי

מוז הערען, זעהן און שווייגען. אַז אַנדער ברירה האָט זי ?... רייסט איהר אָבער דאָס הארץ אויף איהר זוהן, זי קען ניט איינ־זיצען אויף איין אָרט. נעהמט זי זיך אַמאָל אַז מיט מוטה און שרייט אוים אַזוי ווי זי וואָלט כלומר'שט גאָר ניט אויסען געווען מיט דעם:

— רחל! די קינדער געהן שוין פון סקוהל!

געהט רחל אַרוים פון יענעם פערמאַכטען צימער:

— שוויגער,—מאַכט זי צו איהר אַזוי תמימות'דיג און לייטיש— גיט זיי, זייט מוחל, עפּעס עסען...

נו, וואָס זשע קען זי מאַכען ? !...

אין יענער צייט האָט שוין שטיינוואַלד זעהר שווער געאַרבייט. אַ פערמאַטערטער איז ער אַלע אויף דער נאַכט אַהיים געקומען און באַלד נאָכ'ן עסען זיך געלעגט שלאָפען. מיט רחל'ען האָט ער קיין צייט ניט געהאַט קיין סך צו ריידען, ווייל אַלע גאַנץ פריה ווען ער איז צו דער אַרבייט אַוועק, איז זי נאָך געשלאָפען. און איינמאָל אין אַ זונטאג פאַרנאַכט, נאָך דעם ווי ער איז פון אָנבייסען אַז עטליכע שטונדען כסדר אָבגעשלאָפען, האָט ער אויף איהר עפּעס מאָדנע אַ קוק געטהאָן, און ווי אַ נייעס בעמערקט:

— זעה נור, דו ביזט עפּעס אַזוי שטאַרק אַ תל געוואָרען!

געזאָגט האָט ער דאָס אַזוי, אַז זי האָט ניט געקענט פערשטעהן צו בערויערט ער דאָס, אָדער — ער חידושט זיך פשוט, וואָס זי איז אַזוי אַ תל געוואָרען און ער האָט דאָס גאָר ביז יעצט ניט בעמערקט.

דערפאַר האָט זי איהם טאַקי דערויף בלויז מיט אַ געצוואונ־גענעם שמייכעל געענטפערט און געקלערט האָט זי דעמאָלט, אַז ער איז גאָר קיין מענש ניט, צו די קינדער איז ער זעהר אַ קאַלטער טאַטע: קיינמאָל צערטעלט ער זיי ניט, ערציהען זיי קען ער ניט און עס איז אויף איהם אַ גרויסער רחמנות...

צונויפגעבונדען אַט די געדאַנקען אין איינעם האָט זי יעצט ניט געקענט און עפּעס מורא געהאַט צו קלערען וועגען דעם...

וואָס צו ריידען מיט איהם האָט זי ניט געהאַט — וואָס קען ער איהר זאָגען? די מעשיות זיינע וועגען דעם שלעכטען פאַר־מאַן, וואָס פערדרעהט די יאָהרען אדער וועגען די צרה'דיגע פריי־זען, האָט זי שוין געגוג געהערט און עס געהן איהר יעצט ניט אין קאָפּ אריין אַזעלכע נארישקייטען. דארום איז זי טאַקי צו־פריעדען געווען ווען די שטענדיגע בעזוכער זיינען זיך צונויפגע־קומען און זי האָט געקענט האָבען דאָס פרגעניגען צו זעהן ווי אַלע קוקען זיידענבערג'ען אין מויל און הערען זיך איין ווי ער רעדט אזוי קלוג און שעהן...

זי האָט זיך אין דעם אזוי פערטיעפט, אַז זי האָט גאָר ניט בעמערקט ווען שטיינוואַלד האָט זיך שטילערהייד פון דער חברה אַרויסגערוקט און איז אַוועק שלאָפען...

ערשט מיט עטליכע שונדען שפּעטער, ווען שטיינוואַלד האָט זיך אין שלאָף איבערגעוואָרפען און דערהערט אַז אין יענעם צימער רעדט מען נאָך, האָט ער פלוצים שטאַרק חשק בעקומען צו הערען וועגען וואָס מען רעדט דאָרט...

אפשר איז דאָס געווען דערפאַר, וואָס ער האָט יעצט אַ קלער געטהאָן, אַז אזוי ווי ער האָט זיך שוין אַביסעל איסגעשלאָפען, וואָלט אפשר ניט אויסגעמאַכט אריינצוגעהן אַהין און איך אַביסעל פערברענגען מיט מענשען?! און אפשר איז דאָס געווען דערפאַר, וואָס געראַדע יעצט, אין דער פינסטער, האָט ער זיך דערמאָהנט דאָס, וואָס זיין מוטער האָט איהם מיט אַ צייט צוריק געזאָגט און אויף דעם סמך האָט זיך איהם שוין געדוכט, אַז דאָרטען אין יענעם צימער זיצען יעצט נור רחל מיט זיידענבערג'ען?!

ער האָט זיך אויפגעזעצט, אויפגעשפּיצט די אויערען און גע־הערט ווי זיידענבערג זאָגט:

— האָט דאָך טאַקע אָטאָ וויינינגער געזאָגט אין זיין בוך, „געשלעכט און כאַראַקטער“, אַז מוטער־ליעבע איז ניט קיין מאָ־ראַלישע ליעבע דערפאַר, וואָס קיין אינסטינקטיווע מאָראַל איז ניטאָ, עס איז פאַראַן בלויז אַ בעוואוסטזיניגע מאָראַל...

די ווערטער זיינען איהם עפּעס ניט געפעלען געוואָרען, כאָטש

ער האָט זיי ניט אזוי קלאָר פערשטאַנען. און ער האָט אַ קלער געטהאָן:

— אפשר אריינגעהן אהין?

באַלד האָט ער זיך אָבער דערמאָנט, אַז מאָרגען איז ערשט מאָנטאַג און ער וועט אַ גאַנצע וואָך דאַרפען ארבייטען אַזוי שווער, האָט ער זיך ווידער אויסגעצויגען אויפ'ן בעטעל און איז אַנטשלאָפען געוואָרען...

אין יענער צייט האָט זי שוין גאַנץ ערנסט געקלערט, אַז שיידען זיך מיט איהם מוז זי. און כאָטש עס איז ביי איהר גאָר קיין ספק ניט געווען, אַז זי האָט איהם ניט ליעב, דאָך איז איהר פון דעם מאָדנע שווער אויפ'ן הארצען געוואָרען...

אָבער צייטענוויין האָט זי אַנדערש געפיהלט. ער — אַזוי האָט זי דעם גאַנצען פּלאַן געגומען גרינג—ער וועט זיך דאָס געוויס צום הארצען ניט נעהמען; ליעב האָט ער זי דאָך ניט, בכלל איז ער ניט פון די מענשען, וואָס קענען 'שטארק ליעב האָבען... און די קינדער? — זיי וועט זי נעהמען צו זיך... סיי ווי סיי איז ער אַ קאַלטער טאַטע און ער וועט זיך קענען בעגעהן אָהן זיי... דאַרף זי, הייסט עס, בלויז איבעררעדען מיט איהם און איהם זאָגען דעם גאַנצען אמת, אַז זי קען מעהר מיט איהם ניט וואָהנען...

זאָגען איהם דעם אמת האָט זי אָבער ניט געקענט, ווייל אַלע מאָל ווען זי האָט געוואָלט אָנהויבען ריידען מיט איהם וועגען דעם, האָט זי באַלד רחמנות געקראָגען אויף איהם, דעם שטילען, אָרענטליכען און שטענדיג פערהאָרעוועטען מענשען.

זיינען אַזוי אוועק וואָכען און וואָכען. פון איין טאָג אויפ'ן צווייטען האָט זי דאָס אָבגעלעגט כאָטש זי האָט געוואוסט, אַז מאָרגען וועט זי דאָס אויך ניט זאָגען. זי איז אין כעס געווען אויף זיך אַליין — פאַר וואָס איז זי אַזאַ שרעקעדיגע? אַזאַ פאַלשע?... ביז זי האָט זיך איינמאָל קוים מיט צרות איינגעשטעלט און אָנגעהויבען מיט געמאַכטער דרייסטקייט:

— אברהם, איך האָב דיר שוין לאַנג געוואָלט זאָגען, אַז...

אין דער מינוט האָט ער אויף איהם מיט די גרויע קינדערשע אויגען אַ קוק געטהאָן, און זי האָט זיך שוין געמוזט אויסדרעהן אַזוי:

— אַז... דו האָרעוועסט צו שווער... כ'לעבען, דו וואָלסט זיך געדאַרפט אַביסעל אָברוהען...

נאָך דעם האָט זי זיך אַ שטיק צייט אויפגעגעסען אַ לעבע־דיגע — שעהמען דאַרף זי זיך, בנאמנות, פאַר זיך אַליין; אַזאַ ווייבעל, ווי זי, איז ניט קליין צו זיין דרייסטער און זעהן, אַז עס זאָל וואָס גיכער נעהמען אַן עק...

און דאָ האָט איהר פערפאָלגט נאָך אַ געדאַנק: וואָס וועט זי טהון אויב עס וועט זיך נאָכהער אַרויסווייזען, אַז זיידענבערג האָט זי גאָר ניט ליעב?!

און נאָך אַ זאַך:

אויב איהר פאַלט איין אַזאַ געדאַנק, קומט דאָך אויס, אַז זי וויל זיך פשוט פערזאָרגען. און דאָס איז ניט פיין, זעהר ניט פיין פון איהר... און איבעריגענס, אפשר פאַלט איהר איין אָט דער געדאַנק פשוט דערפאַר, וואָס זי האָט איהם, זיידענבערג'ן זעהר ליעב? נו־יאָ. עס פערשטעהט זיך...

געוואָלט האָט זי, אַז עס זאָל זיין אַזוי:

נאָך איידער זי וועט מיט זיידענבערג'ען וועגען דעם ריידען, זאָל זי איהר מאַן ערקלערען אַזוי אָפּענהערציג און דרייסט:

— ער קען דאָך ניט לייקענען, אַז די צוועלף יאָהר זינט זיי זיינען פערהייראַט האָבען זיי געלעבט שטיל און פיין, ווי ווייט מעגליך האָט זי איהם אַרויסגעהאָלפען. אַז זי האָט איהם די גאַנצע צייט ליעב געהאַט... ווייסט ער דאָך אַליין... אָבער יעצט מוז זי איהם זאָגען דעם אמת, אַז זי האָט איהם מעהר ניט ליעב, און אַזוי ווי קיין פאַלשע קען זי ניט זיין, איז דאָס בעסטע — שיידען זיך...

זי האָט זעהר חשק געהאַט, אַז עס זאָל אַזוי אויסקומען, און דאָך איז דאָס גאָר אויסגעקומען אויף אַזאַ אופן:

ישראל גרינבערג האָט אין אַ שבת אויף דער נאַכט געמאַכט אַ

שמחה צוליעב דעם, וואָס זיין עלטסטער זוהן האָט געענדיגט „האַי סקוהל“. האָט מען די נאַכט זעהר פרעהליך פאַרבראַכט, געטרונקען וויין און אייגענעם־געשטעלטען ווישניאַק, געזונגען חזנ׳ישע שטיקלאַך און רעוואָלוציאָנערע ליעדער.

דער מיסעס שטיינוואַלד האָט זיך זעהר געוואָלט זיין פרעה־ליך און פערגעסען זיך אַביסעל. האָט זי עטליכע גלעזלאַך וויין אויסגעטרונגען, פון וואָס עס איז איהר באַלד געוואָרען אַביסעל טומעלדיג אין קאָפּ און די געדאַנקען האָבען אָנגעהויבען ווערען פרייער און דרייסטער. דעמאָלט איז זי צו דער מיסעס זיידענ־בערג זעהר צוגעלאָזט געוואָרען און געטרונקען מיט איהר לחיים— אַט זאָלען זיי זעהן די מאָנסבילען, אַז הייַנטיגע פרויען זיינען אויך מענשען! זאָלען זיי וויסען, אַז מיר שטעהן ניט אָב פון זיי! טרינקט, מיסעס זיידענבערג, טרינקט!...

און צו זיידענבערג׳ען אַלע מאָל:

— איהר זעהט ווי מיר לאָזען זיך וואויל געהן!

— כאַ־כאַ־כאַ!

אַזוי האָט מען גאַנץ שפּעט זעהר לעבעדיג פערבראַכט, און ווען אַלע זיינען שוין מיעד געווען, האָט מאַקס ליטינסקי, דער אינגסטער פון זיי אַלע, געמאַכט אַזאַ פאָרשלאַג:

—זאָל מען שפּיעלען אין פליהענדע פּאָסט!

— טאַקי, טאַקי! — האָט זיך די מיסעס שטיינוואַלד אין דעם אָנגעכאַפּט — מיר מעגען זיך אויך אַמאָל נאַריש מאַכען...

יעצט איז פאַר איהר געווען די בעסטע געלעגענהייט אָנצור־שרייבען זיידענבערג׳ען דאָס, וואָס זי האָט איהם פערזענליך ניט געקענט זאָגען. ביי דער יעצטיגער געהויבענער שטימונג איהרער, האָט זי געפיהלט, אַז זי וואָלט אפילו אַליין מיט איהם אויך געקענט ריידען וועגען דעם, וואָס זי לעבט איבער די לעצטע צייט, אָבער די אַרומיגע האָבען איהר געשטערט, און מאָרגען — האָט זי גע־וואוסט — וועט זי שוין אַזאַ שטימונג ניט האָבען. דאַרום האָט זי טאַקי אַזוי פּער׳עקשן׳ט אויפ׳ן קול געשריען:

— זאָל מען שפּיעלען! כ׳לעבעג, זאָל מען שפּיעלען!

און טאַקי באַלד האָט זי אָנגעהויבען אַבראַמען פון טיש ווי אַ היימישע בעל־הבית'טע; אַן אויפגעלעגטע, אַ פרעהליכע האָט זי דעם מאַן איהרען אויך אַנגעטאָהן אַ פאַרטוך און שטיפעריש געקאָמאַנדעוועט:

— טהו עפּעס! שעהם זיך ניט! ווייז וואָס דו קענסט...

ער האָט געפאָלגט און דערביי נעבעכדיג געשמייכעלט.

— היינטיגע ווייבער! זיי זיינען דיר גאָר קיין קליינינקייט ניט די היינטיגע ווייבער...

שפּעטער זיינען שוין אַלע אַזוי פערטיעפּט געווען אין'ם שרייבען, אַז קיינער האָט גאָר ניט בעמערקט ווי די מיסעס שטיינוואַלד מיט זיידענבערג'ן רייסען בריוועלאַך נאָך יעדער פּאָסט און קוקען זיך איבער מיט שטראַהלענדע, פאַרליעבטע אויגען...

און ביים אַהיים געהן איז שוין אויסגעקומען אַזוי, אַז ער מיט איהר זיינען די ערשטע, אין דער פינסטער, פון די שטיגען אַרונטערגעלאָפען.

דאָרט האָט ער, אַרומקוקענדיג זיך אין אַלע זייטען, אין איילענים איהר אין די ליפּען אַ קוש געטהאָן און באַלד אַרויפגעשריען מיט אַ געמאַכטען בייזער:

— קומט שוין! קומט שוין שנעלער אַביסעל! וואָס נודיעט איהר דאָרט?!...

.4

פון יענער נאַכט אָן האָט שוין דאָס פערברענגען צוזאַמען אַלע טאָג אין'ם פערמאַכטען צימער זיי ביידען ניט צופריעדענגעשטעלט; עפּעס האָבען זיי מיט אַמאָל אָנגעהויבען פיהלען, אַז אַלעם אין הויז שטערט זיי, אפילו די מעבעל — האָט זיך זיי געדוכט — קוקט אויף זיי חשוד'יג שטום. צופיעל האָט זיך שוין דעמאָלט דער דיוואַן אין די אויגען געוואָרפען און זיי געבראַכט דערצו, אַז זיי זאָלען זיך חן'עוודיג פערשעהמען איינער פאַר'ן

אַנדערן... און קיינמאָל זיינען זיי ניט זיכער געווען, צי פֿון יענער זייט טהיר שטעהט ניט אימיצער און הערט אונטער יעדער וואָרט, וואָס זיי ריידען צווישען זיך...

און ריידען האָבען זיי יעצט געמוזט אַ סך, זעהר אַ סך. האָבען זיי אָנגעהויבען אָבריידען וואו צו טרעפען זיך, אַז קיינער זאָל ניט וויסען. און אָפט מאָל זיינען זיי אויף דער נאַכט, מיט אַן אויסרייד, אַז זיי געהן צו אַ לעקציע, גאָר אַוועקגעפאָהרען אין אַזעלכע ווייטע געגענדען פון שטאָדט, וואו זיי זיינען געווען זיכער ניט צו באַגעגענען קיין בעקאַנטע מענשען.

עס איז זיי ביידען געווען אַזוי מאָדנע אָנגענעהם צו שפּאַ־ציערען געאָרמט איבער דער ברייטער רייכער גאַס, וואו עס האָבען זיך מיט אַ פּערשייטער שנעלקייט געיאָגט אָהן אַ שיעור אויטאָ־מאָבילס. דאָס ערשטע מאָל אין זייער לעבען האָבען זיי דעם טעם פון אמת'ער ליעבע געפיהלט...

— בנאמנות, — מאַכט ער צו איהר איינמאָל און שמייכעלט אַזוי ווי ער וואָלט פערשטאַנען, אַז פּאַר איהם פּאַסט ניט צו זאָגען דאָס, וואָס ער וויל יעצט זאָגען — בנאמנות, איך הויב ערשט יעצט אָן בעגרייפען וואָס לעבען הייסט... — און אַט זאָל זי נור אַקאָרשט אַליין בעקלערען ווי אונגליקליך ער איז ביז יעצט געווען: געבאָרען געוואָרען איז ער ביי זעהר פרומע פערמעגליכע עלטערן, זיי האָבען איהם ערצויגען אויפ'ן רבנ'ישען שטייגער, צו אַכטצעהן יאָהר האָבען זיי איהם חתונה געמאַכט און פון קיין ליעבע האָט ער קיינמאָל ניט געוואוסט... ווען ניט דער פריזיוו, איבער וואָס ער האָט געמוזט אַוועק אין אמעריקא, וואָלט ער אפשר יעצט גאָר געווען אַ רב ערגיץ אין אַ קליין פערוואָרפען שטעדטעל...

און זי האָט אויך תרעומות געהאַט אויף דער פערגאַנגענער צייט:

— ער מעג איהר גלויבען אויף איהר עהרען־וואָרט, אַז ווען זי דערמאָהנט זיך ווי זי האָט מיידעלוויז געגאַרט צו לערנען, און איהרע עלטערן, אָרימע בעל־הבית'ישע עלטערן, האָבען זי פאַרשלייערט מיט שטיינוואַלד'ן דערפאַר וואָס, ער, אַ

בחור פון א יחוס'דיגער משפחה, האט זי גענומען אהן נדן — ווען זי דערמאהנט זיך דאס, פיהלט זי זיך אזוי בעליידיגט און געקרענקט, אז ער קען זיך דאס גאר ניט פארשטעלען...

האבען זיי אבגערעדט צווישען זיך אזוי:

קודם כל זאל זי זיך מיט שטיינוואלד'ן גט'ען; מיט א פאאר וואכען שפעטער, וועט ער זיך גט'ען מיט פייגען און נאך דעם וועלען זיי זיך ביידע בעזעצען אין אזא געגענד אין שטאדט, וואו קיינער קען זיי ניט און זיי וועלען דאס א לעב טהאן — ווי נייע געבארענע... דאס גאנצע לעבען זייערס וועט זיין אנגעפילט מיט ליעבע און גליק... און וועגען די קינדער? וועגען זיי איז דאך ניט שייך צו ריידען; זי פערשטעהט דאך אליין, אז ביי איהם וועלען זיי קריגען א שעהנערע ערציהונג איידער ביי שטיינוואלד'ן...

נאר אזעלכע געשפרעכען און אפטע שפאציערען, איז סוף כל סוף געקומען א שבת'דיגער טאג ווען ביי שטיינוואלד'ן אין הויז איז א גאנצער חורבן געווען. צופיעל איז שוין דעמאלט דאס ניט איבערגעוואשענע געפעס אויף אלע טישען געווען אנגעשטעלט, צופיעל האט שוין די אלטע מוטער מיט'ן קאפ געשאקעלט און גע־זיפצט אזוי ווי מען וואלט נור וואס פון שטוב א בר־מנן ארויס־געטראגען. די קינדער זיינען מיט אמאל רייף געווארען, ווי דער־וואקסענע מענשען האבען זיי זיך שוין פערהאלטען צו דעם אונ־ערווארטעטען אונגליק און אנגעהויבען פערשטעהן אזא זאך, וואס יי האבען ביז יעצט ניט פערשטאנען...

— מא! — רופט זיך אב בעני פערוואנדערט — דו גלייכסט שוין מעהר ניט דעם פאפא? פארוואס עפעס גלייכסטו איהם מעהר ניט?...

און די זיבען־יעהריגע יעטא האט שוין ווי א דערוואקסענע טאכטער געוויינט און ניט געוואלט ארייגלאזען איהרע חבר'טעס, וועלכע זיינען זיך יעצט געקומען שפיעלען מיט איהר... און שטיינוואלד — א ניעדערגעשלאגענער, א צובראכענער — איז געזעסען ביים טיש, ביידע הענט אנגעשפארט אין די שלייפען

פון׳ם שטערן און פערצווייפעלט געקוקט אַרונטער. ער, דער שטי־
לער, דער אַרענטליכער האָט זיך גאַר אויף אַזאַ קלאַפּ ניט געריכט...

— וואָס הייסט עפּעס, זיין רחל האָט איהם מעהר ניט ליעב!
וואָס הייסט עפּעס, זי מוז זיך מיט איהם שיידען! ער וועט דאָס
ניט אַריבערטראָגען! איז הפּנים די מאַמע טאַקי גערעכט געווען...
און וואָס זשע וועט איצט זיין? וועט רחל, הייסט עס, טאַקי אַוועק
פון איהם?... און אַט זיצט זי נעבען איהם מיט אַן אַראָבגעלאָזטען
קאָפּ און שווייגט... אַט פיהלט ער ווי זי גלעט איהם איבער׳ן
קאָפּ און בעט זיך ביי איהם אין דער שטיל:

— אברהם...

און מעהר קיין וואָרט ניט.

ער האָט געוואָלט עפּעס זאָגען, ניט געקענט און מיט אַמאָל
זיך פונאַנדערגעוויינט.

דאָס מאָל האָט זי מעהר מיט איהם ניט געקענט ריידען און
אויף מאָרגען האָט זי מיט איהם עטליכע שטונדען כסדר אויף דעם
גרויסער בריק אַרומגעשפּאַצירט און איהם אַלץ אויסגעברייעט, אַז
עס פּאַסט ניט פאַר איהם זיך נאַריש צו מאַכען און צו פּיעשטשען
זיך ווי אַ קליין קינד... אַזאַ מענש ווי ער דאַרף זיין שטאַלץ און
זיך ניט נעהמען צום האַרצען אַזעלכע זאַכען; אפילו צווישען גאָר
גרויסע מענשען טרעפט דאָס אויך... און אַט זאָל ער נור
די זאַך געלאַסענער בעקלערען; וואָס פאַר אַ פּנים וואָלט זי ביי
איהם געהאַט ווען זי זאָל מיט איהם בלייבען וואָהנען אין דער צייט
ווען זי פיהלט פאַרט, אַז זי האָט איהם מעהר ניט ליעב? ער
ווייסט דאָך אַליין, אַז זי איז ניט אַזעלכע... ניין, ער מוז צוגעבען,
אַז דאָס בעסטע איז נור — שיידען זיך...

דאָס האָט אויף איהם געווירקט און אין אַ פּאָאַר טעג אַרום
זיינען זיי שוין געווען גע׳גט׳ע...

ביים געזעגענען זיך האָט זי זיך מיט איהם געקושט. ביידע
האָבען געוויינט גלייך אַ גרויזאַמער, ניט פאַראויסגעזעהנער צו־
פאַל וואָלט זיי מיט געוואָלט איינער פון אַנדערן אַוועקגעריסען.

און זיי האָבען זיך געגעבען דאָס וואָרט, אַז אויף שטענדיג וועלען זיי זיך גוטע פריינד פאַרבלייבען... די קינדער — האָט ער איהר געזאָגט — וועט ער איהר אין עטליכע טעג אַרום אַליין ברענגען.

און ער האָט געהאַלטען וואָרט: אין עטליכע טעג אַרום האָט ער איהר די קינדער געבראַכט.

און עס איז געווען אַזוי מאָדנע:

— רחל! — גיט ער איהר אַ זאָג און האַלט זיך קוים איין ניט צו וויינען דערביי — זיינען מיר שוין, הייסט עס, יעצט מעהר ניט מאַן און ווייב?... מעהר ניט?... און איך וועל, הייסט עס, בלויז אַלע וואָך קומען אהער זעהן זיך מיט דיר און מיט די קינדער?...

ער האָט נאָך געוואָלט עפּעס ריידען און ניט געוואוסט וואָס, צו האַסטיג און טומעלדיג האָט ביי איהם דער מח געאַרבייט, האָט ער זיך געגעבען אַ הויב אויף: — מען דאַרף געהן!

ער האָט זיך מיט איהר ווידער צוקושט, געקושט די קינדער און געוויינט און אַרויסגעגאַנגען איז ער אַ נידערגעשלאָגענער, אַ פערביטערטער און אַן אָראָבגעפאַלענער ביי זיך...

אין דער היים האָט איהם בעגעגענט די אַלטע מוטער, זי האָט נאָך אַלץ געשאָקעלט מיט'ן קאָפּ און געזיפצט:

— וועה איז מיר! אַ שעהנער תכלית געוואָרען, ביטער איז מיר...

און ער האָט פערביסען געשוויגען...

אין עטליכע טעג אַרום איז ער געוואָהר געוואָרען, אַז זיידענבערג האָט זיך אויך גע'גט מיט זיין פרוי. ערשט דעמאָלט איז פאַר איהם קלאָר געוואָרען אַז דאָ איז געווען אַן אָבגערעדטע זאַך.

— אַזוי גאָר! אַזוי גאָר! — האָט ער זיך געקאָכט אין זיך — איצט פאַרשטעה איך שוין!...

אַ צורייצטע אייפערזוכט האָט איהם רוהען ניט געלאָזט. פון טאָג צו טאָג איז ער געוואָרען חושך'עך, און אויף רחל'ען האָט ער דאָס ערגסטע אויסגערעדט.

נור איינמאָל, ווען מאַקס האָט זיך ערלויבט אויף איהר א שלעכט וואָרט צו זאָגען, אזי ער געוואָרען אַן אַנגעצונדענער:

— דו לאַנגער לא לנו, זאָלסט זיך ניט דערוועגען אויף איהר א שלעכט וואָרט צו זאָגען! דו הערסט?! ארויס פון דאַנען, דו פּאַסקודניאַק איינער דו!...

מאַקס איז שוין געווען גרייט זיך צו בעליידיגען, אָבער דער־זעהענדיג ווי ביי שטיינוואַלד'ן שטעהן די טרעהרען אין די אויגען, און ווי ער קוקט אוים אַזוי נעבעכדיג און צובראָכען, איז ער גע־בליבען שטעהן אין גרוים פּאַרלעגענהייט און ניט געוואוסט ווי זיך דאַ צו פאַרענטפערען. ער האָט שוין געוואָלט צוגעהן צו איהם און זאָגען אַ גוט וואָרט אויף רחל'ען, אָבער אינמיטען דעריינען האָט ער דערהערט אַ קלאַפּ.

דאָס האָט שטיינוואַלד מיט'ן פויסט אַן טיש אַ קלאַפּ געטהאָן און אין דערזעלבער צייט פון צווישען די צייהן ארויסגעברומט מיט כעם און שפּאָט:

— אַ „אינטעליגענטקע“!... אַזאַ אויסוואורף!...

הונדערט דאָלאַר אַ וואָך.

עס איז קיינעם קיין דאַנק ניט געקומען דערפאַר, וואָס רחל גלאַזער האָט זיך אין'ם משך פון אַ קורצער צייט אַזוי פיין ארויפגעאַרבייט אין אַמעריקאַ. קיין גרויסע אָנשטרענגונגען האָט דערביי קיינער ניט געמאַכט; ניט איהרע טאַטע־מאַמע, וועלכע זיינען נאָך געווען גרין אין לאַנד און ניט געוואוסט וואו אַ טהיר עפענט זיך; ניט איהרע פריינד און קרובים, וועלכע זיינען צופיעל מיט זייערע אייגענע געשעפטען פערנומען געווען, און זי אַליין — נאָך ווענינער פון אַלעמען.

עפּעס ווי פון זיך איז אַלעס געגאַנגען גוט. און אָנגעהויבען האָט זיך עס אָט אַזוי:

ווי טויזענדער אַנדערע מיידלעך האָט זי אָנגעהויבען אַרביי־טען אין שאַפּ. גענעהט קנעפּלעך, העקלעך. געזעסען גאַנצע טעג איינגעבויגען ביי אַ לאַנגען שמאָלען טישעל און געשטורכעט מיט דער נאָדעל.

וואָלט זי ניט געווען אַזאַ שעהנע מיידעל, וואָלט זי געאַרבייט אַזוי לאַנג ביז זי וואָלט סוף כל סוף חתונה געהאַט און געוואָרען אַ בעל־הבית'טע פון פיער רומס, מיט אַ קאַרפּעט אין פראַנט רום. איז זי אָבער געווען זעהר אַ שעהנע און דערצו נאָך געהאַט אַ שלאַנקע און בויגיקע פיגור, האָט זיך שוין געמוזט מאַכען אַזאַ צופאַל:

אין איין שאַפּ האָט דער בעל־הבית אויף איהר אַן אויג גע־וואָרפען און שוין צופיעל און צו זיס גענומען שמייכלען צו איהר.

קיין שעהמעוודיגע איז זי ניט געווען. א יונגערמאַן שמייכעלט צו איהר — האָט זי איהם געענטפערט מיט א שמייכעל. וואָס קען דאָס זי אַרען? שטעלען זיך דען ניט אָב אַזעלכע שעהנע צוויי חן־גריבעלעך אין איהרע באַקען, ווען א שמייכעל פערציהט זיך אויף איהר פּנים?...

אַז זי איז אַ שעהנע מיידעל — האָם האָט זי געוואוסט. נאָך צו גוט. זי האָט אויך געוואוסט, אַז אין אַזאַ פאַל דאַרף מען זיין זעהר פאָרזיכטיג און וויסען ווי זיך צו האַלטען.

וואָרים גענוג מיידלעך פאַלען אַריין. אין די „פּייפּערס“ לעזט זי כמעט יעדען טאָג וועגען אַזעלכע זאַכען.

אָבער זי האָט דאָך ניט געקענט זיין זעהר פאָרזיכטיג, ווייל, ווי די מעהרסטע שעהנע מיידלעך, האָט זי געהאַט די נייגונג אָנ־צוציהען א יונגען מאַן. זיך חן'דלען אַביסעל גלאַט אַזוי זיך. „דזשאַסט פאָר פאַן“...

איז זי איינמאָל צוזאַמען מיט איהר יונגען באָס אין אַ שעה־נעם רעסטאָראַן געזעסען, און יענער האָט איהר געזאָגט:

— איהר זיינט צו שעהן צו זיין אַן איינפאַכע שאָפּ־מיידעל. נעהמט אייך בעסער פאָר עפּעס אַנדערש.

— פאָר וואָס אַ שטייגער?

האָט ער זי מיט די אויגען פון'ם קאָפּ ביז די פיס אָבגעמאָס־ען, זיך פערטראַכט אַ ווייל און דערנאָך מיט אַמאָל זיך אַ כאַפּ געטהאָן:

— ווייסט איהר גאָר וואָס, איך מאַך אייך פאַר דער פיגור־לידי אין מיין שאָפּ. איהר האָט דאָך אַ זעלטען־שעהנע גראַציעזע פיגור!

אַ פיגור־ליידי איז אַ פיגור־ליידי. אַ דאַנק איהר! וועט מען איהר אַלע מאָל אָנמעסטען אַן אַנדער קלייד און זי וועט זיך אַזוי חנ'עוודיג דרעהען אויפ'ן קנאָפּעל און קוקען אין שפּיעגעל. ניט שלעכט. און סיילסלייט, ספּאָרטישע יונגע־לייטלעך, וועלען איהר

מאַכען קאָמפּלימענטען, און האַלטען אין איין קוקען אויף איהר, אַז די אויגען זאָלען זיי אַרויס. אודאי ניט שלעכט...

בלייבט עס — אַ פיגור־ליידי.

דערנאָך איז זי געוואָרען נאָך אַ גרעסערע קאָקעטקע ווי פריער. זי איז אַזוי אַריינגעצויגען געוואָרען אין די פערשיעדענע מאָדעס און פאַסאָנען, אַז זי האָט גאָר וועגען קיין אַנדערע זאַכען ניט געקענט ריידען. אין יעדען געשפּרעך איהרען זיינען ווי די ווילדע ציעגען אַרומשפּרונגען די ווערטער: „פעלדרעלעך", „זייד", „טרימינג", „דעקאָלטע", „לייס", „וועלוועט" און נאָך אַזעלכע ווערטער, וואָס האָבען אַ שייכות מיט קליידער און פרויען...

עס האָט שוין געמוזט זיין אַזוי, אַז זי זאָל געהן ווייטער אויף דעם געביעט. איהר גאַנצע נשמה און אַלע איהרע געדאַנקען זיינען געווען פערטהאָן אין די מאָדעס, און די מענשען, וועלכע געבען אַרויס אָדער פערשעהנערען די מאָדעס זיינען ביי איהר געווען די גרעסטע מענשען אויף דער וועלט. איהר העכסטע שטרעבונג איז געווען — אויך ווערען איינע פון זיי.

און וואָס קען נאָך זיין גרעסער ווי אַ דעזיינערין?...

האָט זי זיך מיט פליים אַ נעהם געטהאָן צו דער אַרבייט, אַ שטיק צייט געלערענט דעזיינינג ביז זי האָט ענדליך דערגרייכט איהר ציעל.

עס האָט טאַקי געדויערט אַ פּאָאַר יאָהר, אָבער עס איז כדאי געווען. וואָרום ערשט דאַן האָט זי דערפיהלט וואָס פאַר אַ וויכטיגע פּערזענליכקייט זי איז, ווי זי האָט איבערגעוואַקסען אַלע איהרע חבר'טעס. אַ ווערטעלע אויסצוריידען — אַ דעזיינערין!

אַנדערע מענשען דאַרפען קעמפּפען מאַכענדיג אַ קאַריערע, אָבער זי האָט פון אַזאַ זאַך ניט געוואוסט. די פּאָאַר יאָהר איידער זי איז געוואָרען אַ פאַלגע דעזיינערין האָט זי ניט געקעמפּפט, נאָר געוואקסען אין איהר גדולה; אַט האָט זי געקראָגען פערציג דאָלאַר אַ וואָך, און אַט שוין פופציג. עפּעס אַזוי שנעל און גרינג האָט זי נייע פלעצער געפונען און ביי יעדען מאָל האָט זי מעהר געלד געקראָגען.

אַז אין וואָס פאַר אַ שאָפּ זי איז ניט אַנגעקומען אַרבייטען, האָט מען פון איהר געהאַלטען אַ וועלט. דאָ האָט זי בעוויעזען אַ קונץ צו „מאַכען“ אַ דרעס אַזוי שעהן, אַז אַלע האָבען געגאַפט, דאַרטען האָט זי זיך אויסגעצייכענט מיט אַזאַ אויפטהו, וואָס אַלע האָבען געמוזט בעוואונדערען, און — גלאַט אַזאַ שעהנע מיידעל...

און זי איז טאַקע געווען אַ קינסטלערין אין איהר פאַך. קיין חידוש איז דאָס ניט געווען, ווייל אויסער די פעהיגקייטען איהרע האָט זי זיך שטאַרק אָבגעגעבען דערצו; עס האָט ביי איהר ניט אויסגעמאַכט צו געהן צוויי־דריי מאָל אין וואָך אין דער אָפּערא, זיצען אין אַ לאָזשע און זיך גוט צוקוקען צו די טהייערע קליידער, וואָס די רייכע אַריסטאָקראַטישע דאַמען טראָגען, כדי זי זאָל זיי קענען נאָכמאַכען. אויך אין די קלויסטערס און אין די טעמפּלען איז זי צוליעב דעם געגאַנגען.

איהר גוטער געשמאַק און אויך איהר ספּעציאַליטעט אין פאַך איז אָבגעשעצט געוואָרען און זי האָט זיך אַרויפגעאַרבייט אויף הונדערט דאָלאַר אַ וואָך.

דעם טאָג ווען זי האָט געבראַכט אַהיים די הונדערט דאָלאַר, וואָס זי האָט פאַר איין וואָך אַרבייט געקראָגען, האָבען אַלע איהרע שוועסטער און ברידער דערפיהלט, אַז צו איהר האָבען זיי זיך ניט וואָס צו גלייכען, אַז זי האָט מיט אַמאָל אויסגעוואַקסען העכער פאַר זיי אַלעמען, און דעריבער מוזען זיי פאַר איהר דרך ארץ האָבען. אפילו די עלטערן האָבען אויך דאָס זעלבע געפיהלט. און ווען זי האָט דעם טאַטען צוגערופען צו זיך און איהם די הונדערט דאָלאַר דערלאַנגט, איז ער געבליעבען שטעהן אין דער גרעסטער פערלעגענהייט און אַליין ניט געוואוסט וואָס צו טהאָן— יאָ נעהמען, אָדער ניט נעהמען דאָס געלד?

כאָטש ער איז געווען אַ קלוגער איד און געהאַט גענוג מוטה זיך אויסצוטענה'ן אַפילו מיט'ן גרעסטען, איז ער דאָך פאַר זיין אייגענער טאָכטער געשטאַנען ווי אַ נעבעכעל, די אַקסלען פער־צויגען אַרויף און עפּעס ניט זיכער געצויגען די ווערטער פון זיין אייגענעם מויל:

— כ׳וויס... וואָס עפּעס גאָר דעם גאַנצען הונדערטער? דו אַליין דאַרפסט דאָך אויך האָבען אַ פּאָאָר דאָלאָר אויף עקספּענ־סעס...

— עס איז אַלרייט, אַז איך וועל דאַרפען וועל איך ביי דיר נעהמען. — האָט זי ווי אַ געטרייע טאָכטער געענטפערט.

דער פאָטער האָט דאָס געלד אפילו ניט איבערגעצעהלט און ווען ער האָט דאָס אריינגעלעגט אין קעשענע, האָט ער דערביי געמאַכט אַזאַ מינע גלייך מען וואָלט איהם געצוואונגען דאָס צו טהאָן. און דערנאָך האָט ער שוין געפיהלט, אַז די קעשענע איז ניט זיינע, אַז דאָס געלד, וואָס ליעגט דאָרטען, בריהט איהם און אַז פון היינט אָן ווערט ער אויס בעל הבית אין הויז, ווייל דאָ געפינט זיך שוין אַזאַ מענש, וואָס איז העכער פון איהם...

און ער איז טאַקע געוואָרען אויס בעל הבית אין הויז, און רחל איז געוואָרען די גאַנצע דעה זאָגעריו. זי האָט געוואָלט, אַז מען זאָל זיך איבערקלייבען אין אַ שעהנערע וואָהנונג, האָט זי דאָס גלייך אויסגעפיהרט, כאָטש קיינעם איז דאָס ניט אַזוי שטאַרק געגאַנגען אין לעבען דוקא אין אַ רייכערען געגענד צו וואָהנען; זי האָט געוואָלט, אַז מען זאָל איינפיקסען אַ טעלעפאָן אין הויז, האָט מען איינגעפיקסט, כאָטש די אַלטע מרס. גלאַזער האָט דוקא ניט געוואָלט האָבען קיין טעלעפאָן אין הויז.

זי האָט מורא געהאַט פאַר׳ן טעלעפאָן, די אַלטע: וואָס טהוט זי, אַז עס הויבט אָן קלינגען אין מיטען דערינען און קיינער איז נישטאָ אין דער היים נאָר זי? מילא אַזוי רעדט זי אידיש, אָבער אויפ׳ן טעלעפאָן מוז מען דאָך רעדען ענגליש!...

עס האָט איהר אָבער ניט געהאָלפען. רחל האָט געוואָלט אַ טעלעפאָן און עס האָט געמוזט זיין, ווייל ווי דערלאַנגט מען דאָס יענעם אַ קאַרד אָהן אַ טעלעפאָן נומער? עס איז אויך ניט שעהן צו הייסען רחל גלאַזער. אודאי ניט!

און זי האָט זיך אָנגעהויבען רופען רעי גלעסס...

אַזוי האָבען זי איהרע בעקאַנטע גערופען, און זי האָט איינ־

געפיהרט, אַז אין דער היים זאָל מען זי אויך אַנדערש ניט רופען, נאָר רעי.

איהרע עלטערן איז דאָס שווער אָנגעקומען. פאַר זיי איז רחל געווען אַן אייגענער טאָכטער, און רעא — דעזיינעריןֹ, וועל־כע פערדיענט הונדערט דאָלאַר אַ וואָך. און — גלאַט וואָס פאַר אַ נאָמען איז דאָס רעי?! עס רעדט ניט צום האַרצען, עס איז פּרעמד. אָבער זיי האָבען זיך גאָר ניט געקענט העלפען — זי האָט אַזוי געוואָלט, און אַזוי האָט עס געמוזט זיין...

— עס האָט אויך געמוזט זיין אַזוי, אַז ביי די גלאַזערס אין הויז זאָל מען זיך פיהרען אויפ'ן נגיד'ישען אופן, כאָטש דער בעל הבית אַליין איז דוקא קיין נגיד ניט געווען. מען האָט געמוזט קויפען גוטע מעבעל, זיך אָנטהאָן אין שעהנע קליידער, קאָכען טהייערע מאכלים און זיך אין אַלגעמיין פיהרען ברייטלאָך. ניט אַזוי צו־ליעב זיך ווי צוליעב די מענשען, וועלכע קומען אריין צו רחל'ן...

און צו רחל'ען זיינען אריינגעקומען אַלץ אַזעלכע וואַזשנע מענשען — ריידען פערפּוצטע מיידלאָך און ספּאָרטישע יונגע לייט. וועלכע ריידען ענגליש אַזוי פלייסיג און בענעהמען זיך אַזוי מאַ־ניערליך.

פאַר אַזעלכע מענשען מוז מען דאָך האַלטען פּאַסאָן און ווייזען, אַז מען איז אויך ניט אַבי ווער. און חוץ דעם: עס קומען אריין אַזוי פיעל יונגע לייט, וועט זיך אפשר מיט דער צייט אויסדרע־הען אַ שידוך...

דערפאַר האָבען זיי זיך מעהרסטענטהיילס אינטערעסירט מיט די יונגע לייט, וועלכע זיינען צו זיי אין הויז אריינגקומען. ביי זיך אין געדאַנק האָבען זיי שוין אָבגעמאַכט ווער עס וואָלט פאַר איהר געפּאַסט, אָבער אַלע מאָל האָט זיך אויסגעלאָזט אַזוי, אַז דוקא דער, אויף וועמען זיי האָבען אַן אויג געוואָרפען, איז רחל'ען געווען ניט צום האַרצען — דער פערדיענט אין גאַנצען דרייסיג דאָלאַר אַ וואָך; יענער איז ניט קיין „ספּאָרט“ צו „טריעטען“; דער איז אַן אָרימער סטודענטעל, וועלכער דאַרף נאָך לערנען דריי יאָהר ביז ער וועט ווערען אַ דאָקטאָר, און יענער איז גלאַט אַ

מענש אהן א בעשטימטער פראפעסיאן און קען נאך קיין לעבען ניט מאכען...

כאטש די עלטערן האבען זעהר געוואלט דערלעבען נחת אין זייער טאכטער און כאטש זיי האבען ניט אלע מאל געקענט איינ־שטימען מיט איהר מיינונג וועגען דעם אדער יענעם יונגען מאן, האבען זיי דאך ניט געהאט קיין מוטה איהר צו זאגען א דעה; זיי האבען זיך געפיהלט צו קליין געגען איהר, דער גרויסער פער־דיענעריןן, וועלכע קריעגט הונדערט דאלאר א וואך און פערגינט זיך צו מאכען א דרעס פאר א פינף און זיעבציג דאלאר...

זיינען אוועק א פאאר יאהר און רחל איז אזוי צוגעוועהנט געווארען צו איהרע גרויסע פערדיענסטען, אז זיי האבען זי שוין מעהר ניט צופריעדענגעשטעלט; עס איז שוין ביי איהר געווען א גאנץ געוועהנליכע זאך צו קויפען פאר זיך אלעס, וואס זי בעדארף און וואס ס'געפעהלט איהר; פון איהרע טייערע קליידער האט זי שוין מעהר ניט געהאט דעם פערגעניגען ווי אין די ערשטע צייטען ווען דאס איז נאך ביי איהר געווען א נאווינע, א נייעס, און עס האט איהר עפעס אנגעהויבען פעהלען...

אנגעהויבען האט זיך עס דערפון וואס א פאאר פריינדינעס איהרע האבען חתונה געהאט...

און טאמער איז דאס נאך געווען וועניג, האט איהר קלענערע שוועסטער, א היי־סקוהל מיידעל, עפים מיט אמאל גענומען וואק־סען און געווארען אזוי שעהן, אז עס איז אונמעגליך געווען פאר א יונגען מאן זי ניט צו בעמערקען.

פאר רחל'ען איז דאס אויסגעקומען אזוי מאדנע: איהר שוועס־טער'ל דינה'קע — דוכט זיך ערשט ניט לאנג איז זי א קליינע מיידעלע געווען, און איצט איז זי שוין א דערוואקסענע מיידעל! און ווי אנציהענד זי איז! ווי רייצענד!

דערצו מאכט זיך נאך אמאל אזוי:

עס קומט צוגעהן א מענש, וועלכער איז יאהרען לאנג ביי די גלאזערס ניט געווען. דערזעהט ער דינה'קען און דערפרעהט זיך

גאָר איבער איהר: „העללאָ, רחל! וואָס פאַר אַ שעהנע מיידעל דו ביזט געוואָרען!“ און ווען מען זאָגט איהם אַז דאָס איז ניט רחל, נאָר דינה'קע, גאַפט ער נאָך מעהר. און דערנאָך, ווען ער דערזעהט רחל'ען, קוקט ער אויף איהר פערוואונדערט און מאַכט אַזוי:

— זעה נאָר, זי איז דאָך גאָר אַ גאַנצע „ליידי“ געוואָרען!...

דאָס וואָרט „ליידי“ גיט איהר אַ שטאָך אין הארצען, און נאָך דעם קען זי שוין אַ גאַנצע שטונדע שטעהן פאַר'ן שפּיעגעל און זיך אַליין אָפּמעסטען מיט די אויגען פון'ם קאָפּ ביז די פיס — טאַקע אַ גאַנצע „ליידי“ געוואָרען.

זיינען אַוועק נאָך אַ פּאָר יאָהר און עס איז געקומען דערצו, אַז אין איהר שוועסטערעל האָט זי זיך אַליין געזעהן; ווי זי איז געוועזען מיט עטליכע יאָהר צוריק, און עס האָט אהר באַגג געטהאָן נאָך יענער צייט... ווי זי אַז דאָס געראָטען אַן איהר, דינה'קע! און ווי עס קוקען שוין אויף איהר די יונגע לייט, וואָס קומען אַהער אריין!

איבער דעם האָט זי אויף אַלעמען אַן אום חן געוואָרפען און אין גאַנצען זיי אַוועקגעמאַכט מיט דער האַנד, גלייך זיי וואָלטען פאַר איהר גאָר ניט עקזיסטירט. צו וואָס דאַרף זי זיי? ווייסט זי דען ניט, אַז זיי דרעהען זיך אַרום איהר בלויז דערפאַר, ווייל זי איז אַ גרויסע פערדיענערין?

וויפיעל יונגע לייט עס האָבען זיך איהר שוין ערקלערט אין ליעבע! אָבער זי גלויבט זיי קיינעם ניט; דער וואָלט געוואָלט ווערען אַ דאָקטאָר דורך איהר געלד, און יענער שאַרפט די צייהן צו ווערען אַ גרויסער געשעפטסמאַן דורך איהרע פערדיענסטען...
זי האָט געפיהלט, אַז אין איהר לעבען פעהלט דער עיקר, דער תוך, פון וואָס אַ מענש קען ווירקליך זיין צופריעדען. זי האָט מקנא געוועזען די אָרימע מיידלאַך, ווייל זי האָט גענומען פאַרשטעהן, אַז איבער איהרע גרויסע פערדיענסטען האָט זי אָנגעוואָרען אַ סך, זעהר אַ סך אין לעבען... וואָרים ווען זי וואָלט ניט פערדיענט

אזוי פיעל, וואָלט זי שוין אַצינד געווען חתונה געהאַט, פּונקט ווי איהרע פריינדינעס...

ביי זיך אין הארצען האָט זי דינה'קען פיינט געהאַט, אָבער ארויסגעוויעזען האָט זי דאָס ניט. נאָך גרעסער איז איהר שנאה געוואָרען ווען אין דינה'קען האָט זיך פערליעבט אַ יונגערמאַן.

אין די אויף דערנאָכטען, ווען דינה'קע איז מיט איהר געליעב־טען אוועקגעגאַנגען, האָט שוין רחל אין הויז ניט געקענט איינזיצען און זי האָט אויך געמוזט אַוועקגעהן.

וואוהין צו געהן האָט זי געהאַט, און אויך מיט וועמען; עס האָבען זיך שוין געפונען אַזעלכע יונגע לייט, וועלכע זיינען אין אַלע צייטען געווען גרייט צו געהן מיט איהר אין טהעאַטער און אין רייכע רעסטאָראַנען; קיין קאָמפּלימענטען האָבען זיי איהר ניט געזשאַלעוועט; אין קיין ליעבעס־ערקלעהרונגען איז זי ניט געווען זשעדנע, אָבער זי האָט זיי קיינעם אַ וואָרט ניט געגלויבט, און גלאַט הנאה געהאַט דערפון, וואָס זי בריינגט זיי אוים געלד און הערט זיי דאָך ווי דעם פּאַראַיאָהריגען שנעע...

געבענקט האָט זי נאָך ליעבע, נאָך אמת'ער, ריינער ליעבע. און ביי איהרע פערהערער, ביי די ספּאָרטישע סיילס־לייט און יונגע רייכע מאַנופעקטשורערס האָט זי דאָס ניט געפונען...

ווייל זי איז פון איהר לעבען אַזוי אונצופריעדען געווען, איז זי אין הויז שטענדיג ארומגעגאַנגען אַ ברוגז'ע, אַ בייזע. און אַזוי ווי די עלטערן האָבען פאַר איהר גרוים אָבשיי געהאַט, האָבען זיי זיך נאָך מעהר ווי אַלע מאָל געסטאַרעט יוצא צו זיין פאַר איהר און זעהן, אַז זי זאָל פון אַלעם זיין צופריעדען. די מאַמע האָט פאַר איהר די שעהנסטע און בעסטע מאכלים איבערגעלאָזט און ווען זי איז אַהיים געקומען, האָט זי איהר גלייך דאָס עסען דער־לאַנגט און זיך געטרייסעלט איבער איהר אַזוי ווי דאָס וואָלט גע־ווען ניט קיין אייגענע טאָכטער, נאָר אַ רייכע קרובה, ביי וועמען מען דאַרף בעטען אַ פּאָאַר דאָלאַר אויף נדן פאַר אַ טאָכטער...

— זעהסטו, רעי, דאָס האָב איך פאַר דיר דאָס בעסטע שטי־קעל פלייש געלאָזט... און פערזוך נאָר אָט דעם זופּ. דאָס האָב

איך פאַר דיר דאָס אויבערשטע אָבגעשוימט... און דאָס איז אביסעל קאָמפּאָט. דו האָסט דאָך ליעב אַזא קאָמפּאָט...

אַזוי האָט די מוטער אונטערטהעניג איין געריכט נאָכ'ן אַנ־דערען דערלאַנגט צום טיש און איהר אונטערגעגעבען חשק צו עסען.

רחל'ען איז דאָס אויסגעקומען אַזוי פּריקרע כאָטש זי איז שוין געווען געוועהנט דערצו. און איינמאָל, ווען די מוטער האָט איהר ווי שטענדיג איין מאכל נאָך'ן אַנדערען צום טיש דערלאַנגט און דערביי איהר אויפמערקזאַם געמאַכט דערויף, וואָס זי האָט פאַר איהר דאָס שעהנסטע און דאָס בעסטע איבערגעלאָזט, איז זי גאָר פּלוצים געוואָרען אין כעס, אָבגערוקט פון זיך די אַלע געריכ־טען, זיך געגעבען אַ הויב אויף און איז אַוועק אין אַ צווייטען צימער.

עס איז איהר דאַן אויפ'ן הארצען געווען אַזוי שווער, אַז עס האָבען זיך איהר אַזש געשטעלט די טרעהרען אין די אויגען. און געפיהלט האָט זי, אַז איבער דעם, וואָס זי פערדיענט הונדערט דאָלאַר אַ וואָך האָט זי פערלאָרען אַלעם — די געלעגענהייט גע־ליעבט צו ווערען און — איהרע אייגענע טאַטע־מאַמע...

מיט די פערוויינטע אויגען האָט זי אויף דער טהיר געקוקט, און אַזוי געוואָלט אַז דער טיהר זאָל זיך ראַפּטאַם אַן עפען טהאָן און דער טאַטע זאָל אריינלויפען אַ בייזער און זיך צושרייען:

— רחל, זאָלסט שוין געהן צום טיש עסען!

אָבער דער טאַטע האָט זיך ניט צושריען. ווארים ווי צושרייט מען זיך אויף אַ טאָכטער, וועלכע פערדיענט הונדערט דאָלאַר אַ וואָך?...

ניט אויסגעהאלטען.

ג. שופמן'ען א מתנה.

שווין היבשע עטליכע וואכען זינט נחום רובין בלאנ־קעט זיך ארום איבער די גאסען און זוכט עפעס א פאסענדע ארבייט פאר זיך און קען רק ניט געפינען.

די פיס טהוען איהם שוין וועה געהענדיג. אפטמאל דוכט זיך איהם, אז זיי זיינען גאר אין שטיקער העלצער פארוואנדעלט געווארען און שלעפען זיך איהם נאך ווי א שווערע משא; און דאך פערגינט ער זיך קיינ־מאל ניט אהיים צו געהן אין מיטען העלען טאג און זיך אפרוהען א ביסעל; איהם דוכט זיך, אז די „מיסעס“ וועט קוקען אויף איהם קרום, דערזעהענדיג איהם בייטאג אין דער היים...

א מאל, ווען ער ווערט זעהר שטארק מיעד, אז ער קען אזש מיט די פיס ניט פלאנטערן, ווערט ער בייז: וואס ארט דאס איהם ווי די מיסעס וועט אויף איהם קוקען? די צוויי דאלאר א מאנאט פאר'ן בעטעל צאהלט ער דאך אלע מאל אין דער צייט, טו, וואס דארף ער מורא האבען פאר איהר?

לאזט ער זיך מיט אימפעט געהן אהיים און ער באשליסט ביי זיך, אז ווי ער קומט נור אריין אין הויז, גיט ער זיך באלד א ווארף אויפ'ן בעטעל... צוערשט וועט ער זיך לעגען גלאט אזוי, מיט א סיגארעט אין מויל, און וועט קלעהרען וועגען דער היים, וועגען אלע גוטע בעקאנטע, וועגען די מיידלאך, מיט וועלכע ער

פּלעגט אַרומשפּאַציערען יעדן פאַר־נאַכט אויף דער גרויסער בריק און אַרונטערקוקען אויפ׳ן שטילען, פאַר׳חלום׳טען „בוג“, וואָס האָט זיך קוים מערקבאַר געהוידעט הין און אַהער שפּיעלענדיג זיך מיט די לעצטע שטראַהלען פון דער פאַרגעהענדער זון. נאָכ־דעם וועט ער זיך אומקעהרען מיט׳ן פּנים צו דער וואַנד און וועט אַבשלאָפען ביז מאָרגען...

נור ווען ער קומט צו נאָהענט צום הויז, פאַרלירט ער מיט אַ מאָל דעם מוטה, און אַ פאַרשעהמטער קעהרט ער זיך אום צוריק...

„וואָס וועט זי קלעהרען? — גיט ער אַ טראַכט וועגען זיין „מיסעם“ — אַזאַ געזונדער בחור און געהט אַרום פּוסט און פּאַס...

איינמאָל, געהענדיג אין גאַס, האָט ער באַגעגענט לייבקע בעל־העלפער, זיינעם אַ לאַנדסמאַן, מיט וועלכען ער האָט אין דער היים גאָר קיינמאָל קיין מגע ומשא ניט געהאַט, נור פיהלענדיג זיך דאָ עלענד אין דער גרויסער שטאָדט, האָט ער זיך איבער איהם דערפרעהט, ווי איבער אַן אַלטען גוטען פריינד, וועלכען ער האָט שוין יאָהרען־לאַנג ניט געזעהען און גאָר געגען זיין ווילען האָט ער איהם דערצעהלט, אַז ער איז אויף גרויסע צרות.

— זאָלסט זיך גאָר ניט זאָרגען — האָט איהם לייבקע אַ זאָג געטהאָן ברייטלאַך, און האָט איהם אַ קלאַפּ געטהאָן איבער דער פּלייצע מעשה גוטער ברודער — אבי דו האָסט מיך געפונען, וועסטו שוין זיין אַלל־רייט. אָבער פאַר וואָס ביזטו באַלד ניט געקומען צו מיר? — האָט ער אַ פרעג געטהאָן מיט אַזאַ טאָן, ווי ער וואָלט זיך פיהלען שטאַרק בעליידיגט פון דעם.

נחום האָט זיך אָנגעהויבען פאַרענטפערען מיט פאַרשיעדענע תירוצים, כאָטש אין הארצען האָט ער זיך געקלעהרט: וואָס פאַר אַ מחותן ביזן איך מיט דיר?

לייבקע האָט פאַר איהם אָנגעהויבען אויסדערצעהלען זיינע גליקען, ווי ער האָט זיך דאָ אַרויפגעאַרבייט און אגב האָט ער איהם געגעבען אָנצוהערענים, אַז דאָ איז ניט „יוראָפּ“, און ס׳איז זעהר ניט פיין פון זיין זייט, וואָס ער איז צו איהם ביז יעצט ניט גע־קומען...

נחום איז געשטאַנען פאַר איהם אין אַזא פּאָזע, ווי ער וואָלט זיך טאַקע אין דער אמת'ען פיהלען שולדיג, און כדי צו פאַרגלעטען זיין שולד, האָט ער אַ פרעג געטהאָן: „אפשר ווייסט איהר טאַקע וועגען עפּעס אַ שטעלע פאַר מיר?“

— אַ שטעלע פאַר דיר... —האָט לייבקע געקוויטשט די לעצטע צוויי ווערטער, דערביי האָט ער פאַרזשמורעט איין אויג און געמאַכט אַזא מינע, אַזוי ווי ער וואָלט געוואוסט פון אַ סך שטעלעס, נור פאַר איהם, פאַר נחום'ען, וויל ער געפינען טאַקי עפּעס אַן אַנטיקעל פון אַ שטעלע...

נחום איז געשטאַנען און האָט געוואַרט מיט אונגעדולד און מיט אַ פאַרקלעמט האַרץ אויף לייבקע'ס ענטפער.

— יע, ס'איז דאַ! — האָט לייבקע מיט התפעלות כמעט ווי אויסגעשריען — אַט געה איך יעצט פון מיינעם אַ באַקאַנטען, וועלכער האָט אַ קראָם פון לעדער, אפילו ניט קיין גרויסע קראָם, אָבער אַ מענשען דאַרף ער האָבען, ווי דאָס לעבען. ביי איהם וועסטו זיך קענען ארויפאַרבייטען. דאָס איז ביזנעס. פאַרשטעהסטו, ניט קיין אַרבייט, און אַזאַ געבילדעטער יונגער־מאַן, ווי דו, דאַרף גאָר ניט קלעהרען וועגען אַרבייטען אין אַ שאַפּ. אַט האָב איך קיינמאָל אין שאַפּ ניט געאַרבייט, און דאָך בין איך אַללרייט...

נחום איז געבליבען שטעהן אַ צוטומולטער. די לעצטע ווערטער האָט ער גאָר ניט געהערט און אין זיין מח האָבען זיך האַסטיג גענומען וועבען געדאַנקען: אַזוי פיעל יאָהרען געלערענט... געשטרעבט צו אַ גרויסען ציעל... מיט אַמאָל גאָר ווערען אַ משרת אין אַמעריקאַ... און דאָס וואָרט „משרת“ האָט זיך איהם ווי מעסערס איינגעשניטען אין האַרצען. ער האָט שוין געוואָלט ענטפערען שטאָלץ, אַז ער נויטיגט זיך ניט אין קיינעם'ס הילף און וועט שוין אַליין זיין שטעדטעל באַשטעהן; זאָל לייבקע וויסען, אַז ער איז דער זעלבער נחום רובין, וואָס אין דער־היים... אָבער ארומגעהן שטענדיג אַ הונגעריגער, אַ פאַר'דאגה'טער, איז דאָך

אויך קיין פּלאַן ניט, און טאַקי ניט שעהן אויך, האָט ער געענטפערט כלומר'שט צופריעדען:

— אדרבא, זעהר פיין. איך דאַנק אייך זעהר...

— דו דאַרפסט מיר ניט דאַנקען — האָט לייבקע עניוות'דיג געענטפערט — איך וועל שוין אַלעס פאַרזאָרגען. נאַ דיר דעם אַדרעס און געה צו אַהין מאָרגען גאַנץ פריה און זאָג, אַז איך האָב דיך געשיקט. דו הערסט: א י ך...

נחום האָט גענומען דעם אַדרעס און ווען לייבקע איז אַוועק, האָט ער זיך געלאָזט אין אַן אַנדער ריכטונג; איהם איז געווען עפּעס אונאַנגענעהם צו קוקען אויף לייבקען, ווי ער געהט דאָס אַזוי שטאָלץ און זיכער, ווי אַ מענש, וועמען ס'פעהלט גאָר ניט אין לעבען... צוערשט איז ער געגאַנגען לאַנגזאַם, זיך גע'ישוב'ט מיט זיך אַליין צי ער זאָל מאָרגען געהן אויף דער שטעלע, צו ניט. זיין בליק האָט זיך אָבגעשטעלט אויף אַלע פאַרבייגעהער; מענשען האָבען, זיינען פאַר'טרוד אין וואָס-ניט-איז און פיהלען זיך פעסט, איינגעפונדעוועט. און ער וואָס?... ניט באַמערקענדיג, האָט ער אויך אָנגעהויבען געהן וואָס אַמאָל שנעלער און געמאַכט אַזאַ מינע, ווי ער וואָלט זיך ערגעץ יאָגען וועגען אַ זעהר וויכטיגער זאַך...

„מאָרגען וועל איך געהן!“ — האָט ער פעסט בעשלאָסען— ס'איז אפילו ניט פאַר איהם צו זיין אַ משרת, אָבער ווער וועט דאָס איהם נויטען צו בלייבען אַ שטענדיגער משרת? ביינאַכט וועט ער לערנען, און ווען ער וועט שוין קענען גוט די שפּראַך, וועט ער געפינען אַ פיינערע שטעלע, ווי עס פּאַסט פאַר איהם... ער דערמאָנט זיך, אַז זיינער אַ באַקאַנטער סטודענט האָט איהם אַמאָל געשריבען אַ בריוועלע, אַז ער איז אַ לאַקעי אין אַ רעסטאָראַן. און מיט וואָס איז אַ משרת נידעריגער פון אַ לאַקעי? — קיין ארבייט איז קיין שאַנדע ניט!...

ער האָט זיך געלאָזט געהן אַהיים, כאָטש עס איז ערשט געווען צוויי אַזייגער ביי-טאָג, נור וואָס האָט ער איצט מורא? מאָרגען הויבט ער אָן פאַרדיענען...

„הלואי זאָל איך געפּעהלען דעם בעל־הבית‟, קלעהרט ער.
און מיט אונגעדולד האָט ער געוואַרט אויף מאָרגענדיגען טאָג...

אויף מאָרגען, ווען נחום איז געקומען „אויף דער שטעלע‟, האָט איהם בעגעגענט א רויטער איד, מיט קליינע, בלויע און נאַרישע אויגען. ווען נחום האָט איהם נור דערזעהן, האָט ער איהם שוין, אין געדאַנק, פאַרגליכען מיט ביינוש דעם רויטען פון זיין שטעדטעל, וואָס איז אויך געווען א לעדער־הענדלער און וועלכען ער האָט שטענדיג פיינט געהאַט...

„א פיינעם בעל־הבית וועל איך האָבען‟ — האָט ער זיך געקלעהרט מיט א פאַרביטערט הארץ און האָט זיך געפיהלט שטאַרק אראָבגעפאַלען.

דער רויטער איד האָט א קוק געטהאָן אויף נחום'ען און האָט עפּעס דרך־ארץ געקראָגען פאַר איהם; ער זעהט אויס צו זיין א פיינער בחור...

— איהר ווילט זיך, הייסט עס, צוגעוועהנען צו ביזנעס? — האָט ער איהם א פרעג געטהאָן מיט אבשיי.

— המ... המ... — האָט נחום געשטאַמעלט.

— זעהר פיין, טאַקי בעסער ווי צו אַרבייטען אין שאַפּ... כ'מיין טאַקי... אזא יונגער־מאַן, ווי איהר... פאַרשטעהט איהר... איז עפּעס ניט קיין תכלית צו אַרבייטען אין שאַפּ... כ'מיין טאַקי, וואָס... זעהט איהר, ביזנעס איז שוין גאָר עפּעס אַנדערש... ס'פאַרשטעהט זיך, מען דאַרף זיין פעהיג און טאַקע האָבען געדולד... מיט אמאָל קען מען קיין גליקען ניט מאַכען... די ערשטע צייט וועט איהר קריגען זעקס דאָלאַר א וואָך. נור אין גיכען וועט איהר זיך קענען אַרויפאַרבייטען...

נחום האָט קיין חשק ניט געהאַט צו פאַרפיהרען א געשפּרעך מיט'ן בעל־הבית; איהם האָט זיך שוין געוואָלט עפּעס אָנהויבען טהאָן און ער האָט ניט געוואוסט וואָס... ער האָט אָנגעהויבען קוקען מיט זוכענדע אויגען אין אַלע זייטען, און דערזעהענדיג

אין אַ ווינקעל דעם בעזים, האָט ער אויסגעטהאָן דעם אויבער־ראָק און זיך גענומען אויסקעהרען, מעשה משרת, און אַ ביטערער שמייכעל האָט זיך פאַרשפּרייט אויף זיין פּנים.

— ס'איז ניט נויטיג — האָט דער בעל־הבית שמייכלענדיג אַ זאָג געטהאָן, און האָט ביי איהם געוואָלט צונעהמען דעם בעזים, נור באַלד האָט ער זיך פאַרכאַפּט און האָט צוגעגעבען:

— אויב איהר האָט ליעב ריינקייט — מהיכא תיתא... פאַר וואָס ניט...

ווען נחום איז פאַרטיג געוואָרען מיט'ן קעהרען, האָט ער אַ פרעג געטהאָן מיט אַזאַ טאָן, ווי ער וואָלט געוועזען העכסט צופריעדען פון דער אַרבייט: „און וואָס יעצט?"

— יעצט, מיסטער, וועט איהר זיין אַזוי גוט און אָבטראָגען אַ פּעקעל צו מיינעם אַ קונה.

— אָלל־רייט! — האָט נחום געענטפערט, און ווען ער האָט געוואָלט נעהמען דאָס אָנגעוויזענע פּעקעל אונטער'ן אָרם, האָט ער דערפיהלט, אַז עס איז צו שווער, נור כדי צו ווייזען, אַז ער שרעקט זיך ניט פאַר קיין שווערער אַרבייט, האָט ער עס געשיקט אַ וואָרף געטהאָן אויפ'ן אַקסעל און איז אַוועק.

ווען ער איז אין אַ האַלבע שעה אַרום געקומען צוריק, האָט דער בעל־הבית מיט אַ שמייכעל איהם געפרעגט:

— נו, געוועזען שווער צו טראָגען?

— שייך שווער — האָט נחום געענטפערט כלומ'שט דרייסט — איך בין געוואוינט צו שווערער אַרבייט...

— אַ, אַט אַזוי האָב איך ליעב! יע, אַזוי דאַרף זיין — האָט דער רויטער אַ זאָג געטהאָן מעשה בעל־הבית, און באַלד האָט ער זיך געווענדעט צו נחום'ען שוין אויף „דו"...

— יעצט וועסטו אָפּטראָגען נאָך אַ פּעקעל צו אַן אַנדער קונה.

נחום האָט אַ קוק געטהאָן אויף דעם גרויסען פּאַק און איז געבליבען שטעהן אַ צוטומטולטער; פון טראָגען אונטער'ן אָרעם האָט ער שוין גאָר ניט געקלעהרט. ער האָט דאָס געוואָלט נעמען אויפ'ן פּלייצע און האָט ניט געקענט.

— כאַ־כאַ־כאַ! — האָט זיך דער בעל־הבית פרעך פונאַנדער־געלאַכט — אַט דאָס פּעקעל וועסטו ניט קענען טראָגן! נעהם דעם „פּוש־קאַרט" און פאָהר...

נחום איז רויט געוואָרען. אַ הייסער שטראָם האָט זיך האַסטיג אַ יאָג געטהאָן איבער זיין גאַנצער קערפּער, און ער האָט דער־פיהלט אַ שטאַרקען כעס צו דעם בעל־הבית, וואָס לאַכט אַזוי פרעך, ווען איהם איז אויפ'ן הארצען אַזוי שווער. אַ ווייל איז ער געשטאַנען און האָט געקלערט: ער האָט שוין געוואָלט אַ שפּיי טהאָן דעם בעל־הבית אין פּנים אַריין און אַוועקגעהן אַ שטאָלצער; זאָל ער וויסען, אַז ער איז ניט קיין אינגעלע, מיט וועלכען מען קען זיך שפּיעלען און נאָך לאַכען פון איהם. האָט ער אָבער זיך דער־מאָהנט, אַז ער האָט ניט וואוהין צו געהן—אַז ער איז דאָ עלענד און באַלד דאַרף ער שוין ווידער באַצאָהלען דער „מיסעס" פאַר'ן בעטעל, האָט ער מיט כעס אַ כאַפּ געטהאָן דעם גרויסען פּאַק, אַרויפגעוואָרפען אויפ'ן פּוש־קאַרט, און האָט שיון געוואָלט אַוועק, האָט ער אָבער פאַרגעסען, וואו מען דאַרף פאָהרען מיט'ן פּוש־קאַרט: אויפ'ן סיידוואָק, אָדער אויפ'ן מיטען סטריט...

— „מערקווירדיג!" האָט ער זיך אַליין גע'חדוש'ט — אַלע טאָג זעהט ער אין גאַס אָהן אַ שיעור פּוש־קאַרטס און יעצט ווייסט ער גאָר ניט ווי אַזוי זיי פאָהרען. עס איז איהם גאָר פון זינען אַרויס....

און אין גאַס האָט גערוישט; מענשען האָבען זיך פאַרהאַוועטע געיאָגט אַהין און אַהער. שעהן פערפּוצטע מיידלאַך, מיט שלאַנקע, גראַציעזע פיגורען זיינען פאַרבייגעגאַנגען. ביי נחום'ען אין האַר־צען האָט זיך אַ גאַנצער ים פון געפיהלען צושטורעמט, אין קאָפּ האָט איהם אָנגעהויבען טומלען אַזוי ווי שווערע שטיקער בליי וואָלטען זיך דאָרט איינס איבער ס'אַנדערע געקוליעט. ער האָט ניט געוואוסט, וואו די אויגען אָבצושטעלען. אַט האָט ער זיי אַראָבגעלאָזט אַ פאַרשעהמטער און אַט האָט ער זיי ברייט פונאַנ־דערגעעפענט און געקוקט מיט אַ ווילדען כעס אין דער וועלט אַריין. און וואו ער גיט אַ קוק — מיידלאַך... אַ וועלט מיט מייד־

לאַך... זיי מוזען זיין אינטעליגענטנע; זיי אַרבייטען ניט אין שאָפּ... ער דערמאָנט זיך, ווי ער פלעגט אין דערהיים אַרומשפּאַציערען מיט די אינטעליגענטסטע מיידלאַך, גערעדט וועגען וויכטיגע זאַכען, וועגען ביכער... מאַניא די קורסיסטקע, מיט די אונטערגעשאָרענע האָר, פלעגט איהם אָפט זאָגען, אַז ער האָט אַ „דאַר סלאַוואַ“, ער רעדט שעהן... געוועזען אַ לעבען אָהן זאָרג! גאַנצע נעכט פלעגט מען אַרומשפּאַציערען איבער די שטילע, פאַרשלאָפענע געסלעך. בייטאָג האָט מען געהאַט אַ פּאָר אורואָקען, געלעזען ביכער, געלערענט און נאָכהער גענומען דאָס שטעקעל אין האַנד, אַ פּאַפּיראָס אין מויל און געה... און דאָ באַמערקט מען איהם גאָר ניט ——— — — — —

ער האָט שוין געוואָלט איבערלאָזען דעם פּוש־קאַרט מיט'ן פּאַק אין מיטען גאַס און אַוועקגעהן, נור פון דעם געדאַנק איז איהם געוואָרען נאָך שווערער אויפ'ן הארצען און ער האָט אָנגעהויבען שטופּען דעם פּוש־קאַרט האַסטיגער...

„טאַקע וואָס פאַר אַ שאַנדע איז עס צו שטופּען אַ פּוש־קאַרט אין גאַס! אַבי פאַרדיענען און זיין זעלבסטשטענדיג“ — האָט ער זיך געמאַכט האַרץ.

און מיט אַמאָל איז איהם איינגעפאַלען, אַז ווען ער וועט שפּעטער מיט אַ פּאָר יאָהר שוין זיין אין אוניווערזיטעט — און ער האָפט, אַז ער וועט זיין; די „פּרעדמעטען“ קען ער דאָך, ער האָט נור קיין דיפּלאָם ניט — דאַן וועט ער אַמאָל דערצעהלען פאַר זיינע בעקאַנטע סטודענטען און סטודענטקעס, אַז ער האָט אַמאָל געשטופּט אַ פּוש־קאַרט אין גאַס... אַלע וועלען לאַכען און ער וועט אַ זאָג טהאָן שטאָלץ: „וואָס דען! אַן אינטעליגענטנער מענש דאַרף אַלעס קענען איבערלעבען...“ און די מיידלאַך וועלען קוקען אויף איהם ווי אויף אַ מאַן מיט אַ פעסטען כאַראַקטער... פּרוביען האָבען ליעב מענער העלדען... אין איבסען'ס דראַמען ווערט דאָך דאָס קלאָר געשילדערט... פּראָפעסאָר פאָרעל זאָגט אויך דאָס

ווען ער איז געקומען צוריק, האָט איהם דער בעל הבית שוין מיט אַ בייזער אַ זאָג געטהאָן:

— וואָס עפּעס אַזוי לאַנג? האָסט ניט געקענט קומען פריהער? דאָ האָט מען געדאַרפט אָפּטראָגען אָרדערס, און ער געהט אַוועק אויף יאָהרען...

נחום האָט געוואָלט עפּעס ענטפערען, נור ער האָט ניט געקענט פועל'ן ביי זיך, צו ער זאָל אויסזוכען עפּעס אַ תירוץ, אָדער ער זאָל איהם גאָר אויסזידלען און אַוועקגעהן — האָט ער גאָר ניט געענטפערט...

אַ שוסטער איז אַריינגעקומען און האָט געקויפט עטליכע שטיקלעך לעדער.

דער בעל הבית האָט געמאַכט אַ קליינעם פּעקעלע און האָט זיך געווענדעט צו נחום'ען מיט אַ בעפעהלענדען טאָן:

— נעהם דאָס פּעקעלע און געה מיט'ן מאַן.

— ס'איז ניט נויטיג — האָט זיך דער שוסטער אָבגערופען— איך קען עס אַליין טראָגען.

— וואָרום זאָלט איהר דאָס אַליין טראָגען? — האָט דער בעל־הבית מיט אַ חניפה געענטפערט — איך האַלט דאָך אַ מענשען...

נחום איז געשטאַנען און האָט זיך ניט געריהרט פון אָרט. ער האָט געפיהלט, אַז די געדולד פּלאַצט, ער קען מעהר ניט ליידען, אַז מען זאָל איהם אַזוי באַליידיגען, און נאָך ווער?... ביינוש דער לעדער וואַרגער?...

— נו, וואָס שטעהסטו? נעהם דאָס פּעקעל! — האָט דער בעל־הבית באַפוילען.

נחום האָט זיך ניט געריהרט פון אָרט, נור געוואָרפען בייזע בליקען דאָ אויפ'ן פּעקעל, דאָ אויפ'ן שוסטער, וועלכער האָט געוואַרט און — דאָ אויפ'ן בעל הבית. אויף זיין פנים האָט מען געקענט דערקענען, אַז ביי איהם אין האַרצען קומט פאָר אַ שרעקליכע מלחמה, און ענדליך האָט ער אַ זאָג געטהאָן מיט כעס:

— מיסטער! באַצאָהלט מיר פאַר אַ האַלבען טאָג און זוכט אייך קלענערע משרתים....

דער בעל הבית האָט אויף איהם אויסגעשטאַרט זיינע בלויע, נאַרישע אויגלעך, און דערזעהענדיג, אַז ער איז אין כעס, האָט ער געפרעגט פאַרוואונדערט:

— וואָס דאַרפט איהר זיין בייז, איך האָב אייך דען באַליידיגט?... כ'מיין טאַקי וואָס... און פון זיינע בלויע אויגען האָט אַרויסגעקוקט עפּעס אַ נאַרישע פאַרוואונדערונג...

אין דער מינוט האָט ער אויסגעזעהן אין נחו'ס אויגען נאָך עקעלהאַפטער, ווי פריהער, און איהם האָט זיך שוין געוואָלט וואָס גיכער אוועק פון דאַנען.

— באַצאָהלט מיר פאַר מיין אַרבייט! — האָט ער כמעט אויסגעשריען אַן אויפגערעגטער און זיין פּנים האָט זיך אַזש פאַרקרימט פאַר כעס...

דעם רויטען האָט זיך אויסגעדוכט, אַז ער קריצט מיט די צייהנער און ער האָט זיך טאַקי אויף אַן אמת'ען דערשראָקען; היינטיגע חברה זיינען דאָך מסוגל אויף אַלעס...

ער האָט איהם באַצאָהלט פאַר אַ האַלבען טאָג, און ווען נחום איז אַרויס אין גאַס, האָט ער פריי אָבגעאָטהעמט, אַזוי ווי ער וואָלט אַראָפּגעו'פּטר'ט אַ שווערע משא. נור וואָס ווייטער ער איז געגאַנגען אַלץ מעהר האָט ער דערפיהלט ווי אין זיין מח צוואַקסען זיך שווערע, אומעטיגע געדאַנקען און אין האַרצען הויבט אָן נאָגען אַן אונגעהויערער יאוש.

ביז פאַר־נאַכט האָט ער זיך אַרומגעבלאָנקעט איבער די גאַסען ווי אין עולם־התוהו, און ווען עס איז געוואָרען פינסטער און די שיין פון די אָנגעצונדענע לאַמטערנעס און די העל־באַלויכטענע שוי־פענסטער האָבען איהם מיט אַמאָל אַ בלענד געטהאָן אין די אויגען, האָט ער זיך געלאָזט געהן אַהיים...

אין הויז איז ער אַריין כלומר'שט אַ פאַרהאָרעוועטער.

— ניט געוועזען פאַר מיר קיין בריעף? — האָט ער אַ פרעג געטהאָן אין איין אָטהעם, און דערביי האָט ער געמאַכט אַזאַ מינע, ווי ער וואָלט טאַקי אין דער אמת'ען וואַרטען אויף אַ זעהר וויכטיגען בריעף... און נאָך איידער די „מיסעס" האָט איהם געענטפערט,

איז ער צוגעלאָפען צו זיין רענצעלע, אַרויסגענומען פון דאָרט אַ גאַנץ פּעקעל מיט בריעף און מיט פאָטאָגראַפישע בילדער, זיך אַוועקגעזעצט אין אַ זייט און האָט זיך אָנגעהויבען ראַיען אין דעם פּעקעל, ווי ער וואָלט דאָרט זוכען זעהר אַ וויכטיגע זאַך... ווען ער איז געקומען צו די בילדער, האָט ער אויפמערקזאַם באַטראַכט יעדע בילד, איבערגעלייענט די אויפשריפטען פון דער אַנדער זייט, און זכרונות אָהן אַ שיעור האָבען זיך גענומען פונאַנדערוויקלען פאַר זיינע אויגען... אָט איז מאַניאַ די קורסיסטקע, מיט די אונ־טערגעשאָרענע האָר, און מיט'ן הויכען, גלאַטען שטערען, וועלכער האָט זיך שטענדיג עפּעס צו־פיעל געוואָרפען אין די אויגען... מיט איהר איז ער אַמאָל געזעסען ביז שפּעט אין דער נאַכט אויף דער בריק. אַ ליכטיגע לבנה־נאַכט איז דאַן געווען, איינע פון יענע ליכטיגע נעכט, ווען אַ זילבער־ווייסע לבנה קוקט פאַרגאַפט אויף דער גרויליך באַשאָטענטער ערד, וואָס דרעמעלט, ווי מיט אַ זיסען, סודות'דיגען שמייכעל איבערגעצויגען... דאַן איז אַ פויער מיט אַ פולען זאַק אויף די פּלייצעס פאַרבייגעגאַנגען פון ווייטען אויפ'ן שאָסעע און נאָך איהם האָט זיך געצויגען עפּעס אַ משונה־דיג־לאַנגער שאָטען... מאַניאַ האָט זיך דאַמאָלט שטאַרק פונאַנ־דערגעלאַכט: „כאַ־כאַ־כאַ! זעהט נור דעם שאָטען! זעהט נור דעם שאָטען! גאַנצע וועלטען פאַרנעהמט ער... כאַ־כאַ־כאַ! ס'אַרא שאָטען!...“ — אַ וואוילע מיידעל געווען! און אָט איז ליובאַ מיט די שוואַרצע האָר, וועלכע ליגען שווער איןביידע ווינקלען פון איהר שטערן... ס'אַרא אויגען זי האָט דאָס! — פלאַם־פייער! מיט איהר האָט ער שטענדיג ליעב געהאַט זיך צו קריעגען אין שפּאַס: ווען זי פלעגט ווערען בייז, איז זי געווען שעהנער, חן'עוודיגער: זי פלעגט אָנכמורען די שוואַרצע ברעמען און איהרע אויגען האָבען דאַמאָלס געהאַט אַ רייצענדען גלאַנץ... דאָך האָט זי אָנגעשריעבען: „מיין בעסטען פריינד צום אַנדענקען“... —

לאַנג איז ער אַזוי געזעסען און באַטראַכט די בילדער. יעדער בילד האָט איהם דערמאָהנט אַזעלכע שעהנע עראינערונגען, וואָס האָבען געלאַשטשעט זיין פאַרקלעמט האַרץ, ווי אַ קיהל, מחיה'דיג

ווינטעל נאָך אַ לאַנגען הייסען טאָג — און האָבען איהם פאַר־טראָגען ווייט פון דאַנען...

און ווען אַלע זיינען שוין געשלאָפען און די פּאַרגליוועורטע פינסטערניס אין שטוב איז דורכגעלעכערט געוואָרען פון'ם מאַטען שיין פון'ם דרויסענדיגען לאַמטערן, איז ער צוגעגאַנגען צום פענ־סטער, אונטערגעשפּארט מיט איין האַנד דעם צושויבערטען קאָפּ און שטאַר געקוקט אין דער ווייט אריין...

אין גאַס איז שוין געווען שטיל, נור פון צייט צו צייט האָט זיך געהערט אַ שטאַרקען שיפען פון אַ „סאָבוויי“. פּאַף־פּאַף־פּאַף!“— האָט זיך דאָס שיפען מיט גרוסי אימפּעט געטראָגען אין דער לופט און איז באַגלייט געוואָרען פון אַ שאַרפען, פאַר'עקשנ'טען קלינגען, וואָס איז געוואָרען וואָס אַמאָל שטילער, טעמפּער און איז אָבגע־שטאָרבען ערגעץ־וואו... און מיט אַמאָל האָט זיך ירגזון'דיג אַ טראָג געטהאָן אין דער לופט אַ שטאַרקער גערויש ווי פון אַ וואַ־סער־מיהל און האָט שטיקער געהאַקט פון דער שטילקייט און איז פאַרשוואונדען ערגעץ ווייט, ווייט... אַ „טריין“ איז דורכגעלאָ־פען... און אָט איז ווידער שטיל געוואָרען, אַזוי ווי די גאַנצע שטאָדט וואָלט מיט אַמאָל איינגעהאַלטען דעם אָטהעם.

שטיל. די גרויסע שטאָדט איז איינגעשלאָפען — — — — —

אַן אומרוהיגע נאַטור.

עס מעג דאך אַמאָל אַ מענשען איינפאַלען אזא גע־דאנק אויך:

„פרייגעזאַנגען היינט, פרייגעזאַנגען מאָרגען — אָבער ווען דיין פרוי פאַרליעבט זיך אין אַן אנדערען און הויבט אַן אוועקגעהן פון דער היים ביז שפּעט אין דער נאכט, פאַרדריסט עס“...

נו, פאַרדריסט דאָס איהם טאַקי. און נאָך ווי אַזוי!

ער פיהלט זיך איבער דעם אַזוי בלוטיג באַליידיגט, גלייך ווי מען וואָלט איהם אין מיטען גאַס, פאַר אַן עולם מיט מענשען, אויסגעפּאַטשט און זיך אויסגעלאַכט פון איהם...

דער ווייב זאָגט ער גאָר ניט, קיין סצענעס אין הויז מאַכט ער ניט, ווייל ווי פּאַסט דאָס פאַר איהם, דעם באַקאַנטען לאָיער, דעם אינטעליגענטען מענשען צו מאַכען סצענעס? אָבער עס לאָזט איהם פאָרט ניט רוהען... אין אָפיס קען ער ניט איינזיצען, אין געריכט איז ער אַזוי צוטומעלט, אַז ער הערט כמעט ניט, וואָס מען רעדט, און ער באַמערקט גאָר אַליין ניט ווי ער גיט אַלע מאָהל אַ קריץ מיט די צייהן און מורמעלט ביי זיך ארוים:

— אַך, צום טייוועל!...

ביי טאָג און ביינאַכט האַלט ער אין איין קלערען וועגען דעם, און עס לעגט זיך איהם ניט אויף'ן שכל איין זאַך:

„ווי קומט עס וואָס רחל — אַזאַ שטילע, בעשיידענע און שעהמעוודיגע פרוי — זאָל מיט אַמאָל בעקומען אַזוי פיעל מוטה און גאָר פּשוט זאָגען:

— מאיר, עס איז פאַרפאַלען... איך האָב דיר מעהר ניט ליעב... איך האָב ליעב אַן אַנדערען...

נאָך איידער זי האָט איהם דאָס געזאָגט, האָט ער שוין פאַר־שטאַנען, אַז עפּעס איז דאָ, אַז אַ וויכטיגע ענדערונג איז אין איהר פאַרגעקומען. און באַמערקט האָט ער דאָס, ניט נאָר אין׳ם בליק פון איהרע צוויי גרויסע בלויע אויגען, וועלכע האָבען אַלע מאָל אַזוי אויפריכטיג, אָפּגעשפּיגעלט יעדע שטימונג איהרע, נור אויך אין דעם, וואָס זי האָט אויפגעהערט האָבען טענות צו איהם פאַר וואָס ער געהט אַזוי אָפט אַוועק פון דער היים...

איידער זי האָט זיך אין אַן אַנדערען פאַרליעבט איז ניט אַוועק די וואָך, אַז זי זאָל זיך מיט איהם אַ צוויי־דריי מאָל ניט קריעגען איבער דעם, וואָס ער האַלט זיך ניט אין הויז.

— איך וואָלט נור געוואָלט וויסען, וואוהין ציהט עס דיר אַזוי ? ! — איז זי אַלע מאָל מיט די זעלבע ווערטער צו איהם צוגעשטאַנען, און ער האָט איהר קיינמאָל ניט געהאַט וואָס צו ענטפערען דאַרויף...

וואָרים, וואָס האָט ער איהר טאַקי געקענט ענטפערען ? ער אַליין ווייסט דען וואוהין עס ציהט איהם ?... ער ווייסט נור, אַז עס פעהלט איהם עפּעס ; אַז ווען ער איז אין דער היים, גלוסט זיך איהם געהן אין גאַס, אָדער פאַרברענגען מיט מענשען, און ווען ער פאַרברענגט מיט מענשען, ווערען זיי איהם אָפּטמאָל אַזוי דערעסען, אַז ער וואָלט אַנטלאָפען אין דער וועלט אריין... אַ נאַטור אַזאַ ביי איהם, אַן אומרוהיגע.

און דוקא ווייל ער האָט אַזאַ אומרוהיגע נאַטור האָט זיך גראָדע געדאַרפט טרעפען, אַז זיין פרוי זאָל זיין אַ רוהיגע און אַ שטילע — פון די נאַטורען, וועלכע רייסען זיך ניט אין ערגיץ און האַלטען זיך שטענדיג אין אַ ווינקעלע.

ווי אַזוי עס איז געקומען דערצו, אַז אַזעלכע צוויי פאַר־שידענע מענשען זאָלען זיך צונויפגעהן — דאָס האָט קיינער ניט געקענט באַגרייפען. אָבער ער אַליין האָט דאָס זיך ערקלעהרט דערמיט, וואָס ס׳ליעגט שוין אין דער טבע פון יעדען מאַנסביל ליעב צו האָבען דוקא אַזאַ פרוי, וואָס איז פּונקט דער היפוך פון איהם... און ערשט נאָכדעם, ווי ער האָט מיט איהר אָפּגעלעבט

איבער א יאהר, איז איהם אין א שעהנעם פריהמארגען איינגע־פאלען, אז ער הויבט גאר ניט אן צו פארשטעהן, ווי עס איז טאקי געקומען דערצו, אז ער זאל זיך מיט איהר צונויפגעהן...

כאטש זיי האבען איינער דעם אנדערען שטארק ליעב גע־האט, האט זיך זייער לעבען עפעס ניט געקלעפט... אזוי גרויס איז געווען דער אונטערשיעד אין זייערע כאראקטערע, אין זייערע אנשויאונגען אויף'ן לעבען. אז עס האט געמוזט קומען דערצו, אז זיי זאלען זיך קריעגען איבער יעדע נארישקייט.

עס איז ניט אוועק א טאג, אז זיי זאלען זיך ניט קריגען איבער דעם, וואס ער איז ניט פינקטליך און קומט ניט אהיים אין דער באשטימטער צייט... זי האט איהם אלץ חושד געווען אז ער פיהרט זיך ארום מיט אנדערע; איבער דעם וואס ער איז געווען צו לעבעדיג און צו אלעמען צוגעלאזט, האט זי צו איהם קיין צוטרויען ניט געהאט; און דאס האט איהם שטארק גענערגערט, ווייל איבער דעם איז ער אפט מאל געווען געצוואונגען זיך צו פארפלאנטערען אין א געץ פון ליגענס... „צו אל די שווארצע יאהר זאל עס געהן! — האט ער ניט איינמאל פאר פארדרוס אזש מיט די צייהן געקריצט. — וואלט איך דען אליין ניט געוואלט זאגען דעם אמת?... וואלט איך דען אליין ניט געוואלט קומען צו געהן אהיים אין דערצעהלען, אז איך בין ניט געקומען אין צייט, ווייל דא און דא האב איך זיך געטראפען מיט אזעלכע מענשען מיט וועמען עס איז מיר געווען אנגענעהם צו פארברענ־גען"...

איהר האט ער דאס אבער ניט געקענט זאגען, ווייל באלד עפעס האט זי איהם חושד געווען אז ער איז שוין נישט גלייכ־גילטיג צו דער אדער צו יענער...

מעהרסטענטיילס האבען זיך די קריגערייען געענדיגט דערמיט, וואס זי האט באקומען היסטעריקע און ער האט קיין אנדערע ברירה ניט געהאט ווי פאלען פאר איהר אויף די קניע און זיך שווערען, אז ער וועט שוין מעהר ניט...

די שבועות האָט ער אָבער קיין מאָל ניט געהאַלטען, ווייל ער האָט ניט געקענט. דאָס איז געווען איבער זיינע כוחות... ער האָט געמוזט קומען אהיים מיט אַ פּאָר שטונדען שפּעטער; ער האָט געמוזט פאַרפיהרען אַ ברייטע בעקאַנטשאַפט; ער האָט זיך ניט געקענט באַגנהען אָהן אַ קרייז פון יונגע שעהנע פרויען, וועמען ער זאָל מאַכען קאָמפּלימענטען און אַמאָל טאַקי אַ ביסעל אַ שטיעף טאָן, אָדער געמיטליך פּלאַפּלען וועגען נאַרישקייטען...

וואָלט זי ניט געווען אַזוי אייפערזיכטיג, וואָלט דאָס ביי איהר געהייסען, אַז ער איז גלאַט אַ לעבענסלוסטיגער מענש, אַז ער קען אויף זיך ניט אַרויפשלעפּען דעם שווערען עול פון סאָלידער בעל־הבית׳ישקייט. נור אַזוי ווי זי האָט אַזוי געלאָסען דאַרויף ניט געקענט קוקען, האָט זי געגריזשעט אי זיך אי איהם, און עס איז שוין אויסגעקומען אַזוי, אַז איהם איז אין דער היים געוואָרען אַזוי ענג, ווי אין אַ שטייג, און דאַן האָט ער שוין צווישען זיינע באַקאַנטע דאַמען געפונען אַ פּאָאַר אַזעלכע, פאַר וועמען ער האָט זיין ביטער האַרץ אויסדערצעהלט און דורך דעם אַליין איז שוין די פריינדשאַפט מיט זיי געוואָרען אַ נעהענטערע...

מעהר ווי מיט אַלע איז ער באַפריינדעט געוואָרען מיט דער מאַדאַם קאַטלער, אַ יונגע פרוי פון אַ יאָהר עטליכע און צוואַנציג, איינע פון יענע פרויען, וועלכע זיינען אין אַלע צייטען גרייט צו שענקען אַ וואַרימען בליק און צו שמייכלען ליעבליך צו יעדען יונגען מאַן, וואָס קען מיט זיין בליק אויף זינדיגע מחשבות אַרויפפיהרען...

די מאַדאַם קאַטלער איז אַמאָל געווען, אַז אַפּטע איינגעהעריין צו איהם אין הויז, זי האָט געוואוסט, אַז ער איז פון זיין פאַמיליען־לעבען ניט צופריעדען. און זי האָט אויך געוואוסט, אַז ער איז פון יענע אומרוהיגע נאַטורען, וועלכע קענען זיך אויף איין אָרט ניט האַלטען; און דאָס איז איהר דוקא געפעלען געוואָרען. זי האָט איהם טאַקי איינמאָל געזאָגט:

— איהר ווייסט, מר. רענקין, — האָט זי איהם מיט אַ ליעב־

ליכען שמייכעל געזאגט — אזעלכע אומרוהיגע נאטורען ווי איהר געפעלען מיר זעהר...

— דאס איז דערפאר ווייל אייך קומט ניט אוים צו ליידען פון מיר... — האט ער אויך מיט א שמייכעל געענטפערט, — אבער ווען אייך וואלט דערפון אויסגעקומען צו ליידען אזוי פיעל ווי־פיעל מיין פרוי, וואלט דאס אייך שוין דוקא גאר ניט געפעלען...

— איך וואלט דערפון ניט געליטען. — האט זי מיט זיכער־קייט געזאגט און נאך צוגעגעבען, אז מיט אזא מאן, ווי ער איז דארף א פרוי וויסען ווי זיך צו באגעהן...

— ווי אזוי א שטייגער? — האט ער נייגעריג געפרעגט.

— עס איז א גאנצע תורה דערביי — האט זי געענטפערט, — פריהער פאר אלץ דארף מען פאר איהם שטענדיג האבען צוגעגרייט א ליעבליכען שמייכעל, ווארים אזעלכע פארשווינען ווי איהר קען א פרוי אפקויפען מיט א שמייכעל... ניט אמת אפשר? זאגט, שעהמט זיך ניט...

און זאגענדיג דאס האט זי איהם אזוי שארף אריינגעקוקט אין די אויגען, אז ער האט געפיהלט ווי זי נעהמט איהם דורך און דורך מיט איהרע בליקען.

— אמת... — האט ער צוגעגעבען.

חוץ זיי איז דאן אין שטוב דאן קיינער ניט געווען, און ווייל זי האט אויף איהם געקוקט מיט אזעלכע בליקען, וואס פאר־שפרעכען פארבאטענעם פארגניגען, האט ער שוין ניט געקענט ביישטעהן דעם נסיון און איהר געגעבען א קוש אין די אויגען...

— אויף מיין ווארט איהר זיינט קלוג ווי דער טאג! — האט ער איהר א קאמפלימענט נאך אויך צוגעגעבען.

— פאר'ן קאמפלימענט דאנק איך אייך, — האט זי איהם שוואכליך פון זיך אפגעשטויסען. — אבער — ווארפט זיך ניט אזוי מיט קיין קושען רעכטס און לינקס...

זי האט הפנים געמיינט, אז איהרע ווערטער זיינען פאר איהם ניט גענוג קלאהר, האט זי אין א ווייל ארום נאך צוגע־געבען:

— מיינט ניט, אז איך פיהל זיך אזוי באַליידיגט דערפון, וואָס איהר האָט מיר א קוש געטהאָן... ביי מיר איז דאָס פון די קליינע חטאים; מיין „אונשולד" ליידעט ניט דערפון... עס איז ניט מעהר, איך וויל, אז מיך א קוש טהאָן זאָלט איהר בלויז דאַן ווען איך וועל ביי אייך ניט זיין איינע פון יענע דאַמען, וועלכע מען קען א קוש טהאָן אזוי זיך...

פאר'ן אוועקגעהן האָט ער זי ווידער געוואָלט א קוש טהאָן, אָבער זי האָט צו איהם א מאַך געטאָהן מיט'ן פינגער און ער איז געבליבען שטעהן עפּעס ווי ניט אהין און ניט אהער... זיי האָבען זיךביידע מיט ווארימע, פיעל באַדייטענדע בליקען איבער־געוואָרפען, און ער איז אָוועק.

קיין ליגנער בטבע איז ער ניט געווען, אזוי ווי ער איז נור אריינגעקומען צו זיך אין הויז, האָט זיין פרוי אויף זיין פנים גלייך דערקענט, אז ער איז שוין ערגעץ געווען...

— וואו ביזטו געווען? — האָט זי איהם א ברוגז'ע גע־פרעגט.

— כ'וויים... — האָט ער זיך אין דער גרעסטער פאַרלעגענ־הייט גענומען פּלאָנטערען אין זיינע אייגענע ווערטער, — איך בין געווען שטאַרק פארנומען... ס'הייסט, נאָכדעם ווי איך בין גע־ווען שטאַרק פארנומען אין אָפּיס, בין איך זיך דורכגעגאַנגען א ביסעל... פשוט געוואָלט זיין מיט זיך אַליין א האַלבע שטונדע...

— דאָס איז א ליגען! — האָט זי איהם די ווערטער גלייך אין פנים אריין א שליידער געטהאָן. — זאָג מיר, וואו ביזטו איצט געווען?

— איך זאָג דאָך דיר!

— דאָס איז ניט אמת!

— וואָס הייסט ס'איז ניט אמת, — האָט ער זיך נאָך מעהר גענומען פּלאָנטערען, און דער פריהערדיגער תירוץ האָט זיך שוין ביי איהם צוּוואַקסען אזוי:

— כ'וויים... איך בין זיך דורכגעגאַנגען אביסעל, געוואָלט זיין מיט זיך אַליין כאָטש א האַלבע שטונדע... איז ווי איך

געה אזוי, טרעפט מיך גראדע אַז מיינער אַז אַלטער באַקאַנטער און דערצעהלט מיר אַ גאַנץ פּעקעל מיט צרות. ער האָט געקויפט די „ענציקלאָפּעדיע בריטאַניקא“ אויף אויסצאָהלען, און אַזוי ווי ער איז זעהר ניט קיין פּינקטליכער מענש, האָט ער ניט גע־צאָהלט אין צייט; איז זיך מיישב די קאָמפּאַני און גיט איבער די קיים צו אַ לאָיער, נעמט דער לאָיער און קלאָגט איהם אַן אין געריכט נו, איז וואָס זשע פאַרשטעהסטו דאָ ניט? וויל ער, אַז איך זאָל איהם דאָ העלפען און דערפאַר, זאָגט ער, וועט ער מיר באַ־צאָהלען אַ פּאָאַר דאָלאַר...

דערצעהלענדיג דאָס האָט ער געזעהן, אַז זי קוקט אויף איהם און גלויבט איהם ניט אַ וואָרט, אָבער ער האָט זיך ניט וויסענדיג געמאַכט און ווייטער גערעדט:

— אפשר אַ שטונדע אויפ'ן זייגער האָט ער מיך גענודיעט; איך האָב זיך גאָר ניט געקענט אָפּטשעפּען פון איהם!...

— דאָס איז ניט אמת! — איז זי אַלץ געבליבען ביי איהר'ן, און קוקענדיג דורכדרינגליך אויף איהם, איז זי ניט אָפּגעשטאַנען:

— זאָג מיר דעם אמת, וואו ביזטו געווען?

איז ער שוין געוואָרען אין כעס און אַ שליידער געטאָהן די הוט אויפ'ן פּלאָאָר.

— אום גאָטעס ווילען, וואָס ווילסטו פון מיר?! — האָט ער פאַר כעס אזש מיט די צייהן געקריצט. — זאָג איך דיר דען ניט דעם אמת?

—— ניין!... — האָט זי געענטפערט מיט עקשנות און פאַר־ביטערונג.

—„ ניין!“... — האָט ער איהר דאָס זעלבע וואָרט איבער־געקרימט. — פון וואַנען ווייסטו, אַז ניין?

— ווייל דו האָסט מיך שוין ניט איינמאָל אָפּגענאַרט...

— „אָפּגענאַרט“.... האָט ער פון צווישען די צייהן ארויסגע־ברומט — מען וואָלט געקענט מיינען אַז אמת ווער ווייסט וואָס.

דער כעס האָט אין איהם געברענט איבער דעם, וואָס זי באַגעגענט איהם שטענדיג אַזוי; ער האָט זיך געפיהלט שטאַרק

באַליידיגט דערפון וואָס זי גלויבט איהם ניט פון דאַנען אהין, און ער האָט אָנגעהויבען שרייען הויך, אויף׳ן קול:

— איך בין ניט מחויב דיר אָפּצוגעבען דין וחשבון וואוהין איך געה און מיט וועמען איך געה!... איך בין אַ פרייער מענש און האָב אַ רעכט צו טהאָן וואָס איך וויל... בלויז שיק אינגלאַך מוזען אָפּגעבען אַ רעפּאָרט. און איך בין דיר ניט קיין שיק אינגעל! דו הערסט!... און וויפיעל מאָל דאַרף איך אַלץ דאָס זעלבע איבער׳חזר׳ען, — האָט ער נאָך העכער גענומען שרייען — אַז איך וויל, מיר זאָלען ביידע זיין פרייע מענשען! געה דיר וואוהין דו ווילסט און איך וועל מיר זיין באַפריינדעט מיט וועמען איך וויל!...

זי האָט אויך ניט געשוויגען. מיט פאַרשיעדענערליי ראיות האָט זי אַלץ באַוויזען, אַז זי האָט אַ רעכט איהם ניט צו גלויבען, ווייל ער האָט זי שוין ניט איינמאָל אָפּגענאַרט. און ווייל ער האָט ביי זיך אין הארצען געפיהלט, אַז פונקט אַזוי ווי ער איז גערעכט, איז זי אויך גערעכט, האָט ער געשריען אַזוי לאַנג ביז ער האָט אי זיך אי זי שיער ניט אויפגעגעסען לעבעדיגערהייט. און דער־נאָך, ווען זיי האָבען שוין ביידע אפשר צוואַנציג מאָל דיזעלבע טענות איבערגע׳חזר׳ט און געמאַכט איינער דעם אַנדערען מיט דער בלאָטע צונגלייך, האָט ער געגעבען אַ קלאַפּ מיט דער טהיר און איז אוועק...

עס איז דאַמאָלסט געווען אַן אָסיענדיגע נאַכט. אין דרויסען איז געווען נאַס און קאַלט. פון דעם שוואַרץ־גרויען הימעל האָט זיך עפּעס אַ בייזער גייסט אויף דער וועלט אַנגערוקט און גע־טריבען אַלעמען פון די גאַסען אהיים, אין די וואַרימע ווינקעלאַך, וואו קינדער פלאַפּלען זאַרגלאָז און צערטליכע פרויען שמייכלען ליעבליך. אַ ווינט האָט מיט דריבנע רעגען־טראָפּענס גע־שמיסען די פּנים׳ער פון די פאַרבייגעהער און אַן עסערדיגע קעלט האָט די ביינער דורך און דורך גענומען.

עס איז געווען פינסטער, גליטשיג, קאַלט און אומעטיג. אַ אָסיענדיגע נאַכט.

מאיר'ן האָט זיך איצטער אויך געגלוסט זיין אין א שעהן אויפגערוימטער שטוב, וואו עס איז ווארים און ליכטיג, און וואו מען קען אנשפארען דעם מידען קאפ אויף'ן שוים פון א געליעבטער פרוי...

א שטיק פון זיין לעבען — האט ער געפיהלט — וואלט ער אוועקגעגעבען ווען רחל וואלט ניט געווען אזא ווי זי איז...

איינער אליין האט ער זיך געדרעהט אויף דעם פוסטען בולוואר. וואו דער ווינט האט זיך פון איין בוים אויף'ן אנדערען געווארפען און געמאכט א גערודער. ווי ער וואלט זיך איינגעשפארט דוקא היינט אויף דער נאכט זיי אלע מיט די ווארצלען פון דער ערד ארויסצורייסען. ער האט א סך געטראכט, זיך לאנג געשלאגען מיט דער דעה ביז ער האט באשלאסען:

— צו דער מאדאם קאטלער...

און ער איז אהין אוועק.

ביז צו דער טהיר פון דער מאדאם קאטלער'ס וואהנונג איז ער צוגעגאנגען; שוין געהאלטען גרייט די האנד אנצוקלינגען, אבער דערמאנענדיג זיך, אז רחל איז איצט איינע אליין אין הויז, האט ער זיך אומגעקעהרט צוריק...

אהיים איז ער דאך ניט געגאנגען. ווייל אין מיטען וועג האט ער זיך גענומען באקלעהרען:

— און וואס וועט זיין, אז איך וויל איצטער שוין געהן צוריק אהיים?... וועל איך דען דערמיט מאכען בעסער מיר אדער איהר? איך וועל זיך ארומדרעהען א ברוגז'ער און זי וועט זיצען אין א פינסטערען צימער ביים פענסטער א בייזע, א געקריוודעטע און א באליידיגטע... און אפילו ווען מיר וועלען זיך איבערבעטען? זיינען דען אט די איבערבעטענישען ניט לעכערליך און טאקי מיאוס אויך?... מיר טהוט באנג, איהר טהוט באנג און מארגען — ווידער דאס זעלבע!...

שפאנענדיג אזוי א פארביטערטער און אן ענטוישטער, האט ער געקלעהרט, אז עס איז ניט פאר איהם צו זיין א פאמיליען מאן; אז דאס איצטיגע פאמיליען לעבען איז גאר ניט צוגעפאסט

פאַר די היינטיגע מענשען; ער האָט אויך געקלעהרט, אז בלויז גוטע פרעסער — מענשען, וועלכע וואָלטען פאַר דער אכילה אוועק־געגעבען אַלעס אין דער וועלט — קענען זיין גוטע פאַמיליען־לייט...

ער איז שוין געווען ניט ווייט פון דער היים. אָבער ער האָט זיך פאַרקירעוועט צוריק און איז אוועק אין אַ וויין־קעלער. דאָר־טען האָט ער זיך אוועקגעזעצט אין אַ ווינקעל ביי אַ טישעל, און ווען דער וויטער איז צוגעגאַנגען צו איהם, האָט ער לאַנג ניט געטראַכט און גלייך געגעבען די באַשטעלונג:

— אַ גרויסען קויגעל וויין!...

* * *

אהיים איז ער געקומען פאַרטאָג, ווען שווער פאַרהאָרעוועטע אָרימע מענשען דאַכט זיך אין שלאָף אויס, אַז זיי האָבען שוין צו דער ארבייט פאַרשפּעטיגט און קליינע קינדער רייסען איבער מיט זייערע געוויינען די זיסע חלומות פון זייערע יונגע מאַמעס.

ער איז געווען אַזוי שכור, אַז ער האָט זיך קוים אויף די פיס געהאַלטען. אין מויל איז איהם געווען טרוקען, אין קאָפּ פּוסט און איבער אַלע אברים האָט ער געפיהלט אַזאַ מיעדקייט, אַז עס האָט איהם איינפאַך געצויגען זיך אוועקלעגען אין אַ וואַ־רימען בעט און גלייך צומאַכען די אויגען.

האָט אָבער פון רחל'ס שלאָף צימער אַ געז פייערעל ארויס־געשימערט און די גאַנצע צייט געהאַלטען אין איין דערצעהלען דער שטילקייט אַ געשיכטע וועגען אַ שלאָפלאָזער נאַכט פון אַן אומגליקליכער פרוי... די שטילקייט האָט אין זיך איינגעזאַפּט די גאַנצע שרעק און דעם גאַנצען אומעט פון דער אומגליקליכער פרוי'ס שלאָפלאָזער נאַכט. און ווי מאיר איז נור אין שטוב אריינגעקומען, האָט זי דאָס איהם גלייך אין פּנים אריין אַ שליי־דער געטהאָן און ער איז געבליבען שטעהן אַ דערשראָקענער; און שטעהענדיג אַזוי האָט ער געהאָט דאָס געפיהל, ווי אַ פאַר־

ברעכער, וועלכער שטויסט זיך אן אן דעם טויטען קערפּער פון זיין קרבן...

א ווארימער געפיהל צו רחל'ן און א כעס אויף זיך אליין האט אין זיין הארצען אויפגעוואכט און קריצענדיג מיט די צייהן האט ער זיך האסטיג א ריס געטהאן ביי די האאר פון'ם קאפּ און זיך שווער אראפּגעלאזט אויף א שטוהל, וואס איז לעבען טיש געשטאנען.

אנגעשפּארט דעם קאפּ אןביידע הענד איז ער אזוי לאנג געזעסען א צושרויפטער, א נערוועזער און א צובראכענער. און וואס האט ער איצטער געקענט טהאן? ווען עס וואלט איצט לעבען איהם געזעסען עפּעס א גוטער פריינד, א מענש, מיט וועמען מען קען א ווארים ווארט אויסריידען, וואלט ער איהם ארויפגעלעגט די האנד אויף'ן אקסעל און געפרעגט ביי איהם א פּשוט'ע פראגע:

— וואס בין איך שולדיג, אז איך בין פּארט אזא מענש?...

אדער ער וואלט איהם געזאגט אזוי:

— עס איז א פּאסקודנע וועלט, זאג איך דיר... אבער טאקי גאר גאר א פּאסקודנע... אט נעהם פאר א ביישפּיעל מיך אליין... אזוי בין איך דאכט זיך א גאנץ פיינער מענש, אן אינטערעסאנ־טער מענש, ניט קיין שלעכטער בטבע... אבער — צו וואס פאר א שווארץ יאהר האב איך געדארפט חתונה האבען? ! הא?...

ער וואלט איהם, דעם גוטען פריינד, אויך געפרעגט... ווארט, וואס וואלט ער איהם געפרעגט?... יא, ער וואלט איהם געפרעגט פאר וואס עס איז אזוי און ניט אנדערש... נור אזוי ווי קיין גוטער פריינד איז לעבען איהם ניט געווען, האט ער זיך אן אונ־צופרידענער זויער געקרימט און אין דער זעלבער צייט אויפ־מערקזאם זיך צוגעהערט צו יעדען שאָרך פון דעם שלאף צימער, וואו רחל איז געלעגען.

און ער האט געהערט: זי ווארפט זיך אלע מאל איבער פון איין זייט אויף דער אנדערער און זיפצט יעדע וויילע.

— צוגעהן, אדער ניט צוגעהן צו איהר?

— בעסער יא צוגעהן!

— ניין, בעסער ניט צוגעהן!

און ער איז צוגעגאנגען צו איהר.

ווי זי האט נור דערפיהלט זיין ווארימען אטהעם איבער איהר פנים, האט זי זיך אן איבערגעשראקענע א ווארף געטהאן, און ווען ער האט זיך גאר נאהענט צו איהר אנגעבויגען און זי האט פון זיין מויל דערפיהלט דעם ריח פון שנאפס, האט זי איהם מיט דער האנד פון זיך אפגעשטויסען...

אנדערש האט זי ניט געקענט. ווארים זי איז געווען שטארק ברוגז פאר וואס זי האט זיך איבער איהם א גאנצע נאכט אפגע־מוטשעט, און חוץ דעם האט זי ניט געקענט אריבערטראגען דעם ריח פון שנאפס...

און מיט עטליכע מינוטען שפעטער... ווען ער איז שוין אן האלב נאקעטער געשטאנען ביי זיך אין צימער און געווען גרייט זיך א וואלגער צוטהאן אין בעט אריין, האט עס איהם מיט אמאל אין קאפ גענומען שיסען און טומלען, גלייך ווי א מחנה ניט גוטע וואלטען זיך צווישעט; ער האט זיך מיט אמאל דערפיהלט שרעק־ליך אונבעהאלפען, ווי ער וואלט זיך אין צונויפגעשטשעמעטע קליעטשעס געצאפעלט, און שטעהענדיג אזוי צומישט, האט ער ווי א ווילדער דאס העמד אויף זיך צוריסען, א פאל געטהאן מיט'ן פנים צו דער פארענטשע פון'ם בעט און זיך פאנאנדערגעוויינט...

ווען ער וואלט זיך גוט אויסגעוויינט, וואלט איהם אפשר גרינגער געווארען אויף'ן הארצען. אבער ער האט לאנג ניט גע־קענט וויינען, ווייל באלד האט ער זיך פארגעשטעלט, אז מיט אזא פארקרימטער צורה מוז ער אודאי אויסקוקען זעהר נאריש. האט ער א קלאפ געטהאן מיט'ן פויסט אן בעט און מיט גאל ארויס־געברומט:

— צום טייוועל!...

* * *

גאנץ אָפּט האָט ער געקלעהרט, אז אי פאַר איהם אי פאַר רחל'ען וואָלט דער בעסטער אויסוועג געווען — שיידען זיך... און עס איז ביי איהם אויסגעקומען אזוי:

עס איז דאָך ניט מעהר ווי אַ איראָניע פון שיקזאַל, וואָס ס'האָט זיך גראָדע געמאַכט אזוי, אַז ער און זי זאָלען ווערען מאַן און ווייב... געווים אזוי!...

דאָך האָט ער זיך מיט איהר ניט געשיידעט. אַלע מאָל, ווען ער האָט נאָך אַ קריגעריי באַשלאָסען אוועקצוגעהן פון דער היים און מעהר ניט קומען צוריק, איז זי געוואָרען היסטעריש און רייי־סענדיג זיך דאָס פּנים מיטביידע הענד, האָט זי איהם געשטעלט אזאַ פראַגע, אויף וואָס ער האָט ניט געקענט ענטפערען:

— נו, וואָס זשע וועט זיין? וואָס זשע וועט פאַרט זיין?!

און אין אָט דער פראַגע איז געלעגען ניט נור אונבעהאָלפענ־קייט, נור אַ וועלט מיט פאַרצווייפלונג, און דער אויסדרוק פון דעם וועהטאָג פאַר וואָס עס איז אזוי און ניט אַנדערש....

און וואָס האָט ער דאַן געקענט טהאָן, אַז קוקענדיג אויף איהר עדלען סימפּאַטישען פּנים האָט ער שוין געקלעהרט וועגען דעם, אַז פּונקט אזוי ווי זי איז שולדיג אין דעם, וואָס ער איז איצט פון זיין לעבען ניט צופריעדען, איז ער דאָך אויך שולדיג אין דעם, וואָס זי איז פון איהר לעבען ניט צופריעדען... ווען ניט ער, וואָלט זי גאָר קיין אַמעריקאַ ניט געווען געפאָהרען, און עס איז דאָך מעהר ווי זיכער, אַז דאָס לעבען אין אַמעריקאַ האָט זי אין גאַנצען צובראָכען, ווייל זי איז פון יענעם מין רוסיש־אידישע אינטעליגענטקעס, וועלכע ווענען זיך קיינמאָל ניט צופּאַסען צום היעגען לעבען....

בלייבט עס, אַלזאָ, אַז מען מוז מאַכען דאָס פאַמיליען לעבען כאָטש מעהר אָדער ווענינער ערטרעגליך...

וואָס זשע זאָל ער טאָהן?

האָט ער באַשלאָסען, אַז ער וועט געהן מיט'ן אמת... ווען ער וועט זיך זעהן מיט דער מיסעס קאַטלער, וועט ער דאָס פאַר זיין פרוי ניט פאַרלייקענען... קיין זאַך וועט ער פאַר איהר ניט פאַרלייקענען!

בלייבט עס אַזוי.

דער אמת האָט אָבער אויך ניט געטויגט. איהר האָט זיך אַלץ געדוכט, אַז ער געהט צו זיינע באַקאַנטע צו אָפט, און זי האָט גע'טענה'ט אַזוי:

— מיך אַרט דען, וואָס די געהסט אהין אַריין אַזוי אָפט? עס הויבט זיך גאָר ניט אָן! מיך אַרט דאָס ניט; עס פאַרדריסט מיך נור, וואָס יענע אַלע דאַמען, די מיסעס קאַטלער און די אַלע אַנדערע, ווי זיי הייסען דאַרטען, וועלען אודאי מיינען, אַז דו האָסט מיך ניט ליעב... ביי יעדער איינער פון זיי וועט גאָר קיין צווייפעל ניט זיין, אַז דו ביזט פאַרליעבט אין איהר, אַ סימן — דו געהסט אהין אַריין אַזוי אָפט...

ער האָט געפּרואווט איהר געבען צו פאַרשטעהן, אַז זי איז ניט גערעכט, אָבער זי איז געבליעבען ביי איהר מיינונג:

— יענע וועלען דענקען, אַז דו האָסט מיך ניט ליעב...

איז איהם נמאס געוואָרען צו הערען אַזוי אָפט אָט די טענות איהרע, און ער האָט ווידער אָנגעהויבען זאָגען ליגען.

קיין צוטרויען האָט זי צו איהם ניט געהאַט סאַי ווי סאַי; אפילו ווען ער האָט איהר קיין ליגען ניט געזאָגט, האָט זי אויך געמיינט, אַז ער נאַרט זי אָפּ; עס איז געווען גענוג, אַז ער זאָל קומען אהיים מיט אַ שטונדע אָדער מיט צוויי שפּעטער ווי געוועהנליך, האָט זי איהם שוין חושד געווען אין מי יודע וואָס און דערפאַר האָט זי איהם קיינמאָל קיין פריינדליכען בליק ניט געקענט שענקען. און כאָטש זי האָט איהם וואהנזיניג ליעב געהאַט, האָט זי צו איהם קיינמאָל קיין ליעבליכען שמייכעל ניט געקענט טהאָן...

דער חשד, אַז ער איז אינטים מיט אַנדערע האָט זי ניט געלאָזט רוהען. אַ שרעקליכער אייפערזוכטס-געפיהל האָט איהר דאָס הארץ גענאַגט; וואָס אַ טאָג איז זי געוואָרען אַלץ

מעהר אַ תל, די שלאָפלאָזע נעכט האָבען אָנגעצייכענט צוויי בלויע פאַסען אונטער איהרע אויגען. זי האָט אָנגעהויבען אויס־קוקען אַזוי חושך׳דיג, אַז עס איז געווען אַ שרעק אויף איהר צו קוקען.

איהם האָט דאָס האַרץ געריסען קוקענדיג אויף איהר. אָבער העלפען איהר האָט ער שוין ניט געקענט; סאי ווי סאי האָט ער שוין פאַר איהר מיט קיין זאַך ניט געקענט יוצא זיין; איז ער געווען גוט צו איהר, האָט זי געדרונגען, אַז דאָס איז דערפאַר, וואָס ער פיהלט זיך מיט עפּעס שולדיג געגען איהר, און איז ער געווען שלעכט צו איהר און געהאַט טענות פאַר וואָס זי איז צו איהם אַזוי קאַלט און פרעמד, איז זי געווען זיכער, אַז דאָס איז דערפאַר, וואָס זיין געוויסען פּלאָגט איהם און ער וויל דאָס מיט טענות פאַרשרייען...

אַזוי האָט זיך צווישען זיי ביידע אַ דיקע וואַנט אַוועקגע־שטעלט און זיי האָבען זיך אויפגעהערט פאַרשטעהן...

ביי זיך אין הויז האָט ער זיך געפיהלט אַזוי שלעכט. גלייך ווי מען וואָלט איהם אין קייטען געפּענטעט. ער האָט מורא געהאַט צו ריידען מיט איהר וועגען זיינע באַקאַנטע, ווייל ער האָט געוואוסט, אַז אַבי ער וועט נור דערמאָנען דעם נאָמען פון אַ פרוי, וועט זיך איהר שוין אויסדאַכטען, אַז ער רעדט וועגען יענער מיט צופיעל באַגייסטערונג... עס איז איהם געווען ענג, דושנע — נור דערשטיקט צו ווערען. און טאָג איין טאָג אויס האָט ער געמוזט זעהן, ווי פאַר זיינע אויגען געהט אַ מענש אויס, ווי אַ ליכט...

די קנייטשען פון זיין שטערען האָבען אָנגעהויבען ווערען טיעפער און אין זיין קאָפּ האָבען זיך אָנגעהויבען ווייזען גרויע האָאָר...

ווען זי האָט דאָס באַמערקט, האָט אין אַ ווינקעל פון איהר האַר־צען אַ שטילע פרייד אויפגעוואַכט. זי האָט געקלעהרט:

— ענדליך קומט עס!... איצט וועט ער אנהויבען ווערען סאָלידער...

אבער זי האט א גרויסען טעות געהאט. ער האט סאלידער ניט געקענט ווערען, זיין צוגעבונדען צום הויז אין דער פרייער צייט האט ער אויך ניט געהאט... און ווען ער האט דאס יא געפרואווט, איז ער זיך אליין געווען נמאס און עס האט זיך איהם אויסגע־וויזען, אז אויב ער וועט זיך איהר נאכגעבען, וועט ער ווערען שרעקליך לאנגווייליג...

וואכען זיינען אוועק און זיי האבען זיך איינער מיט'ן אנדערען כמעט ניט אנגעקעהרט. אין שטוב איז געווען שטיל ווי אויף א בית הקברות. בלויז די קריגערייען, וועלכע האבען פון צייט צו צייט אויסגעבראכען האבען אריינגעטראגען אביסעל לעבען און אויפגערודערט די טוידטע שטילקייט. וואס האט זיך אזוי שווער אויף'ן הארצען געלעגט. עס האט זיך געדוכט, אז דאס זיינען ניט קיין מאן און ווייב, נור צוויי ביטערע שונאים, וועלכע זיינען פון א שטרענגען ריכטער פאר'משפט געווארען צו וואהנען צוזאמען אונטער איין דאך און זיך פאראומערען דאס לעבען.

זיי האבען ביידע געבענקט נאך צערטליכקייט און לאסקעס; ער האט זיך אהן דער צערטליכקייט פון א פרוי ניט געקענט באַ־גערן, פונקט ווי א מענש קען זיך ניט באגעהן אהן לופט. אבער די דיקע וואנט, וואס ס'האט זיך צווישען זיי אוועקגעשטעלט האט זיי איינער צום אנדערען ניט צוגעלאזט. און אין יענער צייט האט עס איהם שטארקער ווי אלע מאל אנגעהויבען ציהען צו דער מאדאם קאטלער...

עס זיינען געקומען אזעלכע מאמענטען ווען ער האט זיך געפיהלט אין דער גרעסטער פארלעגענהייט און אליין ניט גע־וואוסט וואוהין עס ציהט איהם מעהר... ווארים אין דער זעלבער צייט, וואס ער האט געפיהלט, אז ער איז ניט גלייכגילטיג צו דער מאדאם קאטלער, האט ער אויך געפיהלט, אז די ליעבע צו זיין פרוי איז ניט אין גאנצען אויסגעלאשען, און אז שיידען זיך מיט איהר קען ער ניט...

זיינער א פריינד האט איהם איינמאל גע'מוסר'ט:

— דו ביזט א שמאטע, מאיר — האט ער איהם געזאגט, —

דו האסט ניט קיין ווילענס־קראפט פון דאנען אהין... איך אויף דיין פלאץ, וואלט אזוי פיעל ניט געליטען... מען קען ניט שטי־מען מיט א ווייב, געהט מען אוועק...

מאיר האט איראניש דאן אויף איהם א קוק געטהאן, און א מאך געטהאן מיט דער האנד:

— ביזט א נאר... יעדע פרוי איז אינטערעסאנט בלויז דאן ווען זי איז א געליעבטע... דאס איז שוין אן אלטער כלל... אוועק־געהן פון א פרוי צו א געליעבטער, איז פונקט ווי זיך ראטעווען פון גיהנם און זיך באהאלטען אין דער שאול תחתיה...

און ענדליך איז געקומען אזא מאמענט: רחל האט זיך אנגע־נומען מיט מוטה און איז ארויס מיט לשון:

— ביז וואנען איז דער שיער אזוי צו ליידען? איך וויל אויך זיין פריי!... איך וויל אויך וויסען פון א לעבען!...

מאיר האט גאר אנגעקוואלען דערהערענדיג פון איהר אזעלכע ווערטער.

— גוט אזוי! — האט ער איהר פאדטאקעוועט. — איך האב דאך אלע מאל דאס זעלבע געזאגט... מאן און ווייב דארפען זיין פרייע מענשען, ניט צוגעבונדען איינער צום אנדערען... געה וואוהין דו ווילסט, פארברענג מיט וועמען דו ווילסט, און אויב איך וועל דיר אין דעם שטערען, ווערסטו דאמאלטווירקליך קענען זאגען אז איך בין א קליינליך מענשעל...

און רחל האט אנגעהויבען א נייע לעבען...

זי האט אנגעהויבען געהן אויף בעלער, אויף קאנצערטען און אזוי ווי קיין מיאוס'ע איז זי ניט געווען, האבען זיך שוין געפונען אזעלכע יונגע לייט, וועלכע האבען איהר געשענקט גענוג אויפ־מערקזאמקייט — א זאך, וואס האט איהר שטארק אויסגעפעהלט...

דאס נייע לעבען האט רחל'ען בישלעכוויז ארייגעשלעפט, זי האט פארבויגען אין א זייט איהר נאטירליכע באשיידענהייט, וואס האט איהר דוקא זעהר שעהן געפאסט, און זיך אנגעהויבען ערלויבען א שטיקעל טהאן מיט א יונגען מאן... זי איז געקומען דערצו, אז עס האט שוין ביי איהר ניט אויסגעמאכט ווען א יונ־

גערמאַן האָט זי אַ קוש געטהאָן מאַכענדיג איהר דערביי אַ קאָמ־פּלימענט, אַז מען דאַרף זיין אַ קאַלטער מלאך ניט קיין קוש צו טהאָן אַזאַ שעהנע ווייבעלע... וואָסי ע ר, מאיר מעג און זי טאָר ניט?...

דאָס נייע לעבען האָט אויף איהר אַזוי געווירקט, אַז זי איז טאַקי גאָר אַנדערש געוואָרען. זי איז געוואָרען אַ סך שעהנער, אַנציהענדער: די אומבאַפרידיגטע, צורייצטע ליידענשאַפט האָט פון איהרע צוויי גרויסע בלויע אויגען גענומען אַרויסקוקען און דאָס האָט איהר צוגעגעבען אַ סך חן...

און מאיר האָט גאָר אַנגעקוואָלען דערפון.

— אַט אַזוי, רחל, האָב איך דיך ליעב! — האָט ער איהר געזאָגט, — אַליין לעבען און יענעם לאָזען לעבען! דאָס דאַרף זיין דער פונדאַמענט פון'ם פאַמיליען לעבען...

נו, געוויס אַזוי. — האָט זי מיט אַ שמייכעל איהם צוגעגע־בען. און ווען ער האָט זי אַרומגענומען און זי ליידענשאַפטליך אַ קוש געטהאָן אין האַלז, האָט זי צוגעמאַכט די אויגען און גרויס פאַרגעניגען געהאַט דערפון. וואָס זי שטעלט זיך פאָר, אַז דאָס איז ניט ער, נור אַן אַנדערער...

* * *

און סוף כל סוף איז געקומען אַזאַ מאָמענט, ווען זי האָט זיך אָנגענומען נאָך מיט מעהר מוטה און איהם פּשוט געזאָגט:

— מאיר, עס איז פאַרפאַלען... איך האָב דיר מעהר ניט ליעב, איך האָב ליעב אַן אַנדערען...

אַ גאַנצען טאָג האָט אַ געדיכטער שנעע געהאַלטען אין איין פאַלען און פאַלען. אַ ווייסער, אַ יום טוב'דיגער, ווי אַ גאַסט פון אַ שעהנער, ליכטיגער וועלט. האָט ער זיך איבער גאַסען איז הייזער צולעגט און אַליין אַנגעקוואָלען פון דעם ליכטיגען פּנים, וואָס די גרויסע שטאָדט האָט דורך איהם באַקומען. אָבער מענ־שען האָבען זיך געגען איהם, ווי געגען אַ בלוטיגען שונא, אַרויס־

געלאזט אין די גאסען מיט לאפעטעס און בעזימער און ניט דער־לאזט דערצו, אז די שטאדט זאל אזא ליכטיג פנים האבען...

אין א הויכער געביידע אויף בראדוויי איז מאיר געזעסען ביי זיך אין אפיס פארטיעפט אין דער ארבייט. ער האט גע־דארפט איבערלעזען א גאנצען פאק דאקומענטען וועגען עפעס א פראצעס, וואס א פרוי האט פארפיהרט געגען איהר מאן, וועמען זי האט באשולדיגט אין דעם, אז ער איז איהר ניט געטריי און האט צו טהאן מיט אן אנדערער... דאס לעזען איז איהם מיט אמאל נמאס געווארען, האט ער פאררויכערט א סיגאר און צו־זאמען מיט'ן שטוהל זיך געגעבען א רוק צום פענסטער.

— אט אזא וועלט איז שוין היינטיגע צייטען, — האט ער געקלעהרט ארויסקוקענדיג אין דרויסען, — דער מאן נארט אפ די פרוי; די פרוי נארט אפ דעם מאן... ניטא איין פאאר פאלק, וואס זאל ווירקליך זיין גליקליך...

דער טאג האט שוין געהאלטען ביים פארגעהן און די עלעק־טרישע באלייכטונג פון די גרויסע סטארס האט זיך שוין בא־צייטענס גרייט געמאכט צו באגעגענען די פינסטערנים פון דער נאכט. פענסטער און פענסטער פון צעהנדליגער און הונדערטער געביידעס האבען זיך איינס נאכ'ן אנדערען גענומען צינדען. דאס קלאפעריי פון די קארס איז מיט א מאל עפעס ווי שטארקער גע־ווארען און דאס קלינגען פון די מאטארלייט און די פייפעריי פון די אטאמאבילען האט שוין צופיעל געווארענט און געשראקען די פארבייגעהער. דאס געדרענג אין די גאסען איז געווארען שטאר־קער; א ים מיט מענשען האט פון ערגעץ א פלייץ געטאהן, אלע האבען זיך געאיילט, אלע זיינען געגאנגען שנעל, און עס האט זיך געדוכט, אז איבער'ן קאפ העננגט א ווארנונג:

— די נאכט קומט!

מאיר האט זיך אזוי פארטראכט, אז ער האט גאר ניט בא־מערקט, ווי עס איז אין זיין אפיס פינסטער געווארען און ווי דער סיגאר, וואס ער האט אין מויל געהאלטען אין אויסגעלאשען געווארען.

מיט אַמאָל האָט דער טעלעפאָן אָנגעהויבען צו קלינגען.

— העללאָ ! און זיין אייגענע שטימע האָט פאַר איהם גע־קלונגען עפּעס פרעמד.

עס האָט זיך דערהערט אַן אָנגענעהמע פרויען־שטימע. דאָס איז געוועזען זיין רחל. זי האָט צו איהם אַ בקשה:

וועט ער אפשר זיין אַזוי גוט און קומען אַהיים היינט אויף דער נאַכט אַ ביסעל פריהער? זי דאַרף ע ר ג ע ץ אַוועקגעהן...

איידער ער האָט איהר געענטפערט, האָט ער זי שיער־שיער ניט געפרעגט וואוהין זי דאַרף דאָס היינט אויף דער נאַכט געהן, אָבער ער האָט זיך פאַרכאַפּט און ניט געפרעגט. ער האָט זיך אויך געשלאָגען מיט דער דעה צי ער זאָל איהר טהאָן די טובה צי ניין. און ער האָט געענטפערט קורץ:

— אַלל רייט. איך וועל קומען...

באַלד נאָכדעם האָט איהם שוין באַנג געטאָהן פאַר וואָס ער האָט איהר צוגעזאָגט צו קומען אַהיים פריהער... אַ וועהטאָג־דיגער געפיהל האָט איהם גענומען נאַגען און נאַגען: ער האָט קיין מינוט אויף איין אָרט ניט געקענט איינזיצען און ניט איינשטעהן. עס האָט איהם ניט געלאָזען רוהען און ער האָט זיך פאַרגעשטעלט אַזעלכע בילדער, וואָס האָבען זיין מאַרך ווי מיט פייער געבריהט...

„...טהוט רחל אָן איהרע שעהנסטע קליידער און געהט אַוועק צו איהר געליעבטען... ביידע געהן זיי אַוועק אין אַ טעאַטער און נאָך דעם אין אַ רעסטאָראַן... ער טרינקט וויין און בעט זי, אַז זי זאָל אויך אויסטרינקען כאָטש איין גלעזעלע. דערביי נעהמט ער זי דורך און דורך מיט די אויגען און דער באַגעהר וואָס גיבער זי צו האָבען לאָזט איהם ניט רוהען... רחל פיהלט דאָס, לאָזט זי אַראָפּ די אויגען פאַרשעהמט און וויל קיין וויין ניט טרינקען. מיט אַמאָל אָבער לויפט איהר דורך אין קאָפּ אַ געדאַנק: „וואָס, ע ר מעג און איך טאָר ניט?“ טרינקט זי אויס אַ גלעזעל וויין און שענקט איהר געליעבטען אַ פאַרשפּרעכענדען זיסען שמייכעל... און נאָכדעם געהען זיי ביידע אַוועק אין אַ האָטעל“...

דער מת האט זיך איהם אזש א הויב געטהאן און ער האט א קריץ געטהאן מיט די צייהן...

אין דער פינסטער האט ער זיך אוועקגעזעצט און ווידער פארדויכערט דעם סיגאר... ער האט געקלעהרט:

— געהן אהיים איז ניט גוט און ניט געהן אהיים איז אויך ניט גוט... אזוי אדער אזוי — צום טייוועל זאל עס געהן!...

און ראפטאם איז ביי איהם געבוירען געווארען א באשלוס. ער איז צוגעגאנגען צום טעלעפאן און אפגערופען זיינעם א פריינד, דר. בראוויטש: — זאל ער שוין מיט'ן אטאמאביל צופאהרען צו איהם אין אפיס!

יענער האט זיך דערשראקען.

— וואס, עס האט עפעס אן אונגליק געטראפען? אפשר קראנק געווארען?

— קיין אומגליק האט ניט געטראפען און איך בין פרש און געזונד און משוגע, — האט מאיר אויף'ן טעלעפאן געענטפערט. — מיר גלוסט זיך גלאט א ביסעל א זשוליעווע טהאן היינטיגע נאכט... ועסטו קומען?

אודאי וועט ער קומען.

דר. בראוויטש איז געוועזן זעהר צופריעדען דערפון, וואס מאיר האט איהם געבעטען קומען צו איהם און א ביסעל א הוליע טאהן. אליין א סענטימענטאלער מענש מיט א ראמאנטישער נאטור און מיט פרעטענזיעס, איז ער זעהר ניט צופריעדען געוועזן פון זיין גהוויסער פראקטיקע, איבער וואס ער איז שטענדיג געוועזן פארנומען; זיינע פאציענטען האט ער ניט ליעב געהאט, אויף דער מעדיצין, וועלכע איז ביי איהם אמאל געוועזן א אידעאל, האט ער אן אום־חן געווארפען, און ווען ער האט נור געהאט א געלעגענהייט א ביסעל הארציג זיך דורכצורײדען מיט א גוטען פריינד, האט ער זיך גלייך גענומען קלאגען:

— ס'איז ניט קיין לעבען... אז שטענדיג בין איך פארנומען מיט נודנע קראנקייטען און מיט פארוויינטע אידענעס... עס איז אומעטיג...

אין אלגעמיין איז ער פון זיין לעבען ניט געווען צופריעדען. זיין פרוי האט ער ניט באזאנדערס ליעב געהאט, אבער ער האט קיין צייט ניט געהאט צו קלערען וועגען דעם, ווארים שוין צופיעל איז איהם דער קאפ געווען פארנומען מיט אזעלכע זאכען ווי קינפעטארינס, טעמפעראטור, אינפלוענציע, לונגען־ענטציג־דונג און אטאמאביל־מאשינעריי, און ער האט זיך וועגען זיינע אייגענע געפיהלען און באגעהרען לאנג ניט געקענט פארטראכ־טען... עס איז אויסגעקומען אזוי ווי ער וואלט זיין אייגענעם ווילען אינגאנצע פארלוירען און ווי א שפענדעל אין א ראד זיך געלאזט שלעפען אויף פרעמדע וועגען, וואס ציהען זיך גלאט אזוי אין דער וועלט אריין און ברענגען ניט אין ערגעץ... ער האט אפילו קיין מוטה ניט געהאט אליין זיך אפצורייסען כאטש אויף א פאר שטונדען אין זיין מיט זיך אליין. דערפאר אבער איז געווען גענוג, אז אימיצער פון זיינע אלטע גוטע פריינד זאל איהם א רוף טהאן, און ער איז געווען גרייט צו לויפען ערגעץ פארברענגען און זיך דורכריידען א ביסעל הארץ צו הארץ...

עס האט ניט געדויערט קיין האלבע שטונדע און דר. בראַ־וויטש איז שוין געווען ביי מאיר'ן אין אפיס.

— עס איז זעהר גוט, וואס דו ביזט געקומען! — האט מאיר איהם פריינדליך געקלאפט אין דער פלייצע און מיט דאנק בארע בליקען איהם אין די אויגען אריינגעקוקט.

— און עס איז נאך בעסער, וואס דו האסט מיך געבעטען, איך זאל קומען, — האט דר. בראוויטש געענטפערט און א ווארף געטאהן אויף'ן שרייב־טיש די גרויסע הענדשקעס, וואס דאָק־טוירים און שאפערס טראגען געוועהנליך ווען זיי טרייבען אַ אטאמאביל.

זיי האבעןביידע פארדויכערט.

— וואוהין זשע וועלען מיר געהן? — האט דר. בראוויטש געפרעגט.

— מיינעטוועגען אפילו אין גאט'ס ערד אריין — האט מאיר געענטפערט — אבי אוועק'הרג'ענען די נאכט.

דר. בראַוויטש האָט מאיר'ן גוט געקענט. פון'ם ערשטען בליק אויף איהם האָט ער פאַרשטאַנען, אַז די פאַמיליען־טראַגעדיע, וואָס ער לעבט איבער, איז איצט נאָך שטאַרקער געוואָרען. האָט ער זיך גענעהנטער צו איהם צוגערוקט, פריינדליך ארויפגעלעגט ביידע הענד אויף מאיר'ס קניע און געפרעגט:

— וואָס איז מיט דיר? עס האָט עפּעס פּאַסירט?

מאיר האָט ניט געענטפערט גלייך. די ליפּען שטייף צונויפגעפּרעסט און די געדיכטע ברעמען אַנגעכמורעט, איז ער אַ פאַרטראַכטער געזעסען און געקוקט פאַר זיך. מען האָט גלייך געקענט זעהן אַז די בליקען פון זיינע אויגען זיינען געווענדעט ניט אויף די זאַכען, וואָס געפינען זיך ארום איהם, נור אויף זאַכען, וואָס ער שטעלט זיך פאַר אין דער פאַנטאַזיע. ער האָט שטאַרק פאַרצויגען דעם רויך פון סיגאַר, וואָס ער האָט אין ווינקעל פון'ם מויל געהאַלטען, אַ קוק געטהאָן אויף'ן דאָקטאָר אַזוי ווי ער וואָלט איהם ערשט איצט, אין דעם אויגענבליק דערזעהן, און געענטפערט:

— וואָס האָט פּאַסירט, פרעגסטו? עס האָט פּאַסירט דאָס, וואָס ס'האָט געמוזט פּאַסירען... מיין רחל האָט זיך פאַרליעבט אין אַן אַנדערען...

— אָט דאָס אַלעס? — האָט דר. בראַוויטש זיך פאַנאַנדערגעלאַכט — הלואי העלפט מיר גאָט, אַז מיינע זאָל זיך פאַרליעבען אין עפּעס אַ יונגען־מאַן!... איך וואָלט אַראָפּגעפּטר'ט אַ באַרג פון מיינע פּלייצעס...

— אָבער איך האָב מיין רח'ען דאָך ליעב... — האָט מאיר געזאָגט, אַנגעהמענדיג זיך מיט איין האַנד פאַר'ן האַרצען. — דו פאַרשטעהסט, איך האָב זי ליעב!...

— און נאָך מעהר — האָט ער נאָך אַ קורצען שווייגען געזאָגט — איך בין מעהר ווי זיכער, אַז אפילו איצט האָט זי מיך נאָך אויך ליעב... דו פאַרשטעהסט, אפילו איצט, ווען זי איז שוין מעהר ניט מיינע... עס האָט אָבער געמוזט אַזוי זיין, אַז ליעבענדיג איינער דעם אַנדערען, זאָלען מיר זיך פאַרשאַפען די גרעסטע

יסורים, גלייך מיר וואָלטען זיך געוועזן בלוטיגע שונאים... די טראַגעדיע פון אונזער פאַמיליען־לעבען איז באַשטאַנען אין דעם, וואָס ס'איז ניט געוועזן קיין לעבען, נור אַ קאַמפּף צווישען צוויי וועלט־אַנשויאונגען... אָבער צו וואָס די איבעריגע רייד! — האָט ער זיך מיט אַ מאָל געגעבען אַ הויב אויף פון שטוהל און זיך גענומען אָנטאָהן. — פון די אַלע ריידערייען וועט סיי ווי סיי גאָר ניט אַרויסקומען. קום ערגעץ אין אַ לוסטיגען קאַבאַרעט, וועלען מיר אַביסעל פאַרברענגען!...

זיי זיינען ביידע אַוועקגעפאָהרען מיט בראָדוויי, אין דער ריכטונג צו אַפּטאַון. אויפ'ן וועג האָבען זיי צווישען זיך כמעט גאָר ניט גערעדט: מאיר איז געזעסען אַ פאַראומערטער, פאַר־טיעפט אין די טרויעריגע געדאַנקען, וואָס האָבען איהם אויף קיין איין מינוט ניט אָפּגעלאָזט, און דר. בראַוויטש האָט געהאַט אַן אַרבייט צו זיין פאַרזיכטיג טרייבענדיג דעם אַטאָמאָביל און גע־בענדיג וואַרנונגס־סיגנאַלען צו די פאַרבייגעהער.

— עס וואָלט זיך געוואָלט פאָהרען אַ ביסעל שנעלער — האָט מאיר אַ זאָג געטהאָן דעם דאָקטאָר — אַזוי, אַז מען זאָל זיך פיהלען עפּעס ווי אין אַ אימפּעט און די געדאַנקען זאָלען זיך אַ ביסעל צושטרייען.

האָט דר. בראַוויטש פאַרקירעוועט די מאַשין אויף דער פינפ־טער עוועניו און דערנאָך איז ער אַריינגעפאָהרען אויף דעם ברייטען וועג, וואָס שניידט איבער דעם גרויסען סענטראַל פּאַרק.

דאָרטען האָט גאָר אַן אַנדער לופט אַ וועה געטאָהן. די ברייטקייט פון דעם וועג, די פאַרשנעעטע בוימער, וואָס זיינען פון ביידע זייטען געשטאַנען, די פייערלעך פון די לאַמטערנס, וואָס האָבען זיך אין די אויגען געוואָרפען און דער אָפּקלאַנג פון דעם שטאָדטישען טומעל, וואָס האָט זיך אָהער פון דער ווייר־טענס געריסען — דאָס אַלעס האָט אין האַרצען אויפגעוועקט שטאַרקע פאַרלאַנגען און שטורמדיגע געפיהלען... שנעל און נאָך שנעלער האָט דר. בראַוויטש גענומען טרייבען די מאַשין. אַט האָט דער ווייזער געצייגט אַ שנעלקייט פון פופצעהן מייל אַ

שטונדע און אין א רגע ארום — א שנעלקייט פון צוואנציג מייל א שטונדע. דער אטאמאביל האט מיט זיין אימפעט די פרישע ווינטערדיגע לופט געשניטען און אזוי לייכט זיך געיאגט אלץ ווייטער און ווייטער צווישען די צוויי רייהען פארשנעעטע בוימער.

— אט אזוי איז גוט! — איז מאיר לעבעדיג געווארען — טרייב די מאשין וואס שנעלער! און פארוואר‏פענדיג דעם קאפ מעשה רוס, האט ער פארצויגען די אומעדיגע, הארציגע רו־סישע ליעד:

„מטשיטסיא טראיקא אודאלאיא
פא וואלגיע מאטושקיע זימאי".

מיט א באזונדער מין בענקשאפט און מיט אן אויסערגעוועלנ־ליך אנגענעהמען אומעט האט זיין שטימע אפגעקלונגען אין דער פרישער לופט פון דעם ווינטערדיגען אויף דער נאכט.

ביי דער הונדערט און צעהנטער סטריט האבען זיי זיך פאר־קירעוועט צוריק, ווידער דורכגעשניטען דעם פארק אין דער לענג און ארויסגעפאהרען אויף בראדוויי.

אויף בראדוויי האט זיך דאס אויף דער־נאכטיגע לעבען אויף קיין איין מינוט ניט אפגעשטעלט. די עלעקטרישע ליכט פון די פארשיעדענע קאפע־הייזער, רעסטאראנען און טהעאטע־רע האט די פארביי־געהער געררייצט און גערופען, פאארלעך, אין וועמעס הערצער עס האט געפלאטערט דער באגעהר נאך זינד און ליידענשאפט, האבען זיך אויף שריט און טריט אין די אוי־גען געווארפען. און די נאכט האט פארשפראכען אלעס צו פאר־בארגען...

— און וואס ווייטער? — האט דר. בראוויטש געפרעגט מאיר'ן. — פאהרען אהיים?

— זיי ניט קיין נאר. — האט איהם מאיר געזאגט. — וואס איז נאר עפעס אהיים אין מיטען דערינען? ! קום וועלען מיר צו־פאהרען אין א שעהנעם קאבארעט.

* * *

דער קאבארעט וואוהין מאיר און דר. בראוויטש זיינען אריין, איז געווען געפאקט מיט מענשען. מעהרסטענטיילס זיינען דארטען געווען פאארלעך. בלויז ביי א פאר טישלעך זיינען געזעסען צו צוויי מענער אהן דאמען, און זיי האבען אויסגעקוקט ווי פרעמדע אורחים אויף א חתונה. פון אלע ווינקעלאך און פון אלעם ארום האט זיך דארטען א רייצענדע ליידענשאפט אנטקעגען געטראגען — פון די רויטע און געלע לאמפען, וועלכע האבען זייער ליכט אין די געקווייטעלטע און ניט געקווייטעלטע שפיגלען אפגעצייכענט, פון די תאוה'דיגע טענער פון דער מוזיק און אפילו פון דער שטילקייט, וואס האט זיך פון צייט צו צייט פארשפרייט אזוי שנעל ווי די מוזיק האט אויפגעהערט שפיעלען. אין דער שטילקייט — האט זיך גערוכט — ארבייטען די פאארלעך אוים פלענער פאר א נאכט־לעבען, וואס איז פול מיט סודות און רייץ. און טאמער איז דאס נאך געווען וועניג זיינען אויף דער ביהנע ארויס א צעהן האלב נאקעטע מיידלאך און אנגעהויבען טאנצען צום טאקט פון דער מוזיק מאכענדיג דערביי פארשייטע העויות מיט די הענד און מיט די פיס און ווארפענדיג בלישטשענדע אויגלאך פון איין טישעל צום צווייטען.

די צוויי פריינד, מאיר און דר. בראוויטש, האבען זיך אוועקגעזעצט ביי א טישעל, ניט ווייט פון דער ביהנע, באשטעלט עסען און אויך צוויי גרויסע פלעשער וויין. די מאכלים זיינען געווען געמאכט אזוי, אז עס זאל ממש ציהען צו טרינקען א גלאז וויין. האט מאיר גלייך אויסגעטרונקען צוויי גלעזלאך איינס נאכ'ן אנדערען, און דערפון האט זיך דער בליק פון זיינע אויגען געביטען; עס האט זיך איהם שוין געגלוסט צו טרינקען נאך און נאך וויין כדי ער זאל האבען מעהר מוטה צו ריידען מיט זיין פריינד וועגען דעם, וואס ער לעבט איצט איבער.

— ווייסטו, הערי, וואס איך וועל דיר זאגעז, — האט מאיר געזאגט דעם דאקטאר קוקענדיג דערביי אין שפיגעל ווי זיין פנים איז שוין צופלאמט און די אויגעז בלישטשעז, — עס איז נאך אלעמעז אינטערעסאנט צו לעבעז אויף דער וועלט... ווי איך בין א איד, עס איז אינטערעסאנט! ווייל וואס מעהר דו קוקסט זיך צו צום לעבעז, אלץ מעהר זעהסטו ווי אלעס איז אזוי פאר־פלאנטערט, אז מען קען פשוט קיין טאלק ניט דערגעהן..

— שוין, דו הויבסט שוין אן פילאזאפירעז? — האט איהם דר. בראוויטש איבערגעשלאגעז, — דא איז ניט קיין פלאץ פאר הקירות. לאמיר בעסער קוקעז אויף די מיידלאך... זעהסט ווי יענע ברונעטקע, וואס האט פריהער געטאנצט דעם „אינדיעז דענס" ווארפט אויגלאך אהער?...

מאיר האט א קוק געטהאז אויף דער שווארץ־חן׳עוודיגער טענצעריז, ארויסגעזאגט זיין מיינונג, אז זי איז א גאנץ שעהנע מיידעל און ווייטער געזאגט דאס זעלבע וואס פריהער:

— נאך אלעמען איז אינטערעסאנט צו לעבעז אויף דער וועלט!... עס איז עפעס א מאדנער פלאנטער, אן אינטערעסאנ־טע פארדרעהעניש...

— אבער אקעגעז וואס זאגסטו דאס? — האט איהם דר. בראוויטש געפרעגט.

— איך זאג עס אנטקעגעז מיר און מיין פרוי. — האט מאיר געענטפערט אויסטרינקענדיג נאך א גלעזעל וויין. — עס איז דאך ווירקליך א מאדנע זאך! צוויי מענשען — איך און זי — וואוינעז צוזאמעז אין איין הויז, און זוכען איינער דעם אנדערעז אויף פארשיעדענע וועגעז... דו פארשטעהסט? אין איין הויז — און מען זוכט זיך ארום... ליעבענדיג אן אנדערעז, זוכט זי מיך... פארברענגענדיג מיט אן אנדערער, זוך איך זי...

— דאס איז דאך ווידער פילאזאפיע. — איז דר. בראוויטש ניט געוועז צופריעדען.

— דאס איז ניט קיין פילאזאפיע, נור א וועהטאג. — האט מאיר מיט פארדרוס געזאגט. — א וועהטאג, וואס וועט אפשר

קיינמאָל ניט פאַרהיילט ווערען... דו קענסט דאָך מיך, איך בין א מענש מיט אן אומרוהיגער נאַטור; איך וועל קיינמאָל ניט זיין צופריעדען. ווייל שטעל זיך פאָר וואָס וועט זיין ווען איך וועל זיך שוין מיט רחל'ען שיידען? חוץ דעם וואָס דער געוויסען וועט מיך פּלאָגען, וועל איך פאַרברענט ווערען פון איי־פערזוכט נאָך מעהר ווי איצט... דער געדאַנק, אז זי, מיין קליינינקע, צערטליכע ווייבעלע, לעבט מיט אן אנדערן, וועט מיך ניט לאָזען רוהען א מינוט... דאָס וועט מיך טרייבען צו שכרות, אדער צו דער רוח ווייסט וואָס... און אפילו ווען איך וועל זיך שוין צונויפגעהן מיט אן אנדערער, וועלכע וועט מיר נאָכגעבען אלע קאַפּריזען און ניט באַגרעניצען מיין פרייהייט אפילו אויף א האָר, וועל איך דען זיין גליקליך? עס הויבט זיך גאָר ניט אן! מיך וועט עס קיינמאָל ניט לאָזען רוהען... א נאַטור אזא, א פאַרשאָלטענע!

די מוזיק האָט ווידער אנגעהויבען שפּיעלען. די שטורמדיג ליידענשאַפטליכע טענער האָבען זיך א טראָג געטהאָן אין דער לופט, און ווידער זיינען די האַלב נאַקעטע טענצערינס ארוים אויף דער ביהנע.

עס האָט אנגעהויבען דערעסען ווערען.

— מען דאַרף געהן! — האָט מאיר א זאָג געטהאָן נאָך דעם ווי ער האָט אויסגעטרונקען דאָס לעצטע גלעזעל ווין. — עס ווערט לאַנגווייליג.

— שוין טאַקי צופיעל געזעסען אויף איין פּלאַץ. — האָט דער דאָקטאָר אויך צוגעגעבען. — מען דאַרף שוין געהן ערגעץ אנדערש.

— אודאי, די נאַכט איז נאָך גענוג גרוים...

און זיי זיינען פון'ם קאַבאַרעט אוועק אין א רומענישען ווינקעלער. דאָרטען איז געווען גאָר אן אנדער עולם. ארום די מעהרסטע טישען זיינען געזעסען מענשען מיט זאַטע, צופרידענע פּנים'ער, און אלע האָבען געשמאַק געגעסען אויף ביידע באַקען און פאַרטרונקען מיט ווין. ניט פאַרלעכטווייז איז מען ביי די

טישלאך געזעסען, נור גאנצע קאמפאניעס און יעדער קאמפאני האט זיך אויף איהר שטייגער גע'רעש'ט און געטומעלט ווי אויף א יריד.

בלויז א פאר טישלאך זיינען געזעסען מענשען פון אן אנדער שניט — מיט עדלע, אינטערעסאנטע פנים'ער און אויס־דרוקספולע אויגען. קענטיג מענשען פון דער באהעמע, פון דער קינסטלער וועלט.

אין דעם רומענישען וויין־קעלער האט מען שוין מאיר'ן גוט געקענט. איז ווי ער האט זיך נור מיט זיין פריינד ביי א טישעל אוועקגעזעצט, האט דער בעל הבית, א הויכער, שלאנקער יונגער־מאן מיט צוויי שווארצע פאררדרעהטע וואנצעלאך, איהם א גאסט־פריינדליכען שמייכעל געשענקט און אנגעהויבען שפיעלען אויפ'ן צימבעל דעם הארצנאגענדען רומענישען מאטיוו „דאינא".

דאס שפיעלען פון'ם צימבעל האט אלעמען אזוי ווייך גע־שטימט, אז ווער עס איז נור לעבען א שעהנער דאמע געזעסען, האט גאר אנדערש ניט געקענט ווי פארווארפען די האנד ארום איהר טאליע און טיעף איהר אין די אויגען אריינקוקען... אבער באלד האט דער בעל הבית אויפ'ן צימבעל גענומען שפיעלען א לעבעדיגען אוקראינישען מאטיוו און ביי אלעמען האבען זיך די אקסלען גענומען הויבען.

„האפ מאאי ריטשאניקי, האב מאאי מילי".

מאיר האט באשטעלט וויין און לאטקעס, און נאך דעם ווי ער האט אויסגעטרונקען א פאר גלעזער וויין, האט ער צוגערו־פען דעם זינגער און איהם געגעבען א דאלאר.

— זינגט, אברהם'ל, עפעס א פאר הארציגע ליעדער.

און דער זינגער, א הויכער געזונטער יונג מיט ברייטע פלייצעס און מיט אשטארקער געמבע האט אנגעהויבען:

„אוי, צוועלף שלאגט דאך שוין דער זייגער,
פיהר מיך שוין אפ אהיים.
וואס זשע פאר א תירוץ זאל איך זאגען
ביי מיין מאמען אין דער היים."

די זיסע, בענקענדע מעלאָדיע און די פּשוט'ע, אָבער אויפ־ריכטיגע ווערטער פון דעם פאָלקס־ליעדעל האָבען ביי אַלעמען אַרויסגערופען אַ וועלט מיט שעהנע עראינערונגען; עס האָט זיך דערמאָנט די היים, די לאַנגע ווינטערדיגע אויף דער־נאַכטען ווען די שוועסטער איז געזעסען ביי דער הרובע און אויסגענייהט אַ האַנדטוך מיט רויטער בליטשקע — און אַלע האָבען אָנגעהויבען נאָכזינגען:

„וואָס זשע פאַר אַ תירוץ זאָל איך זאָ־אָ־גען,
אוי וועה, ביי מיין מאַמען אין דער היים".

ווען דער זינגער האָט געענדיגט דאָס ליעדעל, האָבען אַלע שטאַרק אַפּלאָדירט. האָט ער געזונגען נאָך אַ פאָלקס־ליעדעל, דערנאָך האָט איהם מאיר געגעבען נאָך אַ דאָלאַר און איהם געבע־טען ער זאָל זינגען עפּעס אַ פּאַרשיים ליעדעל. דער הויכער בחור מיט די ברייטע פּלייצעס, הט זיך לאַנג ניט געלאָזט בע־טען, אַ וואונק געטאָהן מיט'ן אויגעל און אָנגעהויבען זינגען אַ ליעד וועגען אַ פּרעסער, וועמען מען קען גאָר קיין עסען ניט נאָסטאַרטשען; ווי מען דערלאַנגט איהם איין טעלער נאָך'ן אַנדערען און ער פּיסקעוועט אויף ביידע באַקען און עס איז איהם אַלץ וועניג; די בעל הבית'טע דערלאַנגט איהם פיש, פליישׁ, זופּ, צימעס און ער בעט זיך אַלץ:

— „אוי, עפּעס נאָך און עפּעס נאָך, און נאָך, נאָך נאָך"... פאַר איהם איז דאָס ניט גענוג...

— נאָך אַ גרויסען קריגעל זויערען וויין! — האָט מאיר אויפ'ן קול אויסגעשריען צום ווייטער.

— צו וואָס? — האָט איהם דר. בראַוויטש געפּרואווט אָפּהאַלטען. — מען טאָר ניט טרינקען אַזוי פיעל.

— כאַפּט עס דער רוח! — האָט מאיר אַ מאַך געטהאָן מיט דער האַנד און פאַררויכערט אַ שטאַרקען סיגאַר. — אַלץ איין שוואַרץ יאָהר!... נו, וועל איך לעבען מיט צעהן יאָהר וועני־גער... סיי ווי איז שוין מיין לעבען קיין לעבען ניט... אַלץ איין שוואַרץ יאָהר!

דער ווייטער האט דערלאנגט דעם ווײַן און אנגעגאסען די גלעזער. — לאמיר זײַן געזונד! — האט מאיר אנגערירט זײַן גלאז אַן דר. בראוויטש'ס גלאז. — און קלעהר איצטער ניט וועגען דעם, וואס ווײַן שאדט צום געזונד... זאל עס שאדען!... ווײַן איז אבער א גוטע זאך, ווען מען טרינקט א סך, פארגעסט מען אביסעל אן די צרות...

ער האט זיך אנגעגאסען נאך א גלאז, זי אוועקגערוקט פון זיך און צורוקענדיג זיך נעהענטער צו זײַן פרײַנד האט ער ווייטער גערעדט:

— און ווייסטו, גוטער ברודער, וואס איך וועל דיר זאגען? קיין פרוי אין דער וועלט טאר מען ניט גלויבען! א פרוי איז ניט דאס, וואס זי איז, נור דאס וואס ס'פאסט איהר צו זײַן... יעדע פרוי שפּיעלט בלויז א ראלע; זי מאכט דעם אנשטעל פון אַן ארענטליכער ווען זי ווייסט, אַז ארענטליכקייט פּאסט איהר צום פּנים. און זי שפּיעלט א ראלע פון א שטיעפערקע ווען זי ווייסט, אַז דאס גיט איהר צו חן... אלע זײַנען זיי אקטריסעס... און מען טאר זיי ניט גלויבען! ווען א פרוי זאגט דיר, אַז קיין מאן האט נאך קיינמאל איהר הוילען קערפּער ניט בארירט, גלויב איהר ניט.. און ווען דײַן פרוי זאגט דיר, אַז זי האט א געליעבטען, גלויב איהר אויך ניט!... ווארים אלעס איז נור אן אנשטעל, א ראלע...

— קען דאך זײַן, — האט דר. בראוויטש זיך אנגערופען, — אַז די גאנצע געשיכטע, וואס רחל דערצעהלט דיר, אַז זי האט ליעב אן אנדערען איז גאר נישט געשטויגען און נישט געפלויגען.

— הלואי וואלט דאס געווען אזוי! — האט מאיר געזאגט מיט א זיפץ. — עס איז אבער ניט אזוי. מײַן רחל וועט קיין ליגען ניט זאגען... איך ווייס ניט צו איז זי אין יענעם טאקי אזוי שטארק פארליעבט, אבער קיין ליגען איז דאס ניט... און ווען איך וואלט איהם באטש געקענט, דעם פאדליעץ! — האט ער מיט א מאל א קלאפּ געטאהן מיט'ן פויסט אן טיש. — ווען איך וואלט באטש געוואוסט ווער ער איז! אבער זי וויל מיר ניט זא־

גען... ווען איך שטעה צו צו איהר, זי זאָל מיר זאָגען ווער איהר געליעבטער איז, ענטפערט זי מיר, אַז פּונקט אַזוי ווי איך האָב מיר מיין אייגען וועלטעל מעג זי זיך האָבען איהר אייגען וועלטעל... און ווי אויף צו להכעיס האָב איך זי איצט נאָך מעהר ליעב!... אָבער צו וואָס דאָס ריידען? לאָמיר זיין געזונד!...

ער האָט אַנגעשפּאַרט דעם קאָפּ אַז ביידע הענד און זיך פאַרשטעלט די אויגען. אַזוי איז ער אַ ווייל'ע געזעסען פּאַרטיעפט אין געדאַנקען דערנאָך האָט ער זיך נערוועז אַ וואָרף געטהאָן שטאַרק אַ טרייסעל געטאָהן מיט'ן קאָפּ און אויסגעשטרעקט די האַנד צום וויין.

מיט בליקען, וואָס האָבען אויסגעדריקט אַ וועלט מיט מיט־לייד האָט דר. בראַוויטש געקוקט אויף איהם. אַ פּאָר מינוט האָט ער איהם אַזוי געלאָזט זיצען און טראַכטען און מיט קיין צ־יין וואָרט די געדאַנקען איהם ניט איבערגעשלאָגען. דערנאָך האָט ער איהם אַנגענומען ביי דער האַנד און ווייך געזאָגט:

— מאיר, ווייסטו וואָס איך וועל דיר זאָגען? קום וועל איך דיך מיט דער מאַשין אָפּפיהרען אַהיים...

מאיר האָט געשאָקעלט מיט'ן קאָפּ.

— ניין, אַהיים פאָהר איך איצט ניט!

און:

— כאַ־כאַ־כאַ! — האָט ער זיך מיט אַמאָל פאַרנאַנדערגע־געלאַכט — דו ווייסט, אַפילו איצט בייזערט זי זיך ווען איך קום שפּעט אַהיים... און דאָס איז אַ סימן, אַז זי האָט מיך ליעב...

די זיכערקייט אין דעם, אַז רחל האָט איהם נאָך אַלץ ליעב האָט איהם אריינגעבראַכט אין גאָר אַ געהויבענער שטימונג; ער איז געוואָרען לעבעדיג און פרעהליך, און — „לאָמיר זיין געזונד!"...

ביי אַ צווייטען טישעל איז געזעסען אַ פרעהליכע קאָמפּאַני פון אַקטיאָרען און אַקטריסעס. זיי האָבען דאָ געפּראַוועט אַ קליין באַנקעטעל לכבוד אַ באַקאַנטער יונגער אידישער אַקטריסע,

וועלכע האָט זיך היינט, אין איהר עהרען־אָבענד אויסגעצייכענט אין אַ גוטער ראָלע. די אַקטריסע אַליין, מאַדאַם ריינשטיין, אַ ברונעטקע מיט אַ חן'עוודיג מאַטען פּנים און מיט צוויי שוואַרצע גרויסע אויגען, האָט אויסגעהערט די אַלע פאַלשע און אויך אמת'ע ליובעזנאָנגען, וואָס די קאָלעגען האָבען איהר געזאָגט און דערפון האָט זי זיך געפיהלט ווי אויפ'ן זיעבעטען הימעל. פון'ם וויין, וואָס זי האָט געטרונקען האָבען זיך די בעקלאָך ביי איהר צופלאַמט און איהרע אויגען זיינען געוואָרען נאָך שוואַרצער. זי האָט הילכיג געלאַכט און אַ סך געפּלאַפּעלט, און ווען איין אַקטיאָר האָט איהר אין שפּאַס געזאָגט, אַז זי איז די אידישע סאַראה בערנאַרד, האָט זי אויסגעשאָסען אַ געלעכטער און חן'דלענדיג זיך קאָקעטיש געזאָגט:

— נאָך גרעסער...

מאיר'ן איז די מאַדאַם ריינשטיין געפעלען געוואָרען, און וויילע ער איז איצט געווען זיכער אין דעם, אַז זיין רחל האָט איהם נאָך ליעב, און אויך ווייל ער איז איצט געווען שכורלאָך, האָט ער זי שאַרף און דורכדרינגענד מיט זיינע ליידענשאַפטליכע בליקען אָפּגעמאָסטען, און ווען זי האָט איהם דערויף מיט אַ פאַרשייטען בליק געענטפערט, איז שוין ביי איהם אויסגעקומען גאַנץ נאַטירליך ארויפצולעגען די האַנד אויף איהר אַקסעל און אָנגיסענדיג זיך אַ גלאָז וויין אַ זאָג געטהאָן, מעשה אַלטער גוטער פריינד, אַזוי:

— פאַר אייער געזונד!

און באַלד איז ער שוין געווען אַן אייגענער מענש אין דער קאָמפּאַני פון אַקטיאָרען און אַקטריסעס. צוזאַמען מיט זיי האָט ער געטרונקען, פאַר יעדער אַקטריסע האָט ער אַן אַנדער קאָמפּלימענט געהאַט און פאַר יעדען אַקטיאָר — אַן אַנדער קיבעץ; איינעם האָט ער געזאָגט, אַז אין אַלע ראָלען דאַרף ער אויסקוקען ווי קעניג אחשורוש, וואָס האָט געהערשט פון הודו ביז כוש איבער הונדערט און זיעבען און צוואַנציג מדינות און אַ צווייטען האָט ער געזאָגט אַז כאָטש ער מאַכט פון „האַמלעטען“ אַ „קוני לעמל"

מעל״, טרינקט ער ווייַן אזוי ווי „קיען״ און קוקט אוים ווי א קליינשטעטעלדיגער משומד. ער האט זיך געהאלטען פריי און היימליך, צוזאמען מיט דער גאנצער קאמפאני געזונגען אידישע און גוי׳ישע ליעדלאך און מיט א מאל האט ער גאר אפגעטהאן אזא שפיצעל: ער האט זיך אליין געמאכט פאר׳ן טאוסט־מאס־טער פון׳ם באנקעט און גענומען פיהרען דאס רעדעל לעבעדיג און פרעהלאך.

דר. בראוויטש האט אויף איהם געקוקט מאדנע. אהן ווער־טער האט ער איהם מיט די בליקען גע׳מוסר׳ט, ווי ער וואלט געהאט א טענה:

— וואס טהוט זיך מיט דיר? וואס פאר א מחותן ביזטו דא?

מאיר האט דאס פארשטאנען, און דערפאר האט ער שוין צו אפט דעם דאקטאר איבער דער פלייצע געקלאפט, און ביי יעדער מאל אלץ דאס זעלבע געזאגט:

— ניט געזארגט, גוטער ברודער! איינמאל לעבט מען!...

— און צו דער אקטריסע:

— זאגט איהר אליין, מאדאם ריינשטיין, בין איך ניט גע־רעכט?

זיין ראלע אלס טאסטמאסטער האט איהם באלד דערעסען: די רעדעס פון די אקטיארען און די טעאטראלע חניפות, וואס זיי האבען דער יונגער שוישפיעלעריין געגעבען, האבען איהם גענומען לאנגווייליגען; ער האט דאס ניט געקענט אריבערטראגען, האט ער אנגעהויבען טרינקען נאך און נאך ווייַן ביז ער האט זיך אין גאנצען פארלארען. אלעס אין איהם האט גענומען שטראמען און קאכען; יעדע ווײַלע האט אן אנדער געדאנק ווי א בליץ זיך א שנייד געטהאן איבער׳ן מוח און יעדע רגע האט אן אנדער גע־פיהל ווי א קויל זיך דורכגעשאסען אין הארצען, אט האט ער גע־וואלט לאכען און אט גאר — וויינען. די אלע פרעמדע פנים׳ער זיינען איהם מיט א מאל געווארען אזוי נאהענט, אזוי היימיש, און עס האט זיך איהם געדוכט, אז עס וואלט געווען אזוי נאטירליך

ווען ער וואָלט זיין מיעדען קאָפּ אָנגעשפּאַרט אויפ'ן שוים פון דער יונגער חנ'עוודיגער אַקטריסע מיט די גרויסע אויגען און געזאָגט:

— טייערינקע, מיר איז אַזוי ניט גוט!...

און זי זאָל איהם גלעטען איבע'ן קאָפּ און זאָגען:

— זי פאַרשטעהסט דיך ניט... זי ווייסט ניט וואָס פאַר אַן ערעלע נשמה דו האָסט...

מעהר האָט ער קיינעם קיין וואָרט ניט געוואָלט געבען און ער האָט זיך אַליין געגעבען דאָס וואָרט:

— איצט וועל איך אַליין האַלטען אַ רעדע. — האָט ער זיך אויפגעשטעלט און זיך קוים אויף די פיס געהאַלטען. — און איך פאַרזיכער אייך, אַז מיין רעדע וועט זיין די בעסטע, ווייל איך האָב די מאַדאַם ריינשטיין קיינמאָל ניט געזעהן שפּילען... און איך דאַרף זי ניט זעהן שפּיעלען, ווייל זי געפעלט מיר אַזוי אויך... און פאַר וואָס זאָל זי מיר ניט געפעלען, אַז זי איז פאַרט אַ שעהנע ווייבעל ? !

ער האָט גערעדט אָהן אַ שיעור נאַרישקייטען, עס האָט זיך ניט געקלעפּט אַ וואָרט צו אַ וואָרט, ווייל ער האָט געזאָגט אַלעס, וואָס עס איז איהם נור אויף דער צונג געקומען; און אין מיטען דער רעדע האָט ער זיך דערמאָנט אַ ניגון פון אַן אוקראַיני־שען בלינדען בעטלער, האָט ער אָהן צערעמאָניעס גענומען זינגען:

„אַ, ני דאַיטע מוקו, בו ראַזסיפּיטסיא;

„ני דאַיטע בובליק" בו אוקאַטיטסיא:

אַ דאַיטע קופּיאַטשקו, בו כאַטשעטסיא".

(גיט מיר ניט קיין מעהל, ווייל עס וועט זיך אויסשיטען, גיט מיר ניט קיין בייגעל, ווייל ער וועט זיך אוועקקייקלען — גיט מיר בעסער אַ קאָפּיקע, ווייל דאָס וויל איך.)

דעם ניגון האָט ער געזונגען מיט געפיהל און אַזוי שעהן, אַז עס איז אַלעמען געפעלען און מען האָט איהם געבעטען, ער זאָל נאָך זינגען. אָבער ווייל מען האָט איהם געבעטען, האָט ער שוין

דעם חשק פארלארען און עס האט זיך איהם גאר פארגלוסט צו דערצעהלען א מעשה וועגען אן אוקראינישען פויער, וואס האט אויף א יריד פארקויפט א פאר פערד פאר הונדערט קערבלאך; ווי ער איז דערנאך צוזאמען מיט נאך פויערים אוועק אין שענק אריין טרינקען „מאהאריטש" און דארטען האט מען ביי איהם דאס געלד פון דער קעשענע ארויסגע'גנב'עט; וואס פאר געוואלדען ער מאכט; און ווי אן אנדער פויער וויל זיך פאר איהם באריהמען, אז ער ווייסט יא אין וואס פאר א קעשענע מען באהאלט געלד אזוי, אז מען זאל עס ניט צו'גנב'ענען און עס ווייזט זיך ארויס, אז ביי איהם אליין האט מען אויך דאס געלד צוגעגנב'עט... אט די סצענע האט זיך איהם אפגעקריצט אין זכרון נאך פון יענער צייט ווען ער איז געווען א אינגעל און געלעבט אין א קליין שטעדטעל אין דער שעהנער אוקראינא. און איצט א, האט זיך איהם אין מיטען דערינען פארגלוסט דאס אלעס צו דערצעהלען אזוי שעהן, אז עס זאל אלעמען געפעלען און מען זאל די סצענע ווי לעבעדיג זעהן פאר די אויגען...

— און איצט וועל איך אייך דערצעהלען א מעשה, אבער איך וויל, אז איהר זאלט דאס הערען מיט קאפ! — האט ער געביעטען דעם טאן און זיך שוין געמאכט גרייט צו דערצעהלען די מעשה וועגען דעם אוקראינישען פויער.

עס האט זיך איהם אבער ניט איינגעגעבען אפילו אנצוהויבען, ווייל דר. בראוויטש האט איהם ניט געלאזט.

דער דאקטאר איז איהם געווען אן אמת'ער פריינד, זיין כבוד איז ביי איהם געווען זעהר טייער, און ווען מאיר האט א זאג געטהאן, אז ער געהט דערצעהלען א מעשה, האט ער געמיינט, אז ער וויל פאר די פרעמדע מענשען דערצעהלען אלעס, וואס ער לעבט איצט איבער; ער איז דאך שכור און ווייסט ניט, וואס עס טהוט זיך מיט איהם...

— דו וועסט ניט דערצעהלען! — האט ער איהם קיין ווארט ניט געלאזט ארויסריידען און כמעט מיט געוואלד איהם אוועקגעזעצט אויפ'ן בענקעל.

עס איז אָבער אוממעגליך געווען איהם איינצוהאַלטען. מיט די ברייטע פּלייצעס האָט ער א רוק געטאָהן דאָס בענקעל אַזוי, אַז דר. בראַוויטש איז שיער אומגעפאַלען און געבענדיג א שטאַרקען קלאַפּ מיט דער האַנד איבער'ן טיש, האָט ער זיך געגעבען א שטעל אויף אין אויסגעשריען:

— איך וועל יאָ דערצעהלען!

— דו וועסט ניט דערצעהלען! — האָט איהם דר. בראַוויטש ווידער אָוועקגעזעצט.

מאיר האָט זיך געוואָרפען און געשריען הויך אויפ'ן קול:

— לאָזט מיך! לאָזט מיך! — האָט ער געליאַרעמט און געפּילדערט און געמאַכט אַזאַ טאַראַראַם, אַז מען האָט טאַקי באמת געקענט מיינען, אַז ער האָט זעהר א וויכטיגע זאַך צו דערצעהלען.

די אַקטיאָרען און די אַקטריסעס האָבען אויף איהם גלאָט געקוקט ווי אויף א טשיקאַווען מענשען, מיט וועמען מען קען זיך אַמוזירען: האָט זיך אַנגעהויבען א דרעהעניש — „יאָ דער־צעהלען", „ניט דערצעהלען". איינער האָט געזאָגט, אַז ער גיט א דאָלאַר אויף וויין, אַז מאיר זאָל יאָ דערצעהלען די מעשה; א צווייטער האָט געגעבען צוויי דאָלאַר אויף וויין, אַז מאיר זאָל ניט דערצעהלען די מעשה און א דריטער איז גאָר געווען א חכם און געבען דריי דאָלאַר אויף וויין, אַז מאיר זאָל די מעשה אויס־זינגען...

עס איז אוממעגליך געווען דעם טומעל אָפּצושטעלען. אַלע האָבען זיך געקאַכט, אַלע האָבען זיך גע'חכמה'ט; איינער האָט דעם אַנדערען איבערגעשריען און די אַקטריסעס האָבען געקייכט פון געלעכטער און געהאָט „פאַן".

די האָר צושויבערט און מיט איין האַנד אויפגעהויבען אין דער הויך איז מאיר געשטאַנען און מיט א הייזעריגע שטימע געפּרואווט אַלעמען איבערשרייען. די אויגען זיינען ביי איהם גע־וועזען פאַרגאָסען און אין קאָפּ האָט איהם אַזוי געטומעלט, אַז ער האָט ניט געוואוסט וואו ער איז אין דער וועלט. — „יאָ דערצעה־

לען!" „ניט דערצעהלען!" — האָבען זיך ביים טישעל גע־הערט אויסגעשרייען. און מאיר האָט שוין אייגענטליך ניט גע־וואוסט, וואָס ער האָט פריהער געוואָלט דערצעהלען. די אַלע פּנים'ער זיינען איהם מיט אַ מאָל געוואָרען פרעמד און די קולות האָבען איהם אין די אויערען געגומען גרילצען... וואָס טהוט ער דאָ צווישען אַט די אַלע פרעמדע מענשען? ווי קומט ער אַהער? און וואָס שפּרינגען זיי איהם אַזוי אין פּנים אריין און דרעהען זיך צוזאַמען מיט'ן טישעל?... אַזעלכע סוואָלאָטשעס... און וואָס טהוט איצט רחל?... אפשר איז זי איצט ניט אַליין?...

מיט אַמאָל האָט ער אַ פאַל געטהאָן אויפ'ן בענקעל, אָנ־געכאַפּט דר. בראַוויטש פאַר דער האַנד און מיט וועהטאָג פון צווישען די צייהן ארויסגעברומט:

— הערי!... און מיר ווערט דאָס האַרץ פאַרברענט... איך וועל דאָס ניט אויסהאַלטען!...

מעהר האָט ער קיין וואָרט ניט געקענט ריידען. עס איז איהם געוואָרען ניט גוט אויפ'ן האַרצען, אַ קאַלטער שוויים איז איהם אויפ'ן לייב ארויס און זיין פּנים איז געוואָרען בלאַס ווי ביי אַ טוידטען... —

— —

די שמחה פון דער פּרעהליכער קאָמפּאַני איז פאַרשטערט געוואָרען. דר. בראַוויטש האָט מאיר'ן קוים אָפּגעמינטערט און דערנאָך האָט ער איהם אָפּגעפיהרט אַהיים.

אויפ'ן וועג איז מאיר אין פאַרמאַכטען אַטאָמאָביל געזעצ־סען שטיל און ניעדערגעשלאָגען. דער גאַנצער קערפּער האָט איהם געציטערט פון קעלט און אין קאָפּ האָט ער געפיהלט אַ שווערע פוסטקייט. עס איז איהם קיין אונטערשיעד ניט געווען, וואוהין מען פיהרט איהם און צו וועמען מען וועט איהם ברענ־גען... די אויגען זיינען ביי איהם געווען האַלב פאַרמאַכט און די צייהן שטייף צונויפגעקרעמפּט, ווי ער וואָלט דערמיט זיין טיע־פען וועהטאָג געוואָלט פאַרצוימען. עס האָט זיך געדוכט, אַז ער ווייסט גאָר ניט, וואו ער איז. נור מיט אַ מאָל, ווען די שיין פון

א לאמטער'ן האט דורכ'ן פענסטער'ל פונ'ם אטאמאביל איהם אין די אויגען זיך א ווארף געטהאן, האט ער ברייט די אויגען געעפענט, זיך ארומגעקוקט אין אלע זייטען און אנכאפענדיג זיך פאר די האר פונ'ם קאפ ווי א ווילדער, האט ער, קריצענדיג בייז מיט די צייהן געהאט טענות צום דאקטאר:

— פאר וואס האסטו מיך ניט געלאזט דערצעהלען די מעשה ?!...

א זייטיגער מענש האט געקענט מיינען, אז קיין אנדערע צרות האט ער אודאי ניט און אז דאס איינציגע, וואס ס'פארדריסט איהם איצט, איז בלויז וואס מען האט איהם ניט געלאזט דער־צעהלען די מעשה. אבער דר. בראוויטש האט איהם פארש_א־נען... מיט גרויס מיטגעפיהל האט ער א קוק געטהאן אויף איהם און דערנאך, מיט א צייט שפעטער, ווען ער האט זיך נור דער־מאנט אן דער טענה: „פאר וואס האסטו מיך ניט געלאזט דער־צעהלען די מעשה ?" האט זיך אויף זיין פנים א שמייכעל באווי־זען און פון הארצען האט זיך א טיעפער זיפץ ארויסגעריסען... ער האט לאנג געדענקט מאיר'ם טענה:

— „פאר וואס האסטו מיך ניט געלאזט דערצעהלען די מעשה ?"